

ภาคผนวก จ

คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คู่มือการใช้

การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้วิจัย

นางสุรัชดา จิ่งสุทธิวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาเอก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และเกิดการตระหนักรู้ในภารกิจของหน่วยงาน จูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมุ่งผลประโยชน์สูงสุดไปที่การดำเนินงานให้ได้ คุณภาพและมาตรฐาน รูปแบบการพัฒนาประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน กิจกรรมฝึกการปรับปรุงพฤติกรรมรายสัปดาห์ รายละเอียดของกิจกรรม และการนิเทศ กำกับ และติดตามผล ซึ่งมีเอกสารเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา คือ คู่มือการใช้จำนวน 1 เล่ม และคู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ จำนวน 6 เล่ม ดังนี้

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

นางสุรัชดา จิ่งสุทธิวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ	1
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบ	5
หลักการของรูปแบบ	11
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	11
เนื้อหาของรูปแบบ	12
กระบวนการของรูปแบบ	12
การวัดและประเมินผล	19
กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	21
กำหนดการฝึกปฏิบัติการบริหารชั้นเรียนแนวใหม่	23
บรรณานุกรม	26
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา	27
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	28

รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 ได้กำหนดหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้หมวด 5 ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน้าที่การประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบาย และได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, รายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2551, หน้า 1) สอดคล้องกับ ชีระ รุญเจริญและคณะ, (2554, หน้า 25 - 26) ว่าภารกิจการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้กำหนดภารกิจในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์สังคมและสติปัญญาเต็มศักยภาพและมาตรฐานการศึกษาพร้อมเข้ารับการศึกษา ระดับขั้นพื้นฐาน
- 2) การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาการและวางรากฐานชีวิตการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกายจิตใจสติปัญญาอารมณ์ บุคลิกภาพและสังคมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ตามความสามารถขั้นพื้นฐานรวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการความสนใจ

ความถนัดของตนเองในด้านวิชาการวิชาชีพความสามารถในการประกอบอาชีพและทักษะทางสังคมโดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

ในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะจำเป็นต่อการดำรงชีวิตศตวรรษมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับการเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องหลักการจัดการศึกษาตามมาตรา 22 ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพด้านคุณภาพของการศึกษาและการเรียนรู้จะต้องบรรลุ 4 คุณภาพ คือ 1) คุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) คุณภาพครูยุคใหม่ 3) คุณภาพแหล่งเรียนรู้/สถานศึกษายุคใหม่ 4) คุณภาพการบริหารจัดการใหม่สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2555) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพที่สำคัญ ดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานในยุคนิจิทัต 2) ความสามารถคิดประดิษฐ์อย่างมีความสามารถในการปรับตัว 3) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยมีกระบวนการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ เรียกว่า “บันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล” ประกอบด้วย 1) การตั้งคำถาม 2) การสืบค้นความรู้และสารสนเทศ 3) การสร้างองค์ความรู้ 4) การสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ 5) การบริการสังคมและจิตสาธารณะ เช่นเดียวกับวิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่าในการจัดการศึกษาครูต้องเข้าใจปัจจัยและยึดหลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ 1) ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงมากที่สุด นักเรียนจึงจะได้การเรียนรู้ในมิติที่ลึกและกว้างกว่าการเรียนในห้องเรียนที่เป็นเพียงการเรียนแบบสมมุติ 2) การจัดการเรียนรู้ให้เป็นการเรียนรู้ในระดับการสร้างกระบวนการทัศน์ การอบรมปมนิสัยหรือการปลูกฝังความเชื่อหรือค่านิยมเป็นการนำเอาประสบการณ์มาสังสมจนเกิดเป็นกระบวนการทัศน์ ทำให้ละจากความเชื่อเดิมหันมายึดถือความเชื่อหรือกระบวนการทัศน์ใหม่เป็นการเรียนรู้ (how to learn, how to unlearn/ delearn, how to relearn) ที่ทำให้เป็นคนที่มีความคิดเชิงกระบวนการทัศน์ชัดเจนและเกิดการเรียนรู้เชิงกระบวนการทัศน์ใหม่ได้แต่การจะมีทักษะหรือความสามารถขนาดนี้จำเป็นต้องมีความสามารถรับรู้ข้อมูลหลักฐานใหม่ๆ และนำมาสังเคราะห์เป็นความรู้เชิงกระบวนการทัศน์ใหม่ได้ 3) การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องขับเคลื่อนด้วยฉันทะที่อยู่ภายใน ครูจะทำอย่างไรจึงจะช่วยให้นักเรียนเกิดความพอใจจนเกิดแรงขับเคลื่อน

ภายในที่จะเรียนรู้ 4) ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ครูควรมีการจัดการเรียนรู้ส่วนหนึ่งเป็นการเรียนรู้เฉพาะตัว 5) การเรียนรู้เป็นกิจกรรมทางสังคม ดังนั้นครูต้องออกแบบกระบวนการทางสังคมเพื่อให้ศิษย์เรียนสนุกเกิดนิสัยรักการเรียน และสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ครูต้องยึดความสมดุล จึงจะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป้าหมายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือการปูพื้นฐาน ความรู้และทักษะสำหรับการมีชีวิตที่ดีในภายหน้า

การจัดห้องเรียนและการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมหลายๆ ประเภท เป็นสิ่งเร้าสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้อยากเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียน ครูนับเป็นคนที่มีส่วนสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้เด็กแต่ละคนพบความสามารถของตนเอง ผ่านทางกิจกรรมและปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน นั่นก็คือการสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียน ให้น่าเรียนได้ การจัดห้องเรียนที่มีโต๊ะ เก้าอี้ หรือการจัดที่นั่งให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ย่อมทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสะดวกสบาย หากการจัดที่นั่งไม่เหมาะสม อาจทำให้ครูผู้สอนควบคุมการสอนยาก เพราะตรวจสอบนักเรียนได้ไม่ทั่วถึง หรือแม้กระทั่งการใช้สื่อการเรียนการสอนในชั้น ถ้าหากนักเรียนนั่งอยู่ในจุดที่ไม่สามารถมองเห็นก็ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการชั้นเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้นๆ อันจะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนการสอน ร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในห้องเรียนและนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุดวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดใหม่ต้องมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดการความรู้ แสวงหาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ลักษณะการจัดการเรียนรู้จึงควรมีลักษณะแบบ Active Learning คือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติ ลดการถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสอดคล้องตามจุดเน้น โดยวิธีการดังกล่าวมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้พัฒนาความคิดการแก้ปัญหาจากประสบการณ์ตรง 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ กำหนดแนวคิดวางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง 4) ผู้เรียนได้บูรณาการข้อมูลข่าวสารหรือสาระสนเทศ และหลักการไปสู่ไปสู่การสร้างความคิดรวบยอด ชั้นเรียนแบบนวัตกรรม เป็นชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ๆ เช่น

การเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบไฟร์แมท แบบสตอรี่ไลน์ แบบโครงงาน เป็นต้น ซึ่งทำให้นักเรียนจะมีอิสระในการเรียน อาจเรียนเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคลการจัดชั้นเรียนจึงมีรูปแบบการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ในลักษณะต่างๆ ไม่จำเป็นต้องเรียงแถวหันหน้าเข้าหาครู เช่น จัดเป็นรูปตัวที ตัวยู วงกลม หรือจัดเป็นกลุ่มลักษณะการจัดการจัดการชั้นเรียน การจัดชั้นเรียนแบบนี้คุณครูไม่จำเป็นต้องอยู่หน้าชั้น อาจเคลื่อนย้ายไปตามมุมต่างๆ การจัดโต๊ะนักเรียนจะเปลี่ยนรูปแบบไปตามลักษณะการจัดการจัดการเรียนการสอนของคุณ ส่วนใหญ่นิยมจัดโต๊ะเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติร่วมกัน มีการจัดศูนย์สนใจ มีสื่อการสอนในรูปแบบของชุดการสอนของคุณ หรือเครื่องช่วยสอนต่างๆ ใ้ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง หรือศึกษาร่วมกับเพื่อน มีการตกแต่งผนังห้องและเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเรื่องที่นักเรียนกำลังเรียนบทบาทของคุณและนักเรียน การจัดชั้นเรียนแบบนี้ครูจะเป็นผู้กำกับและแนะแนว นักเรียนเป็นผู้แสดงบทบาท ครูจะพูดน้อยลง ให้นักเรียนได้คิดได้ถาม ได้แก้ปัญหาและได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนอาจจะเรียนด้วยตนเองจากสื่อประสม เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ดังนั้นการจัดชั้นเรียนแบบนี้จึงเป็นการจัดชั้นเรียนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการชั้นเรียนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่เพื่อให้การจัดการชั้นเรียนประสบผลสำเร็จ แนวคิดการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่จึงถือเป็นคำตอบที่เหมาะสมสำหรับครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการที่ครูมีการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่จึงมีความสำคัญต่อโรงเรียน ทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ อันจะทำให้เกิดความพึงพอใจกับครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสอดคล้องกับการจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนของคุณและเอื้อต่อการเรียนและการมีพฤติกรรมที่ดีสำหรับนักเรียนทุกคนการจัดการห้องเรียนที่ไม่มีประสิทธิภาพมักจะทำให้เกิดความวุ่นวายสับสนนักเรียนไม่ทราบว่าครูคาดหวังอะไรจากเขาไม่เข้าใจว่าจะวางตัวอย่างไรหรือตอบสนองครูอย่างไรไม่รู้ขอบเขตและไม่รู้ว่าจะหากระพุดดีไม่ดีแล้วจะมีผลอะไรติดตามมาการจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพเป็นทักษะ

ที่สำคัญที่สุดและยากที่สุดที่ครูจะต้องพัฒนาขึ้นมาให้ได้แม้กระทั่งครูที่มีประสบการณ์หลายปีบางครั้งก็จะพบกับนักเรียนบางคนหรือทั้งห้องที่ทำทฤษฎีการที่เคยใช้ได้ผลมาหลายปีแล้วและทำให้ต้องหาวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการกับสถานการณ์ในห้องเรียนและเพราะห้องเรียนเป็นสถานที่ซึ่งนักเรียนมารวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบจึงเป็นทักษะที่สำคัญในการอยู่รอดของครูที่จะต้องทำให้สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนอยู่ในระดับที่ดีที่สุด (สมบัติ ตาปัญญา, 2549 หน้า 59 – 60 อ้างถึงใน กาญจนา วิเศษรินทอง, 2555 หน้า 45 – 49) สรุปว่าการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ มีความจำเป็นต่อครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเพิ่มศักยภาพสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จในโอกาสต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบ

ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ดำเนินการตามแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอในประเด็นความหมายของรูปแบบองค์ประกอบของรูปแบบมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบเป็นแนวทางสำหรับการทำงานซึ่งมีความหมายแตกต่างกันออกไปได้มีนักการศึกษาหลายคนให้ความหมายไว้ดังนี้

Keeves (1988, p.559) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ของระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะนอกจากนั้นยังได้กล่าวว่ารูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการคือ

1. . รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (Associative Relationship)

2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกตซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังศึกษาดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

2. ความหมายของการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

Gilpatrick (2010, p 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารจัดการชั้นเรียน คือความรับผิดชอบของครูแต่ละคนภายในชั้นเรียนทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งครูและนักเรียน กฎระเบียบ นโยบาย และผลผลิต วัสดุ อุปกรณ์ ความรื่นรมย์ทางอารมณ์ และทรัพยากรอื่นๆที่มีความสำคัญในชั้นเรียน

ศศิธร ชันติธรากร (2551, หน้า2) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการชั้นเรียนว่ามีความหมายกว้าง นับตั้งแต่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียน การจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน การสร้างวินัยในชั้นเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และการพัฒนาทักษะการสอนของครูให้สามารถกระตุ้นพร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจในการเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กฤษวี คำชาย (2551, หน้า 4) ได้อธิบายความหมายของการจัดการชั้นเรียน เป็นกระบวนการกระทำและการตัดสินใจใดๆ ในอันที่จะอำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกและปราศจากพฤติกรรมที่จะรบกวนกระบวนการเรียนรู้

ชนัท ธาตุทอง (2552, หน้า 5) ได้สรุปว่า การจัดการห้องเรียน (Classroom Management) หมายถึง การตัดสินใจของผู้สอนในการดำเนินงานใดๆ ก็ตามที่เป็นอันอำนวยความสะดวกและการควบคุมพฤติกรรมเพื่อให้ผู้เรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้สอนในขณะนั้น ได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญโดยตรงต่อการจัดการเรียนรู้ จึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยมีการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ตลอดจนนำนวัตกรรมต่างๆ มาส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ในปัจจุบัน จึงเน้นไปที่การนำนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการชั้นเรียนสอดคล้องกับ สுகนต์ สินธพานนท์ (2558, หน้า 9 – 10) กล่าวว่าในปัจจุบันเกิดแนวคิดเกี่ยวกับทักษะสำคัญที่เด็กและเยาวชนพึงมีในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะมีความสอดคล้องกันโดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะด้าน คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และมีทักษะในการอ่าน การเขียนและการคิดคำนวณ ซึ่งถ้าครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญดังกล่าวช่วยส่งผลดีต่อผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนเป็นผู้ที่คิดเป็น 2) เป็นผู้รู้เท่าทันเทคโนโลยีต่างๆ 3) ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีม 4) ผู้เรียนถูกฝึกให้มีความเข้าใจและมีทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม 5) ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารทั้งในด้านการพูด การเขียน การอ่าน การแสดงท่าทาง 6) ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำคัญในการประกอบอาชีพและ ปริญญาบัตร ตั้งคุณานันต์, 2557, หน้า 143 – 155) กล่าวว่าในอนาคตสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเป็นแหล่งรวมความรู้ จำนวนมหาศาลผู้เรียน มีช่องทางและวิธีการเรียนรู้ให้เลือกอย่างหลากหลาย ดังนั้น นวัตกรรมจัดการห้องเรียนในอนาคตจึงควรให้ความสนใจกับการนำแนวคิดทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจัดการห้องเรียน เช่นการจัดการห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) การจัดการห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์และห้องเรียนกลับทาง

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอนของครูที่กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียน การนำนวัตกรรม การออกแบบการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยีตลอดทั้งการควบคุม กำกับดูแลชั้นเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุน

ให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างราบรื่น
ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามที่กำหนด

การพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นั้น มีเนื้อหาของรูปแบบ
ประกอบด้วย การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ 6 ด้าน คือ

1. การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน ประกอบด้วย การที่ครูและนักเรียน
ร่วมกันกำหนดพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้การ
จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีการกำกับดูแลการปฏิบัติของผู้เรียนให้
เป็นไปตามข้อตกลงการปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้เรียนร่วมกันได้อย่างราบรื่นโดยดำเนินการ
ตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดได้แก่การกำหนดความคาดหวังในตัวผู้เรียนการร่วมกันสร้าง
กฎระเบียบการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการปรับปรุงทบทวนกฎระเบียบการ
ยอมรับกฎระเบียบการสอนกฎระเบียบและการกำหนดบทลงโทษและให้รางวัล

2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วยกระบวนการ
การให้ความรู้ผู้เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นแกนกลางในการพัฒนาโดยดำเนินการตามตัวบ่งชี้ที่
กำหนดได้แก่การวางแผนการเตรียมความพร้อมการออกแบบการเรียนรู้การใช้เทคนิควิธี
สอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การกระตุ้นเสริมแรงการมีส่วนร่วมของนักเรียนการใช้สื่อ
และการประเมินผลตามสภาพจริงและมุ่งเน้นวิธีการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ใน
สังคมแห่งการสื่อสาร

3. การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนประกอบด้วย การจัดสภาพแวดล้อมใน
ชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไป
อย่างมีประสิทธิภาพ ราบรื่นและนักเรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน

4. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วย กระบวนการจัด
สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้มีความยืดหยุ่นเอื้อต่อการเรียนเรียนรู้เป็นไปตามตัวบ่งชี้

ที่กำหนดได้แก่สภาพบรรยากาศในชั้นเรียนการจัดแหล่งเรียนรู้ในชั้นเรียนแสงสีเสียงในชั้นเรียนการใช้พื้นที่ในชั้นเรียนการจัดที่นั่งนักเรียนการใช้และการจัดเก็บอุปกรณ์เครื่องใช้
ในชั้นเรียนกระบวนการส่งเสริมพัฒนาเพื่อเป็นการเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศประกอบด้วย การจัดการกับงานประจำในชั้นเรียนที่ไม่ใช่งานสอน ได้แก่ การสำรวจข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ การประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ การตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศชั้นเรียนเป็นการจำแนกข้อมูลที่จำเป็นและเอกสารประจำชั้นเรียน จัดทำระบบข้อมูลและเอกสารประจำชั้นเรียน

6. การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน ประกอบด้วย การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยจะยังคงมีเนื้อหาเหมือนกันและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกันผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความสนใจของผู้เรียนในขนาดสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเป็นแหล่งรวมความรู้จำนวนมากศาสตร์ผู้เรียนจึงมีช่องทางและวิธีการเรียนรู้ให้เลือกอย่างหลากหลายนวัตกรรมการจัดห้องเรียนในอนาคต

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครู โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อต้องการทราบเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และระดับความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งพบว่าสภาพการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และระดับความต้องการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังตารางประกอบดังนี้

ตาราง 1 วิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และระดับความต้องการ
พัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ด้าน ที่	สภาพการบริหาร/ ระดับความต้องการ จัดการ ชั้นเรียนแนวใหม่	สภาพการบริหาร (N = 361)			ระดับความต้องการ (N = 361)		
		\bar{X}	S.D.	การ แปล ค่า	\bar{X}	S.D.	การ แปล ค่า
1	การกำหนดระเบียบ ปฏิบัติในชั้นเรียน	3.66	.81	ระดับ มาก	4.11	.55	ระดับ มาก
2	การจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.64	.83	ระดับ มาก	4.12	.58	ระดับ มาก
3	การจัดบรรยากาศที่ดี ในชั้นเรียน	3.82	.73	ระดับ มาก	4.05	.53	ระดับ มาก
4	การจัดสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ	3.88	.76	ระดับ มาก	4.11	.68	ระดับ มาก
5	การจัดทำข้อมูล สารสนเทศ	3.87	.67	ระดับ มาก	4.14	.55	ระดับ มาก
6	การออกแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรมการจัด ห้องเรียน	3.66	.75	ระดับ มาก	3.80	.74	ระดับ มาก
รวม		3.76	.76	ระดับ มาก	4.05	.61	ระดับ มาก

หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหลักการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาตัวแบบ โดยการศึกษาดูงาน เป็นกระบวนการศึกษาดูตัวแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน การหาแนวทางวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยครูที่เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการระดมสมองและอภิปรายร่วมกัน นำเสนอผลการระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม ใช้เป็นแนวทางการศึกษาจากการวิเคราะห์เนื้อหา อภิปราย สร้างข้อสรุป โดยฝึกการคิดให้ถูกวิธี เกิดแนวทางการปฏิบัติของตน และนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ
3. การพัฒนาตนเองเป็นการฝึกปฏิบัติการโดยใช้คู่มือการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ศึกษาแนวคิด เทคนิคและวิธีการ และวางแผนการดำเนินงานการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โดยครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้ารับการพัฒนาได้รับการฝึกฝนการชี้แนะอย่างเป็นระบบ โดยวิทยากรเป็นตัวแบบหรือจัดกิจกรรมเพื่อให้ได้เรียนรู้จากตัวแบบและกลั่นกรองเป็นแนวทางปฏิบัติและพัฒนาเป็นแนวทางการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนต่อไป
4. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ก่อนการพัฒนา ระหว่างการพัฒนาและหลังการพัฒนา เพื่อให้ทราบว่าก่อนผู้รับการพัฒนาดตนเองมีพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่อยู่ในระดับใด และหลังการพัฒนา มีพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ทั้ง 6 องค์ประกอบเพิ่มมากขึ้นหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนัก และเจตคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ให้กับครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมและทักษะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อให้ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

เนื้อหาของรูปแบบ

เนื้อหาของรูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทั้งหมด จำนวน 6 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

กระบวนการของรูปแบบ

กระบวนการของรูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 4 ระยะ (รวม 141 ชั่วโมง) ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาดูงานโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดต้นแบบ (3 ชั่วโมง) เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชุมสรุปผลการศึกษาดูงาน เพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้นสังกัด และวิเคราะห์หาแนวทางในการปฏิบัติงานของตนเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของตนในหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน (รวม 18 ชั่วโมง) โดยกำหนดเป็นกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ก่อนอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. ประเมินการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง และ ประเมินการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โดยครูโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประเมินโดยครู โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 6 ด้าน ก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ

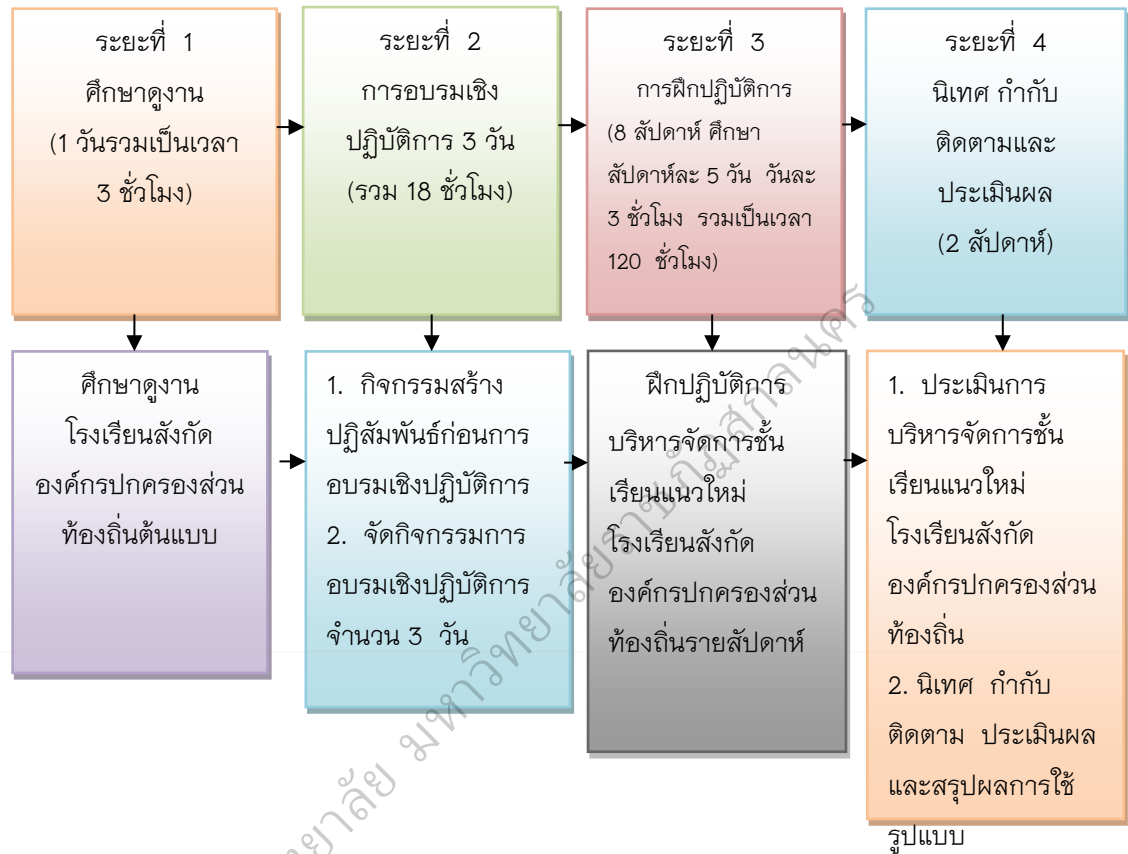
3. อบรมเชิงปฏิบัติการในห้องประชุมใช้ระยะเวลา จำนวน 3 วัน

ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ศึกษาวันละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 120 ชั่วโมง

ระยะที่ 4 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลเป็นระยะการติดตามผลการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่หลังการปฏิบัติการ 2 สัปดาห์ โดยทำแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่หลังสิ้นสุด 2 สัปดาห์หลังการทดลอง

กระบวนการรูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแสดงได้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กระบวนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายละเอียดของกิจกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กิจกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยรายละเอียด
ของกิจกรรมตามระยะต่างๆ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาดูงานโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้นแบบ
เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย ข้อควรนำไปประยุกต์ใช้ใน
การพัฒนาด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นต้นแบบ และวิธีการนำไปปรับใช้ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด

ระยะที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน (รวม 18 ชั่วโมง) ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นการแนะนำตัวทำความรู้จักกันระหว่างผู้วิจัยกับครูในสังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มทดลองเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันและเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้กล้าที่จะอภิปรายและเสนอความคิดเห็น ประกอบด้วยครูสังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. กิจกรรมสำรวจการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โดยให้ทำแบบประเมินการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

3. ครูในสังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มทดลองเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ และร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ใช้เวลา 3 วัน โดยมีลำดับขั้นตอนของกิจกรรม ดังนี้

3.1 ขั้นให้ความรู้ เป็นขั้นให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ วิธีการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยาย อภิปราย การศึกษาเอกสารการศึกษาคู่มีจัดกิจกรรมการระดมสมองโดยแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็นกลุ่มย่อย และสนทนากลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ นำเสนอผลการระดมสมองทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม

3.2 ขั้นนำเสนอตัวแบบ เป็นขั้นของการนำเสนอตัวแบบการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในสังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในสังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 ขั้นการเสนอแนะและให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นขั้นของการให้ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการได้มีการเสนอแนะและให้ข้อมูลป้อนกลับ หลังจากทื่อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในสังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.4 ขั้นสร้างแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ สังกัดโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นขั้นของการให้ความรู้และฝึกการสร้าง

แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

โดยมีกิจกรรมดังนี้

วันที่ 1 ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ

- ลงทะเบียนรับเอกสาร
- เปิดการอบรม
- ปฐมนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- กิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ก่อนประชุมเชิงปฏิบัติการ
- กิจกรรมชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- กิจกรรมชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- อภิปรายตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน

และทำความเข้าใจ

- บันทึกผลการเรียนรู้และผลการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

วันที่ 2 ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ

- กิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ก่อนประชุมเชิงปฏิบัติการ
- กิจกรรมชุดที่ 3 การสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- กิจกรรมชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- อภิปรายตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน

และทำความเข้าใจ

- บันทึกผลการเรียนรู้และผลการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

วันที่ 3 ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ

- กิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ก่อนประชุมเชิงปฏิบัติการ
- กิจกรรมชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- กิจกรรมชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน
- นำเสนอตัวแบบพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พึงประสงค์

- สรุปพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในโรงเรียนสังกัดองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พึงประสงค์

- บันทึกผลการเรียนรู้และผลการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ประเมินผลการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการสะท้อนผลการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการ พัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ศึกษาวันละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 120 ชั่วโมง โดยแต่ละครั้งมีการจัดกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 วิเคราะห์การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โดยให้ครูที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติการนำเสนอการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และแนวทางในการพัฒนาด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนที่ต้องปรับและพัฒนาพร้อมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ชุดที่ 1 ด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 15 ชั่วโมง)

กิจกรรมครั้งที่ 2 วิเคราะห์การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการปรับและพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่นำเสนอในครั้งที่ 1 นำเสนอการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่ต้องปรับและพัฒนาพร้อมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนและสาธิต ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ชุดที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 15 ชั่วโมง)

กิจกรรมครั้งที่ 3 วิเคราะห์การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการปรับและพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่นำเสนอในครั้งที่ 2 นำเสนอการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่ต้องปรับและพัฒนาด้วยการชมวิดีโอ และร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ชุดที่ 3 ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

จัดห้องเรียน ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 15 ชั่วโมง)

กิจกรรมครั้งที่ 8 วิเคราะห์การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการปรับและพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่นำเสนอในครั้งที่ 7 นำเสนอการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ที่ต้องปรับและพัฒนาทุกด้าน ร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และสรุปแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 15 ชั่วโมง)

ระยะที่ 4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลเป็นระยะการติดตามผลการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังจากผู้รับการพัฒนาตนเองศึกษาคู่มือการพัฒนาครบทั้ง 6 ด้าน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 120 ชั่วโมง) แล้วเว้นระยะห่างเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยทำแบบประเมินการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ สอบถามความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสัมภาษณ์การพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่หลังสิ้นสุด 2 สัปดาห์หลังการทดลอง

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาดูงานโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบประเมินการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โดยให้กลุ่มทดลองประเมินตนเอง และสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลังสิ้นสุดการศึกษาดูงาน เพื่อให้ครูได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศการออกแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนหลังการศึกษาดูงาน

ระยะที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการประเมินความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระยะเวลาก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูที่ เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ และการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการ ประเมินการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ หลังฝึกปฏิบัติการในสัปดาห์ที่ 2 โดยให้ครูประเมินตนเอง และสัมภาษณ์เกี่ยวกับการ บริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังสิ้นสุดการทดลอง เพื่อให้ครูที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติการได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับการ บริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดระเบียบปฏิบัติใน ชั้นเรียนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการจัด สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ และการออกแบบการเรียนรู้และ นวัตกรรมการจัดห้องเรียนหลังได้รับการพัฒนา

ระยะที่ 4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยมีการบริหารจัดการ ชั้นเรียนแนวใหม่ของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะติดตามผลหลัง การปฏิบัติการ 2 สัปดาห์ เพื่อให้ครูที่เข้ารับการพัฒนาดำเนินการประเมินตนเองเกี่ยวกับการ บริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การกำหนดระเบียบปฏิบัติใน ชั้นเรียนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการจัด สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ และการออกแบบการเรียนรู้และ นวัตกรรมการจัดห้องเรียน และสอบถามความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นหลังได้รับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น หลังการ ทดลอง 2 สัปดาห์

**กำหนดการการอบรมเชิงปฏิบัติการ
รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โรงเรียน
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

.....

วันที่หนึ่งของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ศึกษาดูงานโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นต้นแบบ

วันที่สองของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

เวลา 09.00 – 09.30 น. ลงทะเบียนรับเอกสาร

เวลา 09.30 – 10.30 น. พิธีเปิดและบรรยายพิเศษ
- ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรม แนวคิด
ความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียนแนว
ใหม่โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
โดยผู้วิจัย

- แนะนำผู้เกี่ยวข้องและบุคลากรกลุ่ม
ทดลอง

เวลา 10.30 – 12.00 น. แนวการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพร้อมแนะนำ
ทางการใช้คู่มือ 6 ชุด โดยมีวิทยากรอบรมให้
ความรู้ ดังนี้
- สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทำความเข้าใจ
- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติ
ในชั้นเรียน

เวลา 12.00 – 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

- เวลา 13.00 - 14.30 น. - ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ -
- เวลา 14.30 - 16.00 น. - บันทึกผลการเรียนรู้และสะท้อนผลการปรับ
พฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนว
ใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วันที่สามของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

- เวลา 09.00 - 09.30 น. - ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรม แนวคิด
ความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียน
แนวใหม่โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
โดยผู้วิจัย
- แนะนำผู้เกี่ยวข้องและบุคลากรกลุ่ม
ทดลอง
- เวลา 09.30 - 10.30 น. - สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทำ
ความคุ้นเคย
- เวลา 10.30 - 12.00 น. - แนวการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพร้อมแนะนำ
ทางการใช้คู่มือ 6 ชุด โดยมีวิทยากรอบรม
ให้ความรู้ ดังนี้
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- เวลา 12.00 - 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00 - 14.30 น. - ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทาง
กายภาพ
- เวลา 14.30 - 16.00 น. - บันทึกผลการเรียนรู้และสะท้อนผลการปรับ

พฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนว
ใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วันที่สี่ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

- เวลา 09.00 - 09.30 น. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทำความเข้าใจ
- เวลา 09.30 - 10.30 น. แนวการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพร้อมแนะแนว
ทางการใช้คู่มือ 6 ชุด โดยมีวิทยากรอบรมให้
ความรู้ ดังนี้
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- เวลา 10.30 - 12.00 น. - ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้
และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน
- นำเสนอรูปแบบพฤติกรรมกรรมการบริหาร
จัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เข้าอบรมเชิง
ปฏิบัติการ สะท้อนผลการพัฒนาการบริหาร
จัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- เวลา 12.00 - 13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00 - 15.00 น. - นำเสนอความต้องการในการพัฒนา
ตนเอง
- เวลา 15.00 - 16.00 น. สรุปและปิดการอบรมเชิงปฏิบัติการ
-

กำหนดการฝึกปฏิบัติการ
รูปแบบการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สัปดาห์ที่ 1 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. ผู้ฝึกปฏิบัติการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 1 เรื่อง การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
 - ระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และพัฒนาาร่วมกัน อภิปรายรูปแบบพฤติกรรมกรรมการพัฒนา
 - ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง

สัปดาห์ที่ 2 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมจากศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 1 เรื่อง การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
 - ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง
2. ผู้ฝึกปฏิบัติการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 2 เรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - ระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และพัฒนาาร่วมกัน อภิปรายรูปแบบพฤติกรรมกรรมการพัฒนา
 - ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง

สัปดาห์ที่ 3 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมจากศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 2 เรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง

2. ผู้ฝึกปฏิบัติการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 3 เรื่อง การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

- ระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมของการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และพัฒนาร่วมกัน อภิปรายรูปแบบพฤติกรรมการพัฒนา

- ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง

สัปดาห์ที่ 4 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมจากการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 3 เรื่อง การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

- ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง

2. ผู้ฝึกปฏิบัติการ ศึกษาเอกสารประกอบการฝึกปฏิบัติ ชุดที่ 4 เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

- ระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมของการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และพัฒนาร่วมกัน อภิปรายรูปแบบพฤติกรรมการพัฒนา

- ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง

สัปดาห์ที่ 5 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมจากการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 4 เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
 - ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง
2. ผู้ฝึกปฏิบัติการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 5 เรื่อง การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
 - ระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่และพัฒนาาร่วมกัน อภิปรายรูปแบบพฤติกรรมการพัฒนา

สัปดาห์ที่ 6 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมจากการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 5 เรื่อง การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
 - ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง
2. ผู้ฝึกปฏิบัติการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 6 เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

สัปดาห์ที่ 7 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมจากการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่ 6 เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน
 - ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง

สัปดาห์ที่ 8 (ศึกษาสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง)

1. ทบทวนกิจกรรมจากการศึกษาคู่มือการพัฒนา ชุดที่1- 6
 - ตอบแบบประเมินการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของตนเอง
2. ผู้ฝึกปฏิบัติร่วมกันอภิปรายและสรุปผลการทดลองใช้รูปแบบและคู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ทั้ง 6 ชุด

ประเมินผลการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

1. ประเมินผลการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่โดยเว้นระยะเวลา
- 2 สัปดาห์ หลังจากการศึกษาคู่มือการพัฒนา ครบทั้ง 6 ชุด
 - 2. สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบ สรุปและอภิปรายผลจากการทดลองใช้รูปแบบและคู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ของครู โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 ชุด

บรรณานุกรม

- กาญจนา วิเศษรินทอง. (2555). *การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พนัท ธาตุทอง. (2552). *การจัดการชั้นเรียนห้องเรียนแห่งความสุข*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุณเจริญ, กาญจนา เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2554). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.)เทศบาล อบจ. กทม.เมืองพัทยา.กรุงเทพฯ : ชาวฟ้า.*
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2553). *การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ:มีนเซอร์วิส ซัพพลาย.
- วัฒนา ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แอล ที เพรส.
- สมบัติ ตาปัญญา.(2549). *รายงานการสำรวจทัศนคติต่อการสร้างวินัยและพฤติกรรมในการสร้างวินัยของครูต่อนักเรียน*. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.(2549). *กฎหมายและหนังสือเวียนก.ค.ศ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สุคนธ์ สินธพานนท์.(2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่..เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gilpatrick, Robin Sue Holzworth. (2010). *Classroom Management Strategies and Behavioral Interventions to Support Academic Achievement*. Minnesota . Walden University.
- Kaser, C H. (2010). *Series on highly effective practices–classroom environment*. 2000. <<http://education.odu.edu/esse/docs/classroomenvironments.pdf>>December.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วะสีนนท์ ที่ปรึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ กรรมการบริหารหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
4. นางสาวสมรัภัส กิ่งรุ่งเพชร ผู้อำนวยการส่วนแผนและ
งบประมาณทางการศึกษา
ท้องถิ่น
5. นางสาวชนัญภัค ดิยารัตนกุล หัวหน้ากลุ่มแผนยุทธศาสตร์ทาง
การศึกษาท้องถิ่น
6. นายวิชิต ทองปาน ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ
7. นายมงคล ฤทธิพิศ ท้องถิ่นอำเภอสีอำนาจ
8. ดร.มนต์ตรี ธนะคุณ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
เทศบาลนครอุบลราชธานี
9. ดร.เยาวลักษณ์ สุตะโคตร ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลเมืองมุกดาหาร
10. ดร.วีรพร เชื้ออ่ำ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล
อำนาจ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์	ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ	กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่	กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คู่มือการพัฒนา
การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน

ผู้วิจัย

นางสุรัชดา จิ่งสุทธิวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และเกิดการตระหนักรู้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง คู่มือทั้งหมดมีจำนวน 6 เล่ม ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

นางสุรัชดา จึงสุทธีวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คู่มือการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่	1
ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน	
การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน	4
แนวคิดการสร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา ข้อตกลงของชั้นเรียน	4
การสร้างปทัสถานในชั้นเรียน	8
การปลูกฝังวินัยชั้นเรียน	12
การละเมิดวินัยของผู้เรียน	16
การรับมือของครู	22
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมนักเรียน	33
แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษและการสร้างวินัยเชิงลบ	41
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก	43
การนำไปใช้กับการจัดการชั้นเรียน	53
บรรณานุกรม	59
แบบฝึกชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน	61
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา	71
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	72

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ชุดที่ 1

การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน

ระยะเวลา 21 ชั่วโมง (ศึกษาวนละ 3 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการสามารถวิเคราะห์แนวคิด หลักการในการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการตระหนักในความสำคัญของการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปใช้ได้ถูกต้องและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

เนื้อหา

การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนหมายถึงการที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีการกำกับดูแลการปฏิบัติของผู้เรียนให้เป็นไปตามข้อตกลงการปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้เรียนร่วมกันได้อย่างราบรื่นโดยดำเนินการตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดได้แก่การกำหนดความคาดหวังในตัวผู้เรียนการร่วมกันสร้างกฎระเบียบการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการปรับปรุงทบทวนกฎระเบียบการยอมรับกฎระเบียบการสอนการกำหนดบทลงโทษและการให้รางวัล ประกอบด้วยการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน

- แนวคิดการสร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา ข้อตกลงของชั้นเรียน
- การสร้างปทัสถานในชั้นเรียน
- การปลูกฝังวินัยชั้นเรียน
- การละเมิดวินัยของผู้เรียน
- การรับมือของครู
- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมนักเรียน
- แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษและการสร้างวินัยเชิงลบ
- แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิงบวก
- การนำไปใช้กับการจัดการชั้นเรียน

สื่อประกอบกิจกรรม

1. คู่มือการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
2. กระดาษA4
3. ปากกา
4. วีดิโอการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรเปิดวีดิโอเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนเสร็จแล้วอธิบายขั้นตอนวิธีการศึกษาเอกสารแก่ผู้ฝึกปฏิบัติการ หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกให้เท่ากัน แล้วให้ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มร่วมสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ
2. วิทยากรบรรยายสรุปแนวคิด หลักการในการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในระหว่างการนำเสนอจะมีการตั้งคำถามประเด็นเพื่อซักถามผู้ฝึกปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอโดยจัดทำเป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษกระดาษ A4อภิปรายถึงความสำคัญของการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนให้การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนโดยร่วมอภิปราย และสรุปประเด็นสำคัญ

4. ผู้เข้าฝึกปฏิบัติการร่วมกันสรุปหลักการ แนวคิดการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำไปเป็นข้อคิดในการปรับปรุงพฤติกรรม การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

การประเมินผล

1. ประเมินการทำกิจกรรมตามที่กำหนด
2. ประเมินความสนใจและตั้งใจในการศึกษาคู่มือ ชุดที่ 1
3. ประเมินการซักถามและการให้ข้อคิดเห็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน

แนวคิดการสร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา ข้อตกลงของชั้นเรียน

ในการจัดการชั้นเรียน ควรมีการสร้างกฎระเบียบร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการในชั้นเรียนของคุณ ไม่ว่ากฎระเบียบเหล่านั้นจะกำหนดขึ้นจากคุณเอง จากความร่วมมือกันระหว่างครูกับนักเรียนหรือจากนักเรียนที่สามารถกำหนดกฎกติกาของการอยู่ร่วมกันขึ้นเองโดยการแนะนำหรือการมีครูเป็นที่ปรึกษา ไม่ว่าแนวคิดในการจัดการชั้นเรียนจะเน้นที่อำนาจของคุณ หรือเน้นความรับผิดชอบของนักเรียน หรือแม้กระทั่งเน้นความเป็นตัวของตัวของนักเรียนก็ตาม เพราะด้วยความเชื่อว่าการอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติของกฎกติกาของการอยู่ร่วมกัน การเคารพสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความรับผิดชอบตลอดจนการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ได้กำหนดไว้ด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ครูต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจและยอมรับว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบในชั้นเรียนจะทำให้นักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นปราศจากอุปสรรคด้วยศักยภาพสูงสุดที่มีอยู่ในตนเอง ทั้งยังเป็นการวางพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตยเพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอีกด้วย (ศศิธร ชันติธรากร, 2551, หน้า 14 – 15) กฎ กติกา ของห้อง จะเป็นแนวทางให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ เด็กควรได้รู้ตั้งแต่เริ่มเรียนในแต่ละวัน กฎของห้องจะมีไม่มาก ประมาณ 3 – 4 ข้อ ต้องเขียนในระดับที่เด็กทุกคนเข้าใจ ทำได้ระบุให้ชัดเจน เขียนในเชิงบวก เช่น เขียนว่า “สุภาพ ช่วยเหลือคนอื่น ยกมือก่อนพูด ไม่ละลาบละล้งคนอื่น” กฎของห้องจะต้องอธิบาย ยกตัวอย่างให้เด็กเข้าใจชัดเจนและบอกเงื่อนไข ในการปฏิบัติว่าการทำตามกฎจะได้รับผลอย่างไร การไม่ทำตามกฎจะได้รับผลอย่างไร โดยที่ครูต้องร่วมกับนักเรียนเพื่อสร้างระเบียบและขั้นตอนปฏิบัติในห้องเรียนร่วมกัน (ชนันท์ ธาตุทอง, 2552, หน้า 92)

การกำหนดกฎระเบียบที่เหมาะสมครูอาจดำเนินการได้ดังนี้
(ศศิธร ชันติธรากร, 2551, หน้า 14 – 15)

1. ในช่วงสัปดาห์แรกของการเปิดภาคเรียนในแต่ละปีการศึกษา ครูอาจเริ่มต้นด้วยการกำหนดความคาดหวังของคุณที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็กทั้งในด้านการเรียนและการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อน
2. กำหนดกฎระเบียบของชั้นเรียนโดยระบุเป็นข้อๆแนวทางในการกำหนด

กฎระเบียบที่นักเรียนในแต่ละชั้นเรียนจะต้องปฏิบัติตามนั้นครูอาจทำได้ดังนี้

2.1 เขียนข้อความที่สั้นกระชับเข้าใจง่ายและครอบคลุม การกำหนดกฎระเบียบหากเขียนด้วยถ้อยคำที่ยากและซับซ้อนเกินไปทำให้เด็กเข้าใจสับสนหรือจดจำยากก็อาจทำให้เด็กไม่สนใจที่จะปฏิบัติตาม

2.2 ควรเป็นกฎระเบียบที่ครูเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นจริงๆ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียนของนักเรียน เช่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อน การส่งงานตามเวลาที่กำหนด

2.3 ควรเป็นกำหนดระเบียบที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่ต้องการจะบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้เพราะกฎกติกาในชั้นเรียนส่วนใหญ่กำหนดขึ้นเพื่อมุ่งให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถทางการเรียนให้บรรลุจุดประสงค์ การจัดการชั้นเรียนจึงเป็นการขจัดสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคที่จะรบกวนการเรียนรู้ของเด็กให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด โดยมีครูคอยดูแลช่วยเหลือ

2.4 การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาปรับปรุง กฎระเบียบกติกาศึกษาของห้องเรียน ครูอาจเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกฎระเบียบของห้องเรียนในระยะแรกของการเรียนหรือระยะต้นปีการศึกษา แต่ในระยะต่อมาเมื่อนักเรียนและครูเริ่มคุ้นเคยวิถีเรียนและวิธีสอนของแต่ละฝ่ายแล้ว นักเรียนอาจมีบทบาทมากขึ้นในการปรับปรุงกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน

2.5 กฎระเบียบที่ดีควรจะระบุผลที่ตามมาของการไม่ปฏิบัติตามกฎ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นบทลงโทษ อาจเป็นเงื่อนไขหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างนักเรียน เช่น การให้ทำงานเพิ่มการช่วยเหลือเพื่อนมากขึ้น โดยบทลงโทษที่กำหนดขึ้นควรเป็นที่ยอมรับของนักเรียนและอาจจะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงบทลงโทษโดยใช้วิธีการใหม่ๆหากมีการผิดซ้ำอีกเพราะบางครั้งวิธีลงโทษที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอาจไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาหรือหยุดพฤติกรรมนั้นแต่กลับกลายเป็นการเสริมแรงทางบวกให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่มีปัญหานั้นเพิ่มมากขึ้น

ฉันท (2552, หน้า 151 – 154) เสนอไว้ว่า การช่วยให้นักเรียนจดจ่ออยู่กับงานและการจัดการเมื่อนักเรียนประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสม ควรดำเนินการดังนี้

1. สสำรวจความจำเป็นที่จะต้องมีการมีกฎระเบียบ
2. เลือกกฎระเบียบ โดยมีแนวทางในการเลือกกฎระเบียบสำหรับห้องเรียน

ดังนี้

2.1 กฎระเบียบสำหรับห้องเรียนต้องสอดคล้องกับกฎระเบียบของโรงเรียน

2.2 ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบในระดับที่ไม่ทำให้ครูรู้สึกอึดอัด และต้องเหมาะสมกับวัยและความคิดของนักเรียน

2.3 ระบุพฤติกรรมที่เหมาะสม และแปลพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นกฎระเบียบของห้องเรียน โดยใช้สำนวนภาษาเชิงบวก

2.4 เน้นเฉพาะพฤติกรรมที่สำคัญเท่านั้น

2.5 มีจำนวนกฎระเบียบที่ไม่มากเกินไป (ประมาณ 3 – 6 ข้อ)

2.6 เขียนข้อความกฎระเบียบด้วยคำง่าย ๆ และสั้นกะทัดรัด

2.7 กฎระเบียบควรบ่งบอกพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้

2.8 ระบุรางวัลที่นักเรียนจะได้รับจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบและระบุวิธีลงโทษถ้านักเรียนฝ่าฝืนกฎระเบียบ

3. เลือกรางวัลและกำหนดผลที่เกิดตามมา

4. สอนและทบทวนกฎระเบียบ โดยมีแนวทาง ดังนี้

4.1 วางแผนการอภิปรายและการสอนกฎระเบียบในช่วงแรกของ
การสอน

4.2 อภิปรายความจำเป็นที่จะต้องมีการมีกฎระเบียบเหล่านั้น

4.3 ชี้แจงให้นักเรียนทราบความคาดหวังสำหรับกฎระเบียบแต่ละข้อ
ยกตัวอย่างและเน้นผลด้านบวก

4.4 แจงให้นักเรียนทราบถึงผลที่จะเกิดตามมา เมื่อมีการปฏิบัติตาม
กฎระเบียบหรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ

4.5 ตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจถูกต้องตรงกัน

4.6 ส่งสำเนากฎระเบียบให้ผู้ปกครองและผู้บริหารสถานศึกษาทราบ

4.7 ติดประกาศแจ้งกฎระเบียบในที่ๆเหมาะสม ถาวร เห็นกันอย่าง
ทั่วถึง

4.8 ย้ำเตือนกฎระเบียบเป็นครั้งคราวกับนักเรียนทั้งชั้น เมื่อมีการ
ฝ่าฝืน

5. ให้นักเรียนยอมรับกฎระเบียบ

สมบัติ ตาปัญญา (2549, หน้า 63 – 64) ก็ได้เสนอว่า กฎ ระเบียบของห้องเรียนช่วยวางมาตรฐานของการปฏิบัติตัวสำหรับนักเรียน แต่ครูเองก็ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติตัวด้วยเพราะครูย่อมเป็นตัวอย่างที่สำคัญสำหรับนักเรียน ดังนี้

1. ครูควรบอกนักเรียนว่ามีความคาดหวังจะให้ทุกคน (ทั้งครูและนักเรียน)

ปฏิบัติตัวในห้องเรียนอย่างไร และพูดคุยหรือกล่าวเตือนความจำในเรื่องนี้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูจะต้องแจ้งผู้บริหารโรงเรียน ครูท่านอื่นๆ และผู้ปกครองให้ทราบเกี่ยวกับระเบียบของห้องเรียนเรา เพื่อที่ว่าทุกคนจะได้ช่วยกันสอดส่องให้นักเรียนปฏิบัติตาม และหลีกเลี่ยงการทำสิ่งที่เป็นการขัดแย้งระเบียบดังกล่าว

3. ครูจะต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ตกลงกันไว้กับนักเรียนโดยสม่ำเสมอ และไม่มีการลำเอียงเข้าข้างใคร

4. ครูจะต้องตระหนักถึงความเป็นไปทั้งในและนอกห้องเรียนตลอดเวลา การสอดส่องเผื่อคุณี้ควรทำอย่างละเอียดอ่อนและเป็นไปในลักษณะป้องกัน เช่น

4.1 ครูไม่ควรแสดงอารมณ์โกรธหรือสูญเสียการควบคุมตนเอง แต่ควรทำตัวเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติที่ดีและการยึดถือระเบียบ

4.2 หากจำเป็นต้องมีการดำเนินการทางวินัยกับนักเรียน ครูควรมุ่งเน้นที่พฤติกรรมของนักเรียน ไม่ใช่ที่ตัวนักเรียน จะต้องรักษาคำดีศรีของนักเรียนไว้เสมอ

4.3 ครูจะต้องคอยสนับสนุนให้นักเรียนระมัดระวังพฤติกรรมของตนเอง เช่นจดบันทึกเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ทำกับเพื่อน และคอยเผื่อพฤติกรรมของคนอื่นด้วย

4.4 ในการสอนครูไม่ควรใช้ข้อความหรือคำพูดที่คลุมเครือ กิจกรรมควรมีลำดับที่ชัดเจนและพยายามไม่ให้เกิดการขัดจังหวะหรือสอดแทรกบทวน

กาญจนา วิเศษรินทอง (2555) สรุปว่า การสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบ กติกา ข้อตกลงของชั้นเรียน ประกอบด้วย

1. มีการกำหนดความคาดหวังที่มีต่อพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นเรียน
2. ครูและผู้เรียนร่วมกันสร้างข้อตกลง กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน/ประจำวิชา อย่างน้อย 3 - 4 ข้อ
3. มีการแจ้งและทำความเข้าใจกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงในชั้นเรียนให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง รับทราบร่วมกัน
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาบทวน ปรับปรุง กฎระเบียบกติกา ข้อตกลงของชั้นเรียนอยู่เสมอ
5. ผู้เรียนมีการยอมรับกฎระเบียบ กติกา และข้อตกลงของชั้นเรียน
6. ลักษณะของกฎระเบียบ กติกา และข้อตกลง มีความชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้

การสร้างปทัสถานในชั้นเรียน

1. ความหมาย ลักษณะหลักและหน้าที่

ปทัสถานหรือ norm มาจากภาษาลาตินว่า norma ซึ่งหมายถึง เครื่องมือชนิดหนึ่งของช่างไม้ที่ใช้วัด (Schneider, 1976, 177) ต่อมาเมื่อนำมาใช้ทางสังคมวิทยาความหมายก็เลื่อนมาเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับวัดพฤติกรรมมนุษย์ ปทัสถานเป็นสิ่งที่ใช้บังคับถึงความเหมาะสมและสม่ำเสมอของพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกจนเป็นสามัญ โดยปรกติบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมใดมักจะถูกระตุ้นให้รับรู้ปทัสถานของสังคมนั้นบ่อยๆ ดังนั้นปทัสถานจึงช่วยให้บุคคลมีพื้นฐานสำหรับทำนายพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ ช่วยให้คาดการณ์ถึงการกระทำของคนอื่นและพร้อมที่จะตอบสนองอย่างเหมาะสมยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมเป็นปรกติ และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยทั่วไป ปทัสถานหมายถึง แบบแผนสำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 642) ส่วนในทางจิตวิทยาสังคมนั้นปทัสถานเป็นวิธีการซึ่งสมาชิกในกลุ่มสังคมนั้นได้รับรู้สิ่งแวดล้อมร่วมกัน โดยนัยนี้ปทัสถานจึงรวมถึง เจตคติ ค่านิยม และกฎเกณฑ์ของพฤติกรรม (Organ & Hammer, 1982, p 333) และด้วยเหตุที่ว่า ปทัสถานเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันของสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นเมื่อปทัสถานถูกกำหนดแล้วก็มีแรงกดดันให้สมาชิกต้องปฏิบัติตามนั้น

กฤษชลี คำชาย (2551, หน้า 154 – 159) อธิบายว่า การสร้างปทัสถานและการปลูกฝังวินัยชั้นเรียนนั้นคือ ก่อนหน้าที่ผู้เรียนจะเข้ามาในชั้นเรียน ครูจำเป็นต้องนึกถึงข้อตกลงเกี่ยวกับพฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียนและระบุข้อตกลงที่ผู้เรียนทำเป็นกิจวัตร สิ่งนี้เรียกว่าปทัสถาน (norm) ของชั้นเรียน เช่น เมื่อมาถึงต้องเก็บกระเป๋าไว้ในโต๊ะ ถอดรองเท้าแล้ววางในชั้นรองเท้า ส่งการบ้านบนมุมซ้ายของโต๊ะครู และนั่งตรงที่ที่กำหนดให้ เป็นต้น แม้ว่าครูแล้วพฤติกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องง่ายๆ แต่อย่างมองข้ามความสำคัญ เพราะการไม่กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นเหล่านี้อาจทำให้ชั้นเรียนวุ่นวายจนถึงโกลาหลเพราะผู้เรียนไม่รู้ว่าควรจะทำตัวอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนใหม่ อย่างไรก็ตามปทัสถานใช้เพียงบังคับพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น ซึ่งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องยินยอมพร้อมใจ แต่หากจะให้รับเข้ามาเป็นมาตรฐานในตนต้องใช้การปลูกฝังวินัย (discipline) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาระบบและแนวอื่นภายในตนเองสำหรับที่จะเรียนรู้ได้อย่างได้ผลสูงสุดด้วยตัวของตัวเอง ครูจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาวินัยในตนผ่านปทัสถานในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่ในระยะยาวผู้เรียนสามารถจะพัฒนาความแกร่งภายในตนสำหรับรับมือกับประเด็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ ในชีวิต

Hackman (1982, p. 333 – 334) ได้สรุปลักษณะหลักของปทัสถาน ซึ่งสำคัญต่อสังคมไว้ ดังนี้

ปทัสถาน หมายถึง เครื่องมือควบคุมสังคมและใช้แก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลนำมาใช้กับพฤติกรรมเท่านั้นไม่รวมถึงความรู้สึกส่วนตัว แม้ว่าจุดเริ่มต้นของจะมาจากความรู้สึกแต่ก็ใช้ควบคุมพฤติกรรมจะถูกพัฒนาขึ้นมาทีละน้อย สำหรับใช้พฤติกรรมที่สมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มสังคมมองความสำคัญแม้ปทัสถานจะพัฒนาขึ้นมาทีละน้อย แต่กระบวนการอาจถูกตัดให้สั้นเข้าหากสมาชิกของกลุ่มต้องการปทัสถานทุกชนิดมิได้ใช้กับคนทุกคน สมาชิกของกลุ่มที่มีสถานภาพสูงมีเสรีภาพในการที่จะเบี่ยงเบนออกไปจากปทัสถานมากกว่าผู้อื่น

ในระบบสังคมปทัสถานทำหน้าที่อยู่ 3 ประการ ซึ่งหน้าที่ทั้งหมดนี้ (Gibbs, 1965, p 586 – 594) ได้จำแนกออกตามลักษณะของปทัสถาน กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่สมควรจะปฏิบัติในสังคมแต่หากมีผู้เฉยเมยต่อความสมคือนั้นก็ไม่มีบทลงโทษ

ประการที่สอง แสดงให้เห็นถึงความคาดหวัง ของระบบสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล หากบุคคลใดที่ถูกคาดหวังให้มีพฤติกรรมใดแต่กลับมีพฤติกรรมต่างจากความคาดหวังก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องแปลก

ประการที่สาม เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ซึ่งบังคับเอาด้วยอำนาจ หากผู้ใดไม่คล้อยตามปทัสถานก็จะถูกลงโทษ

ในกรณีของชั้นเรียนปทัสถานเป็นข้อตกลงของสังคมชั้นเรียนซึ่งช่วยชี้แนะพฤติกรรมและแนวคิดของผู้เรียนแต่มิได้ใช้กับทุกชั้นเรียน ปทัสถานบางชนิดถูกนำไปใช้ในสังคมขนาดใหญ่จนกลายเป็นมาตรฐานของสถานศึกษา ส่วนปทัสถานบางชนิดก็ใช้ได้กับชั้นเรียนกลุ่มเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นการที่ผู้เรียนในกลุ่มยึดถือปทัสถานเดียวกันย่อมทำให้การรับรู้ทางสังคมสอดคล้องกันอันเป็นผลต่อความเป็นปึกแผ่นของชั้นเรียนชั้นนั้น

2. วิธีการกำหนดปทัสถานในชั้นเรียน

ในการกำหนดปทัสถานชั้นเรียนเพื่อให้เกิดผลในการปฏิบัติจริง(Weinstein, 2007) ได้เสนอวิธีการกำหนดปทัสถานในชั้นเรียน ดังนี้

2.1 วางแผนข้อตกลงสำหรับพฤติกรรมทั่วไป

ข้อตกลงสำหรับพฤติกรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชั้นเรียน หากครูต้องการให้ชั้นเรียนเป็นสถานที่ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างสะดวก มีหลักการ 4 ประการสำหรับการวางแผนข้อตกลงสำหรับพฤติกรรมทั่วไปในชั้นเรียน ดังนี้

ตาราง 1 แสดงหลักการสำหรับการวางแผนข้อตกลงสำหรับพฤติกรรมทั่วไปในชั้นเรียน

หลักการ	คำถาม
1. เป็นพฤติกรรมที่จำเป็นและมีเหตุผล	1. ข้อตกลงใดเป็นข้อตกลงที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนชั้นนี้
2. ชัดเจนและเข้าใจได้	2. ข้อตกลงนี้เป็นนามธรรมเกินไปสำหรับผู้เรียนที่จะเข้าใจได้หรือไม่
3. สอดคล้องกับเป้าหมายการสอนและสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้	3. ข้อตกลงนี้อำนวยความสะดวกหรือขัดขวางการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. สอดคล้องกับข้อตกลงของสถานศึกษา	4. ข้อตกลงของสถานศึกษาคืออะไร สถานศึกษามีข้อตกลงพิเศษสำหรับพฤติกรรมของผู้เรียนหรือไม่ เช่น ในห้องประชุม โรงอาหาร หรือการเข้าแถว เป็นต้น

ที่มา : (Weinstein, 2007)

2.2 วางแผนข้อตกลงสำหรับสถานการณ์เฉพาะอย่าง

มีกิจกรรมจำนวนมากที่ปรากฏในชั้นเรียนที่ทำให้ครูต้องมีข้อกำหนดพิเศษสำหรับการแสดงพฤติกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์เฉพาะอย่างยิ่ง ดังข้อเสนอแนะต่อไปนี้ (Leinhardt, Weldman, & Hammond, 1987)

2.2.1 การดูแลชั้นเรียนปรกติ

ในชั้นเรียนจะมีกิจกรรมปรกติที่ไม่ใช่กิจกรรมวิชาการแต่กระทำเพื่อให้ชั้นเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ข้อตกลงนี้แบ่งเป็น 3 ประเภท ประเภทแรก คือ หน้าที่ด้านการจัดการ เช่น การเช็คชื่อ การประกาศข่าวสารต่างๆ ประเภทที่สอง คือ ด้านการเคลื่อนไหวของผู้เรียน เช่น การเข้า-ออกห้องเรียนตอนเช้าเรียนและเลิกเรียน การเข้า-ออกระหว่างคาบ การออกจากห้องไปยังที่ต่างๆ เช่น ห้องพยาบาล ห้องสมุด และประเภทที่สาม คือ การดูแลรักษาห้องเรียน เช่น เวิร์กทำความสะอาดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และชั้นวางของ ส่วนรวม เป็นต้นหากไม่มีข้อตกลงประเภทนี้จะทำให้เสียเวลามากก่อนที่จะได้เริ่มการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูอาจกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจวัตรเหล่านี้โดยครูไม่ต้องควบคุม

2.2.2 การดูแลในขณะที่ดำเนินการสอน

ข้อตกลงนี้มีขึ้นเพื่อสนับสนุนการสอนโดยตรง ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดพฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างสะดวก ข้อกำหนดในประเด็นที่สองนี้ครูอาจทำได้ด้วยการกำหนดรายการที่ผู้เรียนต้องมีพร้อมใช้ขณะที่เริ่มต้นการเรียนรู้ เช่น มีดินสอ ปากกา ยางลบ ไม้บรรทัด นอกไปจากนั้นยังหมายรวมถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องทำในขณะที่เริ่มต้นบทเรียน เช่น เปิดหนังสือ สมุด เขียนรายละเอียดลงหัวกระดาษ และพฤติกรรมที่ต้องทำขณะที่เรียนเสร็จ เช่น เก็บหนังสือ สมุด เข้ากระเป๋า พฤติกรรมเมื่อเลิกทำงานเสร็จก่อนกำหนด เช่น เดินไปมุมหนังสือและอ่านเงียบๆ ได้ เป็นต้น การให้การบ้านก็จัดอยู่ในข้อนี้ด้วย เนื่องจากอัตราการสอนจะช้าหรือเร็วส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้เรียนทำการบ้านได้หรือไม่ ครูต้องมีข้อกำหนดที่จะตรวจสอบได้อย่างรวดเร็วว่าผู้เรียนคนไหนทำการบ้านและคนไหนไม่ทำการบ้าน และครูต้องมีวิธีการเก็บรวบรวมการบ้านและตรวจการบ้านพร้อมกับวิธีให้การบ้านสำหรับผู้เรียนที่ขาดเรียนด้วย

2.2.3 การดูแลการปฏิสัมพันธ์

ข้อตกลงนี้หมายถึงข้อตกลงในขณะที่มีการพูดคุยกันระหว่างครูกับผู้เรียนและระหว่างเพื่อนผู้เรียนด้วยกัน เมื่อได้รับอนุญาตให้พูดและเมื่อได้มีการพูดคุยกัน ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการอภิปรายในชั้นเรียนผู้เรียนจะต้องรู้ว่าตนเองต้องทำอะไรเมื่อต้องตอบ ต้องถามหรือต้องพูดแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนอาจลำบากอยู่บ้างสำหรับครูที่จะตรวจดูว่าผู้เรียนคนไหนบ้างที่ไม่มีโอกาสพูด เพื่อที่จะแก้ปัญหานี้ครูอาจสร้างรูปแบบเรียกผู้เรียนให้ตอบหรือพูดแบบสุ่มแทนที่จะเวียนไปเรื่อยๆ ตามแนวที่นั่ง หรืออาจให้ผู้เรียนช่วยกันตอบเป็นกลุ่มแทนที่จะเป็นรายบุคคลโดยที่ครูให้สัญญาณ สำหรับข้อตกลงนี้ต้องหมายรวมไปถึงวิธีปฏิบัติที่ทั้งครูและผู้เรียนใช้ถึงความใส่ใจของกันและกันในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งกำลังพูดหรือกำลังทำงานอยู่ สุดท้าย ข้อตกลงนี้ต้องครอบคลุมถึงการคุยกันระหว่างผู้เรียน เพราะตามธรรมชาติแล้วเมื่อผู้เรียนจำนวนมากมาอยู่รวมกันก็อดที่จะคุยกันไม่ได้ ครูจะต้องคิดว่าผู้เรียนจะคุยกันเรื่องอะไรเมื่อใดในชั้นเรียน เช่น คุยเรื่องละครโทรทัศน์ คุยเรื่องงานกลุ่ม การบ้าน หรือเรื่องอื่นๆ และเมื่อใดในชั้นเรียนต้องเงียบสนิท

3. การสอนและสื่อสารปทัสถานให้แก่ผู้เรียน

เพื่อลดความสับสนและความเข้าใจไม่ตรงกันของปทัสถาน จำเป็นที่ครูจะต้องสอนปทัสถานให้แก่ผู้เรียน ครูอาจทวนและย้ำทุกๆ วันตอนเช้าก่อนเริ่มเรียนชั่วโมงแรก และชั่วโมงสุดท้ายก่อนเลิก และค่อยๆ ห่างออกไปจนสุดท้ายผู้เรียนสามารถทำได้เอง

Nakamura, (2000, p 243) ให้ข้อเสนอแนะต่อการสอนและการสื่อสารปทัสถานที่ดีต่อการปฏิบัติได้มีลักษณะดังนี้

1. มีเหตุผล มีเหตุผลในที่นี้หมายถึงข้อตกลงนั้นสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน ผู้เรียนปฏิบัติได้ เข้าใจและอธิบายถึงผลที่ตามมาได้
2. สื่อสารข้อตกลงชัดเจน ข้อตกลงจะสับสนหรือกำกวมหากบอกไม่ได้ชัดเจนว่าต้องการให้ทำอะไร
3. ต้องมีการบังคับใช้ ข้อนี้หมายถึงว่าต้องมีการปฏิบัติตามและหากไม่ปฏิบัติตามจะมีผลตามมา
4. ต้องสม่ำเสมอ นั่นคือจะต้องมีการใช้ข้อตกลงโดยทั่วไป หากจะมีข้อยกเว้นต้องเป็นสถานการณ์พิเศษเพียง 2 – 3 สถานการณ์เท่านั้น
5. ยืดหยุ่นได้ แม้จะต้องใช้อย่างสม่ำเสมอแต่ต้องมีช่องที่จะยืดหยุ่นได้ หากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงโดยกะทันหัน

การปลูกฝังวินัยชั้นเรียน

กฤษาลี คำชาย, (2551, หน้า 159 – 164) อธิบายว่า โดยทั่วไปในชั้นเรียนเมื่อพูดถึงวินัย ครูส่วนใหญ่จะนึกถึงการฝึกให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามข้อตกลง สามารถควบคุมตนเองมิให้ละเมิดข้อตกลง และเป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของชั้นเรียนซึ่งก็คืออปัสถานชั้นเรียน แต่ที่จริงวินัยชั้นเรียนมีแนวคิดกว้างกว่านั้น แนวคิดปัจจุบันเห็นว่าวินัยชั้นเรียนควรจะมาจากการร่วมมือกันระหว่างครูและผู้เรียนและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อที่ผู้เรียนจะไม่เกิดความรู้สึกว่าวินัยคือการบังคับจนรู้สึกอึดอัดและไม่มีความสุข ซึ่งการทำเช่นนี้ได้ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเรื่องการปลูกฝังวินัย และต้องอาศัยการใช้เวลาในช่วงระยะหนึ่ง

1. ความหมาย ประเภท และแนวคิดเกี่ยวกับวินัย

ความมีวินัยจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่น่าปรารถนาประการหนึ่งของสังคมไทย ซึ่งสมควรจะต้องมีการปลูกฝังอย่างถูกวิธีและกระตุ้นให้เกิดขึ้นให้มาก ในสถานศึกษาทุกแห่ง ต่างก็ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้และได้พยายามหาทางสร้างพฤติกรรมความมีวินัยให้กับผู้เรียน ในอดีตนั้นเป็นที่เชื่อกันระหว่างครูไทยว่าการสร้างวินัยผู้เรียนที่ได้ผล ต้องทำโดยอาศัยการบังคับจากภายนอก เช่น การสั่งสอน ตักเตือน เข้มย่นตี แต่ต่อมาเมื่อความรู้ทางจิตวิทยาเข้ามา มีบทบาทในวงการศึกษาไทยมากขึ้นแนวความคิดเดิมได้เปลี่ยนไป ตามความเห็นทางจิตวิทยา

นั่นเชื่อว่าการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมได้เหมาะสมในขั้นต้นต้องต้องประกอบด้วยปัจจัยสองประการ คือ ความสามารถที่จะกระทำและความต้องการที่จะกระทำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2546, หน้า 4) และจากความเห็นดังกล่าวได้นำมาสู่รูปแบบและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยให้แก่ผู้เรียนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ.2542 ให้ ความหมายของวินัยไว้ว่า คือ คือ “ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 1077) ซึ่งคนส่วนใหญ่ก็มักมองวินัยไปในการทำงานเดียวกัน คือ วินัยเป็นเรื่องของระเบียบ ความเข้มงวด การควบคุม และถือเอาว่าวินัยเป็นผล (end) แต่ในความเห็นของนักจิตวิทยา วินัย ไม่ใช่ ผล แต่เป็น ทางหรือวิธี (means) ที่ช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมจน บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในทางจิตวิทยาสามารถแบ่งวินัยออกเป็นประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้ ประเภทแรก หากใช้อำนาจเป็นเกณฑ์ วินัยจำแนกออกได้เป็น 3 แบบย่อย แบบแรก คือ วินัยที่ใช้อำนาจและอิงอยู่กับการลงโทษเพื่อควบคุมพฤติกรรม ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจว่าวินัยเท่ากับการลงโทษ ครูที่มีแนวโน้มจะเห็นด้วยกับวินัยประเภทนี้จะทำตัวเหมือนตำรวจ คือ สืบสวน หาตัวคนผิด และลงโทษโดยที่การลงโทษนั้นจะรุนแรงและไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไข แบบที่สอง วินัยแบบยินยอม ซึ่งเป็นอีกปลายขั้นของอำนาจ ครูที่เชื่อแบบนี้จะปล่อยให้ผู้เรียนตัดสินใจเองในขั้นสุดท้าย ครูกับผู้เรียนมีเสียงเท่ากันในการพิจารณา กฎ กติกา และข้อตกลง หากผู้เรียนทำผิดครูจะใช้การอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างความผิด-ถูก และให้ผู้เรียนใช้ปัญญา และความรับผิดชอบพิจารณาการกระทำของตนเอง แบบที่สาม คือ วินัยแบบสมดุล ขณะที่วินัยแบบอำนาจแข็งกร้าว และวินัยแบบยินยอมไม่หนักแน่น วินัยแบบที่สามจะเป็นวินัยที่สมดุลกันระหว่างความแข็งกร้าวและวินัยแบบยินยอมไม่หนักแน่น วินัยแบบที่สามจะเป็นวินัยที่สมดุลกันระหว่างความแข็งแกร่งและการยอมรับนับถือปัญญาของผู้เรียน เป็นกระบวนการตัดสินใจบนกฎ กติกา ข้อตกลง ซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งผู้สอนและผู้เรียน วินัยแบบที่สามมาจากกระบวนการสอนการร่วมมือและความรับผิดชอบ ครูที่เชื่อตามแบบนี้จะไม่บังคับแต่ใช้การชี้แนะให้ผู้เรียนที่กระทำผิดใช้กระบวนการแก้ปัญหา โดยครูจะกำหนดขอบเขต ทางเลือกที่ยอมรับได้และผลกรรมที่ตามมาจากการพฤติกรรมของผู้เรียน และประเภทที่สอง หากใช้แหล่งของวินัยเป็นเกณฑ์ อาจแบ่งวินัยออกได้เป็นสองแบบย่อย แบบแรก ได้แก่ วินัยสังคม ซึ่งหมายถึงการมีความรู้ในสถานการณ์นั้นบุคคลในฐานะหนึ่ง ตำแหน่งหนึ่ง ควรปฏิบัติอย่างไร ส่วนแบบที่สอง ได้แก่ วินัยแห่งตน ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะให้รางวัลเมื่อตนเองทำดีและลงโทษเมื่อตนเองทำชั่ว และหมายรวมไปถึงความสามารถในการควบคุมตนหรือความสามารถที่จะยับยั้งเป็นตัวของตัวเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2526, หน้า 4 - 5)

ซึ่งวินัยทั้งสองประเภทนี้เป็นสิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียน

จากเรื่องประเภทของวินัย ประเด็นที่มีการพิจารณาต่อ ก็คือ แท้จริงแล้ววินัย เป็นสิ่งที่ตายตัวหรือเปลี่ยนแปลงได้ เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แยกออกเป็นสองแนวคิดใหญ่ด้วยกัน แนวคิดแรกเห็นว่า วินัยเปลี่ยนแปลงได้ (dynamic) โดยเล็งไปที่การชี้แนะตนเองให้สามารถ แสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่จริงเพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (Tanner, 1987, p 3) เมื่อนำเอาแนวคิดทั้งสองมาสู่ชั้นเรียน แนวคิดแรกนั้นสื่อให้เห็นว่าครู จะต้องฝึกผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามระเบียบปฏิบัติที่มีอยู่และผู้เรียนจะต้องใช้พลังต้านทานมิให้ ตนเองละเมิดระเบียบปฏิบัตินั้น ส่วนแนวคิดที่สองสื่อให้เห็นว่า แทนที่จะใช้พลังมาต้านทาน ตนเองผู้เรียนจะต้องใช้พลังที่มีอยู่นำตนเองให้ไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ ส่วนครูจะทำหน้าที่ เป็นผู้อำนวยการความสะดวกให้ผู้เรียนได้นำตนเองให้มากที่สุด

กล่าวได้ว่า เราคงไม่อาจทิ้งแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งได้ ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกชั้นเรียนนั้น เป็นได้ทั้งสถานการณ์ ที่กำหนดไว้ และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นฉับพลัน ในสถานการณ์ที่กำหนดไว้นั้นเงื่อนไขของการ กระทำได้ถูกระบุอย่างเจาะจงไว้ล่วงหน้าและสามารถทำนายได้ ตัวอย่างเช่น กิจวัตรในชั้นเรียน จัดเป็นสถานการณ์ที่กำหนดไว้ ส่วนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นฉับพลันเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาซึ่งเงื่อนไขไม่ได้ถูกระบุไว้อย่างเจาะจง และผลลัพธ์ก็ทำนายไม่ได้ การปลูกฝังวินัย จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวคิดทั้งสองควบคู่กันไป

2. การปลูกฝังวินัยอย่างสร้างสรรค์

จากแนวคิดเรื่องวินัยและสถานการณ์ในชีวิตประจำวันดังที่กล่าวมาแล้ว นัก ทฤษฎีจึงได้พัฒนารูปแบบของการปลูกฝังวินัยขึ้นมาหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบจะสะท้อนให้เห็น ถึงทฤษฎีซึ่งอยู่เบื้องหลังเป้าหมายและวิธีการฝึก ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูปลูกฝังวินัย ให้แก่เด็กได้อย่างสอดคล้องกัน ในแนวคิดแรกที่เห็นว่าวินัยเป็นสิ่งตายตัวนั้นเหมาะกับ สถานการณ์ที่กำหนดไว้แล้ว จึงใช้วิธีการฝึกและการปรับพฤติกรรม ส่วนในแนวคิดที่สองที่เห็น วินัยเปลี่ยนแปลงได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน รูปแบบที่นักทฤษฎีพัฒนาขึ้นมา ตามแนวคิดนี้จะเริ่มจากการทำความเข้าใจในตัวผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ปัญญาเป็นตัว กู้กรองพฤติกรรมก่อนตอบสนองและใช้กลุ่มเป็นแหล่งความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

รูปแบบการปลูกฝังวินัยในที่นี้จะได้นำเสนอ รูปแบบพลวัตรกลุ่มและรูปแบบของ ความเจริญทางสังคมและส่วนตัว ดังรายละเอียด

2.1 รูปแบบของพลวัตรกลุ่ม

รูปแบบของพลวัตรกลุ่ม เป็นรูปแบบซึ่งมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และระหว่างสมาชิกในชั้นเรียน ตามรูปแบบวินัยไม่แยกออกจากการสอนแต่เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนการสอน พฤติกรรมผิดวินัยสามารถจัดการได้โดย การถาม การอธิบาย การทำความเข้าใจและการแก้ไข โดยครูจะมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้วินัยของผู้เรียน คูนิน (Kounin, 1970, 79) ได้ศึกษาครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการกับวินัยในชั้นเรียนและ พบว่ามีคุณลักษณะอยู่สองประการที่สำคัญ ประการแรก คือ ความตื่นตัวต่อสถานการณ์ซึ่ง ทำให้ทราบอยู่ตลอดเวลาว่ามีอะไรเกิดขึ้นในชั้นเรียน และสามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้ทันที เราอาจได้ยินคำพูดเหล่านี้จากครู “แดงเอาตุ๊กตาเก็บหีบหนังสือออกมา” “นุช หนูต้องขีดเส้น ใต้ที่คำตอบ “ซัยกลับมาที่นั่งที่” “เป็นไง คักดี ดิดออกแล้วยังจะ” ครูจะทราบว่าผู้เรียนแต่ละคน กำลังทำอะไรอยู่และสื่อให้ผู้เรียนทราบได้ว่าครูสนใจความเป็นไปในชั้นเรียน และประการที่สอง เป็นลักษณะที่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ไปแทบจะพร้อมๆ กันได้ทันที ซึ่งความคล่องและการ ใช้เวลาของครูเป็นหัวใจสำคัญหากครูเชื่อว่าพฤติกรรมผิดวินัยอาจเกิดขึ้นและมีอิทธิพลต่อ การเรียนการสอนทั้งกระบวนการได้ ตามรูปแบบของพลวัตรกลุ่มนี้ ครูต้องตื่นตัวต่อปัญหา พฤติกรรมซึ่งไม่คาดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นจะแปรไปตามบุคลิกภาพและความ ต้องการทั้งของครูและผู้เรียนขณะที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน งานหลักของ ครู คือ พยายามสร้าง บรรยากาศให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การปลูกฝังวินัยตามรูปแบบพลวัตรกลุ่มให้ความสนใจต่อกิจกรรมซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ กันในสถานการณ์ทางสังคม นอกไปจากนั้นยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า รูปแบบของพลวัตรกลุ่ม เหมาะมากกับการปลูกฝังวินัยในชั้นเรียนทำให้จัดการกับสถานการณ์การเรียนการสอนได้ง่าย ขึ้นอย่างไรก็ตามต้องไม่ลืมว่าเป้าหมายของการปลูกฝังวินัย คือ การปลูกฝังให้เด็กแต่ละคน สามารถควบคุมตนเองและยืนหยัดอย่างเป็นตัวเองของตัวเอง มีงานวิจัยทางจิตวิทยาการ แนะแนว และจิตวิทยาการศึกษาในประเทศไทยจำนวนมากได้นำแนวคิดของรูปแบบพลวัตร กุ่มมาปลูกฝังคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

2.2 รูปแบบของความเจริญทางสังคมและส่วนตัว

รูปแบบชนิดนี้เน้นการปลูกฝังวินัยแห่งตน ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะ สำคัญของผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิต ความสามารถในการบรรลุถึงการมีวินัยแห่งตนนี้มาจาก ประสบการณ์ในวัยเด็ก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดูท่ามกลาง สภาพที่เหมาะสม เริ่มต้นจากการที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ ซึ่งทำให้รู้สึกสบายและ พอใจ ขณะที่รู้สึกดังก้าวมารดาหรือผู้เลี้ยงดูได้ปรากฏร่วมอยู่ด้วย ความสุขหรือความพอใจ ของเด็กจะถูกถ่ายทอดมายังผู้เลี้ยงดูมีผลทำให้การปรากฏตัวของผู้เลี้ยงดูนั้นก่อให้เกิดความสุข

และความพอใจแก่เด็ก ควบคู่กันไปผู้เลี้ยงย่อมมาพร้อมกับคำสั่งสอนหรือการกระทำซึ่งทำให้เด็กได้เลียนแบบ ต่อมาการเลียนแบบผู้เลี้ยงจะทำให้เด็กพอใจอันเป็นลักษณะของการให้รางวัลตนเองโดยไม่ต้องรอจากภายนอก ซึ่งการให้รางวัลตนเองนี้เป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุภาวะทางของบุคคล ปกติจะเกิดเมื่อ อายุประมาณ 8 - 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ทำให้มีความสามารถในการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2526, หน้า 8 - 9)

ในการปลูกฝังวินัยตามรูปแบบนี้เด็กจะต้องได้รับการช่วยเหลือได้พัฒนาความรู้สึกในเรื่องของอิทธิพลจากการกระทำของตนในเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสิ่งอื่น หรือเรียกว่าเป็นความรู้สึกรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองซึ่ง รอดเตอร์ (Rotter, 1966) ให้ความเห็นว่ามีผลต่อการพัฒนาการความเชื่ออำนาจภายในตนเองขึ้นมาและเป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับความเชื่ออำนาจภายนอกตน คือการที่บุคคลรับรู้ว่ามีเหตุการณ์จากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและลักษณะของตน ดังนั้นวิธีหนึ่งที่ครูใช้ปลูกฝังวินัยให้แก่ผู้เรียนได้ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเชื่ออำนาจภายในคนขึ้นมา และลดการควบคุมจากภายนอกลง เช่น แสดงให้เห็นว่าการได้คะแนนดีของเด็กไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เป็นผลของความพยายามและความเอาใจใส่ หรือเมื่อเด็กทำผิดก็ให้โอกาสชี้แจงเหตุผลและพิจารณาโทษตนเอง เป็นต้น

การละเมิดวินัยของผู้เรียน

แม้จะได้มีข้อตกลงเรื่องวินัยชั้นเรียนแล้วแต่ก็ยังมีผู้เรียนจำนวนหนึ่งละเมิดวินัยประเดี๋ยวหนึ่งที่ครูให้ความสนใจกันมาก ได้แก่ อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนประพฤติผิดวินัยหรือละเมิดวินัย และครูจะจัดการอย่างไรกับพฤติกรรมดังกล่าวจึงจะสร้างผลดีกับผู้เรียนและชั้นเรียนในความเห็นของนักศึกษา เดรเกอร์และแคสแซล (Driekers & Cassel, 1972) ให้ความเห็นว่าการละเมิดวินัยมาจากการที่เด็กที่รู้สึกว่าตนด้อยและพยายามแสวงหาสถานภาพของตนเองแต่ด้วยการใช้ตรรกะที่ผิด และนักจิตวิทยา เช่น คูนิน (1970) ให้ความเห็นว่า พฤติกรรมของครูมีความสัมพันธ์อยู่กับการละเมิดวินัยในชั้นเรียนของผู้เรียน คูนิน เรียกอิทธิพลอันเกิดจากพฤติกรรมของครูว่า “อิทธิพลกระเพื่อม” (ripple effect) นั่นคือ ทำที่ที่ครูแสดงออกต่อการละเมิดวินัยของผู้เรียนคนหนึ่งจะไม่มีผลเฉพาะผู้เรียนคนนั้นเท่านั้นแต่จะมีอิทธิพลทยอยต่อไปเรื่อยๆ ยังพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งชั้น (Charies, 1972) ได้ศึกษาเพิ่มเติมต่อไปอีกว่า แท้จริงแล้วสาเหตุของการละเมิดวินัยของผู้เรียนนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับการทำที่ของครูเท่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับการเรียน ตัวผู้เรียนและสาเหตุอื่นๆ อีก เพื่อความชัดเจนในเรื่อง

นี้ ผู้เขียนจะได้จำแนกสาเหตุที่มาจากตัวครู ผู้เรียน สาเหตุที่มาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลักในสถานการณ์การเรียนการสอน และข้อเสนอสำหรับวิธีการจัดการของครู ดังรายละเอียด

1. สาเหตุที่มาจากตัวครู

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการละเมิดวินัยของผู้เรียน จำนวนหลายเรื่อง พบว่า สาเหตุหนึ่งของการละเมิดวินัยเกี่ยวข้องกับอยู่กับลักษณะ และพฤติกรรมบางประการของครู (Borich, 1988, p 250 – 256) ลักษณะและพฤติกรรมเหล่านั้นที่สำคัญ ได้แก่

1.1 การข่มขู่หรือคุกคามอย่างรุนแรง

ครูจำนวนหนึ่งปกครองชั้นโดยวิธีขู่ให้กลัวซึ่งเท่ากับว่าได้ผลักดันให้ผู้เรียนป้องกันตนเองเสียตั้งแต่เริ่มต้น ผู้เขียนเคยได้ยินครูคนหนึ่งปฐมนิเทศผู้เรียนในชั้นเรียนของตนในวันแรกของการเปิดเรียนว่า “อย่างนี้กว่าตัวเองแน่นมาจากที่อื่นแล้วจะมาลองตีกับที่นี่” คำพูดประเภทนี้สื่อถึงความรู้สึกที่เป็นลบของครูอย่างชัดเจน สาเหตุที่ครูบางคนชอบกล่าวคำขู่หรือแสดงอาการเชิงลบต่อผู้เรียนเพราะมีความเชื่อว่าการทำให้ผู้เรียนกลัวจะเป็นการยับยั้งพฤติกรรมละเมิดวินัยของผู้เรียนเสียแต่ต้นมือและลึกลงไปในใจ ครูประเภทนี้มักไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งอาจเป็นด้านความรู้หรือการสอน ผลที่ตามมา ลักษณะข่มขู่และคุกคามของครูอาจมีผลต่อพฤติกรรมละเมิดวินัยขึ้น เนื่องจากได้กรับรู้ว่าครูคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนในทางลบดังนั้น การมีพฤติกรรมสมกับความคาดหวังของครูจึงไม่ใช่เรื่องแปลก

1.2 ลักษณะเผด็จการ

ลักษณะเผด็จการจะเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับลักษณะของการข่มขู่ คุกคาม ครูที่เผด็จการมักเป็นครูที่ปกครองชั้นแบบเข้มงวดและใช้อำนาจเบ็ดเสร็จ ครูประเภทนี้จะพูดมากไม่ยอมรับการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน และรู้สึกเสียหน้าง่าย จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนของครู คือ การสั่งให้ผู้เรียนทำตาม ทางจิตวิทยาเห็นว่าลักษณะเช่นนี้ของครูมาจากความกังวลว่าตนเองจะควบคุมชั้นไม่อยู่และหากเปิดโอกาสแม้แค่นิดเดียวผู้เรียนก็พร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมรบกวนการเรียนการสอนทันที ผลที่ตามมาจากการมีลักษณะเช่นนี้ของครู คือ สำหรับผู้เรียนบางคนอาจไปกระตุ้นความรู้สึกอยากต่อต้านหรืออยากเอาชนะขึ้นมาได้ และบรรยากาศของการเรียนการสอนก็จะมีลักษณะของการเอาแพ้เอาชนะกันระหว่างครูกับผู้เรียน

1.3 การแสดงออกมากเกินไป

ครูบางคนไม่สามารถจะควบคุมการแสดงออกของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นที่จะเห็นจากพฤติกรรมของครูพวกนี้ คือ การใช้อารมณ์ที่รุนแรง การใช้เสียงที่สูงไป หรือ ต่ำไป หรือ การตะโกน ในกรณีที่ไม่จำเป็น หรือ แม้แต่ร้องไห้ในชั้นเรียน เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ไม่สามารถจะแก้ปัญหาอะไรในชั้นเรียนได้เลย สำหรับการแสดงออกในครั้งแรกผู้เรียนอาจตกใจและเงยบ แต่เมื่อเคยชินผู้เรียนอาจรู้สึกสนุกกับลักษณะเช่นนี้ของครูและเป็นไปได้จะแสดงพฤติกรรมยั่วให้ครูระเบิดอารมณ์ออกมาแบบบ่อยๆ

1.4 การทำโทษทั้งห้อง

ในกรณีที่พฤติกรรมละเมิดวินัยนั้นกระทำโดยผู้เรียนส่วนใหญ่หรือในกรณีที่หาตัวคนผิดไม่ได้ ครูบางคนจะใช้วิธีลงโทษทั้งห้อง เช่น ตีทั้งห้อง หรือ ให้งานอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งห้อง การลงโทษทั้งห้องนี้ครูคิดว่าเป็นการยุติธรรมเพราะได้กระจายความรับผิดชอบไปยังทุกคนในห้อง แต่สำหรับผู้เรียนเองไม่ได้คิดเช่นนั้น ในกรณีของผู้เรียนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดจะรู้สึกไม่ดีต่อวิธีการของครู และที่รุนแรงไปกว่านั้น คือ เสื่อมความนับถือในตัวครูและไม่สนใจที่จะปฏิบัติตนในระเบียบอีกต่อไป ส่วนในกรณีของผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการทำผิดอาจรู้สึกพอใจที่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นและอาจทำต่อไปอีกเรื่อยๆ เนื่องจากไม่ได้ถูกลงโทษเพียงคนเดียว

1.5 การไม่เตรียมการสอน

ครูที่เข้าสอนโดยไม่เตรียมการสอนจะสอนไปโดยไม่มีเป้าหมายคาดหวัง ไม่ได้ว่าการเรียนการสอนในคาบนี้จะเกิดอะไรขึ้น ครูอาจพูดไปเรื่อยๆ จนหมดเวลาเนื้อเรื่องไม่ปะติดปะต่อ ไม่มีอุปกรณ์การสอนไม่ซ้ำเด็กก็จะเบื่อ ขาดความสนใจ และเริ่มแสดงพฤติกรรมต่างๆ เช่น คอยกัน ส่งจดหมาย ผ่นกลางวัน หรืออื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นในชั้นเรียน

1.6 การขัดจังหวะ

การขัดจังหวะกระบวนการเรียนการสอนมาจากสาเหตุ 2 ประการ อย่างแรก มาจากพฤติกรรมของครูเอง เช่น แจกงานคืน ลบแผ่นใสหรือกระดาน เขียนข้อความยาวๆ ลงบนกระดาน หาเอกสารอ้างอิง ในช่วงว่างนี้เองมักจะไต่ยินเสียงคุย หรือ เห็นผู้เรียนทำกิจกรรมอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน อันที่จริงแล้วปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นถ้าครูได้มีแผนล่วงหน้าในการจัดเตรียมสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นโดยไม่ต้องมาทำในเวลาเรียน และอย่างที่สอง มาจากการถูกผู้อื่นขัดจังหวะ มีครูบางคนทำงานหลายอย่างและมีธุระยุ่งมากแม้ในขณะที่สอนก็ยังมีผู้มาพบหรือเชิญไปพบบ่อยๆ เป็นเหตุให้กระบวนการเรียนการสอนถูกขัดจังหวะ การทิ้งชั้นเรียนไปบ่อยๆ เป็นเหตุให้การเรียนการสอนขาดช่วง ครูอาจแก้ปัญหานี้ได้โดย

กำหนดเวลาการพบไว้ล่วงหน้าหรือให้คอยจนกว่าสอนเสร็จ หรือ ในกรณีที่จำเป็นต้องเตรียมงานให้ผู้เรียนทำเพื่อป้องกันการแสดงพฤติกรรมรบกวนชั้นเรียนอื่นๆ

1.7 การเอาใจใส่ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งนานไป

อีกลักษณะหนึ่งที่จะก่อปัญหาทางวินัยขึ้นได้คือการที่ครูเอาใจใส่อยู่กับผู้เรียนบางคนนานไป เช่น ถามชื่อผู้เรียนแล้วให้สะกด ตอบคำถามส่วนตัวโดยไม่ได้พูดกับผู้เรียนทั้งห้อง หรือเรียกเฉพาะผู้เรียนบางคนในการถามและตอบซึ่งอาจเป็นผู้เรียนที่ไม่สนใจเรียน ทั้งนี้เพราะต้องการจะดึงความสนใจของผู้เรียนคนนั้น ในกรณีเช่นนี้ผู้เรียนคนอื่นจะรู้สึกว่าตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้นจึงแสดงพฤติกรรมเฉพาะตัวออกมา หากครูจำเป็นต้องเอาใจใส่ผู้เรียนบางคนเป็นเวลานานเช่นนี้ วิธีที่เหมาะสมคือ การพบกันหลังเวลาเรียนซึ่งจะไม่รบกวนกระบวนการเรียนการสอน

2. สาเหตุจากผู้เรียน

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า เดเรเกอร์และแคสเซลเห็นว่า สาเหตุประการหนึ่งของการละเมิดวินัยมาจากการที่ผู้เรียนต้องการแสวงหาสถานภาพโดยการใช้ตราบะที่ผิด ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งตนเองและผู้อื่น และเมื่อตนเองมีพฤติกรรมที่ผู้อื่นเห็นว่ามีปัญหา ปฏิกริยาที่ผู้อื่นตอบสนองมาจะเป็นไปในทางลบ เมื่อความต้องการของตนไม่ได้รับการตอบสนองก็ย้อนกลับไปเพิ่มพูนความรู้สึกด้อยให้มากขึ้น ความต้องการที่เป็นเหตุของการแสดงพฤติกรรมละเมิดวินัยนั้น ที่พบมากในชั้นเรียน ได้แก่

2.1 การแสวงหาการยอมรับ

ผู้เรียนที่มีปัญหาเรื่องการนับถือตนเองต่ำจะมีข้อตกลงเบื้องต้นคือคิดว่าตนเองจะมีความสำคัญได้ก็ต่อเมื่อได้เป็นศูนย์กลางของความใส่ใจจากทั้งครูและเพื่อน ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนประเภทนี้จึงสร้างวิธีการที่หลากหลายเพื่อเรียกร้องการยอมรับและให้ครูและเพื่อนสนใจตนอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งกลายเป็นการรบกวนชั้นเรียน พฤติกรรมเรียกร้องความสนใจซึ่งพบบ่อยในชั้นเรียน เช่น (1) การเป็นตัวตลกของห้อง ผู้เรียนประเภทนี้จะแสดงพฤติกรรมตลกไปทั่ว ไม่มีกาลเทศะ มักจะใช้เมื่อต้องการเป็นศูนย์กลางความสนใจหรือใช้เป็นกลไกป้องกันตนเมื่อรู้สึกด้อยหรืออับอายและแก้ปัญหาไม่ได้ (2) คือ ผู้เรียนประเภทนี้จะรู้สึกไม่ดีต่อตนเอง ผลที่ตามมาคือตนเองแสดงพฤติกรรมรุนแรงหรือนำรังเกียจเพื่อเรียกร้องความสนใจเชิงลบจากครูและเพื่อน (3) ขี้เกียจ ผู้เรียนประเภทนี้จะคล้ายๆ ประเภทคือ คือ ต้องการความใส่ใจเชิงลบจากครูแต่ในเรื่องของงานจะผลักภาระงานไปให้เพื่อนคนอื่นๆ ทำแทน

(4) ช่วยตัวเองไม่ได้ ผู้เรียนประเภทนี้จะแสวงหาเป็นช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ทั้งนี้เพราะต้องการความรัก การดูแลและการเอาใจใส่จากคนอื่น ๆ (5) เจ้าเสน่ห์ ผู้เรียนประเภทหลังสุดจะเล่นบทบาทของคนที่เสน่ห์ จะพูดดีและชมคนอื่น ๆ แต่ทำโดยไม่จริงใจ พฤติกรรมเช่นนี้จะหายไปเมื่อครูและเพื่อนในห้องสนใจคนอื่นมากกว่าตน ผู้เรียนประเภทนี้เมื่อรู้ว่าตนไม่ได้เป็นจุดสนใจอีกต่อไปจะเริ่มเปลี่ยนเป็นแข่งขันกับคนที่เด่นกว่าตนแทน

สำหรับพฤติกรรมที่มีสาเหตุมาจากแรงจูงใจประเภทนี้ครูอาจใช้วิธีการต่อไปเพื่อรับมือ (1) เพิกเฉยกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อแสดงการไม่ยอมรับ (2) ใช้เวลาในการเรียนการสอนสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียน โดยให้โอกาสผู้เรียนได้ช่วยครูทำงานเล็กๆ น้อยๆ เช่น รวบรวมสมุดการบ้าน จัดหนังสือ กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยสื่อให้ผู้เรียนมั่นใจว่าเขาเป็นที่ยอมรับของครูได้โดยไม่จำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมรบกวนกระบวนการเรียนการสอน และ (3) หันเหทิศทางการพฤติกรรมไปสู่การแสดงออกที่ยอมรับได้และเสริมแรงพฤติกรรมใหม่นั้น เท่าที่ผู้เขียนสังเกตพบในชั้นเรียนครูมักใช้การลงโทษเบาๆ เพื่อการยับยั้ง เช่น การดุ ซึ่งมักให้ผลทันทีทันใดสำหรับผู้เรียนส่วนใหญ่ แต่สำหรับบางคนการดุด่าเป็นตัวเสริมแรงบวก เนื่องจากถือว่าเป็นการแสดงการยอมรับอย่างหนึ่ง การให้ผู้เรียนออกไปนอกห้องชั่วคราวก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะพรางผู้เรียนออกไปจากแรงเสริมทางสังคม แต่ก็เป็นเหตุให้ผู้เรียนขาดโอกาสที่จะเรียนซึ่งครูต้องใส่ใจในเรื่องนี้ด้วย

2.2 การแสวงหาอำนาจ

พฤติกรรมอีกประเภทหนึ่งเกิดขึ้นจากการแสวงหาการยอมรับตามวิธีแรกไม่สำเร็จก็เลยเปลี่ยนมาใช้ในการไม่ยอมรับครู เนื่องจากคิดว่าการบังคับให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ตนต้องการจะได้รับการยอมรับ การใช้อำนาจจึงกลายเป็นกลไกที่ผู้เรียนใช้โจมตีครูและเพื่อน ๆ ให้ทำตามความต้องการของตน ในชั้นเรียนสามารถจำแนกพฤติกรรมแบบนี้ได้เป็น 2 แบบ คือ (1) ต่อต้าน ผู้เรียนพวกนี้จะพยายามควบคุมครูโดยไม่ยอมทำตามจนกระทั่งครูหมดแรงไม่ยอมยกย่องด้วย นอกจากนั้นยังควบคุมเพื่อนๆ โดยการแก่งัดด้วย (2) รั้นประเภทนี้คือเมื่อไม่ได้ตามที่ต้องการก็จะปฏิเสธที่จะร่วมมือหรือสร้างเหตุวุ่นวายขึ้นมา พฤติกรรมประเภทนี้สันตะเวือนสภาพของครูอย่างมาก เพราะเมื่อเด็กพยายามเอาชนะครู ครูจะต้องรักษา สภาพภาพของตนเองไว้โดยการไม่ยอม เพราะหากครูยอมเด็กความนับถือที่เด็กอื่นๆ มีต่อครู จะหมดไปด้วย

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับครูในการจัดการกับพฤติกรรมแสวงหาอำนาจ คือ (1) ดึงตัวเองออกจากสถานการณ์แต่การที่จะดึงตนเองออกมาจากสถานการณ์ประเภทนี้ก็ค่อนข้างซับซ้อน ส่วนใหญ่ครูกับเด็กต้องเผชิญหน้ากันด้วยความรู้สึกเอาแพ้-

เอาชนะ ครูจำเป็นต้องปฏิเสธการเอาแพ้-เอาชนะ โดยเสนอทางเลือกเพื่อมีโอกาสได้ร่วมมือกัน ด้วยการคุยกันเป็นส่วนตัว ซึ่งเป็นการหาทางออกที่ไม่มีใครเสียหาย และในการคุยกันเป็นส่วนตัวครูอาจค้นพบการรับรู้ของเด็กและมองเห็นการแก้ไขปัญหาคำกล่าวละเมิดวินัยได้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (2) แสดงอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น พูดด้วยเสียงสงบและมั่นคง แก้ปัญหาไปตามขั้นตอนที่ละขั้น ฟังสิ่งที่ผู้เรียนพูดโดยไม่เถียงหรือสอน ทั้งหมดนี้เพื่อไม่ให้เกิด สถานการณ์ที่รุนแรงเพิ่มขึ้น (3) หาหนทางที่จะไม่ทำให้ผู้เรียนทำร้ายคนอื่น ๆ และทำลาย สิ่งของต่างๆ (4) เสนอทางเลือกที่จำกัดให้ผู้เรียนหรืออาจให้ผู้เรียนเลือกเองโดยบอกว่าต้อง รับผิดชอบกับผลที่ตามมาด้วย และ (5) หลีกเลี่ยงการต่อปากต่อคำหรือแสดงความก้าวร้าว มากกว่าผู้เรียนเพราะจะกลายเป็นตัวแบบที่ทำให้ผู้เรียนเลียนแบบในโอกาสต่อไป

2.3 การแก้แค้น

ครูที่มักแสดงอำนาจเหนือเด็กตลอดเวลา มักต้องเข้าไปพัวพันกับการ ละเมิดวินัยที่มาจากความต้องการแก้แค้นผู้เรียนที่มีพฤติกรรมแก้แค้น จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ทำลาย ผู้เรียนพวกนี้เชื่อว่าทุกคนปฏิเสธและไม่ยอมรับผิดชอบ ดังนั้นจึง ต้องการกระทำของตนจะทำให้ใครเดือดร้อน และไม่ทำอะไรก็ไม่มีใครชอบอยู่แล้ว ดังนั้นจึง แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยไม่ยั้ง (2) โต้ตอบ ผู้เรียนประเภทนี้จะต่อต้านและโต้กลับคนที่ ทำให้เขาโกรธ เจ็บ และอาย โดยแสดงพฤติกรรมที่ทำให้คนที่ตนโกรธ เจ็บ และอับอายด้วย (3) ดุถูก ผู้เรียนประเภทนี้ไม่เชื่อใจใคร แม้ว่าใครจะแสดงท่าที่เป็นมิตรด้วยก็จะไม่ยอมรับ แต่ จะเยาะเย้ยและดุถูก พฤติกรรมแก้แค้นของผู้เรียนที่พบบ่อย เช่น ล้อเลียน เขียนคำในที่ สาธารณะ ตั้งฉายา หรือ ทำให้ทรัพย์สินเสียหาย เช่น ขีดรถ ฉีกหนังสือ หรือรุนแรงไปจนถึงทำ ร้ายร่างกาย โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา และผู้ถูกกระทำก็มักจะกระทำตอบในลักษณะตาต่อ ตา ฟันต่อฟัน เมื่อถึงขั้นนี้ก็ไปไกลกว่าการละเมิดวินัย กลายเป็นความเกลียดชังกันเป็นส่วนตัว และอาจรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับครูในการจัดการกับพฤติกรรมแก้แค้น คือ

(1) ถอนตัวออกจากวงจรการแก้แค้น โดยหลีกเลี่ยงการลงโทษหรือการฟ้อง แต่ไม่ได้หมายถึง เลิกยุ่งเกี่ยวกับผู้เรียนตรงกันข้าม ให้ใช้ความสัมพันธ์เชิงบวกแทน (2) เมื่ออารมณ์เย็นลงแล้วให้ พูดคุยกับผู้เรียนอย่างเป็นทางการและสงบ วิธีรับมือกับพฤติกรรมละเมิดวินัยเพื่อแก้แค้นหรือ พฤติกรรมที่คาดไม่ถึง เช่น เมื่อผู้เรียนคิดว่าเมื่อครูทราบว่าเป็นคนทำก็จะต้องได้รับการ ตอบสนองอย่างรุนแรง แต่หากครูกลับทำในทางตรงกันข้าม คือแสดงความเป็นมิตรและ พยายามทำความเข้าใจกับผู้เรียนจะประหลาดใจและเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น (ขอให้ ศึกษาเรื่องเล่าของคุณครูท่านหนึ่งในบทที่ 1 เรื่อง ชุดตัวอย่างสร้างสรรค์ จะเห็นชัดว่าท่าทีที่เป็น

มิตรของครูส่งผลดีอย่างไร) แต่ในบางกรณีครูที่ตกเป็นเหยื่อของการแก้แค้นอาจไม่ใช่เป็นคนที่ทำให้ผู้เรียนเกลียด แต่ที่ตกเป็นเหยื่อก็เพราะว่าผู้เรียนต้องการใครสักคนที่เป็นเป้าระบายความแค้นเท่านั้น

2.4 การยอมจำนน

ในบรรดาแรงจูงใจทางสังคมที่เมอร์เรย์ (1930 citing by Borne & Ekstrand, 1979, p 258 – 259) ได้รวบรวมไว้ การยอมจำนน (N abasement) เป็นแรงจูงใจประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อยและยอมรับปมด้อยนั้น แต่ขณะเดียวกันก็เกิดความรู้สึกด้อยต่ำและน้อยเนื้อต่ำใจ ที่มักพบบ่อยในชั้นเรียน คือ การแสดงพฤติกรรมเหม่อลอย ไม่สนใจเรียน ไม่ยอมทำความเข้าใจบทเรียน หรือ ไม่ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีเด็กจำนวนมากได้แสดงอาการดื้อเงียบ เพื่อแสดงความน้อยใจ หรือมุ่งร้าย เด็กพวกนี้จะทราบดีว่าครูไม่อาจบังคับเขาได้ แม้พฤติกรรมของเด็กจะไม่รบกวนกระบวนการเรียนการสอนโดยตรงแต่ก็มักจะรบกวนความรู้สึกของครู และเป็นไปได้ที่เมื่อไม่นานเข้าครูก็อาจละเลยเด็กประเภทนี้โดยปล่อยให้เฉยๆ ในชั้นเรียน

วิธีการส่วนใหญ่ที่ครูใช้รับมือกับเด็กประเภทยอมจำนน คือ แสดงอาการเป็นมิตร เกลี้ยกล่อมให้สนใจเรียน ซึ่งก็มักไม่ค่อยได้ผล เนื่องจากสิ่งที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงอยู่ที่การรับรู้ภาพของตนเองว่า ไม่เก่ง สู้คนอื่นไม่ได้ ทำอะไรก็ล้มเหลว วิธีที่ช่วยได้ คือ (1) เปิดโอกาสให้เขาทำอะไรให้สำเร็จซึ่งจะทำให้เขาเกิดความมั่นใจในตนเองและพึ่งตนเองได้ (2) ใช้เวลาระยะหนึ่งในการฝึกเด็กให้มีทักษะและความสามารถในการทำงาน (3) ใช้การกระตุ้นและจูงใจ ในสถานการณ์ที่ไม่คุกคาม และ (4) หากจำเป็นก็ขอความช่วยเหลือจากนักจิตวิทยาหรือครูแนะแนว (บุญชลิ ศ้าชาย, 2551, หน้า 167 – 172)

การรับมือของครู

ในเรื่องที่เกี่ยวกับสาเหตุของการละเมิดวินัยครูควรจะได้รับมือกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างไร โดยเริ่มจากลักษณะทั่วไปของครู การกำหนดข้อตกลง และเทคนิคต่างๆ ที่ควรใช้เมื่อมีการทำผิดเกิดขึ้น

1. ลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ

สาเหตุหนึ่งของการมีพฤติกรรมละเมิดวินัยของผู้เรียนมาจากลักษณะและพฤติกรรมบางประการของครู ในทางตรงกันข้ามการที่ผู้เรียนจะมีวินัยสาเหตุหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของครูเช่นกัน ลักษณะเฉพาะตัวของครูเช่นกัน ลักษณะต่อไปนี้ของครูมีอิทธิพลในทางบวกต่อการมีวินัยของผู้เรียน (Borich, 1988 -, p 257 - 258)

1.1 ความไวในการรับรู้

หมายถึงความสามารถของครูที่จะรับรู้สภาพโดยทั่วไปของชั้นเรียนได้ในขณะเดียวกัน และหลีกเลี่ยงการใช้เวลาอยู่กับผู้เรียนคนใดคนหนึ่งนานไปจนมีผลให้ผู้เรียนอื่นๆ รู้สึกว่าถูกละเลย

1.2 ความคล่องตัว

ข้อนี้หมายถึงความสามารถในการทำกิจกรรมหลายอย่างได้พร้อมๆ กัน เช่นสอนไปด้วยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนไปด้วย กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนและขณะเดียวกันก็เตือนหรือปราบผู้ที่แสดงพฤติกรรมรบกวนการเรียนการสอน พฤติกรรม เช่นนี้สื่อให้เด็กเห็นว่าครูเป็นคนกระฉับกระเฉงสามารถควบคุมพฤติกรรมของทุกคนได้

1.3 ความยืดหยุ่น

ครูควรหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจอย่างเข้มงวด การขู่ หรือ การไม่ยอมรับฟังความเห็นของผู้เรียน ตรงกันข้ามครูควรผ่อนคลายเป็นยืดหยุ่น มีลีลาท่าทางที่แสดงถึงความ เป็นมิตร ความเป็นกันเอง และเต็มใจที่จะรับความเห็นและตอบสนองได้ทันที

1.4 ความสมดุลระหว่างการสอนทางตรงและทางอ้อม

ในกรณีที่เป็นการสอนครูต้องใช้การสอนทางตรง คือ บอกให้ผู้เรียนทราบตรงๆ ว่าต้องทำอะไร ด้วยเหตุผลอย่างไร และหากไม่ทำจะมีผลอย่างไร การสอนตรงๆ

นี่จะมีผลต่อความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนต้องเอาใจใส่และเตรียมตัวตอบสนองได้ถูกต้อง ต่อมาครูอาจเปลี่ยนจากทางตรงเป็นทางอ้อมโดยอาจให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น การพูดคุย การซักถาม หรือยกอุทาหรณ์ต่างๆ ให้ฟัง เพื่อจะได้เห็นความสำคัญของเรานั้นหลายแง่มุม และในบรรยากาศที่ผ่อนคลายกว่าเดิม

1.5 ความสามารถในการสื่อสาร

อีกลักษณะหนึ่งที่สำคัญ คือ ครูต้องมีความสามารถในการสื่อสารทั้ง ด้านภาษาถ้อยคำและภาษาท่าทาง การสื่อสารของครูต้องกระชับ ตรงจุด ตอบสนองได้ไว ครูต้องจัดการพูดที่อีกอีก ลังเล หรือท่าทางที่แสดงถึงความไม่มั่นใจในตนเองให้หมดไป

2. การสื่อสารที่หนักแน่นมั่นคง

ในการสื่อสารจากครูถึงผู้เรียนโดยเฉพาะเรื่องการปลูกฝังวินัยนั้น มีข้อเสนอว่า ครูต้องสื่อสารที่หนักแน่นมั่นคง ซึ่งประกอบด้วย

2.1 สารนั้นต้องมุ่งไปที่พฤติกรรม พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงไม่ใช่ที่ตัวผู้เรียน ครูต้องมั่นใจว่าต้องการแก้ไขหรือพัฒนาพฤติกรรมไม่ใช่การตัดสินคุณลักษณะหรือเจตคติหรือคุณค่าของผู้เรียน บอกผู้เรียนสั้นๆ อย่างหนักแน่นว่า ให้หยุดหรือเลิกพฤติกรรม รายละเอียด วินัยและบอกต่อด้วยว่าควรจะทำอย่างไร

2.2 สารต้องตรงและกระชับ ลักษณะเช่นนี้จะทำให้สารมีพลังและหากเป็นไปได้บอกเหตุผลด้วยว่าเหตุใด ครูจึงส่งสารเช่นนั้น ไม่ปลูกฝังพฤติกรรมด้วยการบ่นหรือประชด เพราะผู้เรียนจะละเลยสาร

2.3 ใช้ระดับเสียงปกติ แสดงถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของครู

2.4 ใช้ภาษาท่าทางที่สอดคล้องกับภาษาพูด

2.5 เน้นผลกรรมที่ตามมาและทำให้เกิดขึ้นจริงเมื่อจำเป็น

3. เทคนิคที่ควรใช้

แม้ครูจะมีลักษณะดังที่ได้กล่าวมาและทำตามทีเสนอไว้แล้วก็ตาม การละเมิดวินัยในชั้นเรียนก็อาจยังคงมีอยู่ เช่น การคุยกัน การส่งข้อความ การพูดคุยจนครู ตื้อ เพิกเฉยต่อคำสั่ง พูดหยาบ ลู้กันเอง โกง หรือ ขโมย เป็นต้น เมื่อมีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ครูจะเพิกเฉยไม่ได้ จำเป็นต้องตอบสนองอย่างทันทีทันใด

ตาราง 2 ตัวอย่างของพฤติกรรมละเมิดวินัยและการตอบสนองของครู

พฤติกรรมผู้เรียนไม่รุนแรง	การตอบสนองของครูไม่รุนแรง
เล่นกันในชั้นเรียน พุดย่อนตะโกนตอบโดยไม่ยกมือ ลุกจากที่นั่ง แหย่หรือคุยกับเพื่อนข้างๆ หลัง เล่นของให้ชั้นเรียน ขว้างปาของไม่มีระเบียบ แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น โกวทอด จูบ เพื่อน) รับประทานอาหารในห้อง	เตือน บอกให้หยุด ให้ออกนอกห้อง เปลี่ยนที่นั่ง ธิบของ ให้อยู่ต่อหลังเลิกเรียน แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ
ปานกลาง	ปานกลาง
ออกไปจากชั้นเรียนโดยไม่ขออนุญาต รังแกผู้อื่น ไม่เชื่อฟังคำเตือน สบบุหรี่ หนีสถานศึกษา โกง พุดปด ทะเลาะวิวาท	ให้อยู่ติดต่อดังหลังเลิกเรียน ทำสัญญา ถอดถอน สิทธิพิเศษ บางอย่าง แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ เชิญผู้ปกครอง

	มาพบให้ทำงานในสถานศึกษา (เช่น ทำความสะอาด บริเวณสนามศึกษา) เป็นต้น
รุนแรง	รุนแรง
ทำลายทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือของผู้อื่น ขโมย เสพสิ่งเสพติด ก้าวร้าวอย่างรุนแรง ฝ่าฝืนกฎหรือข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างจริงจัง	ชดใช้ค่าเสียหาย เชิญผู้ปกครอง มาพบ ภาคทัณฑ์ ให้ออก

ที่มา : (Goodwin and Klasunier. 1975, 401 – 405)

หากจะแยกการตอบสนองของครูออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ก็เห็นว่าประกอบด้วย การเตือนและการลงโทษ แต่เพียงแค่นั้นยังไม่พอครูควรจะใช้การให้รางวัลแก่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา ซึ่งทั้งสามประเภทมีข้อควรพิจารณาคือ

3.1 การให้รางวัล

ก่อนที่จะคิดเฉพาะการลงโทษพฤติกรรมที่ไม่ต้องการสิ่งที่ครูควรตระหนักถึง คือ การให้รางวัลเมื่อเด็กได้แสดงพฤติกรรมอันเป็นที่ต้องการ เนื่องจากตามหลักการของการเรียนรู้ โดยผ่านการเสริมแรงแบบปฏิบัติการ พฤติกรรมใดๆ ก็ตาม หากทำแล้วผลกรรมที่ตามมาเป็นที่น่าพอใจ คนมีแนวโน้มที่จะทำซ้ำรางวัลอาจเป็นได้ทั้ง สิ่งของที่ตอบสนองความต้องการ ทำที่ของการยอมรับ สิทธิพิเศษบางประการหรืออื่นๆ ที่ทำให้เด็กเกิด

ความพึงพอใจเมื่อได้รับ เพื่อการให้รางวัลจะได้มีประสิทธิภาพครูควรให้รางวัลตามหลักการดังต่อไปนี้

3.1.1 ให้รางวัลหลังจากที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมา

3.1.2 ให้รางวัลเฉพาะพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดเท่านั้น

3.1.3 แน่ใจว่าสิ่งที่ครูให้เป็นรางวัลนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายกับ

ผู้เรียนผู้ได้รับ

3.1.4 ให้รางวัลหลายๆ แบบเพื่อจะได้ดูน่าตื่นเต้นและน่าสนใจ

3.2 การเตือน

การเตือนเป็นเทคนิคที่ใช้ได้ผลกับการป้องกันการทำผิดที่ไม่รุนแรง และเป็นพฤติกรรมที่อาจยับยั้งได้โดยยังไม่ต้องลงโทษ แต่หลังจากที่ได้เตือนไปแล้ว 2 - 3 ครั้ง พฤติกรรมนั้นยังปรากฏอยู่ การลงโทษต้องตามมาทันที ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการเตือนโดยไม่มี การลงโทษหรือถ่วงเวลาการลงโทษ จะทำให้เด็กคิดว่าเราไม่เอาจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้น และหากทิ้ง ช่วงเวลาไว้นาน เด็กก็จะเชื่อมโยงการทำผิดเข้ากับการลงโทษไม่ได้ ในการเตือนนั้น นอกจากจะ ยับยั้งการกระทำที่ไม่ต้องการแล้วสิ่งสำคัญ คือต้องบอกให้ชัดเจนด้วยว่าพฤติกรรมที่ต้องการ ให้ทำคืออะไร

3.3 การลงโทษ

หลังจากการเตือนแล้วสิ่งที่ตามมา คือ การลงโทษ ครูส่วนใหญ่ใช้การ ลงโทษเป็นการแก้ปัญหา พฤติกรรมละเมิดวินัย การลงโทษอาจเป็นการกระทำทำให้เจ็บกาย เช่น เขกโต๊ะ หยิก หรือใช้วิธีอื่นๆ ที่ทำให้เด็กเจ็บปวด นอกเหนือไปจากการลงโทษให้เจ็บกาย แล้วยังมีกรลงโทษที่ทำให้ไม่พอใจ เช่น ดุ ปรับสิทธิบางอย่าง การให้ทำงานเพิ่ม การกักตัว แม้กระทั่งการประจานให้ได้รับความอับอาย โดยอาจทำควบกันไปกับการทำให้เจ็บกายด้วย จุดประสงค์ของการลงโทษ คือ ต้องการให้เด็กท้อใจ จะได้ไม่แสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอีก แต่ในทางจิตวิทยาแล้ว ความเชื่อที่ว่านั่นค่อนข้างอันตรายสำหรับการรักษาวินัยในชั้นเรียน ด้วย เหตุผลที่ว่า

3.3.1 ผลของการลงโทษเป็นสิ่งที่พยากรณ์ไม่ได้แน่นอนว่า จะ ยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ต้องการได้ และสามารถใช้เพียงเบนพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการได้

3.3.2 การลงโทษทำให้ผู้ถูกลงโทษเกิดความวิตกกังวล

นอกเหนือไปจากความเจ็บปวด

3.3.3 หากการลงโทษนั้นกระทำโดยผู้ที่ไม่ชอบหรือไม่ได้วางใจ แล้วเด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกรังแกและก่อให้เกิดความรู้สึกมุ่งร้ายต่อผู้ลงโทษ

3.3.4 หากการลงโทษนั้น กระทำไปเพื่อระงับพฤติกรรมเดิมโดยไม่หาพฤติกรรมใหม่ที่พึงปรารถนามาแทนแทนแล้ว เมื่อความเจ็บหรือความอายจางไปพฤติกรรมที่ถูกระงับไว้จะกลับมาใหม่

3.3.5 การลงโทษที่ทำให้เด็กได้เขียนและอายนั้น จะฝังร้าวรอยไว้อย่างลึกซึ้ง ภายในใจเด็กและอาจไม่หายไปตลอดชีวิต

การลงโทษในลักษณะต่อไปนี้เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาการเรียนการสอนหลายท่านเห็นพ้องกันว่าครูอย่าปฏิบัติเมื่อลงโทษเด็กที่ทำผิด เช่น ประชดประชัน ลำเอียง บังคับให้ชอโทษ ชู่ ลงโทษทั้งห้องเมื่อเด็กทำผิดเพียงคนเดียว แสดงความกลัวเมื่อลงโทษ แสดงความโกรธอย่างรุนแรงในขณะที่ลงโทษ ส่วนการที่จะใช้วิธีลงโทษให้เกิดประสิทธิภาพนั้นมีทางเลือกและข้อเสนอแนะดังนี้ (Borich, 1988, 260 - 265)

1. ทางเลือกในการลงโทษ

ทางเลือกแรก ครูอาจใช้อำนาจได้เต็มที่ในการตัดสินความผิดและลงโทษเด็กตามที่เห็นสมควร ซึ่งกรณีนี้หมายถึงว่า เด็กขาดความรับผิดชอบในการกระทำตามกฎเกณฑ์ที่ได้ตกลงและรับทราบร่วมกันแล้ว และตัวเด็กเองก็ยอมรับถึงการกระทำของตน วิธีนี้เป็นวิธีที่ใช้กันมากในชั้นเรียนแต่อาจไม่เหมาะกับการทำผิดในบางกรณี และมีแนวโน้มที่เด็กจะเกิดความรู้สึกมุ่งร้ายกับครูได้ง่าย

ทางเลือกที่สอง ครูเสนอทางเลือกในการลงโทษและให้เด็กเลือกเอง ในทางเลือกทั้งสองนี้ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดถึงความผิดของตนเองและมีส่วนในการพิจารณาโทษตนเอง แต่ทางเลือกในการลงโทษมาจากความเห็นของครู การใช้วิธีนี้มีประโยชน์ในการลดความรู้สึกเป็นปฏิกิริยากับครูลงไป และมีแนวโน้มว่าการกระทำผิดซ้ำในเรื่องเดิมอาจไม่เกิดขึ้นอีก

ทางเลือกที่สาม ครูให้เด็กเสนอการลงโทษตนเองมาหลายๆ แบบโดยครูเป็นฝ่ายเลือกว่าจะลงโทษแบบใด วิธีนี้ได้ผลดีกับเด็กที่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะพิจารณาถึงความรุนแรงของการกระทำผิดของตนเองได้ และสามารถหาวิธีลงโทษได้เหมาะสมกับความคิด แต่การที่ให้ครูเป็นฝ่ายเลือกนั้นเพราะมีผลการศึกษา พบว่า หากให้เด็กเลือกเอง เด็กพวกนี้มักเลือกวิธีลงโทษตนเองที่รุนแรงเกินไป

2. ข้อเสนอแนะในการลงโทษ

ประการแรก ให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจนว่าพฤติกรรมอะไรที่เขาทำแล้วจะถูกลงโทษ ก่อนหน้าที่จะลงโทษจริง เช่น วิจัย ถ้าเธอพูดย้อนครูอีก ครูจะให้เธอทำการบ้านเพิ่มอีก 5 ข้อ แล้วเอามาส่งวันพรุ่งนี้

ประการที่สอง การลงโทษต้องตามหลักการกระทำผิดทันที เช่น สุดา ครูเห็นเธอชำเลืองมองข้อสอบของยูดีเป็นครั้งที่สองแล้ว ครูจะหักคะแนนเธอ 5 คะแนน จากการสอบคราวนี้

ประการที่สาม ลงโทษอย่างสม่ำเสมอกับพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ เช่น มานพ ทุกครั้งที่เธอคุยในชั้นเรียน ครูจะเพิ่มการบ้านให้เธอทำมากกว่าปกติครั้งละ 1 ข้อ

ประการที่สี่ ใช้การลงโทษหลังจากการให้รางวัลไม่ได้ผล เช่น ปราการ ครูให้เธอไปนั่งกับถาวร ได้เมื่ออาทิตย์ที่แล้ว เพื่อเธอจะได้ไม่ทะเลาะกับสุรางค์ แต่อาทิตย์นี้ครูจะให้คะแนนศูนย์

3. ปัญหาของการเสริมแรงบวกและการลงโทษ

แม้กลุ่มพฤติกรรมนิยมจะได้เสนอการเสริมแรงบวกและการลงโทษเพื่อใช้ในการจัดการชั้นเรียน แต่ก็มีปัญหาที่ครูควรพิจารณา ดังนี้

3.1 ประสิทธิภาพของการเสริมแรงบวก

ในการจัดการชั้นเรียนนั้น ครูต้องการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาโดยการเสริมแรงบวก แต่ก็มีปัญหาว่าตัวเสริมแรงบวกนั้น จะมีประสิทธิภาพแค่ไหน ตัวอย่างเช่น ครูมักคิดว่าเกรดเป็นตัวเสริมแรงบวก แต่ก็ใช้ไม่ได้สำหรับผู้เรียนบางประเภทและผู้เรียนบางวัย นอกเสียจากว่าการได้เกรดดี จะได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง เช่น พ่อแม่หรือเพื่อนๆ นอกจากนั้น ยังพบว่าอิทธิพลของเกรดจะลดลง เมื่อผู้เรียนเข้าสู่วัยรุ่น ทั้งนี้เพราะในวัยรุ่นตอนต้นต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมากกว่าเรื่องอื่น หากในกลุ่มเพื่อไม่สนใจเรื่องการมีผลการเรียนดี การได้เกรดสูงและเรียนเก่งจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกทุกข์มากกว่า ตัวอย่างเช่น ในรายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง ได้นำเอาเด็กอัจฉริยะอายุประมาณ 12 ปีมาออกรายการ เด็กคนนี้เรียนเก่งมากได้เกรด 4 ทุกวิชา และมีความทรงจำเป็นเลิศ พอพิธีกรซักถามว่า เก่งอย่างนี้อยากได้อะไรอีก เด็กคนนี้ร้องไห้ สะอึกสะอื้น และบอกว่า ต้องการให้เพื่อนๆ ชอบบ้าง เพราะทุกวันนี้ เพื่อนๆ ไม่ชอบ ไม่อยากเล่นด้วย แต่เพื่อนๆ ไปชอบเพื่อนอีกคนหนึ่งที่สูงและสวย

ในหลายสถานการณ์ที่ครูกับผู้เรียนมีมุมมองต่างกันในแง่ของสิ่งเสริมแรงบวก เช่น ผู้เรียนบางคนเห็นว่า การดูของครูเป็นการแสดงความเอาใจใส่และเป็นสิ่งเสริมแรงบวก ขณะที่ครูคิดว่า การดูเป็นการลงโทษ ดังนั้นผู้เรียนคนนี้มีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่ต้องการเพิ่มขึ้นทั้งๆ ที่โดนดูทุกครั้งที่แสดงพฤติกรรมเช่นนั้น

3.2 การเข้าถึงสิ่งเสริมแรงบวกของผู้เรียน

ปัญหาข้อนี้เกิดจาก (1) การใช้สิ่งเสริมแรงบวกที่ผู้เรียนบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงหรือได้รับ เช่น หากครูใช้คะแนนในการเรียนเป็นตัวเสริมแรงบวก ผู้เรียนที่เรียนไม่เก่งจะมีโอกาสน้อยที่จะได้รับตัวเสริมแรงบวกนี้ ยิ่งไปกว่านี้ การคะแนนเป็นตัวเสริมแรงบวกจะไม่มีผลอะไรกับผู้เรียนที่ได้คะแนนน้อยอยู่เป็นประจำและ (2) จังหวะ เวลาในการให้สิ่งเสริมแรงบวก หากสิ่งเสริมแรงบวกนั้นอยู่ไกลเกินไปก็จะมีประสิทธิภาพในการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของผู้เรียน ตัวอย่าง เช่น การใช้ทุนการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษากับผู้เรียนมัธยมต้นจะเป็นสิ่งเสริมแรงที่ไกลตัวผู้เรียนมากเมื่อเทียบกับเวลาในปัจจุบัน

3.3 การให้รางวัลเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตได้

ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ พฤติกรรมนิยามสนใจพฤติกรรมที่สังเกตได้และวัดได้ ดังนั้น พฤติกรรมเป้าหมายจึงเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้และวัดได้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ พฤติกรรมบางอย่างแม้จะเป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาจะถูกกละเลย ตัวอย่างเช่น ครูต้องการให้ผู้เรียนใช้ความพยายามมากขึ้นในการควบคุมตนเอง แต่ความพยายามเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ยาก ครูจึงไปให้การเสริมแรงบวกกับผลลัพธ์ของความพยายามที่วัดได้ ด้วยเหตุนี้พฤติกรรมเป้าหมายคือความพยายามจึงไม่ได้รับการเสริมแรง การที่ครูจะให้กับพฤติกรรมที่สังเกตได้ยาก เช่นนี้ จำเป็นที่ครูจะต้องมีทักษะในการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3.4 อิทธิพลของการเสริมแรงบวก

ในงานวิจัยหลายเรื่อง พบว่า การให้รางวัลมีผลเชิงบวกต่อความเต็มใจในการพยายามทำงานที่ท้าทาย เช่น ในการศึกษาการเลือกแก้ปัญหของผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนที่ถูกจูงใจด้วยรางวัลภายนอกมีแนวโน้มที่จะเลือกปัญหาที่แก้ได้ง่ายกว่า ผู้เรียนที่ไม่ถูกจูงใจและการให้รางวัลทำให้ผู้เรียนมีการแก้ปัญหายุ่งยากน้อยกว่า และสร้างสรรค์น้อยกว่า เช่นกัน (Ryan & Deci, 2000)

3.5 อายุการเสริมแรง

ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่ง คือ ช่วงเวลาที่การเสริมแรงมีประสิทธิภาพนั้นมีอายุสั้น แม้รางวัลจะเป็นประสิทธิภาพในการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่ต้องการ แต่การแสดงพฤติกรรมนั้นอาจเป็นไปได้รางวัล ด้วยเหตุนี้เมื่อตัวการเสริมแรงบวกหรือรางวัล

นั้นถูกทอดถอน โอกาสที่พฤติกรรมนั้นจะดับสูญก็เป็นไปได้ง่าย ยิ่งไปกว่านั้น การให้รางวัลแก่พฤติกรรมไต่ยังสามารถสื่อได้อีกนัยหนึ่งว่าพฤติกรรมนั้นไม่มีค่าในตัวเอง

3.6 อิทธิพลของการลงโทษ

ในกรณีที่มีการให้รางวัลไม่ได้ผล ครูก็จำเป็นต้องเลือกใช้การลงโทษ แต่การลงโทษนั้นมีอิทธิพลเชิงลบที่ควรระวังมาก คือ (1) ก่อให้เกิดความกังวลและความอับอาย โดยเฉพาะหากการลงโทษนั้นทำในที่เปิดเผยและในลักษณะของการประจาน (2) การลงโทษทำให้หลีกเลี่ยงหรือยับยั้งการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาแต่ไม่ได้กระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่ถูกและพึงปรารถนา และการลงโทษอาจก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์และผู้เรียนอาจมีการแก้แค้นตามมา

4. ข้อเสนอแนะของการใช้การเสริมแรงบวก

ในการใช้การเสริมแรงบวกให้มีประสิทธิภาพ นักจิตวิทยาก็มีข้อเสนอให้พิจารณาดังนี้ (Fectso & McClure, 2005)

4.1 ครูต้องแน่ใจว่าพฤติกรรมเชิงบวกที่ครูจะเสริมแรงนั้นเป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนให้คุณค่าด้วย เช่น ในการตั้งกติกาของชั้นเรียนต้องกำหนดผลกรรมที่ตามมาทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยผู้เรียนต้องให้คุณค่าผลกรรมเหล่านั้น ให้โอกาสแก้ตัวหากผู้เรียนทำผิด และให้รางวัล หากผู้เรียนทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนาโดยเฉพาะพฤติกรรมสังคมที่เอื้อต่อชั้นเรียน

4.2 เสริมแรงบวกเป็นระยะในกรณีที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ต้องใช้เวลาและกระตุ้นให้ผู้เรียนให้กำลังใจกันและกัน

4.3 หลังจากที่ผู้เรียนทำพฤติกรรมที่เรียนรู้ใหม่ได้แล้ว ให้ใช้การเสริมแรงเป็นครั้งคราวเพื่อกระตุ้นให้พฤติกรรมนั้นคงทน

4.4 ใช้การชี้แนะเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ครูอาจใช้ภาพการ์ตูนซ้ำๆ แสดงสิ่งที่ต้องการสื่อ หรือ ทำรายการวัสดุที่ต้องไม่ลืมนำมาเรียนด้วยภาพสวนๆ เป็นต้น

4.5 ไม่ละเลยการเสริมแรงผู้เรียนคนใด ในกรณีนี้หมายถึงให้ใช้วิธีจับถูกหรือมองในแง่ดีเพื่อที่ผู้เรียนทุกคนจะได้มีโอกาสได้รับการเสริมแรงบวก

4.6 มีตัวเสริมแรงหลากหลาย โดยครูอาจให้ผู้เรียนเสนอแนะ จัดทำเป็นรายการไว้และผู้เรียนสามารถเลือกจากรายการที่มีอยู่

5. ข้อเสนอแนะการใช้การลงโทษ

แม้ว่าครูสามารถใช้การลงโทษได้แต่ต้องใช้ด้วยความระมัดระวังและมีข้อควรคำนึง ดังนี้

5.1 พยายามจัดโครงสร้างของสถานการณ์เพื่อที่จะได้ใช้การเสริมแรงลบก่อนการลงโทษ ทั้งนี้เพื่อผู้เรียนจะได้มีโอกาสหนีจากสถานการณ์ที่ไม่น่าพอใจ โดยให้เน้นไปที่การกระทำที่พึงปรารถนา

5.2 ให้การลงโทษสม่ำเสมอกับพฤติกรรมประเภทที่ต้องการลงโทษ อย่าเปลี่ยนเป็นการเสริมแรงบวกกับพฤติกรรมที่ต้องการลงโทษ หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือทำทนาย เตือนก่อนหน้าครั้งให้รู้ตัวแล้วจึงลงโทษ และลงโทษในกรณีที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องทำทันที อย่าทิ้งไว้นาน หลังทำผิดเพราะผู้เรียนจะเชื่อมโยงโดยไม่ได้ว่าตนถูกลงโทษเพราะเหตุใด

5.3 ลงโทษการกระทำไม่เน้นไปที่ลักษณะส่วนตัว ครูต้องบอกว่า ผู้เรียนกระทำพฤติกรรมใดจึงถูกลงโทษ ไม่ตำหนิหรือประชด เมื่อดูให้ใช้น้ำเสียงสงบแต่หนักแน่น ไม่แสดงอารมณ์หรือความรู้สึกเชิงลบต่อผู้เรียน แต่ให้เน้นไปยังการกระทำนั้น

5.4 ใช้การลงโทษเมื่อมีการละเมิดกฎหลัก ดังนั้นหากทำผิดเล็กๆ น้อยๆ ครูอาจปรามด้วยสายตาหรือหากการกระทำนั้นได้รับการเสริมแรงจากเพื่อนๆ ก็อาจใช้วิธีแยกผู้เรียนออกจากเพื่อนตามหลักของเวลานอก และหากพฤติกรรมที่เป็นปัญหายังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องให้ลองวิเคราะห์สถานการณ์ใหม่ เพื่อที่จะได้หาผลวิธีใหม่ในการแทรกแซงแทนการลงโทษ

6. การให้คำชม

คำชมเป็นการเสริมแรงบวกประเภทหนึ่ง แต่ต้องชมอย่างมีหลักเกณฑ์อย่างน้อย 3 ข้อ ดังที่แสดงไว้แล้ว นอกจากนั้น นักจิตวิทยายังเห็นว่า เป็นการสื่อให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของตนเองอีกด้วย คามินและดีเวค (Kamins & Dweek, 1999) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของคำชม 3 แบบที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียน คือชมตัวบุคคล (ครูภูมิใจในตัวหนูมาก) ชมกระบวนการที่ทำ (หนูจะต้องพยายามมากที่เดี๋ยวถึงทำงานอย่างนี้ได้) และชมผลลัพธ์ที่ได้ (งานที่หนูทำนั้นดีแล้ว) ซึ่งพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับคำชมตัวบุคคล จะประเมินค่าความสามารถและคุณภาพผลงานของตนเองต่ำกว่าผู้เรียนที่ได้รับคำชมกระบวนการและชมผลลัพธ์ ผู้วิจัยสรุปว่าคำชมที่ชัดเจนว่าตนเองกำลังถูกชมเรื่องอะไร จะส่งผลเชิงบวกต่อ

พฤติกรรมมากที่สุด เพื่อให้คำชมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นักจิตวิทยาจึงได้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ (Brophy, 1981, Stipeck 2002; Fetsco & McClure, 2005)

6.1 ชมเป็นระยะและชัดเจน ทำให้แน่ใจว่าคำชมสัมพันธ์อยู่กับพฤติกรรมที่ต้องการและผู้เรียนเข้าใจตรงกับครูว่าตนเองทำพฤติกรรมใดจึงจะได้รับคำชม

6.2 ชมในสิ่งที่เป็นจริง ในข้อนี้หมายถึง เป้าหมายที่ได้รับคำชมนั้นต้องสังเกตได้วัดได้ว่าทำได้สำเร็จ ไม่ชมเพราะเพียงที่จะทำ และไม่ชมในกรณีที่ผู้เรียนไม่ทำอะไรเลย

6.3 กำหนดเกณฑ์ในการชมจากข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยชมความก้าวหน้าของผู้เรียนคนนั้น โดยไม่เปรียบเทียบกับความสำเร็จของผู้อื่น

6.4 ชมความพยายามในการกระทำของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความมั่นใจ โดยในการชมนั้นต้องไม่อ้างโชค ความช่วยเหลือที่ได้รับเป็นพิเศษหรือความง่ายของพฤติกรรม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพูดถึงปัญหาที่พบพร้อมวิธีการที่แก้ไขปัญหานั้น

6.5 ใช้คำชมเป็นการเสริมแรง โดยไม่บีบให้ผู้เรียนทั้งชั้นชมใครคนใดคนหนึ่ง เพราะครูต้องการใช้เทคนิคนี้กับผู้เรียนคนนั้นและไม่ชมผู้เรียนเพื่อชดเชยกับความล้มเหลวที่ผู้เรียนได้รับเพียงพอให้ผู้เรียนสบายใจ คำชมควรจะให้กับพฤติกรรมที่ทำสำเร็จจริงเท่านั้น

หลังจากที่แนวคิดพฤติกรรมนิยมในการรับมือกับพฤติกรรมรบกวนการเรียนรู้แล้วก็จะเห็นว่า ในด้านบวก ครูสามารถใช้แนวคิดนี้สอนให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมใหม่หรือขจัดพฤติกรรมเก่าโดยมีกลยุทธ์หลากหลายที่ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตามในด้านที่ควรระวังของแนวคิดนี้ยังมีอยู่ นั่นคือ การที่สนใจแต่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแต่ไม่สนใจความคิดของผู้เรียนอาจไม่สร้างสรรค์มากพอและอาจนำไปสู่การใช้อำนาจเพื่อบังคับให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ครูต้องการโดยไม่จำเป็นต้องคิดไตร่ตรอง

สรุป ในการฝึกฝนผู้เรียนให้ปฏิบัติตามข้อตกลงเพื่อให้มีลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามข้อตกลง เช่น การมาทำงาน การจัดกิจกรรมประจำวัน ความรับผิดชอบต่อผู้เรียนและการทำตามสัญญาต่างๆ ครูควรเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์และควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้ผู้เรียนเห็นหรือปฏิบัติตาม ครูควรเป็นผู้มีเหตุผลและมีความเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนให้ความยุติธรรมกับผู้เรียนโดยการให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึงและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างเสมอกันโดยไม่มีความลำเอียงหรือมีอคติกับผู้เรียน

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมนักเรียน

การจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสอนสำหรับครู และเอื้อต่อการเรียนและการมีพฤติกรรมที่ดีสำหรับนักเรียนทุกคน ดังนั้นครูผู้สอนควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีปรับพฤติกรรมและนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมนักเรียน นักพฤติกรรมนิยมได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพฤติกรรมนิยมโดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยแบ่งเป็นทฤษฎีย่อยที่สำคัญ คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่อเนื่องของธอร์นไดค์

ตามแนวคิดของธอร์นไดค์ (Thorndike) การเรียนรู้เป็นลำดับของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่ต่อเนื่องและการเชื่อมโยงนั้นอาจทำให้แน่นแฟ้นขึ้นหรืออ่อนกำลังลงได้ ธอร์นไดค์นั้นทฤษฎีของเขาจากการศึกษาสังเกตพฤติกรรมตอบสนองของสัตว์ชนิดต่างๆ ต่อสิ่งเร้าที่กำหนดขึ้น จากผลการศึกษาธอร์นไดค์ได้เสนอกฎหลักในการเรียนรู้ คือ (ก) กฎของความพร้อม (law of readiness) กฎข้อนี้ กล่าวว่า เมื่ออินทรีย์อยู่ในสภาพซึ่งหน่วยการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองพร้อมที่จะทำงานแล้วการเรียนรู้จะเกิดขึ้น แต่หากอินทรีย์อยู่นาสภาพซึ่งหน่วยการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองไม่พร้อมที่จะทำงานแล้วการเรียนรู้จะถูกรบกวน (ข) กฎของการฝึกหัด (law of exercise) หรืออีกนัยหนึ่ง คือ กฎของการใช้และไม่ใช้ กฎข้อนี้กล่าวว่า ยิ่งได้ใช้การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองมากเท่าใด ความสัมพันธ์ก็จะแน่นแฟ้นมากขึ้นเท่านั้น และยิ่งไม่ได้ใช้การเชื่อมโยงนั้นมากเท่าใด ความสัมพันธ์ก็จะอ่อนกำลังลง ภายหลังธอร์นไดค์ได้เสนอเพิ่มเติมว่า การฝึกหัดซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมนั้นจะต้องมีผลที่ตามมาเป็นบวกหรือเป็นรางวัล การฝึกทำโดยไม่รู้ถึงผลใดๆ ที่ตามมาย่อมไม่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ (ค) กฎของผลที่ได้รับ (law of effect) กฎข้อนี้กล่าวว่า ความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองจะแน่นแฟ้นขึ้นหากการตอบสนองนั้นมีผลกรรมที่น่าพึงพอใจหรือได้รับการเสริมแรงบวก (positive reinforcement) ตามมา การตอบสนองนั้นจะอ่อนกำลังลงหากการกระทำได้รับผลกรรมที่ไม่น่าพึงพอใจหรือการลงโทษ (punishment) ตามมา หากผลกรรมที่ตามมานั้นถูกถอดถอนหรือลดความเข้มข้นลงและการทำเช่นนั้นมิแน่วโน้มที่จะทำให้ความน่าจะเป็นของการตอบสนองเพิ่มขึ้นผลกรรมนี้ถือเป็นการเสริมแรงลบ (negative reinforcement) และ (ง) กฎของผลที่ได้รับซึ่งถูกตัด (truncated law of

effect) ซึ่งกล่าวว่า ถึงแม้สิ่งที่ทำให้ความพอใจจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองแน่นแฟ้นขึ้นก็จริงอยู่ แต่สิ่งที่ทำให้ไม่พอใจก็ไม่จำเป็นที่จะทำให้ความสัมพันธ์นั้นอ่อนกำลังลงหรือยับยั้งการตอบสนองนั้น ซึ่งทฤษฎีนี้ช่วยในการอธิบายว่าเหตุใดการขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาด้วยการลงโทษจึงมักไม่สู้ได้ผล

2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข

พัฒนาการของทฤษฎีนี้อาจกล่าวได้ว่าเริ่มต้นเมื่อ ค.ศ.1927 โดยนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ชื่อ อิวาน พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) พาฟลอฟได้แต่งหนังสือซึ่งบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้เสียงกระดิ่งเร้าสุนัขให้แสดงอาการตอบสนองโดยหลั่งน้ำลายซึ่งโดยปรกติแล้วอาการเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้น ต่อมาเมื่อ ค.ศ.1930 พาฟลอฟและนักจิตวิทยาคนอื่นๆ ได้เริ่มต้นศึกษาเงื่อนไขของสิ่งเร้าหลายๆ แบบเพื่อเร้าให้เกิดอาการตอบสนองจากสัตว์ในแบบต่างๆ กัน โดยนำสัตว์ใส่ไว้ในกรงและตรวจสอบว่าจะให้อาหารในปริมาณเท่าใดจึงจะเป็นสิ่งเร้าซึ่งสอนให้สัตว์เหล่านั้นแสดงพฤติกรรมแก้ปัญหาที่ซับซ้อน แม้การศึกษาเหล่านี้ทำในห้องปฏิบัติการทดลองเท่านั้น แต่ผลของการศึกษาก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของวิชาจิตวิทยา เนื่องจากทำให้ผู้ทดลองได้ค้นพบหลักการเบื้องต้นจำนวนมากที่เกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองซึ่งภายหลังหลักการเหล่านั้นมีประโยชน์อย่างสูงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ตามแนวคิดนี้พัฒนาการของการตอบสนองที่มีต่อสิ่งเร้าจะเกิดขึ้นด้วยการวางเงื่อนไขสองประเภท คือ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (classical conditioning) และแบบปฏิบัติการ (operant conditioning)

2.1 การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกเป็นกระบวนการที่พฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นตามหลังเหตุการณ์ชนิดหนึ่ง ถูกทำให้เกิดตามหลังเหตุการณ์อีกชนิดหนึ่งซึ่งต่างออกไปจากเหตุการณ์ชนิดแรก หรือ กล่าวให้ชัดเจนไปได้ว่า การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกนั้น คือ การจับคู่ของการตอบสนองที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้าประเภทหนึ่งเข้ากับสิ่งเร้าอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งโดยปรกติแล้วสิ่งเร้าประเภทหลังนี้จะไม่ใช้สิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดการตอบสนองแบบนั้น มีงานวิจัยของนักจิตวิทยาหลายท่านที่ได้ทดลองการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกและได้ก่อให้เกิดแนวคิดที่สำคัญสำหรับการนำไปใช้กับการจัดการชั้นเรียนดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

2.1.1 การทดลองของนักจิตวิทยา

2.1.1.1 การทดลองของพาฟลอฟ

พาฟลอปททดลองวางเงื่อนไขให้สุนัขตอบสนองต่อเสียงกระดิ่งโดยการหลั่งน้ำลาย เขานำสุนัขหิวมาตัวหนึ่งเมื่อเขาลั่นกระดิ่งให้สุนัขได้ยินสุนัขไม่มีน้ำลายไหลออกมา แต่เมื่อเขาให้สุนัขตัวนี้ได้เห็นและได้กลิ่นอาหารผลก็คือสุนัขน้ำลายไหล ต่อมาเมื่อจะให้อาหารสุนัขหิวพาฟลอปจะลั่นกระดิ่งและให้อาหารไปเกือบจะพร้อมๆ กัน เขาทำอย่างนี้ซ้ำๆ กันหลายครั้งปรากฏว่าในที่สุดเพียงแต่เขาลั่นกระดิ่งให้สุนัขได้ยินสุนัขก็น้ำลายไหลโดยยังไม่ทันได้อาหาร ในกรณีดังกล่าว อาหารเป็นสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข (unconditioned stimulus หรือ UCS) น้ำลายไหลเพราะอาหารเป็นการตอบสนองที่ไม่ได้วางเงื่อนไข (unconditioned response หรือ UCR) เพียงกระดิ่งครั้งแรก เป็นสิ่งเร้าที่เป็นกลาง หลังจากนั้นเอาเสียงกระดิ่งมาเข้าคู่กับอาหารและสุนัขน้ำลายไหลเมื่อได้ยิน เสียงกระดิ่งแล้ว เสียงกระดิ่งเป็นสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (conditioned stimulus หรือ CS) และน้ำลายไหลเป็นการตอบสนองที่ถูกวางเงื่อนไข (conditioned response หรือ CR)

จากการทดลองนี้พาฟลอปยังพบปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้ ปริมาณของน้ำลายสุนัขจะมีมากขึ้นหากเขา ให้อาหารตามหลังกระดิ่งทันที แต่ถ้าถ่วงเวลาการให้อาหารออกไป ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกระดิ่งกับการหลั่งน้ำลายก็จะอ่อนลงด้วย หากลั่น กระดิ่งโดยไม่ให้อาหารหลายๆ ครั้งปริมาณน้ำลายที่ไหลจะค่อยๆ น้อยลงและหายไปในที่สุด ซึ่งปรากฏการณ์นี้เรียกว่า การดับสูญของพฤติกรรม (extinction) ส่วนการที่สุนัขมีน้ำลายไหล เมื่อได้ยินเสียงทุกเสียงที่คล้ายเสียงกระดิ่งปรากฏการณ์นี้เรียกว่า การเรียนรู้ชนิดสรุปครอบคลุม (generalization) เมื่อพาฟลอปทดลองต่อไป เพื่อสอนให้สุนัขหลั่งน้ำลายตอบสนองต่อเสียงกระดิ่งเท่านั้น ด้วยการให้อาหารตามหลังเสียงกระดิ่งทันทีที่พบว่าทำได้สำเร็จ สุนัขสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า (discrimination) คือ จำแนกเสียงกระดิ่งออกจากเสียงอื่นๆ ที่คล้ายกันได้ และมีน้ำลายไหลเมื่อได้ยินเพียงเสียงกระดิ่งเท่านั้น

2.1.1.2 การทดลองของวัตสันและเรเนอร์

การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกกับมนุษย์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ การทดลองของวัตสันและเรเนอร์ (Watson & Ranor, 1920 cited by Heterington & Parke, 1979) เรื่องการเกิดความกลัว ตัวอย่างในการทดลองเป็นทารกชายวัย 11 เดือน ชื่อ อัลเบอร์ต (Albert) ผู้ทดลองพบว่าทารกกลัวเสียงดังที่เกิดจากการตีวัตถุแต่ทารกไม่ได้แสดงความกลัวหนูขาว ผู้ทดลองได้จับคู่หนูขาวเข้ากับเสียงดัง คือ เมื่อปล่อยหนูขาวออกมาให้อัลเบอร์ตเห็นก็จะทำเสียงดังตามมาจากการทำซ้ำหลายครั้งผู้ทดลองพบว่าอัลเบอร์ตแสดงอาการหวาดกลัวหนูขาว และยิ่งไปกว่านั้นความกลัวยังแผ่ขยายไปสู่สิ่งทีคล้ายคลึงกัน คือ ของอ่อนนุ่มสีขาว จากผลการทดลองข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางเงื่อนไขพฤติกรรม

ของบุคคล โดยเฉพาะเด็ก วัดสันเขืออย่างยิ่งว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมสร้างขึ้นได้และที่ไม่เหมาะสมก็จัดออกไปได้โดยการวางเงื่อนไข และเขาไม่สนใจเรื่องขององค์ประกอบอื่นๆ ที่วัดไม่ได้และไม่เป็นปรนัย

2.2 การวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ

การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก และการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการนั้นแม้ว่าจะใช้เรื่องของสิ่งเร้าและการตอบสนองของอภิยาการเรียนรู้ด้วยกันทั้งคู่ แต่การวางเงื่อนไข ทั้งสองแบบก็แตกต่างกันในเรื่องลำดับและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ในการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกนั้น สิ่งเร้าจะมาก่อนและถูกกำหนดว่าเป็นสาเหตุของพฤติกรรมแต่ในการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการปฏิกริยาตอบสนองจะเกิดก่อน และตามด้วยตัวเสริมแรง ตัวเสริมแรงนี้จะมีลักษณะเป็นสิ่งเร้าซึ่งกระตุ้นให้เกิดปฏิกริยาตอบสนองเหมือนครั้งแรก

2.2.1 การศึกษาของสกินเนอร์

สกินเนอร์เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ที่เป็นผู้นำเอาการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการมาใช้ในการเรียนรู้ ผลงานของเขาแพร่หลายและมีอิทธิพลต่อนักจิตวิทยาร่วมสมัยเป็นอย่างมาก เขาได้ประยุกต์เอาผลการศึกษาของธอร์นไดค์ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ มาอธิบายถึงการตอบสนองของคนที่มีต่อสิ่งเร้าจำนวนมหาศาลในสังคมและเขาพบว่าในหลายกรณีคนได้แสดงปฏิกริยาออกมาก่อนและประเภทของสิ่งเร้าที่ตามมาจะเป็นตัวกำหนดว่าปฏิกริยาเดิมนั้นจะถูกทำซ้ำ หรือถูกขจัดทิ้ง ซึ่งการค้นพบในกรณีนี้เองที่นำมาสู่การวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการในการศึกษาการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ สกินเนอร์ได้สร้างกล่องกลิ้งขึ้นมาซึ่งบางครั้งก็เรียกกล่องเพื่อการทดลองประเภทนี้ว่า กล่องสกินเนอร์ (Skinner box) กล่องกลิ้งนี้เป็นกล่องสี่เหลี่ยมมีคานหรือลิ้นบังคับให้อาหารตกลงมาในจานที่รองรับเหนือคานบังคับจะมีหลอดไฟติดอยู่ เมื่อกดคานไฟจะสว่างและอาหารจะหล่นลงมา สกินเนอร์นำหนูดอาหารใส่เข้าไปในกรงตอนแรก เข้าพบว่าหนูเคลื่อนไหวกไปมาแบบเดาสุ่ม และโดยบังเอิญการเคลื่อนไหวนั้นทำให้มันกระทบถูกคานอาหารก็หล่นลงมา อาหารที่หนูได้นำไปสู่การกดคานซ้ำและการกดคานก็ทำให้ได้อาหาร จำนวนของการกดคานเป็นตัวที่สกินเนอร์ใช้วัดความเข้มของการตอบสนองแบบปฏิบัติการ ต่อจากนั้นสกินเนอร์ได้เปลี่ยนการทดลองใหม่โดยการใช้ไฟฟ้าช็อตเมื่อหนูอยู่ในกรงเมื่อถูกกระแสไฟฟ้าช็อตหนูจะวิ่งพละ่านและจากการวิ่งนั่นเองทำให้ไปกระทบเอาคานเข้าไฟฟ้าก็หยุดช็อต จากการกระทำเช่นนี้เพียงไม่กี่ครั้งหนูก็เรียนรู้ถึงการกดคานเมื่อปล่อยกระแสไฟฟ้าเข้าไปในกรง แต่สิ่งที่ตามมา คือ หนูที่ผ่านมาการทดลองเช่นนี้จะแสดงอาการกลัวเมื่อนำมาใส่ไว้ในกรง ในชีวิตจริงมีตัวอย่างจำนวนมากซึ่งแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เกิดมาจากการวาง

เงื่อนไขแบบปฏิบัติการ และในกระบวนการดังกล่าวสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยอย่างมาก ได้แก่ การเสริมแรง (reinforcement)

2.2.2 ธรรมชาติของการเสริมแรง

2.2.2.1 ความหมายและประเภท

การเสริมแรง หมายถึง การให้สิ่งเร้าตามหลังการแสดงออกของพฤติกรรมที่ต้องการหรือการถอดถอนสิ่งเร้าออกโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอีก การเสริมแรงแยกออกได้เป็นสองประเภท คือ การเสริมแรงบวก (positive reinforcement) และการเสริมแรงลบ (negative reinforcement) ส่วนสิ่งเร้าที่ใช้ในการเสริมแรง เรียกว่า ตัวเสริมแรง (reinforce) การเสริมแรงบวก เป็นการให้สิ่งที่ทำให้อินทรีย์เกิดความพึงพอใจซึ่งผลช่วยเพิ่มความถี่ของการเกิดพฤติกรรมที่ต้องการให้มีมากขึ้น เช่น คำชมของครูหลังผู้เรียนทิ้งขยะลงถังขยะจะทำให้พฤติกรรมทิ้งขยะลงถังของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น ตัวเสริมแรงที่ใช้แยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวเสริมแรงปฐมภูมิและทุติยภูมิ ตัวเสริมแรงปฐมภูมิ เป็นตัวเสริมแรงที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของชีวิต เช่น น้ำและอาหารจัดเป็นตัวเสริมแรงปฐมภูมิ ส่วนตัวเสริมแรงทุติยภูมินั้นโดยตัวเองแล้วจะไม่ได้มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของชีวิต ความสำคัญจะเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อได้นำไปเชื่อมโยงเข้ากับตัวเสริมแรงปฐมภูมิก่อน เช่น ภายในโรงเรียนผู้เรียนเห็นว่าการยอมรับจากครูเป็นตัวเสริมแรง ต่อมาผู้เรียนเชื่อมโยงการยอมรับของครูเข้ากับการได้คะแนนสูงในการสอบหลังจากนั้นการได้คะแนนสูงอย่างเดียวก็เป็นตัวเสริมแรงทุติยภูมิของผู้เรียนได้ ส่วนการเสริมแรงลบ เป็นการถอดถอนสิ่งที่ไม่พึงพอใจออกไป เพื่อเพิ่มความน่าจะเป็นในการแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ซึ่งครูอาจเข้าใจสับสนกับการลงโทษต่างๆ ที่จริงๆ แล้ว 2 อย่างนี้มีอิทธิพลตรงข้าม ตัวอย่าง เช่น เมื่อน้ำเสียงของครูสื่อให้เห็นว่าอารมณ์เสียหยุดลง การหยุดเสียงเช่นนั้นเป็นการถอดถอนตัวเสริมแรงลบ คือ น้ำเสียงแสดงอารมณ์เสียที่หยุดลงมีแนวโน้มที่จะทำให้พฤติกรรมการปฏิบัติตามข้อตกลงของผู้เรียนในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น หรือผู้เรียนอีกคนหนึ่งไม่ค่อยได้ทำการบ้านในวิชาคณิตศาสตร์และคิดเอาเองว่าหากมีการสอบตนเองน่าจะสอบตก ความคิดเรื่องการสอบตกทำให้เขาตกใจเพราะผลการเรียนที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ดังนั้นผู้เรียนคนนี้จึงตัดสินใจจัดเวลาเรียนใหม่ทำการบ้านและทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอเมื่อสอบเสร็จก็ปรากฏว่าทำคะแนนได้ดี ในแง่ของการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการผู้เรียนคนหลังนี้หนีจากความกลัวสอบตกซึ่งจัดเป็นตัวเสริมแรงลบ ในกรณีนี้การเสริมแรงลบจะมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสจะหนีจากมันโดยการสร้างพฤติกรรมที่ดีกว่าขึ้นมาทดแทน หากผู้เรียนไม่มีโอกาสสร้างพฤติกรรมที่ดีกว่ามาแทนได้ผู้เรียนจะใช้วิธีหลบหนีไปจากสถานการณ์ที่ทำให้ไม่พึงพอใจ เช่น ครูบอกผู้เรียนว่าใครมาโรงเรียนสายจะโดน

ทำโทษ ผู้เรียนที่มาโรงเรียนสายก็จะใช้วิธีหนีโรงเรียนเพราะไม่อยากถูกลงโทษ และเมื่อได้หนีโรงเรียนไปครั้งหนึ่งแล้วการมาเรียนคราวต่อไปก็จะยากขึ้นเพราะกลัวถูกลงโทษ ผู้เรียนที่เคยหนีโรงเรียนไปครั้งหนึ่งแล้วการมาเรียนคราวต่อไปก็จะยากขึ้นเพราะกลัวถูกลงโทษ ผู้เรียนที่เคยหนีโรงเรียนไปแล้วครั้งหนึ่งจึงมักจะหนีบ่อยๆ พฤติกรรมหลบหนีของผู้เรียนอาจเกิดขึ้นในรูปแบบอื่นไม่จำเป็นต้องเอากายหนีไปจากสิ่งแวดล้อมอย่างเดี่ยวแต่อาจหนีทางใจได้ เช่น ผู้เรียนที่หลบการดูของครูอาจนั่งเหม่อหรือนั่งฝันกลางวันก็ได้

2.2.2.2 ระยะเวลาเสริมแรง

เพื่อจะได้ใช้การเสริมแรงให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด นักจิตวิทยาจึงได้ศึกษาผลของการเสริมแรงในช่วงเวลาต่างๆ และแบ่งออกเป็นระยะเวลาเสริมแรง ดังนี้

1) การเสริมแรงทุกครั้ง (continuous reinforcement) เป็นการให้การเสริมแรงทุกครั้งที่มีการตอบสนอง การเสริมแรงชนิดนี้จะทำให้เกิดแบบของการตอบสนองอย่างสม่ำเสมอ แต่ในชีวิตประจำวันจะเสริมแรงแบบนี้ไม่ได้ตลอดและเมื่อไรที่งดการเสริมแรงผู้ถูกเสริมแรงจะรู้สึกเหมือนถูกละเลยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอาจดับสูญไป

2) การเสริมแรงเป็นครั้งคราว (intermittent reinforcement) เป็นการให้เสริมต่อพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเป็นครั้งคราวตาม จำนวนครั้งหรือตามระยะเวลาที่พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ครูต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนรักษานาฬิกาส่วนบุคคลโดยการตรวจเล็บมือ ผม และฟัน ครูสามารถใช้การเสริมแรงเป็นครั้งคราวซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทย่อยคือ ให้ได้ตามกำหนดจำนวนครั้งที่แน่นอน (Fixed ratio) โดยให้หลังการแสดงพฤติกรรมจำนวนหนึ่งออกมา เช่น ให้ดาวทุกๆ 3 ครั้งที่ตรวจเล็บแล้วเล็บสะอาด ให้โดยการกำหนดช่วงเวลาที่แน่นอน (Fixed interval) โดยการให้ขึ้นอยู่กับจำนวนเวลาระหว่างการเสริมแรงแต่ละครั้งไม่ขึ้นอยู่กับปริมาณของการตอบสนองที่ถูก เช่น การตรวจผมทุกวันจันทร์ ดังนั้นในระหว่างเวลาที่ไม่มีเสริมแรงผู้เรียนอาจไม่ทำพฤติกรรมที่ถูกก็ได้ ให้โดยการกำหนดจำนวนครั้งที่แน่นอน (variable ratio) โดยเสริมแรงชนิดที่ทำนายเวลาการได้รับไม่ได้แน่นอน เช่น ครูจะตรวจความสะอาดส่วนใดของร่างกายผู้เรียนวันใดก็ได้ระหว่างสัปดาห์และให้โดยกำหนดช่วงเวลาที่ไม่มีแน่นอน (variable interval) โดยเสริมแรงชนิดที่ทำนายระยะเวลาที่ไม่แน่นอนว่าเมื่อไรจึงจะได้รับการเสริมแรง เช่น ครูจะตรวจความสะอาดร่างกายผู้เรียนวันใดก็ได้ เมื่อใดก็ได้ในภาคเรียนหนึ่งๆ นักจิตวิทยาพบว่าการเสริมแรงเป็นครั้งคราวจะช่วยต้านทานการดับสูญของพฤติกรรม และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในอัตราที่สูงกว่าการเสริมแรงทุกครั้ง

2.2.2.3 การเสริมแรงกับการลงโทษ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าการเสริมแรงลบมักจะถูกเข้าใจสับสนกันอยู่กับการลงโทษ การลงโทษ (Punishment) เป็นรูปแบบของการใช้สิ่งรำที่ไม่น่าพึงพอใจเพื่อลดความถี่ของพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาหรือระงับการตอบสนองที่ไม่พึงปรารถนาซึ่งได้เกิดขึ้นแล้ว อย่างเช่น ผู้เรียนลุกจากที่โดยไม่ขออนุญาตแล้วถูกครูดุ การดุของครูถือเป็นการลงโทษ เป็นที่เห็นพ้องกันในหมู่นักจิตวิทยาว่าผลการลงโทษนั้นแปรปรวน คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา อาจระงับลงชั่วคราว หรืออาจไม่ระงับเลย แต่การเสริมแรงลบต่างออกไปจากการลงโทษตรงวัตถุประสงค์ของการใช้ การเสริมแรงลบนั้นเป็นไปเพื่อสร้างพฤติกรรมหนีออกจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา โดยคาดหวังว่าพฤติกรรมหนีของผู้เรียนนั้นจะเป็นพฤติกรรมที่ต้องการอย่างใดก็ตาม ทั้งการลงโทษและการเสริมแรงที่ครูใช้อาจมีผลให้ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลและเกิดปัญหาทางอารมณ์ที่ซับซ้อนได้การใช้เทคนิคทั้ง 2 ประการนี้จึงเสี่ยงว่าการเสริมแรงบวก

2.2.2.4 กระบวนการที่สัมพันธ์กับการเสริมแรง

กระบวนการของการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการนี้ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับ การเสริมแรงบวก การเสริมแรงลบและการลงโทษแล้ว ยังสัมพันธ์อยู่กับกระบวนการที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้อีกด้วย

1) การนำพฤติกรรม

ในบางกรณีครูพยายามจะพัฒนาพฤติกรรมบางอย่างโดยอาศัย การเสริมแรงแบบปฏิบัติการ แต่หากผู้เรียนยังไม่ได้แสดงพฤติกรรมนั้นออกมาให้เห็นครูก็เสริมแรงไม่ได้ดังนั้นครูจึงต้องสร้างสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่ครูต้องการก่อน ซึ่งกระบวนการนี้เรียกว่า การนำให้เกิดพฤติกรรม (Priming) ตัวอย่างเช่น ครูต้องการสอนผู้เรียนให้ปิด - เปิดฝาโต๊ะเรียนเบาๆ แต่ปัญหามีอยู่ว่าผู้เรียนไม่มีแนวโน้มที่จะปิด - เปิดโต๊ะเบาๆ โดยตั้งใจ ดังนั้นครูจึงใช้แผ่นยางหนาซ้อนรองตรงขอบโต๊ะเพื่อจะลดเสียงลง จุดนี้ถือเป็นการเร้าหรือปลุกหรือนำให้เกิดพฤติกรรมเปิดโต๊ะเบาๆ ที่ต้องการเพื่อว่าพฤติกรรมนั้นจะได้ถูกเสริมแรง

2) การสร้างพฤติกรรม

สำหรับในกรณีที่ครูให้ผู้เรียนเรียนรู้พฤติกรรมที่ซับซ้อน ซึ่งไม่อาจเกิดได้ทันทีตามที่คาดหวัง ครูอาจใช้เทคนิคที่เรียกว่า การสร้างพฤติกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการเสริมแรงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

3) การเสริมแรงลูกโซ่

การเสริมแรงลูกโซ่ (Chaining) คือการเสริมแรงองค์ประกอบแต่ละ ส่วน ของพฤติกรรมที่ซับซ้อน ด้วยความคาดหวังที่ว่าสุดท้ายสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ พฤติกรรมที่คาดหวังเป็นส่วนรวมได้ ในชั้นเรียนนั้นการเสริมแรงลูกโซ่จะได้ผลดี

ในสถานการณ์ที่การเรียนรู้มีขั้นตอนที่เห็นได้ชัดเจน การเสริมแรงแบบนี้แยกออกเป็น 2 ประเภทคือ การเสริมแรงรูดหน้าและการเสริมแรงย้อนหลัง การเสริมแรงรูดหน้าเป็นกระบวนการของการเสริมแรงแต่ละขั้นตามลำดับตั้งแต่พฤติกรรมแรกจนถึงพฤติกรรมขั้นสุดท้าย ครูจะต้องให้การเสริมแรงขั้นใหม่แต่ละขั้นไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงสุดท้าย ส่วนการเสริมแรงย้อนหลังนั้นเป็นกระบวนการเสริมแรงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายก่อนแล้วย้อนมาเรื่อยๆ จนถึงขั้นแรกสุด มักจะใช้เมื่อพฤติกรรมที่เรียนรู้นั้นขั้นแรกยากกว่าขั้นหลัง หรือในกรณีที่ขั้นแรกต้องฝึกนานๆ จึงจะเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

3) การวางเงื่อนไขตรงข้าม

การวางเงื่อนไขตรงข้าม (counter - conditioning) เป็นกระบวนการขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาออกไป และขณะเดียวกันก็ปลูกฝังพฤติกรรมที่ต้องการแทนที่โดยอาศัยการเสริมแรง ซึ่งก็ที่จะใช้กระบวนการนี้ได้พฤติกรรมสองอย่างนั้นต้องเข้ากันไม่ได้ ดังนั้นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่จึงเป็นการขจัดพฤติกรรมเก่าออกไปโดยอัตโนมัติ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ นอร์ควิสและแบรดลีย์ (Norquist & Bradley, 1973) นักวิจัยกลุ่มหนึ่งได้เข้าไปช่วยครูอนุบาลคนหนึ่ง แก้ปัญหาพฤติกรรมแยกตัวของผู้เรียนในเวลาพักผู้เรียนคนนี้จะไม่เล่นหรือพูดกับเพื่อนเลย นักวิจัยกลุ่มนี้สังเกตพฤติกรรมอยู่ระยะหนึ่งแล้วพบว่าเมื่อเรียนแยกตัวอยู่คนเดียวครุมีแนวโน้มจะเข้าไปชวนคุย ถ้าเรามีข้อตกลงว่าการชวนคุยของครูทำให้นักเรียนพอใจที่เท่ากับว่าครูกำลังเสริมแรงพฤติกรรมแยกตัวของผู้เรียนโดยไม่ตั้งใจ นักวิจัยได้กระตุ้นให้ครูเปลี่ยนพฤติกรรม คือ เมื่อไรที่พบว่าผู้เรียนอยู่คนเดียวครูดึงตัวผู้เรียนคนนั้นเข้าไปด้วย แต่ผู้เรียนเข้าไปคุยกับเพื่อนครูก็จักทักทายผู้เรียนด้วย ในลักษณะเช่นนี้การทักทายของครูจะเป็นการเสริมแรงพฤติกรรมเข้าพวก เมื่อครูทำอย่างนี้ไประยะหนึ่งก็พบว่าพฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไป คือคุยและเล่นกับเพื่อนในเวลาพักและพฤติกรรมแยกตัวก็หมดไป

4) การลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

การลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ การหายไปของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เมื่อถูกเสริมแรงแล้วการลบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ นี้หากเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาก็นับว่าเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น ครูต้องขจัดตัวเสริมแรงซึ่งผูกพันอยู่กับพฤติกรรมนั้น ซึ่งครูต้องหาให้ได้ว่าอะไรเป็นตัวเสริมแรงที่แท้จริงเพื่อจะได้ขจัดให้ถูก (กุญชลี คำชาย, 2551, หน้า 187 - 194)

แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษและการสร้างวินัยเชิงลบ

การลงโทษ คือ การกระทำต่อผู้ที่ทำผิดระเบียบหรือมีความประพฤติไม่เหมาะสมลงโทษมุ่งที่จะควบคุมพฤติกรรมโดยวิธีด้านลบ การลงโทษที่มักใช้กับเด็กมีอยู่สองแบบ คือ (สมบัติ ตาปัญญา, 2549, หน้า 8 - 21)

1. ลงโทษด้วยการใช้คำพูดด้านลบ เช่น ตำหนิหรือแสดงความไม่ยอมรับ การลงโทษแบบนี้เรียกได้ว่าเป็นการสร้างวินัยเชิงลบ
2. ลงโทษด้วยการทำให้เจ็บปวดรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การตีด้วยไม้เรียว

การลงโทษทั้งสองแบบมุ่งเน้นที่พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ แต่อาจไม่ได้ช่วยให้เด็กประพฤติดีกว่าเดิมในอนาคตแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นเด็กยังได้เรียนรู้ว่าผู้ใหญ่มีอำนาจเหนือกว่าและการใช้กำลัง ไม่ว่าจะผ่านทางวาจา ร่างกาย หรือจิตใจ เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการกระทำต่อคนที่อายุน้อยกว่า อ่อนแอกว่า สิ่งที่เด็กเรียนรู้นี้อาจนำไปสู่การข่มเหงรังแกและการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน ซึ่งเด็กที่อายุมากกว่าข่มขู่บังคับเด็กที่อ่อนแอกว่า บังคับริตไถเอาเงินขนม บังคับให้ทำการบ้านให้ หรือแย่งเอาทรัพย์สินที่มีค่าอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้น แทนที่จะสอนให้เด็กควบคุมตนเองจากภายใน การลงโทษแบบนี้ยิ่งจะทำให้เด็กโกรธแค้นหรือหวาดกลัว และยังทำให้เด็กรู้สึกอับอาย รู้สึกผิด กังวลใจ และมีความก้าวร้าวสูงขึ้น ขาดความรู้สึกเป็นอิสระ และขาดความมีเอื้อยต่อความรู้สึกของผู้อื่น เพราะฉะนั้นก็ทำให้เป็นปัญหาต่อครู ผู้ปกครอง และเด็กคนอื่นๆ มากขึ้นอีก

การสร้างวินัยเชิงลบเป็นรูปแบบหนึ่งของการลงโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน แต่บ่อยครั้งมักจะเป็นเพียงการออกคำสั่งสั้นๆ ซึ่งไม่ได้นำไปสู่การลงโทษโดยตรงอย่างรุนแรง เช่น การตีหรือประจานให้เจ็บปวด ครูบางท่านที่ไม่ได้ลงโทษเด็กด้วยการเขียนต้อาจใช้การสร้างวินัยเชิงลบแทน แต่วิธีการเช่นนี้ก็ทำให้เด็กเกิดความโกรธก้าวร้าว หรือเสียความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองพอๆ กันกับการถูกเขียนตีหรือทำร้ายร่างกายในการจัดการกับนักเรียนที่ทำผิดหรือต้อ ผ่าฝืนระเบียบ ครูจำนวนมากอาจหันไปใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรง การลงโทษเช่นนี้มีสองวิธีใหญ่ๆ ซึ่งอาจเกิดแยกกันหรือเกิดขึ้นร่วมกันก็ได้คือการทำร้ายร่างกายและการทำร้ายจิตใจ พฤติกรรมทั้งสองแบบนี้ถือเป็นการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของมนุษย์อีกคนหนึ่ง ซึ่งมีสิทธิตามกฎหมาย ที่จะได้รับการเคารพ

ให้เกียรติและปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรงทุกรูปแบบการลงโทษโดยการทำร้ายร่างกาย หรือการขู่ว่าจะทำ เกิดขึ้นเมื่อครู พ่อแม่ หรือผู้ดูแลเด็กมีเจตนาจะทำให้เกิดความเจ็บปวด หรือไม่สบายทางร่างกายแก่เด็ก เพื่อให้เด็กหยุดการกระทำที่ไม่พึงประสงค์บางอย่าง เป็นการลงโทษสำหรับสิ่งที่เด็กได้ทำลงไปแล้ว หรือป้องกันไม่ให้เกิดทำอย่างนั้นซ้ำอีก ขณะนี้ในหลาย ประเทศทั่วโลกถือว่าการลงโทษเด็กในลักษณะนี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และไม่ได้ เอื้ออำนวยให้เด็ก “เรียนรู้” ดีขึ้นแต่อย่างใดการลงโทษด้วยความรุนแรงมีความมุ่งหมายจะให้ เด็กเกิดความเจ็บปวดทางกายส่วนการลงโทษทางจิตใจจะมีเจตนาให้เด็กอับอายหรือเจ็บปวด ด้านจิตใจ คล้ายกับการใช้วาจาคุกคามว่ากล่าว แต่มีผลรุนแรงต่อจิตใจยิ่งกว่ามาก เช่น การเยาะเย้ยให้อับอาย การพูดประชดประชันการข่มขู่ การเรียกด้วยสมญานามที่ไม่น่าภูมิใจหรือด้วยคำ ที่หยาบคาย ตะคอกหรือตะโกนใส่ รวมถึงการประจานให้อับอายแบบอื่นๆ เช่น ให้ถอดเสื้อผ้า ไม่ให้กินอาหาร บังคับให้อยู่ในที่ที่น่าอายให้ทุกคนมองเห็นและวิพากษ์วิจารณ์หรือหัวเราะเยาะ การลงโทษทางร่างกายนั้นมองเห็นได้ง่ายส่วนการลงโทษทางจิตใจจะมองเห็นได้ยากกว่า ซึ่งยังไม่อาจขีดเส้นแบ่งแยกได้ชัดเจนระหว่างการลงโทษทางร่างกายและทางจิตใจ บ่อยครั้ง เด็กที่ถูกลงโทษทางร่างกายจะได้รับผลเหมือนถูกลงโทษทางจิตใจไปพร้อมกันด้วย เพราะ “ทั้งเจ็บทั้งอาย” และเสียศักดิ์ศรีต่อหน้าเพื่อนๆ ทุกคนการใช้ความรุนแรงในการลงโทษเด็กจึง ไม่อาจแยกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

การที่ครูยังใช้วิธีการลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงอยู่ทุกวันนี้เป็นเพียงเพราะครู ยังเชื่อว่ามันได้ผลดีอยู่เท่านั้นเอง แต่ผลงานวิจัยที่ปรากฏในช่วงยี่สิบปีมานี้ แสดงให้เห็นว่าผลดี เพียงประการเดียวของการเฆี่ยนตีหรือลงโทษด้วยความรุนแรงก็คือทำให้เด็กเชื่อฟังในขณะนั้น ทันที แต่ผลด้านลบมีมากกว่าหลายประการ การลงโทษด้วยความรุนแรงแทบจะไม่เคยให้ผล ด้านดีที่คงทนยั่งยืน นั่นก็คือการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในระยะยาวของเด็ก แต่ในทางตรงกันข้ามกลับมีผลทางลบที่ร้ายแรงทั้งต่อเด็กและต่อครูเอง กล่าวคือ

1. การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงให้ผลที่ไม่แน่นอน เด็กอาจรู้สึกเศร้าเสียใจ เสียความภูมิใจในคุณค่าของตนเอง โกรธแค้น มีพฤติกรรมก้าวร้าว อายากแค้น ฝันร้าย ปัสสาวะรดที่นอน ไม่เคารพกฎระเบียบ มีอาการเศร้าซึมรุนแรง วิดกกังวล เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ อาจใช้ยาเสพติด มีพฤติกรรมทารุณทางเพศ ทารุณกรรมเด็ก ทำร้ายคุ้มครอง ชอบทำผิด กฎหมาย และที่แน่นอนที่สุดก็คือจะสืบทอดพฤติกรรมลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงในช่วง อายุต่อไปเรื่อยๆ

2. ในระยะยาวแล้ว เด็กที่เคยถูกลงโทษด้วยความรุนแรงจะแสดงพฤติกรรม ต่อต้านสังคม และมีแนวโน้มที่จะหันไปใช้ความรุนแรงได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการถ่ายทอด

พฤติกรรมรุนแรงจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นต่อไป ทุกครั้งที่เราใช้ความรุนแรงต่อเด็กก็เท่ากับเราสอนให้เขาใช้ความรุนแรงต่อไป

3. ในฐานะครู เรามีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาให้นักเรียนเติบโตก้าวหน้า แต่การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงเป็นการขัดขวางพัฒนาการของเด็กอย่างยิ่ง ทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวทั้งในด้านการเรียน ด้านสังคม มนุษย์สัมพันธ์ และทางจิตใจ เช่น มีงานวิจัยที่พบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งต้องออกจากโรงเรียนเพราะกลัวถูกตีหรือประจานให้อับอาย และเมื่อหยุดเรียนไปแล้ว ก็หันไปใช้หรือขายยาเสพติดหรือมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมแบบอื่นๆ ต่อไป

4. แม้ว่าครูจะสามารถหยุดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ในขณะนี้ด้วยการลงโทษ แต่การตีเด็กเพียงอย่างเดียวก็ยังไม่ช่วยฝึกฝนพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เด็กได้ ทั้งนี้ก็เพราะเด็กไม่ได้รับข้อมูลความรู้หรือฝึกฝนว่าจะทำอะไรต่อไป นอกเสียจากจะหยุดทำสิ่งที่กำลังทำอยู่ตอนนี้เท่านั้น คงเหมือนกับที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดระเบียบให้ครูเลิกตีเด็กแต่ไม่ได้แนะนำทางเลือกอื่นๆ ที่จะนำมาใช้ได้นั่นเอง

5. การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงบางครั้งอาจส่งผลเสียที่คิดไม่ถึงได้เหมือนกันเช่น อาจเป็นการเสริมแรงให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อไปเรื่อยๆ เพราะทุกครั้งที่ทำเช่นนั้นจะได้รับความสนใจจากครูและเพื่อนๆ เป็นพิเศษ ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กบางคนต้องการอยู่แล้ว

6. การลงโทษเด็กด้วยความรุนแรงมักทำให้เกิดความเคียดแค้นและความอาฆาตทำให้เป็นไปได้อย่างยากที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนด้วยกันเองได้ มันทำให้ครูต้องทำงานหนักยิ่งขึ้น ได้รับผลที่น่าชื่นใจน้อยลง และหงุดหงิดคับอกคับใจมากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่อยากไปสอน และนักเรียนก็อาจสัมผัสถึงความรู้สึกเช่นนี้ของครูได้ และก็จะไม่อยากมาเรียนเช่นเดียวกัน

7. เด็กที่ถูกลงโทษด้วยความรุนแรงบางครั้งอาจบาดเจ็บจนต้องไปหาหมอ อาจพิการถาวร หรือแม้กระทั่งเสียชีวิตได้

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสร้างวินัยเชิง

การสร้างวินัยมักเป็นคำที่ใช้กันมาอย่างผิดๆ โดยเอาไปสับสนกับการลงโทษ การสร้างวินัย คือ การสอนหรือฝึกคนให้เชื่อฟังกฎระเบียบหรือแนวทางการปฏิบัติตนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ในขณะที่การลงโทษมุ่งที่จะควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ส่วนการสร้างวินัยจะมุ่งพัฒนาพฤติกรรม มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการมีความประพฤติที่

เหมาะสม นั่นก็หมายถึงการที่ครูจะสอนเด็กให้รู้จักควบคุมตนเอง และเชื่อมั่นในตนเอง โดยเน้นหนักที่สิ่งซึ่งอยาก让孩子เรียนรู้และระดับความสามารถของเด็ก เป็นการสร้างรากฐานของการนำเด็กไปสู่ความกลมกลืนกับตนเองและคนอื่น ๆ เป้าหมายสูงสุดของการสร้างวินัยก็คือให้เด็กเข้าใจพฤติกรรมของตนเอง ริเริ่มทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเองรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองเลือกทำ และเคารพตนเองและผู้อื่น

วีณา นนทพันธ์วาทย์ (2551, หน้า 13 - 17) ได้กล่าวถึง วินัยเชิงบวกในห้องเรียนว่าการบริหารจัดการพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียนเป็นปัญหาที่ครูมักจะต้องเผชิญ ปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้จะขัดขวางการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนและครูต้องเสียเวลาในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น การสร้างห้องเรียนคุณภาพจึงมีองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างวินัยเชิงบวกในห้องเรียน วินัยเชิงบวกจะเป็นไปได้และคงทนก็ต่อเมื่อครูจัดการเรียนการสอนเชิงบวกด้วยเพื่อให้เกิดบรรยากาศเชิงบวก โดยตระหนักว่า การบริหารจัดการชั้นเรียนเป็นการพัฒนาวินัยเชิงบวกในห้องเรียนที่จะทำให้นักเรียนได้รับการปฏิบัติจากครูด้วยความนับถือ และได้รับการฝึกสอนทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เครื่องมือที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จคือ การประชุมพบปะในชั้นเรียน (Class meeting) โดยครูใช้การพบปะในชั้นเรียนให้เป็นประโยชน์ในการสอนทักษะสังคม เป็นต้นว่า การผลัดเปลี่ยนกันทำงาน การสื่อสารอย่างเป็นมิตร การช่วยเหลือซึ่งกันและกันการฟัง การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีหน้าที่ความรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเองการบริหารจัดการชั้นเรียนตามความคิดนี้ จะลดปัญหาในชั้นเรียนและสร้างความเข้มแข็งในทักษะวิชาการ การสร้างวินัยเชิงบวกมิใช่สิ่งที่ครูพยายามเรียกร้องจากนักเรียน แต่เป็นสิ่งที่ครูควรที่จะเปลี่ยนวิธีการที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนให้วิธีการปฏิบัติของครูส่งผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนในชั้นเรียน ด้วยการที่ครูจะต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ในการบริหารจัดการชั้นเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นอย่างดี บันทึกพฤติกรรมนักเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนจากการเฝ้าสังเกตเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด จะเป็นช่องทางนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ในการสอนเชิงบวกครูจะต้องมีความคิดเชิงบวก ครูจะต้องสร้างความรู้สึกรับผิดชอบตนเองในเชิงบวกจึงจะสามารถให้การนับถือนักเรียนในเชิงบวกได้ โดยครูจะต้องมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง เกี่ยวกับวิชาชีพของตนเอง ยกกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของตนเอง พัฒนาความสัมพันธ์ในห้องเรียน ในโรงเรียน และครอบครัวของครู เพราะความรู้สึกที่ดีย่อมนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีการเรียนรู้อันจะมีความรู้สึกรักในสิ่งที่ต้องปฏิบัติจะทำให้ครูเปลี่ยนเจตคติเกี่ยวกับวิชาชีพในเชิงบวกและเริ่มต้นการปฏิบัติงานทุกวันด้วยความรู้สึก

Wheldall และ Merrett (1989) ได้ให้หลักการสำคัญของการสอนเชิงบวก

ไว้ดังนี้

1. การสอนจะต้องเอาใจใส่ด้วยการสังเกตครูที่มีแนวคิดเชิงบวกในการสอนจะสนใจสังเกตการปฏิบัติงานปกติของนักเรียนมากกว่าจะนึกคิดเอาเองว่านักเรียนจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือมีวิธีที่จะทำให้เด็กประพฤติปฏิบัติได้เอง หลักฐานที่ปรากฏชัดเจนว่าเด็กจะทำอะไรได้หรือไม่ได้ก็ด้วยการที่ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. พฤติกรรมทั้งหลายทั้งปวงในห้องเรียนเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้เกือบทั้งหมดครูที่มีแนวคิดเชิงบวกจะไม่สมมุติเอาว่านักเรียนทุกคนสามารถจะปฏิบัติงานแล้วเสร็จในเวลาที่กำหนด ครูสามารถจะกำหนดว่าเด็กสามารถจะเรียนรู้อะไรก็ได้ แต่พฤติกรรมที่เด็กปฏิบัติเป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ เช่น ครูจะต้องสอนให้นักเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยกิริยาสุภาพด้วยวิธีใด เป็นต้น

3. การเรียนรู้รวมถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมครูที่มีแนวคิดเชิงบวก จะต้องมียุทธศาสตร์ชัดเจนว่าเด็กปฏิบัติสิ่งใดได้อย่างไร เช่น การพัฒนาให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อวิชา หมายถึงเด็กมาทันเวลา ตอบคำถามมากขึ้นทำงานที่ครูมอบหมายให้แล้วเสร็จ ร่วมมือปฏิบัติกิจกรรม เป็นต้น

4. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเป็นผลที่เกิดตามมาครูจะต้องเตรียมผลที่คาดหวังให้นักเรียนปฏิบัติอย่างเหมาะสม การให้รางวัลเมื่อนักเรียนแสดงออกอย่างเหมาะสมย่อมมีประสิทธิภาพมากกว่าการลงโทษเมื่อนักเรียนกระทำผิด ถ้าครูปรารถนาที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน ครูควรใส่ใจในการเตรียมกิจกรรมที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม

5. พฤติกรรมที่เหมาะสมย่อมได้รับอิทธิพลจากบริบทของห้องเรียนเด็กจะเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วไม่เพียงแต่การจะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยวิธีใดเท่านั้น แต่ยังรู้ว่าอะไร การสอนเชิงบวก คือ การช่วยนักเรียนให้เป็นคนที่สามารถจะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ครูจะต้องออกแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตนเอง การจัดเตรียมห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมนอกจากจะจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุก ยังจะทำให้การสอนของครูดำเนินไปด้วยความราบรื่น การสอนเชิงบวกจึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมคือ วินัยเชิงบวก

สมบัติ ตาปัญญา (2549, หน้า 69 – 84) ได้กล่าวว่า การสร้างวินัยเชิงบวกเป็นวิธีหนึ่งที่จะลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่วนที่สำคัญที่สุดของการสร้างวินัยเชิงบวกก็คือการ

ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมที่เป็นไปตามความคาดหวังของคุณ มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น ๆ และช่วยให้นักเรียนพัฒนาการสร้างวินัยในตนเองซึ่งนำไปสู่ความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเองในที่สุด นักเรียนจะต้องทราบก่อนว่าพฤติกรรมที่ครูเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีนั้นคืออะไร และครูจะต้องพยายามร่วมมือกันในการที่จะสอนและส่งเสริมพฤติกรรมเช่นว่านี้ให้มั่นคง ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กในช่วงอายุต่างๆ จะช่วยให้ครูทราบว่าควรคาดหวังอะไรบ้าง เด็กที่กำลังพัฒนาและเติบโตจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

องค์ประกอบของการสร้างวินัยเชิงบวก

Charles (1996, p 11) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างระเบียบวินัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ครูควรคำนึงใน 3 ด้าน ต่อไปนี้ คือ 1) การป้องกันหรือยับยั้งปัญหา (Preventive Discipline) 2) การสนับสนุนให้กำลังใจ (Supportive Discipline) และ 3) การแก้ไข้ปัญหา (Corrective Discipline) การป้องกันปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Preventing Management Problems)

McQueen (1992, p 71 – 84) กล่าวถึง การจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ ว่า 1) ครูจะต้องยอมรับและเป็นที่เคารพของเด็ก 2) มีความเชื่อมั่นและเด็กมีความเชื่อถือนางใจได้พึ่งพาได้ 3) แสดงความรับผิดชอบการเรียนรู้ของเด็ก 4) จัดการเรียนรู้อย่างมีคุณค่าและสนุกสนานตรงกับความหมายของเด็ก 5) เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตัวของเด็กในห้องเรียนคุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการชั้นเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีระเบียบแต่บางครั้งอาจไม่เพียงพอ สิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งกว่า ก็คือ การอยู่ร่วมกัน ความปลอดภัย การสร้างจุดสนใจ และการสร้างคุณค่าของตนเอง ไม่ใช่การเล่าเรียน และการเรียนรู้ การสำรวจโดยนักวิจัยหลายๆ คนได้แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของการจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ คือ ครู ซึ่งสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีพฤติกรรมในการป้องกันการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กมากกว่า พวกเขายอมรับว่าปัจจัยของการจัดการให้ประสบความสำเร็จ คือ การป้องกัน และการวางแผนจะป้องกันปัญหาที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ในการศึกษาเรื่องนี้มุ่งสนใจไปที่ พฤติกรรมของครู การวิจัยพบว่าสิ่งที่สนับสนุนการป้องกันพฤติกรรมไม่เหมาะสม ได้แก่

1. การวางแผนการจัดการชั้นเรียน (Planning for Managing Classrooms)

เมื่อครูวางแผน เตรียมการสอนตามเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สำหรับรายกลุ่มและรายบุคคล นักการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนการจัดการชั้นเรียนเขาจะมีวิสัยทัศน์มองเห็นบรรยากาศในห้องเรียนตามแบบที่เขาต้องการจะพัฒนาให้

เกิดขึ้น และเขาได้ตั้งเป้าทั้งระยะยาว และระยะสั้นเพื่อเด็กทั้งกลุ่มและรายบุคคลไว้เพื่อความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายตามที่คาดไว้ ครูซึ่งเป็นนักจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะเข้าใจ และรู้บริบทในการสอนอย่างชัดเจนแม่นยำ ถ้าครูไม่ได้วางแผนไว้ เพื่อป้องกัน และจัดการปัญหา อาจพบปัญหาหลากหลายในชั้นเรียน

2. การจัดชั้นเรียน (Organizing the Classrooms)

การเริ่มต้นที่ดี เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างรูปแบบของห้องเรียนตามที่ครูเห็นว่าควรจะเป็นไปได้ บรรยากาศในชั้นเรียน ตั้งแต่วันแรกและสัปดาห์แรกของโรงเรียนจะส่งผลถึงบรรยากาศตลอดทั้งปี ครูนักจัดการที่ดี รู้วิธีการที่ประสบความสำเร็จ คือ การป้องกันปัญหา วิธีการสำคัญประการแรกที่ครูนักจัดการที่ดีทำก่อนที่จะเปิดเรียน คือ การวางแผนห้องเรียนไว้เรียบร้อยและใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่มีอิทธิพลสูงแต่มักถูกมองข้ามและคิดไม่ถึง ที่ส่งผลต่อบรรยากาศของห้องเรียน คือ การจัดเตรียมที่นั่ง เก้าอี้ และโต๊ะของนักเรียน ควรถูกจัดเตรียมไว้โดยทั้งที่ครูและนักเรียนทุกคนสามารถจะเคลื่อนย้ายได้โดยสะดวก ครูควรจะสามารถมองเห็นหน้านักเรียนทุกคน นักเรียนทุกคนสามารถเห็นครูได้ กระดานดำ แผนที่ ฉาก และอุปกรณ์การสอนอื่นๆ ควรปราศจากการยึดติดกับที่ หรือสามารถเคลื่อนย้ายได้

3. การสร้างกฎ (Establishing Rule and Procedures)

กลุ่มคน การรวมกัน กลุ่มเฉพาะกิจและนักเรียนในชั้นเรียนล้วนต้องการกฎระเบียบแนวการประพฤติปฏิบัติ เพื่อการปฏิบัติตาม และเพื่อความเรียบร้อย กฎ ให้มาตรฐานสำหรับกลุ่มหรือการประพฤติของกลุ่มคน ระเบียบให้รายละเอียดและการตีความที่จะบอกพวกเขาแสดงออกตามกฎ กฎของห้องเรียนเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การสอนการเรียนรู้และการให้การศึกษาแก่เด็กมีคุณค่าในตัวเอง สำหรับนักการจัดการที่ประสบผลสำเร็จ จะคิดการณ์ล่วงหน้าและเห็นถึงความจำเป็นของความเป็นระเบียบของพฤติกรรมของนักเรียน เขาพัฒนาและสอนกฎและวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม จุดมุ่งหมายของกฎ คือ การดำเนินการเรียนการสอนที่เป็นไปได้ด้วยสภาพของร่างกายและจิตใจที่ปลอดภัยในสภาพแวดล้อม กฎระเบียบควรอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ผลและมีประสิทธิภาพ เมื่อกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมได้รับการยอมรับจากนักเรียน และยึดถือปฏิบัติอย่างตรงกัน การปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปตามปกติ การอยู่เป็นกลุ่มสามารถดูแลตนเองได้ และให้อิสระกับครูที่ทำการสอนและนักเรียนที่จะเรียนรู้

4. การสอนกฎระเบียบ (Teaching Rules and Procedures)

การสอนกฎระเบียบ ครูควรวางแผนและสอนกฎระเบียบอย่างมีระบบ

ขั้นแรกในการสอนกฎระเบียบ คือ การเสนอกฎระเบียบในชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของอายุเด็ก ระดับความเข้าใจในคำศัพท์พื้นฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้าใจและการตีความของกฎ ครูจะต้องอธิบายศัพท์และยกตัวอย่างของพฤติกรรมให้เด็กเข้าใจโดยง่าย

ขั้นต่อมาคือ การอธิบายเหตุผลของกฎระเบียบ นักเรียนจะต้องรู้ว่ากฎระเบียบมีความจำเป็นอย่างไรเมื่อเขาเห็นด้วยและยอมรับและนำไปปฏิบัติ วิธีสอน คือ 1) เสนอกฎระเบียบ 2) อธิบายเหตุผล 3) ให้ตัวอย่างและทดสอบ 4) บอกผลของการไม่ปฏิบัติตาม

5. การรู้จักนักเรียน (Getting to Know Student) ในการเปิดเรียนวันแรก มีความสำคัญมาก ในการสร้างกฎระเบียบ และบรรยากาศของห้องเรียน และสำคัญมากที่จะเรียนรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับเด็ก จุดแรกควรเรียนรู้จักชื่อของเด็กให้เร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ถ้าครูสอนเด็ก ครูควรให้เด็กติดป้ายชื่อ ไว้ที่โต๊ะของเด็กแต่ละคนไม่เพียงจะช่วยให้คุณรู้จักเด็กเท่านั้น แต่จะช่วยให้เด็กจำชื่อของพวกเขาเองได้ดีด้วย

6. การดูแลเอาใจใส่นักเรียน (Caring about Student) สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่ครูและนักเรียนเป็นเพื่อนและเป็นมิตรกันเคารพกัน ฟังและเข้าใจกัน ครูควรสนใจเด็กและเด็กควรจะรู้ว่าครูสนใจเด็กพฤติกรรมที่บ่งบอกว่าครูสนใจเด็ก เช่น ยิ้มให้เด็ก สัมผัสด้วยความรู้สึกที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและห่วงใย สบสายตา ฟังเด็ก เห็นด้วยกับเด็กถ้าเป็นไปได้ แลกเปลี่ยนความรู้สึกและประสบการณ์ บอกสิ่งที่คุณคาดหวังและต้องการ ให้กำลังใจและให้การสนับสนุน ชมเชยเมื่อเห็นสมควร

7. การรู้เท่าทันสถานการณ์ (Exhibiting With-it-ness) ครูที่รู้จักนักเรียน สนใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและสามารถคาดการณ์และเดาพฤติกรรมของเด็กได้ คือ ครูที่มีความรู้รอบ เป็นผู้ช่างสังเกต รู้ คาดการณ์ล่วงหน้าได้ และสื่อสารกับเด็กได้ การรู้เท่าทันการณ์สามารถทำให้ครูคาดการณ์พฤติกรรมของนักเรียนแล้วนำมาวางแผนการป้องกันการประพฤติผิดได้

8. การเฝ้าดูแล (Monitoring) การเฝ้าระวังสามารถป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ดีพอกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการป้องกันเท่านั้น แต่สำคัญมากสำหรับการดึงความสนใจให้เด็กเรียนรู้

9. การสร้างความสนใจ (Getting and Holding Student's Attention) นักวิจัยและครูที่ประสบความสำเร็จครูที่มีประสบการณ์ คิดว่า ห้องเรียนที่มีปัญหาระเบียบวินัย ครูไม่สามารถบังคับใช้กฎและสร้างอำนาจได้เพราะครูล้มเหลวในการดึงดูความสนใจของเด็กและสร้างคุณค่าความสำคัญในการสอน ในห้องเรียนที่มีปัญหาระเบียบวินัยครูมักมีการวางแผนการเรียนที่ไม่แตกต่างกัน การสนับสนุนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนและการประเมินผลการเรียน วิธีการสร้างความสนใจ ครูควรได้เรียนรู้

ถึงความสำคัญของการวางแผนสำหรับการเรียนตั้งแต่วันแรกของการเริ่มปีการศึกษา ครูสามารถกำหนดระดับความเข้มงวดของห้องเรียนที่ต้องการได้ โดยการสื่อสารและการเป็นแบบอย่างได้ การให้การยอมรับเด็ก การเรียนรู้อย่างมีคุณค่า สนุก สม่่าเสมอ เชื่อถือ การไว้วางใจ และความรับผิดชอบ การเป็นแบบอย่างและการสื่อสารอย่างมีคุณภาพ จะช่วยดึงดูดความสนใจของเด็กที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและแน่นอนซึ่งการวางแผนดังกล่าวต้องทำตั้งแต่วันแรกของการศึกษา หรือแม้แต่ทุก 10 นาทีแรก ของการเรียนในแต่ละวัน

10. การบริหารเวลา (Utilizing Time) การสร้างบรรยากาศของชั้นเรียนเพื่อสามารถดำเนินกิจการ การเรียนการสอนให้คุ้มค่ากับเวลา นักวิจัยกล่าวว่าครูซึ่งเป็นนักการจัดการที่ได้ผล จะใช้การแบ่งเวลาสำหรับการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้เวลาในการทำงานของเด็กไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มงานแต่ยังช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าว ครูนักจัดการที่ได้ผล มองเวลาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ทุกนาทีและชั่วโมงที่ผ่านไป

นอกจากนี้ สมินท์ ธาตุทอง (2552, หน้า 91 – 93) ได้กล่าวถึง การจัดการห้องเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมในห้องเรียน ได้แก่ จัดพื้นที่ที่จะสอนเด็กในห้องเรียน ควรจะมีพื้นที่ให้เด็กสามารถจะเรียนได้ทั้งห้อง ที่สำหรับเรียนเป็นกลุ่ม และที่สำหรับเด็กบางคนที่จะทำงานคนเดียว ควรจะมีพื้นที่สำหรับเด็กที่จะทำกิจกรรมอย่างอิสระ พื้นที่ให้ครูจะเดินและที่สำหรับวางเครื่องมือในการทำกิจกรรม เป็นต้น
2. เนื้อหาหลักสูตรที่ใช้สอน เป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในห้องเรียน เนื้อหาจะต้องเป็นลำดับขั้นตอนที่เด็กทำได้ทีละขั้นโดยมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุดและถ้าเป็นไปได้ควรให้เด็กผ่านตามระดับความสามารถของเขา
3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ครูจะต้องเตรียมเพื่อให้เด็กสนใจและใช้เวลาเรียนรู้ได้เต็มที่ โดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนใส่ใจติดตามการทำงานของเด็กเพื่อให้คำแนะนำหรือชมเชยเด็กที่ทำได้
4. กฎ กติกา ของห้อง จะเป็นแนวทางให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ เด็กควรได้รู้ตั้งแต่เริ่มเรียนในแต่ละวัน กฎของห้องจะมีไม่มาก ประมาณ 3 – 4 ข้อ ต้องเขียนในระดับที่เด็กทุกคนเข้าใจ ทำได้ ระบุให้ชัดเจน เขียนในเชิงบวก เช่น เขียนว่า “สุภาพ ช่วยเหลือคนอื่น ยกมือก่อนพูด ไม่ละลาบละลั้วคนอื่น” กฎของห้องจะต้องอธิบาย ยกตัวอย่างให้เด็กเข้าใจชัดเจน และบอกเงื่อนไขในการปฏิบัติว่าการทำตามกฎจะได้รับผลอย่างไร การไม่ทำตามกฎจะได้รับผลอย่างไร

โดยที่ครูต้องร่วมกับนักเรียนเพื่อสร้างระเบียบและขั้นตอนปฏิบัติในห้องเรียน ร่วมกันทั้งนี้ในการจัดการห้องเรียนที่ดีจะป้องกันหรือลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในห้องเรียนได้ ครูได้จัดการห้องเรียนเพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมหรือไม่ สามารถตรวจสอบได้ดังต่อไปนี้

1. เด็กแต่ละคนได้รับการสอน ได้รับงานตรงกับระดับความสามารถของเขาหรือไม่มีการจัดการระบบให้เด็กรู้ความก้าวหน้าของตนเองหรือไม่
2. ครูได้ให้ผลย้อนกลับแก่เด็กอย่างเสมอและชมเชยในความสำเร็จของเด็กหรือไม่
3. ได้วางกฎของห้องชัดเจนแล้วหรือยัง
4. ได้บอกแนวทางการทำกิจกรรมการเรียนชัดเจนหรือไม่
5. เด็กทุกคนรับรู้กฎของห้องหรือไม่
6. กฎที่ตั้งไว้ครอบคลุมสถานการณ์ครบถ้วนหรือไม่
7. เมื่อเด็กปฏิบัติตามกฎ ครูได้เสริมแรงอย่างเหมาะสมและคงเส้นคงวาหรือไม่

8. ครูได้ใช้วิธีการต่างๆ ให้เด็กกระตือรือร้นตื่นตัวในการเรียนหรือไม่

การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

McQueen (1992, p 84 – 88) ได้เสนอไว้ว่า พฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน ไม่สามารถทำนายได้ และเปลี่ยนแปลงง่ายไม่เสมอต้นเสมอปลาย ความต้องการทางสังคมของนักเรียน อิทธิพลจากภายนอก การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวและทำนายได้ง่ายและความถี่ของพฤติกรรม จำเป็นต้องสนใจ ความพยายามทุกๆ ครั้ง จะทำเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมันยังคงเกิดขึ้นในทุกๆ ระดับของความไม่สามารถรับผิดชอบได้ แม้ว่าจะมีวิธีการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเองแต่ในห้องเรียนส่วนใหญ่เด็กจะประพฤติผิดเป็นครั้งคราวแม้ว่าในห้องเรียนที่มีการจัดการเป็นอย่างดีที่ครูเป็นแบบอย่างที่มีความมั่นใจและสร้างเสริมวินัยในตนเอง ปัญหาเล็กหรือใหญ่สามารถเกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นรายบุคคลและแม้จะเป็นนักเรียนทั้งกลุ่มปัญหาระเบียบวินัยที่มีอยู่ทั่วไป แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในบรรยากาศของห้องเรียน หรืออยู่ทฤษฎีการจัดการ ปัญหามากมายที่พบได้ในชั้นเรียน แต่ระดับ ครูบางคนพยายามที่จะไม่สนใจปัญหาและพยายามที่จะแก้ปัญหาก็ได้แต่ครูที่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพเชื่อว่าเขาสามารถช่วยเด็กแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ และปฏิบัติไปตามความเชื่อ นักวิจัย พบว่าครูที่ไม่สามารถจัดการได้มักจะใช้วิธีการข่มขู่หรือใช้การลงโทษ ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่เกิดขึ้น ขณะที่ครูที่มีประสิทธิภาพจะใช้วิธีที่มีจุดประสงค์ใน

การแก้ปัญหาระยะยาว ไม่หยุดพฤติกรรมนั้นทันทีแต่ช่วยเด็กแก้ปัญหาพฤติกรรมด้วย โดยใช้หลักการจัดการ ดังนี้

1. การใช้การเตือน (Utilizing Mild Desists)

การคอยดูและระวังพฤติกรรม เป็นวิธีที่จะป้องกันปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์และเป็นการฝึกวินัยในตนเอง อย่างไรก็ตามการเตือนสามารถใช้แก้ปัญหาเล็กๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนถ้าครูช่างสังเกตและใช้การเตือน เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในทันที เด็กส่วนใหญ่ก็จะประพฤติสิ่งที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามปัญหาเล็กๆ บางปัญหาอาจจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ การพูดขึ้นขณะที่คนอื่นกำลังพูดอยู่ การตะโกน พูดเสียงดัง การไม่ให้ความสนใจ การลุกจากที่นั่ง ทำให้ผู้อื่นรำคาญและไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอน เกิดขึ้นในห้องเรียนส่วนใหญ่ ถ้าพฤติกรรมที่น่าเบื่อนี้ไม่หยุด ยุติลงครูอาจต้องนำยุทธวิธีใหม่ๆ มาใช้

2. การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม (Changing the Environment)

สภาพแวดล้อมของห้องเรียนรูปแบบหนึ่งจะเหมาะสมกับการเรียนในสถานการณืหนึ่งและอาจจะไม่เหมาะสมต่อการเรียนในอีกสถานการณืหนึ่ง ครูผู้ซึ่งจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมเทคนิคการจัดการที่ได้ผลโดยไม่ใช้การลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนหรือจัดห้องกิจกรรมใหม่ การให้ความช่วยเหลือเด็กบางคนหรือทั้งหมด เพิ่มความสนใจของเด็ก ให้สิ่งใหม่ๆ กับเด็กและใช้อารมณ์ขันถ้าเด็กเริ่มเบื่อและไม่สนใจ ให้ถามความคิดเห็น จุดสนใจหรือทำเรื่องหรืองานตรงกับที่เด็กต้องการหรือความสนใจหรือทำเรื่องหรืองานตรงกับที่เด็กต้องการหรือความสนใจ

3. การใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Utilizing Problem Solving)

การศึกษาว่าครูแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอย่างไร พบว่า ครูที่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพส่วนใหญ่เห็นว่า การเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหามีผลดีกว่าที่จะได้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมของเขาและมีประสิทธิภาพมากกว่าครูที่ประสบความสำเร็จน้อย นักจัดการที่ได้ผลแม้จะใช้เวลานานหรือ ปรับตัวเข้ากับสถานการณืเพื่อแก้ปัญหาและจะลงโทษเด็กน้อยกว่าครูคนอื่น ๆ ครูหลายคนสามารถช่วยให้เด็กได้พยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประชุมเป็นการส่วนตัว ที่สามารถทำให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมของเขาในทางที่สนับสนุนบรรยากาศ ครูบางคนให้การฝึกอบรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ

4. การใช้สัญญา (Utilizing Contracting)

ในหลายตัวอย่าง โดยเฉพาะเด็กชายที่พฤติกรรมของเขาได้เปลี่ยนแปลงไปน้อยมาก แต่เป็นปัญหาที่สำคัญ ครูบางคนอาจต้องเขียนสัญญา การเขียนสัญญาต้องมึผลบังคับในสิ่งที่เป็นไปได้ เป็นที่ต้องการของครูและนักเรียน ส่วนใหญ่จะใช้เป็นรายบุคคล การใช้

สัญญาากลุ่มจะได้ผลเมื่อมีรางวัลเป็นสิ่งล่อใจดึงดูดใจ อย่างไรก็ตามหากมีเด็กคนใดคนหนึ่งทำล้มเหลว สัญญาก็จะเป็นปัญหากับเด็กที่ทำตามสัญญาได้ สัญญาอาจจะใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเช่นเดียวกับการปรับพฤติกรรม

5. การปรับพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรมเป็นกลวิธีในการนำความรู้ทางจิตวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์มาประยุกต์อย่างมีระบบในการสร้างสรรค์ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นักจิตวิทยาที่มีความเชื่อพื้นฐานว่า เด็กทุกคนจะเรียนรู้ที่จะเคารพมาตรฐานของสังคม หากเขาได้รับแรงเสริมที่เหมาะสมเมื่อใดก็ตามที่สามารถทำได้ ครูฝึกเฉย ละเอียดต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และให้รางวัลแก่พฤติกรรมที่ยอมรับได้ เทคนิควิธีปรับพฤติกรรมที่เน้นแนวคิดพฤติกรรมนิยม ใช้ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็ก มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

5.1 การลดหรือการระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การลงโทษ การหยุดยั้ง คือ การงดไม่ให้แรงเสริมหรือการไม่ให้ความสนใจ การเพิกเฉย

5.2 การเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ การให้แรงเสริมทางสังคม จากเพื่อน ภายในตัวบุคคล

6. การให้ตัวแบบ (Modeling)

การให้ตัวแบบเป็นกลวิธีในการสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่วิธีหนึ่ง วิธีการให้ตัวแบบจะเสนอตัวแบบที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้สังเกตหรือผู้ที่ประสงค์จะให้เลียนแบบสังเกตพฤติกรรม ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ๆ ที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ฆนัท ธาตุทอง (2552, หน้า 155) ก็ได้เสนอแนวทางในการจัดการเมื่อนักเรียนประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสม เช่นเดียวกัน ดังนี้

1. ปฏิบัติตอบโต้อย่างนุ่มนวล ไม่ใช้การลงโทษนักเรียน แต่เป็นวิธีที่ใช้จัดการกับนักเรียนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม โดยใช้ควบคู่ไปกับการแนะนำให้นักเรียนเข้าใจว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ปฏิบัติตอบโต้อย่างนุ่มนวลมีทั้งที่ต้องใช้คำพูดและไม่ต้องใช้คำพูด
2. ปฏิบัติตอบโต้ที่ไม่ต้องใช้คำพูด โดยสร้างไม่สนใจกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
3. ใช้สัญญาณที่ไม่ใช่คำพูด เช่น ยืนใกล้ตัวนักเรียน สัมผัสตัวนักเรียน
4. ปฏิบัติที่เป็นคำพูด เช่น ระหว่างการสอนให้เรียกชื่อนักเรียน ใช้อารมณ์

ชั้น ส่งข้อความจากใจครู ซึ่งเป็นข้อความบ่งบอกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผลกระทบที่มีต่อผู้อื่นหรือข้อความที่บอกความรู้สึกของครูที่มีต่อผลกระทบนั้นๆ ใช้คำพูดด้านบวก เตือนนักเรียนให้นึกถึงกฎระเบียบ ให้นักเรียนมีโอกาสเลือก การปรามด้วยคำพูด

5. ปฏิกริยาตอบโต้ระดับปานกลาง เป็นการลงโทษที่ใช้เพื่อจัดการพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ทั้งนี้ก็เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้น เช่น ยกเลิกสิทธิพิเศษ เปลี่ยนตำแหน่งที่นั่ง ให้นักเรียนเขียนระบายความรู้สึกที่สะท้อนปัญหา ให้เวลานอกกับนักเรียน กักตัวนักเรียน ติดต่อผู้ปกครอง ให้นักเรียนพบผู้บริหารสถานศึกษา

จะเห็นได้ว่า การสร้างวินัยเชิงบวกเป็นวิธีการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งอาจก่ออันตรายแก่ตัวนักเรียนและคนอื่น ๆ หรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังของครูหรือกฎระเบียบห้องเรียนและขัดขวางการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและการมีวินัยในตนเอง เมื่อเกิดขึ้นแล้วทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะครูผู้สอนที่ใกล้ชิดกับนักเรียนซึ่งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มีสาเหตุมาจากการกระทำที่ต้องการให้ผู้อื่นสนใจ อาจเกิดจากพันธุกรรมสภาพแวดล้อมทางสังคม หรือความต้องการทางจิตใจ เมื่อครูหรือผู้ปกครองต้องการหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการลงโทษ ซึ่งเป็นวิธีการที่เห็นผลได้เร็ว สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ทันที แต่วิธีการลงโทษนี้จะไม่ได้ผลในระยะยาว วิธีควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อีกวิธีหนึ่งซึ่งตรงข้ามกับการลงโทษ คือการสร้างวินัยเชิงบวก

การนำไปใช้กับการจัดการชั้นเรียน

ในการนำเอาแนวคิดของพฤติกรรมนิยมไปประยุกต์กับการจัดการชั้นเรียนนั้น ค่อนข้างจะตรงไปตรงมา โดยใช้การเสริมแรงบวกและการเสริมแรงลบเพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและใช้การลงโทษเพื่อหยุดหรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งในตอนหลังนี้ จะได้นำเสนอรายละเอียดของการใช้ ข้อควรระวังและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. การปรับพฤติกรรม

หลังการข้อแรกพฤติกรรมนิยมคือสนใจพฤติกรรมที่วัดได้และสังเกตได้ ดังนั้นการนำเอาหลักการข้อแรกมาออกแบบในการจัดชั้นเรียน จึงใช้กระบวนการ การปรับพฤติกรรม (behavior modification) แต่ก็มีผู้แย้งว่าคำนี้มีนัยอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าไม่ได้

ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Alberto & Tronutman, 2003) ภายหลังจึงเรียกว่า การวิเคราะห์ พฤติกรรมประยุกต์ (applied behavior analysis) ในการจัดการชั้นเรียนครูสามารถทำได้ตาม 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Porter, 2000)

1.1 เลือกรูปแบบพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลง

ในชั้นเริ่มต้นครูจะต้องระบุพฤติกรรมเป้าหมายให้เฉพาะเจาะจง เช่น ต้องการให้ผู้เรียนยกมือก่อนถามคำถามครู หรือลดจำนวนครั้งการพูดนอกเรื่องของผู้เรียน ขณะที่ครูสอน อย่าระบุพฤติกรรมที่ไม่ชัดเจน เช่น ต้องการให้ผู้เรียนมีความประพฤติดีกว่าเดิม

1.2 สังเกตพฤติกรรมนั้นช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ขั้นต่อไปให้ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างละเอียดในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อระบุจุดประสงค์ของการแสดงพฤติกรรมนั้น นักพฤติกรรมเรียกขั้นนี้ว่าการวิเคราะห์หน้าที่ (functional analysis) ซึ่งเป้าหมายการวิเคราะห์เป็นไปเพื่อค้นหาเหตุและผลที่ทำให้ผู้เรียนคงพฤติกรรมนั้นอยู่ ในการวิเคราะห์เหตุของพฤติกรรม ครูจะต้องวิเคราะห์ว่าที่ไหน เหตุใด ทำไม เมื่อใดกับใครและภายใต้สถานการณ์ใดที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา (Simpson, 1998, 220) ความเข้าใจเหตุหน้าที่ชัดเจนจะช่วยให้ครูป้องกันพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ ก่อนที่จะเกิดขึ้นจริงนอกจากนั้นการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรมยังทำให้ครูเข้าใจถึงผลกรรมที่ตามมาจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ผู้เรียน 2 คน อาจแสดงพฤติกรรมเหมือนกัน แต่ด้วยคนละเหตุผล เช่น ผู้เรียน 2 คน ต่างคนต่างคุยกับเพื่อน คนแรกคุยเพราะสนุก แต่คนที่คุยเพราะไม่เข้าใจงานที่ได้รับมอบหมาย การเข้าใจผลกรรมที่ตามมาจะช่วยให้ครูวางแผนแทรกแซงพฤติกรรมได้ ขณะที่สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนครูควรกำหนดข้อมูลเส้นฐานพฤติกรรมไว้ด้วย เพราะจะช่วยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลง จากเดิม

1.3 แทรกแซงพฤติกรรม

ขั้นที่สามคือการเลือกกลวิธีแทรกแซงพฤติกรรมที่ไม่ต้องการโดยมีฐานบนข้อมูลที่สังเกตพฤติกรรมได้ สำหรับการแทรกแซงพฤติกรรมทำได้ 3 ระยะ คือ แทรกแซงเหตุ นำ แทรกแซงการกระทำและแทรกแซงผลกรรม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ เกิดซ้ำ

1.4 ตรวจสอบติดตามความสำเร็จ

ขั้นสุดท้ายเป็นการตรวจดูประสิทธิภาพของการแก้ไขพฤติกรรม ซึ่งกระทำโดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมผู้เรียนหลังการแทรกแซงกับข้อมูลเส้นฐานที่สังเกตได้ และติดตามต่อเนื่องไปในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อดูว่าพฤติกรรมที่ต้องการยังคงอยู่และพฤติกรรมที่

ไม่ต้องการนั้นไม่เกิดการย้อนกลับ

อย่างไรก็ตามสำหรับพฤติกรรมที่ซับซ้อนที่ต้องใช้เวลาระยะหนึ่งในการเรียนรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลง ดังนั้นโปรแกรมการปรับพฤติกรรมจะต้องเน้นไปยังการปรับปรุงมากกว่าจะให้เกิดพฤติกรรมนั้นโดยสมบูรณ์แบบ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนที่ไม่เคยส่งการบ้านเลย การกำหนดให้ส่งการบ้านในครั้งต่อไปถือเป็นการปรับปรุงพฤติกรรม หรือ การที่ผู้เรียนวิ่งวุ่นวายระหว่างเข้าแถวตลอด 5 วัน การหยุดวิ่งตอนเข้าแถวเพียง 1 วันก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี

2. การจัดการกับอิทธิพลของสิ่งเร้าที่มีต่อการตอบสนอง

อย่างที่ได้อธิบายมาแล้วว่า แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง การแทรกแซงพฤติกรรมจึงสามารถทำได้ด้วยการเปลี่ยนสิ่งเร้าหรือการเปลี่ยนผลกระทบเพื่อเปลี่ยนแปลงการเกิดพฤติกรรมตอบสนอง ดังนี้

2.1 การจัดการกับเหตุนำ

เหตุนำเป็นสิ่งเร้าที่ปรากฏขึ้นก่อนการตอบสนองและเป็นสัญญาณเตือนของการตอบสนอง ในชั้นเรียนเหตุนำคือการวางเงื่อนไขให้พฤติกรรมนั้นปรากฏขึ้น (Porter, 2000) สำหรับการจัดการกับเหตุนำครูสามารถสร้างสัญญาณเตือนเพื่อกระตุ้นพฤติกรรมที่ต้องการหรือขจัดสัญญาณเตือนเพื่อไม่ให้เกิดหรือลดความถี่ของพฤติกรรมที่ไม่ต้องการได้ การที่ครูควบคุมเหตุนำได้ถือได้ว่าครูได้ใช้กลวิธีป้องกันผู้เรียนไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น (Bailey & Pyles, 1989) ครูสามารถใช้แนวคิดเรื่องเหตุนำไปใช้ประโยชน์กับการจัดการชั้นเรียน ดังนี้ ประการแรก ครูสามารถสร้างสิ่งเร้าที่พึงประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการตอบสนองที่พึงประสงค์ ประการที่สองเมื่อครูระบุเหตุนำของพฤติกรรมไม่พึงปรารถนาเฉพาะอย่างได้ก็เท่ากับว่าครูรู้สาเหตุของการเกิดพฤติกรรม ดังนั้นหากครูขจัดหรือเปลี่ยนเหตุนำพฤติกรรมที่เป็นการตอบสนองเหตุนำจะเปลี่ยนไปด้วย ประการที่สามการเข้าเหตุนำจะทำให้ครูสามารถสร้างสัญญาณเตือนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจร่วมกันว่าควรแสดงพฤติกรรมใดในแต่ละช่วงขณะ ตัวอย่าง เช่น ครูยกภาพดวงตาขนาดใหญ่ขึ้นมา เป็นสัญญาณเตือนให้ผู้เรียนหันมามองครู ครูใช้ไฟกระพริบเป็นสัญญาณเตือนว่าหมดเวลาสำหรับกลุ่มย่อย เป็นต้น และประการที่สี่ครูสามารถสร้างสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งเร้าภายในและภายนอกระดับกว้างที่สามารถใช้ควบคุมเหตุนำ การกระทำและผลกระทบได้ ตัวอย่างเช่น การพบปะพูดคุยกับผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน การจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน จะมีผลกระทบต่อเหตุนำพฤติกรรมในระดับกว้าง

2.2 การใช้กลวิธีเสริมแรงบวกกับการจัดการชั้นเรียน

มีกลยุทธ์จำนวนมากที่ใช้ตัวเสริมแรงทฤษฎีในชั้นเรียน หากในกรณีที่ใช้ได้
อย่างเหมาะสมจะช่วยให้จัดการชั้นเรียนเชิงบวกได้อย่างดี ตัวอย่างของการใช้การเสริมแรงบวก
ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

2.2.1 การเสริมแรงโดยครูให้ความสนใจ โดยทั่วไปในชั้นเรียนครูส่วนใหญ่
จะทราบถึงวิธีการนี้ดีว่าพฤติกรรมใดที่ครูใส่ใจพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ครูสามารถ
จะเพิกเฉยกับผู้เรียนที่มีพฤติกรรมละเมิดข้อตกลงของชั้นเรียนและชมผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่
พึงปรารถนา ซึ่งนักจิตวิทยาเรียกว่า กลวิธีชมและเพิกเฉย (praise and ignore approach) แต่ก็
มิได้หมายความว่ากลวิธีนี้จะใช้ได้ดีเสมอไป วูลฟอว์ค (Woolfork, 2004) ศึกษาพบว่ามีงานวิจัย
จำนวนมากแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมละเมิดข้อตกลงยังคงมีอยู่แม้ว่าครูจะใช้กลวิธีนี้ในการ
จัดการชั้นเรียนส่วนการให้คำชมเพื่อแสดงความใส่ใจนั้นจะมีผลก็ต่อเมื่อ ต้องสอดคล้องกับ
พฤติกรรมเป้าหมาย ต้องชมอย่างเฉพาะเจาะจง และต้องน่าเชื่อถือ ดูจริงใจ โบรฟี
(Brophy, 1981) พบว่าครูที่ใช้คำชมไม่ได้ผลเนื่องจากละเมิดเกณฑ์ของการให้คำชม 3 ข้อนี้

2.2.2 การเลือกสิ่งเสริมแรงในชั้นเรียนจะมีสิ่งเสริมแรงบวกที่ใช้ได้ผลกับ
ผู้เรียนอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ได้นั่งใกล้เพื่อนสนิท ได้อ่านหนังสืออ่านเล่น ได้ทำงานที่ตัวเอง
ชอบเป็นพิเศษ เป็นต้น มีกลวิธีหนึ่งที่เลือกใช้สิ่งเสริมแรงให้เป็นประโยชน์ ทางจิตวิทยา เรียกกัน
ว่า หลักการพรีแมค (Premack principal) ซึ่งตั้งชื่อตามนักจิตวิทยา เดวิด พรีแมค
(David Premack) หลักการนี้เสนอว่า พฤติกรรมที่มีความถี่สูง (พฤติกรรมที่ชอบมากกว่า)
จะเป็นสิ่งเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพสำหรับพฤติกรรมที่มีความถี่ต่ำ (พฤติกรรมที่ชอบน้อยกว่า)
เมื่อนำมาใช้ครูก็ต้องให้ผู้เรียนทำพฤติกรรมที่ครูต้องการก่อนหลังจากนั้นจึงอนุญาตให้
ผู้เรียนทำพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องการได้ เช่น ทำงานให้เสร็จก่อนจึงอ่านการ์ตูนได้ แต่หาก
ผู้เรียนไม่ทำตามนี้ครูจะทำอย่างไร วิธีหนึ่งที่นักจิตวิทยาเสนอแนะ คือ ให้ครูสังเกตว่าผู้เรียน
ชอบทำอะไรในเวลาว่างแล้วให้ครูทำรายการสิ่งเสริมแรงที่ผู้เรียนชอบไว้เพื่อใช้เสริมแรง และ
อวยยอมให้ผู้เรียนทำสิ่งที่ชอบมากกว่าก่อน ตัวอย่างของการใช้หลักการพรีแมค เช่น ดริชญา
บุญชะโด (2548) ศึกษาการลดพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนด้วยการใช้หลักการพรีแมค โดย
ลดพฤติกรรมการลุกจากที่นั่ง แหย่เพื่อน คุยกับเพื่อน และเล่นของเล่นขณะเรียน กิจกรรมที่ใช้
เสริมแรงได้จากการสังเกต

ทีศนา แคมมณี, (2542, หน้า 32 – 35) กระบวนการพัฒนาบุคคลด้วยแนวคิด
การปรับพฤติกรรม ตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 บ่งชี้หรือกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจน มีลักษณะเป็น
พฤติกรรมที่สังเกตได้

ขั้นตอนที่ 2 พิจารณาว่าพฤติกรรมใดมีความสำคัญ หรือมีความจำเป็นมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษ

ขั้นตอนที่ 5 ชี้แนะเพิ่มเติมถ้าพฤติกรรมที่ต้องการยังไม่เกิดขึ้นในตอนนี้

ขั้นตอนที่ 6 พิจารณาแนวโน้มของพฤติกรรมจากการสังเกตและบันทึก

ขั้นตอนที่ 7 ทำให้พฤติกรรมที่พัฒนาแล้วคงอยู่อย่างถาวร

ขั้นตอนที่ 8 ปรับปรุงวิธีการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 9 ทำให้เป็นระบบระเบียบ

การใช้วิธีการพัฒนาบุคคลด้วยแนวคิดการปรับพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และใช้ในการลดหรือยุติพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ รวมทั้งได้รับความสนใจและนำไปใช้ในการศึกษาวิจัย พิสูจน์ทดสอบในสถานการณ์จริงทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ การปรับพฤติกรรมการก่อกวนในชั้นเรียน การพัฒนาพฤติกรรมตั้งใจเรียน เป็นต้น ซึ่งพบว่าวิธีการนี้ได้ถูกนำไปใช้และผสมผสานกับวิธีการอื่นๆ สามารถปรับพฤติกรรมเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์การที่จะช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดี นักเรียนจะต้องอยู่ในห้องเรียนที่มีการจัดการดีและมีประสิทธิภาพ เมื่อเราคิดถึงการจัดการชั้นเรียน ส่วนใหญ่จะคิดถึงการควบคุมพฤติกรรมนักเรียนหรือสงสัยว่าทำอะไรเราจึงจะควบคุมชั้นเรียนได้ แต่ที่จริงแล้วปฏิกริยาของเราต่อพฤติกรรมหรือปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียนควรคิดถึงเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ครูจำเป็นต้องใช้เทคนิคการสร้างวินัยเชิงบวกเพื่อกำจัดพฤติกรรมเช่นนั้น พฤติกรรมที่เป็นปัญหาคือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งอาจก่ออันตรายแก่ตัวนักเรียนและคนอื่นๆ หรือไม่ปฏิบัติตามความคาดหวังของครูหรือกฎระเบียบห้องเรียน และขัดขวางการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและการมีวินัยในตนเอง (สมบัติ ตาปัญญา, 2549, หน้า 72) ซึ่งการสร้างวินัยเชิงบวกในชั้นเรียน (Discipline) เป็นปัจจัยหนึ่งในการบริหารจัดการชั้นเรียน แต่การสร้างระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและเป็นพื้นฐานของทุกสิ่งทุกอย่างในห้องเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูดำเนินการสอนต่อไปได้หรือไม่ได้ (Tauber, 1999, p 18 ; Stronge, 2002, p 26) ในชั้นเรียนที่มีการจัดการดี การควบคุมนักเรียนจะทำโดยผ่านการสร้างวินัยเชิงบวก ซึ่งจะใช้เวลาไม่นานมาก และแทบจะไม่ทำให้การเรียนการสอนสะดุดเลย แต่การสร้างวินัยที่ดีและพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อ เมื่อการจัดการชั้นเรียนและกิจกรรมนั้นช่วยสนับสนุนพฤติกรรมความร่วมมือกันระหว่างนักเรียนกับครู (สมบัติ ตาปัญญา, 2549, หน้า 59 - 63)

สรุปได้ว่า เทคนิคหรือวิธีการที่ครูใช้ในการควบคุมชั้นเรียนมีส่วนส่งเสริมให้การดำเนินการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ ถ้าครูและนักเรียนร่วมกันใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ ยินดีปฏิบัติ นักเรียนก็จะอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกร่วมกันพอใจและสบายใจ ดังนั้นในการวางแผนการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ ครูควรคำนึงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชั้นเรียน ในการจัดการเรียนการสอนต้องมีการรบกวนน้อยที่สุด โดยการสร้างกติกา ระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน เพื่อให้ นักเรียนทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติร่วมกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

บรรณานุกรม

- กรวิดา ศรีสุภา. (2547). ผลของการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของโกลด์แมนที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวและการใช้ความรุนแรงของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กทม.๖ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พระนคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วารุณีย์ จันทร์แสงสุข.(2525).ผลของการสังเกตตนเองตามกฎของฟรีแมคต่อพฤติกรรมไม่สนใจเรียนของผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กทม.๖ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมโภชน์ เขี่ยมสุภาภิต.(2526).การปรับพฤติกรรม.พระนคร . สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เสาวณี เปี่ยมลัมฤทธิ. (2530).ผลการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่มและแรงเสริมบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของเด็กประถมศึกษาปีที่ 5.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กทม.๖ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โสภณัท นุชนาถ.(2526).จิตวิทยาการเรียนรู้. พระนคร .วิทยาลัยครูธนบุรี.
- Alberot, P, and Trolman, A.C. (1999). *Applied behavior analysis for Teachers* .Influencing students. 4thed.
- Altman, K.L. and Linton, T.E. (1971). *Operant conditioning in the classroom setting : A review of the research. Journal of Educational Reserch.*
- Bailey J.S. and Pyles, D.A (1989). *Behavioral Diagnostics*.In E. Cipani (Ed.). *The treatment of sever behavior disorders*.Washington : American Association.
- Borich, G.D. (1988). *Effective teaching method*. Toronto : Merrill. Publishing Company.
- Bourne, L.E. and Ekstrand, B.R. (1979). *Psychology*. New York : Holt. Rinehart and Winston.
- Brophy, J (2004). *Motivating student to learn*.2nd ed. Mahawah, NJ : Lawrence Erlbaum.
- Charles, C.M. (1972). *Education Psychology*. Boston : Mosby.
- Davis, G.A. (1973). *Education Psychology*. New York : Randon House.
- Dweek, C.S. (1999). *Caution–Praise can be dangerous*. American Educator.
- Fretsco. T, and McClure, J. (2005). *Educational Psychology*.New York :Pearson Education Inc.

- Gallup, G.H. (1971). *The third survey of the public's attitude towards the public schools*. Phi Delta Kappa.
- Gibson, J.T. (1984). *Psychology for the classroom*. New Jersey : Prentice –Hall, Inc.
- Goodwind, W.L. and Klausmier, H.J. (1979). *Facilitating student learning*. New York : Harper and Row, Pulishers.
- Heteringon, M.E. and Parke, R.D. (1979). *Child Psychology : A Contemporary viewpoint*. New York : John Wielely.
- Kamins, M & Dweek, C. (1999). *Person versus process praise and criticism, Implications for contingent self-worth and coping*. Education psychology.
- Koisnik, W. (1978). *Motivation*. New York : Holt, Rinechart and Winston.
- Kounin, J.S. (1970). *Discipline and group management in classroom*. New York : Holt, Rinechart and Winston.
- Norquist, V.M. and Bradley, B. (1973). *Speech acquisition in a non verbal isolate child*. Journal of Experimenta Child.
- Porter, L.(2000). *Classroom discipline*. Retrieved froms.eslcafe.com/teacher/viewtopic.
- Rotter, J.B. (1966). *Generalized expectancies for internal and external control of reinforcement* .Psychology Monographs.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). *Intrinsic and extrinsic motivation : Classic definitions and new directons*. Contemporary Educational Psychology.
- Simpson, R.L. (1998). *Aggression and violence by school age children Dealing With conflict and aggression in the classroom*. Retrieved form www.uncw.edu/Lanunziatal/document/PreventingAggressionintheClassroom
- Tanner, L.N. (1978). *Classroom discipline*. New York : Holt, Rinechart and Winston.
- Woolfork, A. (2004). *Educational psychology, 9thed*. New York : Pearson Eduation, Inc.

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาคู่มือชุดที่ 1 แล้ว จงวิเคราะห์ สรุปและตอบคำถามต่อไปนี้

1. การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนหมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างไร ในการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ เรื่องการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้าน
บริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการกำหนด
ระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดเป็นความหมายของการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
 - ก. การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู สะอาด มีเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน
 - ข. ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 - ค. การตกแต่งห้องเรียนให้เป็นระเบียบ มีมุมส่งเสริมการอ่าน
 - ง. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน

2. ข้อใดคือความหมายของ การเสริมแรง
 - ก. การให้สิ่งเร้าตามหลังการแสดงออกของพฤติกรรมที่ต้องการ หรือการถอดถอนสิ่งเร้าออกโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอีก
 - ข. การแสดงความรู้สึก
 - ค. การกล่าวบรรยาย
 - ง. การกล่าวรายงาน

3. ข้อใดคือการเสริมแรงทางบวก
 - ก. ครูชมเชยนักเรียนที่ทำความดี
 - ข. ครูทำโทษนักเรียนที่ทะเลาะวิวาท
 - ค. ครูดูนักเรียนที่ทำผิด
 - ง. สร้างความขัดแย้ง

4. ข้อใดการสร้างวินัยเชิงลบ
 - ก. คำชมเชย
 - ข. เฉยเมย
 - ค. การลงโทษ
 - ง. ถูกทุกข้อ

5. ข้อใดเป็นหลักการสร้างวินัยเชิงบวก
 - ก. ครูต้องเอาใจใส่นักเรียนด้วยการสังเกตพฤติกรรม
 - ข. การให้รางวัลเมื่อนักเรียนแสดงออกเหมาะสม
 - ค. ครูต้องออกแบบการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะด้านความคิด
 - ง. ถูกทุกข้อ

6. ข้อใดเป็นข้อเสนอแนะของการเสริมแรงบวก
 - ก. ให้รางวัลเมื่อผู้เรียนทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
 - ข. ปลอ่ยผู้เรียนให้แก้ปัญหาเอง
 - ค. ทำโทษเมื่อผู้เรียนทำผิด
 - ง. ว่ากล่าวตักเตือน

7. ข้อใดเป็นอิทธิพลของการลงโทษ
 - ก. กังวล และอับอาย
 - ข. ภูมิใจ
 - ค. มีความสุข
 - ง. สนุกสนาน

8. ข้อใดเป็นปัญหาของการเสริมแรงบวกและการลงโทษ
 - ก. การให้รางวัลเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตได้
 - ข. ลงโทษหากผู้เรียนไม่ปฏิบัติโดยไม่พึงเหตุผล
 - ค. ไม่ยกย่องชมเชย
 - จ. ทำโทษผู้เรียนเมื่อทำผิดจนอับอาย

9. ข้อใดเป็นสาเหตุการละเมิดวินัยของผู้เรียน
- ก. ครูกล่าวชมเชยนักเรียนที่ทำความดี
 - ข. ครูทำโทษนักเรียนทั้งห้อง
 - ค. การให้รางวัลแก่นักเรียน
 - ง. การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน
10. ลักษณะของการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนที่เหมาะสมคือข้อใด
- ก. กำหนดกฎกติกาของชั้นเรียนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน
 - ข. ควรเป็นข้อความที่สั้นกระชับเข้าใจง่ายและครอบคลุม
 - ค. ควรเป็นกฎระเบียบที่ครูเห็นว่าจำเป็นจริงๆ
 - ง. ถูกทุกข้อ

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจง แบบทดสอบนี้เป็นแบบจับคู่ ให้เลือกข้อที่ถูกที่สุดที่เป็นตัวอักษร ก - ญ
มาเขียนตอบหน้าข้อคำถามข้อ 1 - 10

1. _____ ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ 2. _____ การหายไปของพฤติกรรมที่ถูกเสริมแรงแล้วเนื่องจากถูกขจัดตัวเสริมแรง 3. _____ ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย 4. _____ การให้สิ่งเร้าตามหลังการแสดงออกของพฤติกรรมที่ต้องการ หรือการถอดถอนสิ่งเร้าออกโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอีก 5. _____ ครูเผด็จการ 6. _____ การสร้างวินัยเชิงลบ 7. _____ การให้คำชม 8. _____ Skinner 9. _____ Thorndike 10. _____ Ivan Pavlov	ก. การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน ข. การเสริมแรงบวก ค. การลงโทษ ง. วินัย จ. การดับสูญของพฤติกรรม ฉ. การเสริมแรง ช. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข ซ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่อเนื่องของธอร์นไดค์ ฌ. การวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ ญ. การละเมิดวินัยของผู้เรียน

แนวคำตอบแบบฝึกที่ 1

ข้อ 1. การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนหมายถึง การที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีการกำกับดูแลการปฏิบัติของผู้เรียนให้เป็นไปตามข้อตกลง การปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้เรียนร่วมกันได้อย่างราบรื่นโดยดำเนินการตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด ได้แก่ การกำหนดความคาดหวังในตัวผู้เรียนการร่วมกันสร้างกฎระเบียบการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบการปรับปรุงทบทวนกฎระเบียบการยอมรับกฎระเบียบการสนองกฎระเบียบ และการกำหนดบทลงโทษและให้รางวัล

ข้อ 2. บทบาทของครูในด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนคือ ครูควรปฏิบัติดังนี้

2.1 เขียนข้อความที่สั้นกระชับเข้าใจง่ายและครอบคลุม การกำหนด

กฎระเบียบหากเขียนด้วยถ้อยคำที่ยากและซับซ้อนเกินไปทำให้เด็กเข้าใจสับสนหรือจดจำยากก็อาจทำให้เด็กไม่สนใจที่จะปฏิบัติตาม

2.2 ควรเป็นกฎระเบียบที่ครูเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นจริงๆ และเป็นพื้นฐาน

สำคัญของการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียนของนักเรียน เช่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่ส่งเสียงดัง รบกวนเพื่อน การส่งงานตามเวลาที่กำหนด

2.3 ควรเป็นกำหนดระเบียบที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่ต้องการ

จะบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้เพราะกฎกติกาในชั้นเรียนส่วนใหญ่กำหนดขึ้นเพื่อมุ่งให้นักเรียนได้ สามารถพัฒนาความสามารถทางการเรียนให้บรรลุจุดประสงค์ การจัดการชั้นเรียนจึงเป็นการ ขจัดสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคที่จะรบกวนการเรียนรู้ของเด็กให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด โดยมีครูคอยดูแล ช่วยเหลือ

2.4 การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาปรับปรุง กฎระเบียบ

กติกาของห้องเรียน ครูอาจเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกฎระเบียบของห้องเรียนในระยะแรก ของการเรียนหรือระยะต้นปีการศึกษา แต่ในระยะต่อมาเมื่อนักเรียนและครูเริ่มคุ้นเคยวิธีเรียน และวิธีสอนของแต่ละฝ่ายแล้ว นักเรียนอาจมีบทบาทมากขึ้นในการปรับปรุงกฎเกณฑ์ของการ อยู่ร่วมกันในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน

2.5 กฎระเบียบที่ดีควรจะระบุผลที่ตามมาของการไม่ปฏิบัติตามกฎ

ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นบทลงโทษ อาจเป็นเงื่อนไขหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างนักเรียน เช่น การให้ทำงานเพิ่มการช่วยเหลือเพื่อนมากขึ้น โดยบทลงโทษที่กำหนดขึ้นควรเป็นที่ยอมรับของนักเรียน และอาจจะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงบทลงโทษโดยใช้วิธีการใหม่ๆ หากมีการผิดซ้ำอีกเพราะ บางครั้งวิธีลงโทษที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอาจไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาหรือหยุดพฤติกรรมนั้นแต่ กลับกลายเป็นการเสริมแรงทางบวกให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่มีปัญหานั้นเพิ่มมากขึ้น

ข้อ 3. แนวทางการพัฒนาตนเองด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน คือ ครูจะต้องตระหนักถึงความเป็นไปทั้งในและนอกห้องเรียนตลอดเวลาการสอดส่องเฝ้าดูนี้ควรทำอย่างละเอียดอ่อนและเป็นไปในลักษณะป้องกัน เช่นครูไม่ควรแสดงอารมณ์โกรธหรือสูญเสียการควบคุมตนเอง แต่ควรทำตัวเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติตัวที่ดีและการยึดถือระเบียบหากจำเป็นต้องมีการดำเนินการทางวินัยกับนักเรียน ครูควรมุ่งเน้นที่พฤติกรรมของนักเรียน ไม่ใช่ที่ตัวนักเรียน จะต้องรักษาศักดิ์ศรีของนักเรียนไว้เสมอครูจะต้องคอยสนับสนุนให้นักเรียนระมัดระวังพฤติกรรมของตนเอง เช่นจดบันทึกเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ทำกับเพื่อน และคอยเฝ้าดูพฤติกรรมของคนอื่นด้วยในการสอนครูไม่ควรใช้ข้อความหรือคำพูดที่คลุมเครือ กิจกรรมควรมีลำดับที่ชัดเจน

ข้อ 4. การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน มีผลต่อคุณภาพการศึกษา เพราะเมื่อครูและนักเรียนร่วมกันสร้างและกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนร่วมกัน นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียนโดยไม่รู้สึกรู้สึกบังคับ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ดีขึ้น

ข้อ 5. การปรับพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน ดังนี้

5.1 มีการกำหนดความคาดหวังที่มีต่อพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นเรียน

5.2 ครูและผู้เรียนร่วมกันสร้างข้อตกลง กฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน /ประจำวิชา อย่างน้อย 3 - 4 ข้อ

5.3 มีการแจ้งและทำความเข้าใจกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงในชั้นเรียนให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง รับทราบร่วมกัน

5.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาทบทวน ปรับปรุง กฎระเบียบกติกา

ข้อตกลงของชั้นเรียนอยู่เสมอ

5.5 ผู้เรียนมีการยอมรับกฎระเบียบ กติกา และข้อตกลงของชั้นเรียน

5.6 ลักษณะของกฎระเบียบ กติกา และข้อตกลง มีความชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เฉลยแบบฝึกที่ 2

1.	ข	6.	ก
2.	ก	7.	ก
3.	ก	8.	ก
4.	ค	9.	ข
5.	ง	10.	ง

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ง	6.	ค
2.	จ	7.	ข
3.	ก	8.	ณ
4.	ฉ	9.	ช
5.	ญ	10.	ช

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วัฒนินท์	ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการบริหารหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
4. นางสาวสมรภัศ กิ่งรุ่งเพชร	ผู้อำนวยการส่วนแผนและ
งบประมาณทางการศึกษา
ท้องถิ่น
5. นางสาวชนัญภัค ดิยารัตนกุล	หัวหน้ากลุ่มแผนยุทธศาสตร์ทาง
การศึกษาท้องถิ่น
6. นายวิชิต ทองปาน	ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ
7. นายมงคล ฤทธิพิศ	ท้องถิ่นอำเภอสิ้ออำนาจ
8. ดร.มนต์ตรี ธนะคุณ	ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
เทศบาลนครอุบลราชธานี
9. ดร.เขาวลัษณ์ สุตะโคตร	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลเมืองมุกดาหาร
10. ดร.วีรพร เชื้ออ่ำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล
อำนาจ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉวีชัย ไพใหญ่

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

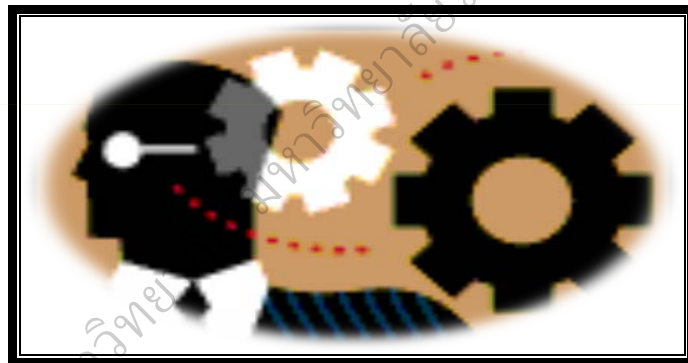

คู่มือการพัฒนา

การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้วิจัย

นางสุรัชดา จิ่งสุทธีวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และเกิดการตระหนักรู้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง คู่มือทั้งหมดมีจำนวน 6 เล่ม ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

นางสุรัชดา จิ่งสุทวิงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คู่มือการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่	
ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1
การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4
บทนำ	4
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
ความหมายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	11
หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	13
แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	18
บทบาทของครูการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	24
กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	27
การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	54
บรรณานุกรม	57
แบบฝึกชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	58
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา	66
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	67

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
ชุดที่ 2
การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ระยะเวลา 21 ชั่วโมง (ศึกษาวันละ 3 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการสามารถวิเคราะห์แนวคิด หลักการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการตระหนักในความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปใช้ได้ถูกต้องและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

เนื้อหา

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึง กระบวนการให้ความรู้ผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นแกนกลางในการพัฒนาโดยดำเนินการตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดได้แก่การวางแผนการเตรียมความพร้อมการออกแบบการเรียนรู้การใช้เทคนิควิธีสอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การกระตุ้นเสริมแรงการมีส่วนร่วมของนักเรียนการใช้สื่อและการ

ประเมินผลตามสภาพจริงและมุ่งเน้นวิธีการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในสังคมแห่ง
การสื่อสาร ประกอบด้วย

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- บทนำ
- แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- ความหมายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- บทบาทของครูการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. คู่มือการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. วีดีโอเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. กระดาษ A 4
4. ปากกา

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอนวิธีการศึกษาเอกสารแก่ผู้ฝึกปฏิบัติการ หลังจากนั้น
วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกให้เท่ากันแล้วให้ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มร่วมสนทนา
กลุ่มเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ
2. วิทยากรเปิดวีดีโอเกี่ยวกับแนวคิด หลักการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ
3. ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอโดยจัดทำเป็นแผนผังความคิด
จากการดูวีดีโอเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ลงในกระดาษกระดาษ
A4อภิปรายถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยร่วมอภิปราย
และสรุปประเด็นสำคัญ
4. ผู้เข้าฝึกปฏิบัติการร่วมกันสรุปหลักการ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปเป็นข้อคิดในการปรับปรุงกิจกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

การประเมินผล

1. ประเมินการทำกิจกรรมตามที่กำหนด
2. ประเมินความสนใจและตั้งใจในการศึกษาคู่มือ ชุดที่ 2
3. ประเมินการซักถามและการให้ข้อคิดเห็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

บทนำ

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีลักษณะความสำคัญที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและหน้าที่ของผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง มีส่วนร่วมในการสร้างผลการเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ตนเองออกแบบกิจกรรมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นระบบและเน้นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน พัฒนา การรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ระบุความมุ่งหมายและหลักการไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” นอกจากนี้หมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และกำหนดสาระการเรียนรู้ที่จะต้องจัดให้ผู้เรียนในมาตรา 23 ว่า “ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ” จากหลักการดังกล่าวส่งผลให้ครูผู้สอนต้องตระหนักว่า ถ้ายึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนไปจากเดิมครูต้องเห็นความสำคัญของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนได้

อย่างดีที่สุด ในการจัดการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (ชนาธิป พรกุล, 2543 หน้า 14) สรุปว่ากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นบทบาทของผู้เรียนที่จะต้องฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการ และการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาท มาทำหน้าที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น และรักการเรียนรู้ นั่นคือการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาในมาตรา 24 ไว้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้เรียนและผู้สอนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการต่างๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ระบุว่าผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิดได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการและมีความสุขในการ

เรียนรู้ ครูผู้สอนรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อผสมผสานความรู้ สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย และพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์และประเด็น สำคัญของตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 2 อีกประการหนึ่งคือ การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ได้แก่การจัด หลักสูตรที่หลากหลาย ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนทุกระบบสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมี โอกาสเข้าถึงหลักสูตรต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้อย่างทั่วถึง สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ มีความปลอดภัย ส่งเสริมสุขอนามัย มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการ ให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยการจัดวิธีการ เรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ได้ลง มือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหาและปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอน เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนควรประยุกต์ใช้ อย่างสร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาในชีวิตจริง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวถึงการจัดการ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐาน อย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน 2) เชื่อว่าทุกคนสามารถ เรียนรู้ได้ และ 3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียน อย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวาง แผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

จากหลักการสำคัญดังกล่าวข้างต้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ

1. ด้านหลักสูตร กล่าวถึงการปฏิรูปหลักสูตรให้ต่อเนื่อง เชื่อมโยง มีความสมดุลในเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ และวิชาว่าด้วยความเป็นมนุษย์ และ ให้มีการบูรณาการเนื้อหาหลากหลายที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ได้แก่

1.1 เนื้อหาเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม

1.2 เนื้อหาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3 เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย

1.4 เนื้อหาความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

1.5 เนื้อหาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดึงข้อมูลที่ระบุไว้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาที่สำนักรนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2543) ได้สรุปถึงลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้ในสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ไว้ดังนี้

2.1 มีการจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

2.2 ให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และฝึกนิสัยรักการอ่าน

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเอง

นวลจิตต์ เขาวีรติพงษ์ (2542, หน้า 15 - 16) กล่าวว่า การสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางต้องจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน คือ

1. มีส่วนร่วมทางกาย (Physical Participation) จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อให้ตื่นตัวตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อนักเรียนอยู่ในสภาพตื่นตัว
 2. มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional participation) โดยจัดกิจกรรมให้กระทบกระเทือนอารมณ์ของนักเรียนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางอารมณ์มีผลต่อการสร้างจิตสำนึก ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบยั่งยืน
 3. มีส่วนร่วมทางสังคม (Social participation) โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาสได้รับความรู้ ตลอดจนรับรู้จากคนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างในสังคมเพื่อให้เกิดความตระหนักว่า แหล่งความรู้ที่แท้จริงมีมากมายหลายแห่งในบุคคล และสถานที่รอบกาย ไม่ใช่ครูเท่านั้นที่เป็่เป็นผู้รู้ นักเรียนควรใช้แหล่งความรู้ต่างๆ รอบตัวให้เป็นประโยชน์ ส่วนการได้รับความรู้สึกของคนอื่นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะพฤติกรรมของแต่ละคนมีผลต่อกันและกัน และมีผลต่อการสร้างสังคมที่ดี
 4. มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual participation) โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เคลื่อนไหวในกลไกของสมอง โดยการใช้กระบวนการคิดเป็นเครื่องมือ ดังนั้นกิจกรรมที่จะจัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิด
- ทิสนา แคมมณี (2542) ได้เสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่มีคุณภาพ ดังนี้
1. เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
 2. รวมตัวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ซึ่งกันและกัน
 3. ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย (Physical participation)
 4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ (Process Learning) ต่างๆ เพื่อเป็นทักษะในการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม
 5. ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (Application) เพื่อเป็นการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ อันเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543, หน้า 1) ได้เสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การสอนที่มีคุณภาพว่าผู้สอนต้องมีความเชื่อว่าศักยภาพของผู้เรียนสามารถสร้างเสริมได้ พัฒนาได้ ผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ (Learning Style) ของตนเอง บทบาทของผู้สอนที่เป็นปัจจัยพื้นฐานส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การให้ความรัก ความใกล้ชิด ความไว้วางใจและความเป็นกัลยาณมิตร

ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องหลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theories) ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theories) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning Theories) และทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theories) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2543 หน้า 13 – 21 อ้างถึงใน กาญจนนา วิเศษรินทอง, 2555, หน้า 99 – 100)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบพฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม ได้แบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้า (Respondent Behavior) เมื่อมีสิ่งเร้า พฤติกรรมตอบสนองก็จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถจะสังเกตได้
2. พฤติกรรมโอเปอแรนต์ (Operant Behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือสัตว์แสดงการตอบสนองออกมาโดยปราศจากสิ่งเร้าที่แน่นอน และพฤติกรรมนี้มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทฤษฎีนี้สนใจศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสังเกตได้จากภายนอก โดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ โดยมองว่าพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าและมีการให้แรงเสริมเป็นตัวช่วยเพิ่มโอกาสหรือความถี่ของพฤติกรรมที่ต้องการ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากพลังกระตุ้นจากภายนอกในรูปของการให้รางวัลและการลงโทษ ผู้เรียนมีบทบาทคอยรับ สิ่งเร้าและปฏิสัมพันธ์ ส่วนผู้สอนมีบทบาทในการควบคุมและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่คาดหวังด้วยการให้รางวัลหรือลงโทษ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547 หน้า 14)

ข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้และสามารถจะสังเกตได้
2. พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของการเรียนรู้และสามารถจะสังเกตได้
3. การเสริมแรงช่วยทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นได้

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบปัญญานิยม

ทฤษฎีนี้สนใจศึกษากระบวนการคิดและการใช้เหตุผลภายในตัวบุคคล โดยมองว่าการเรียนรู้เกิดจากการใช้สติปัญญาและเหตุผลของผู้เรียน และเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในกระบวนการเรียนรู้นั้น สิ่งเร้าที่สำคัญที่ผู้เรียนรับรู้และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจจะเกิดการหยั่งรู้ในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องเสริมแรงทฤษฎีแนวนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการพัฒนากลยุทธ์ของการรับข่าวสาร จัดเก็บข่าวสาร และการนำข่าวสารออกมาใช้ ผู้เรียนต้องตื่นตัว ในการพัฒนากลยุทธ์ที่จะสร้างความเข้าใจอย่างมีความหมาย ส่วนผู้สอนถือเป็นผู้ร่วมกระบวนการพัฒนากลยุทธ์และการใช้กลยุทธ์อย่างมีความหมาย (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, หน้า 17)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีนี้สนใจศึกษากระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียน โดยทฤษฎีนี้มองว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกตการเลียนแบบจากตัวแบบหรือการแสดงพฤติกรรมที่เหมือนตัวแบบ โดยมีแรงจูงใจว่าการเลียนแบบจะนำมาซึ่งผลประโยชน์สำหรับการเรียนรู้จากการสังเกต ประกอบด้วย 2 ชั้น คือ ชั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาและชั้นการกระทำหรือการแสดงออก

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความรู้ไม่ได้มาจากการค้นพบจากภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม แต่เป็นความรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นภายในจิตจากการทำความเข้าใจหรือให้ความหมายกับเหตุการณ์ประสบการณ์หรือสารสนเทศโดยอาศัยความรู้เดิมความเชื่อ ทฤษฎีและความคาดหวังของตนในการแปลความหมายเพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์นั้นๆ ทฤษฎีนี้เน้นที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจความรู้ใหม่ โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองที่สะสมมาเป็นพื้นฐาน กล่าวโดยสรุปทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ มีแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. ความรู้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเองโดยตัวผู้เรียน ผู้เรียนจะพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและสภาพการณ์ต่างๆด้วยตนเอง มากกว่าที่จะรับมาจากการ สอนจากผู้สอน ผู้เรียนไม่ใช่กล่องที่ว่างเปล่าที่คอยรับการถ่ายทอดจากผู้อื่น แต่สามารถ สร้างความรู้ได้โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. การเรียนรู้ใหม่สร้างบนฐานของการเรียนรู้ที่ผ่านมา กล่าวคือ ความรู้ ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ตามกรอบ แนวคิด ผู้เรียนสร้างความรู้เองนั้นยอมรับทั้งข้อมูลที่มีอยู่เดิมและข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่

3. การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ การที่ ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น จะเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจกับแนวคิดต่างๆ และทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ประเมินความเข้าใจของตนเองด้วย

4. การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงสร้างเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายจากแนวคิดพื้นฐานทางด้านการเรียนตามกรอบแนวคิดนี้ พบว่าการเรียนรู้มี องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ เป้าหมายของการเรียนรู้ เงื่อนไขสำหรับการเรียนรู้ และวิธีการสอน (กฤษณา คิตติ, 2547, หน้า 16)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้น ลงมือปฏิบัติทั้งรายบุคคลและ รายกลุ่ม สรุปความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นและนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็น ประโยชน์

ความหมายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาวี ยินดีสุข, (2548, หน้า 25) อธิบายว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดจากพื้นฐานความเชื่อศูนย์กลาง คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการ ใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ

ใช้หลากหลายวิธีสอน หลากหลายแหล่งความรู้ สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย คือ พัฒนาพหุปัญญา รวมทั้งเน้นการใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี

วัฒนาพร ระวังทุกข์, (2542) อธิบายว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ วิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการ จัดการศึกษาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ ต่างๆ ที่ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการถ่ายทอดวิทยาการโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นประเด็นหลักในการวางแผน การดำเนินการและการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนต้องใช้วิธีการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละคน ก่อให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา โดยมีผู้สอนเป็นผู้จัดการกำกับกับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักสูตร การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ใช่วิธีการสอน แต่เป็นปรัชญาหรือหลักการ สอนที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านการเรียนรู้ การจัดการและการพัฒนาตนเอง

อนันตา ชาวนา (2556) สรุปว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ฝึกคิด ค้นคว้า หาความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนสามารถเรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาที่ดีจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน แต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ได้แก่ เชาวน์ปัญญา บุคลิกภาพ ความคิดสร้างสรรค์ และพฤติกรรมอื่นๆ การจัดการเรียนการสอน จึงมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านความเข้าใจ

ทักษะ และเจตคติไปพร้อมๆ กันในระบบการเรียน ผู้เรียนควรเป็นผู้แสดงออกมากกว่าผู้สอน การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนควรให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงออกมากที่สุด ให้ความสำคัญกับความรู้สึก นึกคิด และค่านิยมของผู้เรียน การจัดบรรยากาศในการเรียนควรเป็นแบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน ครูทำหน้าที่ช่วยเหลือให้กำลังใจ และอำนวยความสะดวกในขบวนการเรียนของผู้เรียนการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีเทคนิค และวิธีการศึกษาค้นคว้าดังนี้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้แผนกวิจัย, กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 6 - 7)

1. การวิเคราะห์ผู้เรียน การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มช่วยให้ครูผู้สอนมีข้อมูล ที่สำคัญในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมหลักการวิเคราะห์ผู้เรียนควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือธรรมชาติของผู้เรียน ประสบการณ์ และพื้นฐานความรู้เดิมวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การใช้จิตวิทยาการเรียนรู้อะและกระบวนการคุณธรรม ค่านิยมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเชื่อมโยงกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

4. การออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริงให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและเชื่อมโยง บูรณาการระหว่างกลุ่มวิชาโดยใช้ผลการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นหลัก และใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของการจัดการเรียนรู้ เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. การออกแบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนภาพได้ชัดเจนและแน่นอนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านต่างๆ อย่างไร ทำให้ได้ข้อมูล ของผู้เรียนรอบด้านที่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อประกอบการตัดสินใจตัดสินผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ไพฑูรย์ ศิลารัตน์, (2549) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งแนวคิดแบบผู้เรียนเป็นสำคัญจะยึดการศึกษาแบบก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่าสมควรได้รับการเชื่อถือไว้วางใจแนวทางนี้จึงเป็นแนวทางที่จะผลักดันผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตน โดยส่งเสริมความคิดของผู้เรียนและ

อำนวยความสะดวกให้เขาได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบดั้งเดิมทั่วไปคือ

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนเป็นผู้เรียนผู้บทบาทของครูคือผู้สนับสนุน (supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (resource person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย ได้แก่ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิม และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกันกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพประกอบดีระหว่างผู้เรียน การมีสัมพันธภาพประกอบดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญของงาน การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงาน และการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพประกอบเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5. ครู คือผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือความเต็มใจของครูที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ครูจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติ และการฝึกฝน โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้นั้นก็

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นในสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

7. การศึกษาคือการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆ ด้านพร้อมกันไป การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาผู้เรียนหลายๆ ด้าน เช่น คุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติและด้านอารมณ์ความรู้สึกจะได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

ประเวศ วะสีและสมศักดิ์ ภูริภา ดาวรรณ (2542) สรุปว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงหลักที่สำคัญ ได้แยกเป็นข้อๆ รวม 7 ข้อ ดังนี้

1. ความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด
3. เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง หมายความว่าให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการ และสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง

4. เป็นการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนได้ คือรู้วิธีคิดของตนเองและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดอย่างเหมาะสม ไม่เน้นที่การจดจำเพียงเนื้อหา

5. เน้นการประเมินตนเอง เดิมผู้สอนเป็นผู้ประเมิน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่นจุดด้อยและพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินตามสภาพจริงและใช้แฟ้มสะสมผลงานช่วย

6. เน้นความร่วมมือ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน

7. เน้นรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปแบบกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล

รวบบุคคล

วัฒนา ระบุทุกซ์ (2542, หน้า 6 - 7) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เป็นเจ้าของการ

เรียนรู้ บทบาทครูเป็นผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนรับผิดชอบตั้งแต่เลือกที่จะเรียน วางแผนการเรียน แล้วเริ่มต้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนประเมินผล การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญ และมีความหมายต่อการเรียนรู้ นั่นคือ ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกสิ่งที่จะเรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และความต้องการของผู้เรียนต้องนำมาพิจารณาประกอบการเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมาย จึงขึ้นอยู่กับ สิ่งที่จะสอน และวิธีที่จะสอน

3. การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอน การได้คิด ได้ร่วมวางแผน ได้ค้นพบประเด็นปัญหาที่ท้าทาย จะรู้สึก พึงพอใจหากได้ประเมินผลความสำเร็จของตนเอง และได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และครู

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การสนทนาเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ เพียงพอต้องเป็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงช่วยเหลือภายในกลุ่มด้วย

5. ครู คือ ผู้อำนวยการความสะดวก และเป็นแหล่งเรียนรู้ ครูต้องมีความสามารถในการค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สามารถคิดได้หลายแบบ เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสม ให้กับผู้เรียน สิ่งที่จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคลให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ คือ ปฏิภาณไหวพริบ ทักษะ อารมณ์ขัน ความเต็มใจของครูที่จะให้การช่วยเหลือโดยไม่มี เงื่อนไข

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม ผู้เรียนกลายเป็น ผู้มีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น กลายเป็นบุคคลที่ตนเองอยาก เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมเปิดเผยตนเองต่อเหตุการณ์ต่างๆ

ทิสนา แคมมณี (2545, หน้า 7 - 8) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำโมเดลชิปปา (CIPPA Model) มาใช้จัดการเรียนการสอน มี จุดเน้นที่การจัดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ซึ่งระบอบองค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ กล่าวคือ

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของ

ทฤษฎีการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) โดยครูสร้างกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ และการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกด้วย

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย

กาญจนา วิเศษรินทอง (2555) สรุปว่า การจัดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

1. มีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์
2. มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาวางแผนจัดการเรียนรู้
3. มีการออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ
5. ครูใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับ

กิจกรรมการเรียนการสอน

6. ครูมีการจัดเตรียมและใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและกิจกรรม

7. มีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายเหมาะสม กับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

8. มีการวิเคราะห์ผลการประเมินและนำมาใช้ในการซ่อมเสริมและ พัฒนาผู้เรียน

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น

กระบวนการเรียนรู้ ทั้งสิ่งที่เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญและสิ่งที่เป็นความต้องการทางการศึกษาของนักเรียน ทั้งจากภายนอกและภายในสถานศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูในการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของ การศึกษา ผู้บริหารนับว่ามีบทบาทสำคัญในการนิเทศตามงานการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งลักษณะและบทบาทของผู้บริหารที่สนับสนุนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวปฏิบัติดังนี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2543, หน้า 42)

1. วางนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญ
2. วางแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ให้สอดคล้องกับหลักนโยบายที่วางไว้ เช่น บทบาทใหม่ของสถานศึกษา บทบาทของครู วิธีการดำเนินการ ฯลฯ
3. สร้างกลไกในการจัดระบบการเรียนรู้ที่ครบวงจร ทั้งวิธีการจัดการ เรียนการสอนของครู แนวทางการจัดหลักสูตรใหม่ ระบบการวัดและประเมินผล การจัด สภาพแวดล้อมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน
4. วางระบบมาตรฐานการจัดการศึกษา ทักษะพื้นฐานสำคัญที่เด็ก ต้องเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานในระดับที่เป็นที่ยอมรับของระบบการศึกษา
5. วางระบบการตรวจสอบคุณภาพการเรียนรู้ที่ชัดเจน เกี่ยวกับ คุณภาพการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (2542, หน้า 3)

ได้กล่าวถึงการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ว่า ต้องมี

วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เทียบตรง เห็นคุณค่าของครู เชื่อในศักยภาพของครู ประพฤติดี มีคุณธรรม รับผิดชอบต่อผู้ร่วมงาน โดยมีความเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง ความคิดที่มีเหตุผลเสียสละ มีภาวะผู้นำ ให้ขวัญและกำลังใจ ติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ เป็นได้ทั้งผู้บริหารและเพื่อนคู่คิดของครูทุกคนในโรงเรียน สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในวิชาชีพ ต่อเพื่อนร่วมงานและชุมชนลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (สงบ ลักษณะ, 2542, หน้า 24 – 27) ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากขึ้น ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกายและอารมณ์ จิตใจ กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีหลากหลาย ให้โอกาสผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย (physical movement) เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน การเคลื่อนไหว อาจเป็นการเคลื่อนไหวอวัยวะหรือกล้ามเนื้อต่างๆ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ มีความกระฉับกระเฉง ตื่นตัว ไวต่อการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวดังกล่าว ครูผู้จัดกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ของผู้เรียนด้วย ครูจะต้องวิเคราะห์ว่าอารมณ์/ความรู้สึกใด ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ เช่น ครูอนุบาลท่านหนึ่ง ต้องการให้เด็กรู้จักเก็บของให้เป็นระเบียบจึงออกแบบกิจกรรมให้เด็กเห็นโทษของการวางของไม่เป็นที่เป็นทาง โดยให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆ (เคลื่อนไหวร่างกายจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่ง) ในห้องที่มีสภาพที่รกรุงรัง จนเด็กเกิดความหงุดหงิด รำคาญ ทำอะไรไม่สะดวก และไม่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมอารมณ์/ความรู้สึก ที่เกิดขึ้นกับตัวนี้เอง ทำให้เด็กเกิดความตระหนักเข้าไปในใจว่า เหตุใดจึงจำเป็นต้องเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบ กิจกรรมที่กระทบจิตใจ/ความรู้สึก/อารมณ์ของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับ เห็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติต่อไป ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ว่าอารมณ์/ความรู้สึกใด ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ ซึ่งอาจเป็นอารมณ์ทางบวกหรือทางลบ แล้วแต่กรณี และพยายามหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก/อารมณ์นั้นๆ ควบคู่ไปกับการกระทำด้านต่างๆ

2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญา และอารมณ์ จิตใจ กิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีลักษณะที่กระตุ้นและท้าทายความคิดผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความจดจ่อ ผูกพันกับสิ่งที่คิด ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

การเรียนรู้ทางสติปัญญาแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การเรียนรู้เนื้อหาความรู้ต่างๆ (contents or knowledge)

ที่ผ่านมาในอดีต ครูมักจัดการเรียนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง คือครูเป็นผู้มีความรู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ โดยครูหวังว่าการถ่ายทอดความรู้ของตน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำความรู้ไปใช้ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติผลที่เกิดขึ้นอาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง จากการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับต่างๆ จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนจำนวนมากมักเกิดการเรียนรู้ในระดับความรู้ ความจำเท่านั้น และบางส่วนอาจจะขึ้นไปถึงระดับความเข้าใจ และมีน้อยมากที่ได้ถึงขั้นการนำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล แสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดความรู้ของครูไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้ได้แสวงหาแนวคิด แนวทางใหม่ๆ ที่จะนำมาอธิบาย และใช้แก้ปัญหาที่ ซึ่งแนวคิดสำคัญแนวคิดหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ก็คือ แนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) ซึ่งเชื่อว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ออกมาขึ้นไปได้เรื่อยๆ โดยอาศัยกระบวนการพัฒนา โครงสร้างความรู้ภายในของบุคคล และการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีโอกาสได้รับข้อมูล ประสบการณ์ใหม่ๆ เข้ามา และโอกาสได้ใช้กระบวนการทางสติปัญญาของตน ในการคิด กลั่นกรอง ข้อมูล ทำความเข้าใจข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูล ความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และสร้างความหมาย ข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างสรรค์ความรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนที่มีความหมายต่อตนเอง อันจะส่งผลถึงความเข้าใจ และการคงความรู้นั้น (retention) เช่นเดียวกับเฮนเดอร์สัน (Henderson, 1996, pp. 6 - 7) ได้อธิบายว่า การสร้างสรรค์ความรู้จะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนด้วยกัน คือ จุดมุ่งหมายหรือความต้องการของผู้เรียน ความรู้เดิมหรือสิ่งที่มีอยู่เดิมของผู้เรียน และสาระหรือสิ่งใหม่ที่จะเรียนรู้ ดังนั้นจึงสามารถอธิบายในอีกนัยหนึ่งได้ว่า โครงสร้างทางสติปัญญาของผู้เรียน ประกอบไปด้วยโครงสร้างความรู้ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยน และขยายออกไปได้ โดยอาศัยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ความรู้เดิม หรือโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่ 2) ความรู้ใหม่ ได้แก่ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ ความรู้สึก ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่บุคคลรับเข้าไป 3) กระบวนการทางสติปัญญา เป็นกระบวนการต่างๆ ที่ใช้ในการทำความเข้าใจ ความรู้ที่รับมา และใช้ในการเชื่อมโยง และปรับความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน

2.2 การเรียนรู้ทักษะกระบวนการ และทักษะทางสติปัญญาต่างๆ

วงการศึกษาค้นพบว่า การเรียนรู้เพียงเนื้อหาความรู้ ไม่เป็นการเพียงพอ แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ได้เข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยมีนักการศึกษาที่ได้มองเห็นว่า เนื้อหาความรู้ในโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้เรียนคงไม่สามารถที่จะเรียนรู้ได้หมด เขาจะต้องเลือกสรรสิ่งที่ตนเองสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งเขาสามารถที่จะแสวงหาและศึกษาได้ด้วยตนเอง หากเขามีทักษะกระบวนการต่างๆ (process skills) ที่จำเป็น เราจึงจำเป็นต้องส่งเสริมและฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะทางสติปัญญาหรือทักษะกระบวนการต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตซึ่งมีจำนวนมาก เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ และการศึกษาดูด้วยตนเอง เช่น ทักษะการสืบค้นแหล่งความรู้ ทักษะการอ่าน ทักษะการฟัง ทักษะการตั้งคำถาม การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา จึงควรให้ครอบคลุมการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาความรู้ และทักษะกระบวนการทั้งหลายที่จะต้องใช้ในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดการสร้างสรค์ความรู้ (Constructivism) และเน้นการฝึกฝนทักษะกระบวนการทั้งหลายที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตามแนวคิดของการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ (process learning) ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ควรควรดำเนินการ ดังนี้

1. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองและเน้นคุณธรรม จริยธรรมเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตร
 2. จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้อื่นให้เกิดการเรียนรู้
 3. จัดเตรียมและเลือกสื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้
 4. ประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับพัฒนาของผู้เรียน
 5. วิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อผลนำผลการประเมินไปใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของตนเองด้วยการวิจัย
- นอกจากนี้เพื่อให้เกิดภาพความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังได้เสนอให้ครูต้องเตรียมการ ดังนี้

1. เปลี่ยนทัศนคติจากการให้ความรู้โดยการบรรยายมาเป็นการจัดกระบวนการต่างๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เนื่องจากวิธีการสอนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ในสังคมปัจจุบัน
2. ศึกษาความรู้และวิธีวิทยาทางการสอนเพิ่มขึ้น เพื่อเรียนรู้เทคนิคนวัตกรรมและแนวทางที่ถูกต้องในการจัดการเรียนรู้
3. วิเคราะห์แบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. จัดกระบวนการให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด ระหว่างการเรียนรู้ครูจะต้องเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มขึ้น สังเกตพฤติกรรมการเรียน ให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคน
5. จัดเตรียมสื่อการเรียนการเรียนรู้และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้นั้น โดยมีครูเป็นผู้แนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด

ครูควรได้รับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยยึดแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. ครูต้องศึกษา ทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ครูต้องจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นความรู้ทักษะกระบวนการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
3. ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล พร้อมนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างของผู้เรียน และพัฒนาการทางสมองเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
4. จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร
5. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
6. จัดเตรียมและใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนจรรยาบรรณปฏิบัติของถิ่น

เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

7. ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งนี้มุ่งเน้นการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นสำคัญ นอกจากนี้ควรเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนจนความสอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียน

8. นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ในการสอนซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

9. ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

ทักษิณา เครือหงส์ (2551) ได้เสนอแนวทางสำหรับผู้สอนที่ใช้หลักการ สอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ รู้เป้าหมายของการจัดการศึกษาและ หลักสูตรการศึกษาโดยการศึกษาข้อมูล พระราชบัญญัติการศึกษา ตำราเอกสารหลักสูตร หลักสูตรสาขาวิชาลักษณะรายวิชาจัดทำแผน การสอนและเอกสารประกอบการสอน

2. ครูผู้สอนมีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็น รายบุคคล ใช้หลักการวิเคราะห์ผู้เรียน เช่น วิเคราะห์จากรูปแบบการเรียนรู้ ความภูมิใจ ตนเอง เจตคติต่อวิชา ความคาดหวังในการเรียน ใช้แบบวัดความรู้พื้นฐานของผู้เรียน (Pretest) ก่อนเรียน วัดผลการเรียน ของผู้เรียนเป็นรายหน่วยและมีการมอบหมายงานให้ ผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน

3. ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การบูรณาการเนื้อหา การจัดการ เรียนรู้เพื่อชี้แนะการรู้คิด

4. ครูผู้สอนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการพัฒนารเรียนของตน และผู้เรียนเช่น ใช้คอมพิวเตอร์ในการหาความจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ใช้สื่อการ สอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ครูผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการ เรียนรู้ที่จัดให้ ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน เช่น มอบหมายงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ประเมินผลการเรียนรู้ จากผลงานที่มอบหมายในระหว่างเรียน และทดสอบหลังเรียน

6. ครูผู้สอนมีการนำผลประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน เพื่อ

พัฒนาผู้เรียนให้เต็ม ตามศักยภาพ ในการนำผลการประเมินการเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน

7. ครูผู้สอนมีการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน

บทบาทของครูการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ระบุว่าผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิดได้ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการและมีความสุขในการเรียนรู้ ครูผู้สอนรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อผสมผสานความรู้ สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์และประเด็นสำคัญของตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 2 อีกประการหนึ่งคือ การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ได้แก่การจัดหลักสูตรที่หลากหลาย ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนทุกระบบสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงหลักสูตรต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้อย่างทั่วถึง สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ มีความปลอดภัย ส่งเสริมสุขอนามัย มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ดวงกมล ลินเพ็ง (2553) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์รายวิชา หน่วยการเรียนรู้และเรื่องที่จะจัดการเรียนการสอนให้เข้าใจ ครูต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะสอนอย่างถูกต้อง ชัดเจนและทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์

1.1 วางแผนการจัดการเรียนรู้โดยออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาจวางแผนร่วมกันกับครูผู้สอนในรายวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกันถ้าเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการก็จำเป็นต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มผู้สอนในหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน และกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 การเตรียมสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน เช่น หนังสือ ตำรา วัสดุอุปกรณ์ โสตทัศนอุปกรณ์ ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ต่างๆ บุคคล สถานที่ และครูควรมีความรู้ ความเข้าใจจากการใช้สื่อต่างๆ เป็นอย่างดี

1.3 การจัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียนรู้ เครื่องมือในการวัดประเมินผลการเรียนรู้

1.4 การจัดเตรียมห้องเรียน หรือสถานที่ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องอยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมตามที่วางแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ ในกรณีที่เป็นห้องเรียน หากสภาพห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรดำเนินการดังนี้

2.1 สำรวจจำนวนผู้เรียนและความพร้อมของผู้เรียน มีใครขาดเรียนบ้างเพราะเหตุใด ใครไม่พร้อมเพราะเหตุใด เพื่อช่วยแก้ไขปัญหากับผู้เรียนและการเสริมสาระการเรียนรู้ที่ขาดหายไป

2.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี นอกเหนือจากสภาพห้องเรียนหรือสภาพการเรียนรู้จะพร้อม ผู้เรียนพร้อม สื่อ อุปกรณ์ต่างๆ พร้อม ตัวครูก็ต้องพร้อมด้วยเพราะบุคลิกของครูมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก

2.3 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ โดยมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

2.5 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้

ของผู้เรียนรวมทั้งปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม เพื่อแก้ไขปรับปรุง

2.6 ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.7 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและ

อาจให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาร์ ยินดีสุข (2551, หน้า 23 – 24) กล่าวถึง การจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้สอนในยุคปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและเสนอบทบาทไว้ดังนี้

บทบาทของครูในยุคปัจจุบัน ครูต้องสอนหรือฝึกผู้เรียน ดังนี้

1. ฝึกคิด คือ สอนให้ผู้เรียนคิดเองเป็น

2. ฝึกให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า ศึกษาให้ลึกซึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และมี

การวิจัยค้นคว้า

3. ฝึกให้ผู้เรียนบริการสังคม คือ สิ่งที่เรียนจะมีคุณค่า เมื่อได้ใช้ความรู้ นั้นให้เป็นประโยชน์ ต่อสังคมครูเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนตั้งแต่ตัว เล็กๆ ซึ่งเป็นประชากรที่สำคัญของโลกครูต้องเป็นตัวทวีคูณในการนำเด็กเข้าสู่ระบบของ การเรียนรู้ บทบาทของครูจึงเปลี่ยนไป จากผู้ให้ความรู้ผู้บอกความรู้ (Telling, Talking) มาเป็นผู้ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ (Process) คิดค้นหาความรู้ด้วยตนเองตลอดจนแก้ปัญหา ด้วยตนเอง ครูจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน (Teacher) มาเป็น ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) คือเป็นผู้เตรียมประสบการณ์ สื่อการเรียนการสอนให้ ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพคือดี มีปัญญาคือเก่ง และเป็นผู้มี ความสุขคือ สุขภาพกาย และจิตดี โดยสรุปเป็นประชาชนที่ดี เก่ง สุข เป็น ประชาชนที่ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ เชิดชูคุณธรรมนั้น ต้องเป็นการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวิธีการจัดการเรียนรู้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การเรียนรู้จากกรณีปัญหา (Problem – based Learning : PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนคิดและดำเนินการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์ และเลือกแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ เป็น การส่งเสริมให้เกิดการแก้ปัญหามากกว่าการจำเนื้อหาข้อเท็จจริง เป็น การส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มและพัฒนาทักษะทางสังคม

2. การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (individual study) เนื่องจากผู้เรียนแต่ละบุคคลมีความสามารถในการเรียนรู้ และความสนใจในการเรียนรู้ที่ แตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้หลายวิธี เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนในกลุ่มใหญ่ สามารถตอบสนองของผู้เรียนแต่ละคนที่แตกต่างกันได้ด้วย อาทิ

2.1 เทคนิคการใช้ Concept Mapping ที่มีหลักการใช้ตรวจสอบความคิดของผู้เรียนว่าคิด อะไร เข้าใจสิ่งใดที่เรียนอย่างไรแล้วแสดงออกมาเป็นกราฟิก

2.2 เทคนิค Learning Contracts คือ สัญญาที่ผู้เรียนกับผู้สอน ร่วมกันกำหนด เพื่อใช้เป็นหลักยึดในการเรียนว่าจะเรียนอะไร อย่างไร เวลาใด ใช้เกณฑ์อะไรประเมิน

2.3 เทคนิค Know –Want–Learned ใช้เชื่อมโยงความรู้เดิมกับ ความรู้ใหม่ ผสมผสานกับ การใช้ Mapping ความรู้เดิม เทคนิคการรายงานหน้าชั้นที่ให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมา นำเสนอหน้าชั้นซึ่งอาจมีกิจกรรมทดสอบผู้ฟังด้วย

2.4 เทคนิคกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็น การเรียน ที่ทำให้

3. การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) การเรียนรู้แบบนี้

มีความเชื่อพื้นฐานว่า “ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการอาศัย ประสบการณ์แห่งชีวิตที่ได้รับเพื่อค้นหาความจริง โดยมีรากฐานจากทฤษฎีจิตวิทยาและปรัชญา การศึกษาที่หลากหลาย ซึ่งนักทฤษฎีสร้างสรรค์นิยมได้ประยุกต์ทฤษฎีจิตวิทยาและปรัชญาการศึกษาดังกล่าวในรูปแบบและมุมมองใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

3.1 กลุ่มที่เน้นกระบวนการรู้คิดในตัวบุคคล (radical constructivism or personal Constructivism or cognitive oriented constructivist theories) เป็นกลุ่มที่เน้นการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นรายบุคคล โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนรู้วิธีเรียนและรู้วิธีคิด เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3.2 กลุ่มที่เน้นการสร้างความรู้โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social constructivism or socially oriented constructivist theories) เป็นกลุ่มที่เน้นว่าความรู้ คือ ผลผลิต ทางสังคม โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นสองประการ คือ 1) ความรู้ต้องสัมพันธ์กับชุมชน 2) ปัจจัยทางวัฒนธรรมสังคมและประวัติศาสตร์มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ครูจึงมี บทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ปัญหาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

4. การเรียนรู้แบบแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (Self – Study) การเรียนรู้แบบนี้เป็นการให้ผู้เรียนศึกษาและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบสืบค้น (Inquiry Instruction) การเรียนแบบค้นพบ (Discovery Learning) การเรียนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบแสวงหาความรู้ด้วยตนเองนี้ใช้ในการเรียนรู้ทั้งที่เป็นรายบุคคล และ กระบวนการกลุ่ม

5. การเรียนรู้จากการทำงาน (Work-based Learning) การเรียนรู้แบบนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เนื้อหาสาระ การฝึกปฏิบัติจริง ฝึกฝนทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยสถาบันศึกษามักร่วมมือกับแหล่งงานในชุมชน รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหา กิจกรรม และวิธีการประเมิน

6. การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ (Research – based Learning) การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยถือได้ว่าเป็นหัวใจของบัณฑิตศึกษา เพราะเป็นการเรียน

ที่เน้น การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยตรง เป็นการพัฒนากระบวนการ
แสวงหาความรู้ และการทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน
โดยรูปแบบการเรียนการสอนอาจแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ การสอนโดยใช้วิธี
วิจัยเป็นวิธีสอน การสอนโดยผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วย
โครงการวิจัยของอาจารย์ การสอนโดยผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์และของนักวิจัย
ชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษา และการสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน

7. การเรียนรู้ที่ใช้วิธีสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา (Crystal-
Based Approach) การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์
ความรู้ความคิดด้วยตนเองด้วยการรวบรวม ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์
จากการศึกษาด้วยตนเอง เหมาะสำหรับบัณฑิตศึกษา เพราะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ มี
ประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ที่ศึกษามาในระดับหนึ่งแล้ว วิธีการเรียนรู้เริ่มจากการทำ
ความเข้าใจกับผู้เรียนให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ตามแนวนี้ จากนั้นทำความเข้าใจ
ในเนื้อหาและประเด็นหลักๆ ของรายวิชามอบหมายให้ผู้เรียนไป ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร
แนวคิดตามประเด็นที่กำหนด แล้วให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดในประเด็นต่างๆ แยกที่ละ
ประเด็น โดยให้ผู้เรียนเขียนประเด็นเหล่านั้นเป็นผลงานในลักษณะที่เป็นแนวคิดของตนเอง
ที่ผ่านการกลั่นกรอง วิเคราะห์เจาะลึก จนตกผลึกทางความคิดเป็นของตนเองจากนั้นจึง
นำเสนอให้เพื่อในกลุ่มวิเคราะห์ วิวิจารณ์อีกครั้ง

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ (2554) ได้เสนอยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยยึด
ผู้เรียนเป็นสำคัญ 5 แบบ

1. การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกัน
เป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ และทางด้านจิตใจ ช่วยให้นักเรียน
เห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและ

ความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนๆ

2. การเรียนแบบประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือ
การเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับ
การกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติ
ใหม่ๆหรือวิธีการคิดใหม่ๆ

3. การเรียนแบบอภิปัญญา เป็นการเรียนที่ให้ผู้เรียนคิดโดยเป็นการคิดที่
รู้ตัวว่าคิดอะไร มีวิธีคิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนได้ และสามารถ

ปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนได้ด้วย

4. การเรียนแบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเรียนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เช่น ให้ผู้เรียนระดมสมอง ให้ผู้เรียนคิดออกแบบในวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้ผู้เรียนคิดเขียนภาพในวิชาศิลปะ เป็นต้น

5. การเรียนแบบทำโครงการ เป็นการเรียนโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเรื่องที่ตนเองสนใจ และทำเป็นโครงการ (Project) อาจทำเป็น รายงาน ภาคนิพนธ์ หรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ก็ได้

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ครูจะพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยใช้กระบวนการต่างๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และนักเรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ดังนั้น มีเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ครูควรจะต้องรู้และทำความเข้าใจ ดังนี้

1. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง ครู อาจารย์ ควรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดเทคนิคในการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ เทคนิคการใช้คำถามให้คิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้ ข้อมูลในสมอง และยังมีบทบาทช่วยให้ผู้เรียนได้จัดระบบระเบียบของข้อมูลเพื่อจำได้ง่าย และนำมาใช้งานได้อย่างรวดเร็ว เป็นต้นว่า เทคนิคในการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ เทคนิคการใช้คำถามให้คิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้ข้อมูลในสมอง และเทคนิคในการจัดระบบข้อมูลความรู้

2. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับคนอื่น เป็นวิชาชีพที่ครูจะต้องกำกับดูแลให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มทุกคนได้มีบทบาทในการทำงาน และเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning)

3. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ครูอาจารย์ควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในลักษณะต่างๆ และเปิดโอกาสให้มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความสามารถเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคน มีความแตกต่างกัน นอกจากการใช้เทคนิคการออกคำสั่ง ให้ผู้เรียนแสดงการทำงานในลักษณะต่างๆ แล้วครูอาจใช้วิธีการสอนบางวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้เช่นกัน เช่น วิธีสอนโดยให้จัดนิทรรศการ

และการสอนโดยใช้โครงงาน โดยครูเป็นผู้กำกับควบคุมให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมกันวางแผน ดำเนินการตามแผน และร่วมกันสรุปผลงาน ผู้เรียนแต่ละคนจะได้เลือกและแสดงความสามารถที่ตนเองถนัด เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีเทคนิควิธีการ ซึ่งครูสามารถนำไปปรับปรุงใช้เหมาะสม ลักษณะของผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา การเรียนรู้ต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ (Interactive Instruction) เน้นการอภิปราย การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถามตอบ และการทำงานกลุ่มย่อยแบบร่วมมือกันเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิริยาและตอบสนองต่อความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็นของครูและเพื่อนๆ ผู้เรียนจะได้ฝึกการจัดการระบบความคิด และการพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ วิธีสอนแบบคู่คิด การระดมพลังสมอง
2. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Instruction) เป็นวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทั้งด้านเทคนิควิธีการปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละบุคคล และกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองและได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่จะนำมาปรับความรู้สึก เจตคติและค่านิยมของตน เช่น วิธีการใช้เกม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร บทบาทสมมติ
3. การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Instruction) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า การเรียนแบบร่วมมือสามารถนำมาใช้ได้กับการเรียนทุกวิชาและทุกระดับชั้น และมีประสิทธิผลยิ่งกั้กับกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านการแก้ปัญหา การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ การเน้นคุณธรรมจริยธรรม การเสริมประชาธิปไตยในชั้นเรียน ทักษะทางสังคม การสร้างนิสัยความรับผิดชอบร่วมกันและความร่วมมือภายในกลุ่ม
4. การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Instruction) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม

5. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integration Instruction) สามารถทำได้หลายลักษณะ เช่น แบบสหวิทยาการ ทำได้โดยกำหนดหัวข้อขึ้นมาแล้วนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับหัวเรื่อนั้น หรือแบบพหุวิทยาการ เป็นการนำเรื่องที่ต้องการจะบูรณาการไปสอดแทรกในวิชาต่างๆ บางครั้งเรียกการบูรณาการแบบนี้ว่า การบูรณาการแบบเน้นเนื้อหา

สุรางค์ โค้วตระกูล (2544, หน้า 431) อธิบายว่า ในการบริหารจัดการชั้นเรียน นอกจากครูจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้แล้วนั้น พฤติกรรมการสอนของครูก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักเรียน ในการสอนครูต้องใช้เทคนิคและทักษะการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนและบทเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และทักษะ ตามที่หลักสูตรกำหนด ครูควรมีพฤติกรรมดังนี้

1. ตอบสนองพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ใช้วาจา ใช้ท่าทาง ให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนให้นักเรียนทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบครูควรเสริมแรงให้ทั่วถึงและเหมาะสม
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้นักเรียนรู้ว่าความคิดของเขามีประโยชน์
3. ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้ นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำ ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของงาน เป็นการสร้างความรู้สึทางบวกให้แก่ นักเรียน งานใดที่ยาก ครูควรเข้าไปดูแล และกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกัน ครูจะต้องมีความอดทนที่จะไม่รีบบอกวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จเอง
4. ใช้เทคนิควิธีสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรคิดค้นคว้าและแสวงหาแนวทางวิธีการใหม่ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ให้ความสำคัญกับนักเรียนหรือให้นักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เช่น วิธีสอนแบบทดลอง แบบแก้ปัญหา แบบสืบสวนสอบสวน แบบศูนย์การเรียน ตลอดจนนวัตกรรม การสอนที่น่าสนใจ การจะใช้วิธีสอนแบบใดครูต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญา และวัยของนักเรียน

นอกจากนี้ ศศิธร ชันดิษฐารังกูร (2551, หน้า 13 – 14) ยังได้เสนอไว้ว่า การ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคและทักษะการสอนของครูล้วนมีอิทธิพลต่อบรรยากาศในชั้นเรียนได้ทั้งสิ้นการสร้างแรงจูงใจ การแปรเปลี่ยนความสนใจ การเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายจะทำให้เด็กไม่เบื่อ เมื่อเทียบกับการที่ครูใช้วิธีสอนแบบเดียวเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนเกินไป เช่น การใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ทำให้เด็กอาจเรียนรู้ได้ไม่เท่ากับที่ครูตั้งใจจะสอนเพราะเด็กเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจเรียน อาจชวนเพื่อนคุยหรือแกล้งเพื่อนกลายเป็นปัญหาในชั้นเรียนที่ครูจะต้องจัดการซึ่งแท้จริงแล้วสาเหตุสำคัญอาจอยู่ที่ตัวครูเองก็เป็นได้ ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่ครูควรจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการชั้นเรียนคือ การที่ครูจะต้องเตรียมการสอนโดยยึดหลักที่สำคัญในการพิจารณาเลือกใช้วิธีสอนที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน นอกจากนี้ควรเลือกใช้ทักษะและเทคนิคการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนมากขึ้น ดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจในบทเรียน ความสนใจหรือความต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องใดๆ สำหรับนักเรียนอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาหรือเพียงบางครั้ง บางเรื่องหรืออาจไม่เกิดขึ้นเลย แตกต่างกันไปตามลักษณะวัย และความสามารถของเด็กแต่ละคน ครูจึงควรสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กอย่างต่อเนื่องบทบาทของครูในการสร้างแรงจูงใจในการเรียน เช่น การเลือกกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะสามารถจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมชั้นเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อีกด้วย

2. การจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการวางแผนหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนใช้ทักษะทางสังคม เช่น นักเรียนใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ เป็นต้น

3. การแปรเปลี่ยนวิธีสอนให้หลากหลาย เช่น การเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้อาการเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียน หรือการใช้แหล่งหรือสื่อการเรียนรู้หลายประเภท

4. การกำหนดงานให้นักเรียน ปฏิบัติระหว่างเรียนที่สอดคล้องกับบทเรียนและตรงตามความสนใจของนักเรียนและเนื้อหาวิชา

Kounin (ศศิธร ชันดิธรางกูร, 2551 หน้า 10 – 11) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย จากการวิเคราะห์ติดตามผลและพบว่าครูที่สามารถจัดการชั้นเรียนที่ดีนั้นแสดงออกถึงพฤติกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. Withitness ครูจะต้องตระหนักและรับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกส่วนของ

ห้องเรียนอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องแม้กระทั่งในขณะที่ครูทำงานกับนักเรียนกลุ่มย่อย หรือรายบุคคลและแสดงให้เห็นถึงการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน โดยการเข้าไปมีส่วนแก้ไขสถานการณ์ในทันทีและอย่างเหมาะสมเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือเมื่อนักเรียนแสดง พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น นับเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ครูจะสามารถจัดการกับสิ่ง ผิดปกติที่กำลังจะเกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยการสังเกตและเข้าไปอยู่ระหว่างความขัดแย้งนั้นได้ ก่อน แม้จนกระทั่งเหตุการณ์ที่มีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว ครูก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงที

2. Overlapping เป็นการจัดการที่ครูสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้มากกว่าหนึ่ง อย่างในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับผิดชอบต่อความต้องการของนักเรียนแต่ละคนในขณะเดียวกันก็ยังคงสนับสนุนดูแลการทำงานของนักเรียนเป็นกลุ่มโดยการ ใช้สายตาในการสื่อสาร หรือใช้การใกล้ชิดทางกายเพื่อดึงความสนใจของนักเรียนให้กลับมา อยู่กับบทเรียนในขณะที่ครูยังคงดำเนินการสอนไปอย่างต่อเนื่องโดยไม่สะดุดหรือขัดจังหวะ แต่อย่างใด

3. Signal continuity and momentum during lessons เป็นการส่ง สัญญาณอย่างต่อเนื่องและการเปลี่ยนกิจกรรมในระหว่างบทเรียน การสอนที่มีการ เตรียมการอย่างดีและการดำเนินการสอนตามบทเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญนั้น ครูจะมีความตั้งใจในการจัดการเรียนเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องมากกว่าการบังคับให้เกิดการแข่งขัน ครูจึงมีทักษะในการส่งสัญญาณให้นักเรียนที่กำลังแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อดึง ความสนใจของเด็กให้กลับมาอยู่ที่บทเรียนโดยไม่รบกวนนักเรียนคนอื่นที่กำลังตั้งใจเรียน นอกจากนี้ครูจะสามารถเปลี่ยนหัวข้อเรื่องที่จะสอนหรือเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนใน ระหว่างบทเรียนด้วยความราบรื่นและต่อเนื่องโดยไม่สะดุด

4. Challenge and variety in assignment เป็นการมอบหมายงานที่ หลากหลายท้าทาย เพื่อเป็นการกระตุ้นนักเรียนให้สนใจบทเรียนได้แก่การมอบหมายงาน ในชั้นเรียนอย่างเหมาะสมโดยมีความยากง่ายพอเหมาะ คือง่ายพอที่จะแน่ใจว่านักเรียนจะ ได้ใช้ความพยายามในการทำงานและควรเป็นสิ่งใหม่หรือยากพอที่จะท้าทายความสามารถ ของนักเรียนโดยมีความหลากหลายเพื่อที่จะทำให้นักเรียนสนใจตลอดเวลา

พนัท ธาตุทอง (2552, หน้า 132 – 135) ได้เสนอว่า ผลผลิตของนักเรียน ด้านวิชาการ นับว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นความคาดหวังของโรงเรียน ทุกแห่งที่ต้องการให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทั้งนี้การจัดการห้องเรียนก็เป็น สิ่งหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นครู

จึงควรให้ความสำคัญและสนใจในการจัดการห้องเรียนให้ส่งผลดีทางด้านวิชาการ โดยครูควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่และมีพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. การช่วยให้นักเรียนมีความหวังว่าตนเองจะประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย
 - 1.1 ให้นักเรียนตระหนักว่าครูมีความคาดหวังด้านวิชาการกับนักเรียนในระดับสูง
 - 1.2 บอกข้อกำหนดและรายละเอียดที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการเรียน
 - 1.3 สร้างโอกาสที่หลากหลายให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
 - 1.4 ให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายระยะสั้น
 - 1.5 ช่วยให้นักเรียนรู้จักประเมินความก้าวหน้าของตนเองตามเป้าหมายที่กำหนด
 - 1.6 ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความสำเร็จกับความพยายามและความสามารถของตนเอง
 - 1.7 ช่วยให้นักเรียนควบคุมตนเองเพื่อความสำเร็จในการเรียน
 - 1.8 ให้ข้อมูลที่ช่วยทำให้นักเรียนทราบผลการทำงานของตนเอง
2. การทำให้นักเรียนสนใจเนื้อหาบทเรียน ประกอบด้วย
 - 2.1 ใช้เวลาทำความเข้าใจกับสิ่งที่นักเรียนเห็นว่าสำคัญและน่าสนใจ
 - 2.2 เลือกหัวข้อและงานที่นักเรียนสนใจ
 - 2.3 บอกขั้นตอนของกิจกรรมตั้งแต่เริ่มบทเรียน
 - 2.4 บอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้และสิ่งที่ครูคาดหวังตั้งแต่ต้นบทเรียน
 - 2.5 ใช้คำถามและกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนสนใจเนื้อหาบทเรียน
 - 2.6 สอนรายวิชาและหัวข้อต่างๆ ให้น่าสนใจ มีสาระและท้าทาย
3. การเน้นความสัมพันธ์ของเนื้อหาบทเรียน ประกอบด้วย
 - 3.1 เลือกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมที่มีความสำคัญ
 - 3.2 บอกความสำคัญของสิ่งที่จะเรียน
 - 3.3 ดัดแปลงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความ

เข้าใจ และประสบการณ์ส่วนตัว

- 3.4 ให้นักเรียนได้ใช้สิ่งที่เรียนไปแล้ว
4. การใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลายตลอดบทเรียนเพื่อสร้างความสนใจ ได้แก่
 - 4.1 ใช้วิธีสอนที่หลากหลายตลอดบทเรียน
 - 4.2 ใช้เกม สถานการณ์จำลอง หรือวิธีที่สนุกสนาน
 - 4.3 ทำสิ่งที่ไม่คาดคิดเป็นครั้งคราว
5. การวางแผนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 5.1 ทำให้การเรียนมีชีวิตชีวา มีการค้นคว้า พยายาม และมีการปะทะสังสรรค์เท่าที่จะทำได้
 - 5.2 ใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่หลากหลายตามแบบการเรียนรู้และแบบการคิดของนักเรียน
6. การเลือกกลยุทธ์ที่ทำให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น ประกอบด้วย
 - 6.1 เลือกงานที่ทำให้เห็นคุณค่าของการมีใจจดจ่อ การค้นพบ การใคร่รู้ การบุกเบิก และการมีจินตนาการ
 - 6.2 ใช้ประวัติชีวิตจริง เรื่องราวต่างๆ เป็นสื่อให้นักเรียนสำรวจความคิดและอารมณ์ของตน
7. การเลือกกลยุทธ์และการนำเสนอเนื้อหาที่มีความท้าทายและความยากประกอบด้วย
 - 7.1 มอบหมายงานที่ระดับความยากปานกลาง เพื่อให้นักเรียนสามารถทำสำเร็จโดยใช้ความพยายามอย่างเหมาะสม
 - 7.2 แบ่งงานยากออกเป็นงานย่อยๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนทำได้สำเร็จ โดยไม่ต้องใช้ความพยายามมากเกินไป
 - 7.3 เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ขั้นสูง
 - 7.4 ฝ้าติดตามระดับความยากของงานและการทดสอบ
8. การจัดกลุ่มนักเรียนให้ทำงาน ประกอบด้วย
 - 8.1 วางแผนใช้กิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมแบบร่วมมือ และแบบแข่งขัน
 - 8.2 สร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม

9. การออกแบบบทเรียนที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

ประกอบด้วย

- 9.1 ออกแบบกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนไปพบความสำเร็จ
- 9.2 ปรับงานให้สนองแรงจูงใจของนักเรียน
- 9.3 บอกสิ่งที่ครูคาดหวังและสิ่งที่นักเรียนต้องการ
- 9.4 สร้างสภาพแวดล้อมของการสนับสนุนส่งเสริม
- 9.5 ใช้เนื้อหาบทเรียนที่นักเรียนคุ้นเคยเป็นตัวอย่างก่อน แล้วจึง

ใช้เนื้อหาที่ไม่คาดคิดเป็นตัวอย่างในการอธิบายแนวคิดและหลักการ

- 9.6 ลดพฤติกรรมวิตกกังวล

10. การให้นักเรียนได้ควบคุมห้องเรียน ประกอบด้วย

- 10.1 สร้างความรู้สึกการเป็นผู้ควบคุม โดยให้นักเรียนมีโอกาส

ตัดสินใจ

- 10.2 เผ่าติดตามว่าเป้าหมายและงานที่นักเรียนเลือกมีความยาก

ระดับใด

11. การแสดงความสนใจและความกระตือรือร้นในเนื้อหาบทเรียน

และโครงการประกอบด้วย

- 11.1 เป็นตัวแบบความสนใจและความกระตือรือร้นในบทเรียน

และในการเรียนรู้

- 11.2 แสดงความกระตือรือร้น
- 11.3 แนะนำงานที่ให้นักเรียนทำอย่างกระตือรือร้น
- 11.4 คาดหวังให้นักเรียนสนใจไม่เบื่อหน่าย

12. การให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้ ประกอบด้วย

- 12.1 เน้นบทเรียนที่นำเสนอแนวคิดระดับกลางๆ มีสาระสำคัญ

แต่ไม่มากจนเกินไป

- 12.2 นำเสนอแนวคิด สาธิต อภิปราย มอบหมายงานให้ชัดเจน
- 12.3 นำเสนอเนื้อหาด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม และเชื่อมโยงความรู้ที่

ไม่คุ้นเคยเข้ากับความรู้เดิมของนักเรียน

- 12.4 เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับเนื้อหาที่เรียนมาก่อน
- 12.5 เพิ่มเติมความรู้มากกว่าที่ปรากฏในตำราเรียน

12.6 เมื่อถามคำถามชั้นสูงต้องชี้แนะความคิด

12.7 ให้นักเรียนสรุป เปรียบเทียบ และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542) ได้รวบรวมวิธีสอนแบบต่างๆ ที่สามารถเลือกนำมาใช้ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาประสบการณ์การพัฒนาทักษะตามวัตถุประสงค์ของหน่วยเรียนนั้นๆ ซึ่งมีอยู่ มากมายหลายแบบดังต่อไปนี้

- วิธีสอนแบบเน้นปัญหา (Problem – Based Teaching and Learning)
- วิธีสอนแบบเน้นโครงการ (Project – Based Teaching and Learning)
- วิธีสอนแบบเน้นทักษะปฏิบัติ (Skill – Based Teaching and Learning)
- วิธีสอนแบบเน้นกระบวนการสืบสวน (Inquiry – Based)
- วิธีสอนแบบเน้นกระบวนการคิด (Thinking – Based)
- วิธีสอนแบบเน้นความคิดรวบยอด (Concept – Based)
- วิธีสอนแบบเน้นกระบวนการกลุ่ม (Group Process – Based)
- วิธีสอนแบบตั้งคำถาม (Questioning – Based)
- วิธีสอนแบบโต้วาที (Debate)
- วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)
- วิธีสอนแบบกรณีตัวอย่าง (Case)
- วิธีสอนแบบใช้บทเรียนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self – Learning Module)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรม ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยนักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงาน และได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม (ดุขฎิ โยเหลลาและคณะ, 2557, หน้า 19 - 20)

แนวคิดสำคัญ

การเรียนรู้แบบโครงงานนั้น มีแนวคิดสอดคล้องกับ John Dewey เรื่อง “learning by doing” ซึ่งได้กล่าวว่า “Education is a process of living and not a preparation for future living.” (Dewey John, 1897: 79 cite in DouladeliEfstratia, 2014) ซึ่งเป็นการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ชีวิตขณะที่เรียน เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาทักษะต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพัฒนาการคิดของ Bloom ทั้ง 6 ชั้น คือ ความรู้ความจำ (Remembering) ความเข้าใจ (understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analyzing) การประเมินค่า (Evaluating) และ การคิดสร้างสรรค์ (Creating) ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน นั้นจึงเป็นเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ถือได้ว่าเป็น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อฝึกทักษะต่างๆ ด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้

การเตรียมตัวของครูก่อนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมและมีความแม่นยำในเนื้อหา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ขณะกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว มีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 2 รูปแบบ คือ การจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน และการจัดกิจกรรมตามสาระการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเลือกศึกษาโครงงานจากสิ่งที่น่าสนใจอยากรู้ ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมในสังคม หรือจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ยังต้องการคำตอบ ข้อสรุป ซึ่งอาจจะอยู่นอกเหนือจากสาระการเรียนรู้ในบทเรียนของหลักสูตร

มีขั้นตอนดังนี้

- ตรวจสอบ วิเคราะห์ พิจารณา รวบรวม ความสนใจ ของผู้เรียน
- กำหนดประเด็นปัญหา/ หัวข้อเรื่อง
- กำหนดวัตถุประสงค์
- ตั้งสมมติฐาน
- กำหนดวิธีการศึกษาและแหล่งความรู้
- กำหนดเค้าโครงของโครงการ
- ตรวจสอบสมมติฐาน
- สรุปผลการศึกษาและการนำไปใช้
- เขียนรายงานวิจัยแบบง่ายๆ
- จัดแสดงผลงาน

การจัดกิจกรรมตามสาระการเรียนรู้

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดเนื้อหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนด ผู้เรียนเลือกทำโครงการตามที่สาระการเรียนรู้ จากหน่วยเนื้อหาที่เรียนในชั้นเรียน นำมาเป็นหัวข้อโครงการ มีขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการดังต่อไปนี้

- ศึกษาเอกสาร หลักสูตร คู่มือครู
- วิเคราะห์หลักสูตร
- วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา เพื่อแยกเนื้อหา จุดประสงค์และจัด

กิจกรรมให้เด่นชัด

- จัดทำกำหนดการสอน
- เขียนแผนการจัดการเรียนรู้
- ผลิตสื่อ จัดหาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเริ่มตั้งแต่ แจ้งวัตถุประสงค์ กระตุ้น

ความสนใจของผู้เรียน จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ การใช้คำถามกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อ บทบาทของครูในฐานะผู้กระตุ้นการเรียนรู้

- จัดแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม
- บันทึกผลการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐานการจัดการเรียนรู้

แบบใช้โครงการเป็นฐานนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแต่ละทฤษฎี

ซึ่งในคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานฉบับนี้ ขอนำเสนอ 3 แนวคิดที่ถูกพิจารณาแล้วเหมาะสมกับบริบทของเมืองไทย คือ 1) การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2550) 2) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ตาม โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของ วิจารย์ พาณิช (2555) และ 3) การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน : จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย ของ ดุษฎี โยเหลาและคณะ (2557) ดังนี้

แนวคิดที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ

1. **ขั้นนำเสนอ** หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ ศึกษาสถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือผู้สอนใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนของโครงงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้
2. **ขั้นวางแผน** หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิด อภิปรายหาหรือข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ
3. **ขั้นปฏิบัติ** หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุปรายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน
4. **ขั้นประเมินผล** หมายถึง ขั้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อน

ร่วมกันประเมิน

- **แนวคิดที่ 2** **ชั้นการจัดการเรียนรู้** ตาม โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL วิจารย์ พาณิช (2555, หน้า 71 – 75) มีความเชื่อว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลัง และฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่ง ส่วนของ วงล้อ แต่ละชั้น ได้แก่ Define, Plan, Do, Review และ Presentation

ภาพ 2 โมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL

- 1. Define** คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกของทีมงาน ร่วมทั้งครูด้วยความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร
- 2. Plan** คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ ครูก็ต้องวางแผน กำหนดทางหนีทีไล่ในการทำหน้าที่ได้ช้ รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงการของนักเรียน และที่สำคัญ เตรียมคำถามไว้ถามทีมงานเพื่อกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นสำคัญบางประเด็นที่นักเรียนมองข้าม โดยถือหลักว่า ครูต้องไม่เข้าไปช่วยเหลือจนทีมงานขาดโอกาสคิดเอง แก้ปัญหาเอง นักเรียนที่เป็นทีมงานก็ต้องวางแผนงานของตน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การประชุมพบปะระหว่างทีมงาน การแลกเปลี่ยนข้อค้นพบแลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ ยิ่งทำความเข้าใจร่วมกันไว้ชัดเจนเพียงใด งานในขั้น Do ก็จะได้สะดวกเลื่อนไหลดีเพียงนั้น
- 3. Do** คือ การลงมือทำ มักจะพบปัญหาที่ไม่คาดคิดเสมอ นักเรียนจึงจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากรจำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมทักษะในการ

ทำงานในสภาพที่ทีมงานมีความแตกต่างหลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน ทักษะในการบันทึกผลงาน ทักษะในการวิเคราะห์ผล และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้นในขั้นตอน Do นี้ ครูเพื่อศิษย์จะได้มีโอกาสสังเกตทำความรู้จักและเข้าใจศิษย์เป็นรายคน และเรียนรู้หรือฝึกทำหน้าที่เป็น “วาทยากร” และได้ชัดด้วย

4. Review คือ การที่ทีมนักเรียนจะทบทวนการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่ทบทวนว่า โครงการได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ แต่จะต้องเน้นทบทวนว่างานหรือกิจกรรม หรือพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง เอาทั้งขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวมาทำความเข้าใจ และกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งเอาเหตุการณ์ระทึกใจหรือเหตุการณ์ที่ภาคภูมิใจ ประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection) หรือในภาษา KM เรียกว่า AAR (After Action Review)

5. Presentation คือ การนำเสนอโครงการต่อชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ทำให้การเรียนรู้ทักษะอีกชุดหนึ่ง ต่อเนื่องกับขั้นตอน Review เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงานและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วเอามานำเสนอในรูปแบบที่เร้าใจ ให้อารมณ์และให้ความรู้ (ปัญญา) ทีมงานของนักเรียนอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้ โดยอาจเขียนเป็นรายงาน และนำเสนอเป็นการรายงานหน้าชั้น มี เพาเวอร์พอยท์ (PowerPoint) ประกอบ หรือจัดทำวีดิทัศน์นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นละคร เป็นต้น

“Project-Based Learning increases long-term retention, improves problem-solving and collaboration skills, and improves students’ attitudes towards learning.”

(Strobel , 2009)

แนวคิดที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ปรับจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน : จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทยของ ดุษฎี โยเหลาและคณะ (2557) โดยมีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพ 3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน
(ปรับปรุงจาก ดุษฎี โยเหลาและคณะ, 2557, หน้า 20 - 23)

ในการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานครั้งนี้ ได้นำแนวคิดที่ปรับปรุงจาก ดุษฎี โยเหลาและคณะ (2557, หน้า 20 - 23) ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาโรงเรียนในประเทศไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน** ครูให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงงานก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจนและรัดกุม ดังนั้นนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงงานจริง ในขั้นแสวงหาความรู้
2. **ขั้นกระตุ้นความสนใจ** ครูเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักเรียนสนใจ ใคร่รู้ ถึงความสนุกสนานในการทำโครงงานหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ครูกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
3. **ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ** ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันแสวงหาความรู้ ใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยนักเรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยระดมความคิดและหารือ แบ่งหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้ในภาคเรียนนั้นๆ เรียบร้อยแล้ว

- 4. ขั้นแสวงหาความรู้** ในขั้นแสวงหาความรู้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียนในการทำกิจกรรม ดังนี้ นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการ ตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจ นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม พร้อมทั้งร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม โดยขอคำปรึกษาจากครูเป็นระยะเมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาเกิดขึ้น นักเรียนร่วมกันเขียนรูปเล่ม สรุปรายงานจากโครงการที่ตนปฏิบัติ
- 5. ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้** ครูให้นักเรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยครูใช้คำถาม ถามนักเรียนนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้
- 6. ขั้นนำเสนอผลงาน** ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยครูออกแบบกิจกรรมหรือจัดเวลาให้นักเรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้น และนักเรียนอื่นๆ ในโรงเรียนได้ชมผลงานและเรียนรู้กิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติในการทำโครงการ

บทบาทของครูในฐานะผู้กระตุ้นการเรียนรู้

คุชกรู โยเฮลาและคณะ (2557) ได้กล่าวถึง บทบาทสำคัญ ของครู ในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ว่า ครูจะต้องแสดงบทบาทต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิด กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ขึ้น คือครูจะต้องเป็นผู้สังเกต โดยสังเกตการทำงาน ของนักเรียนและการเล่นของนักเรียน ครูต้องสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ โดยใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นการเรียนรู้แทนการบอกกล่าว ครูต้องศึกษาและรู้จักข้อมูล นักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อแสดงบทบาทให้เหมาะสมในการทำให้เกิด Active Learning กับนักเรียนเป็นรายคน ซึ่งบทบาทหรือสิ่งเหล่านี้ที่ครูแสดงออก มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

http://www.huffingtonpost.com/2013/09/03/parents-as-teachers_n_3860750.html

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ บทบาทของครู จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูเองจะต้องจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชา โดยใช้แหล่ง

เรียนรู้ชุมชนและสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนและมีความเป็นปัจจุบัน ณ ขณะนั้น เช่น ข่าว ละครทีวี เรื่องราวในท้องถิ่น เป็นต้น มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาบทเรียน นอกจากนั้นแล้ว ครูเองจะต้องคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะ ชี้แจงให้รายละเอียดต่างๆ เท่าที่จำเป็นเมื่อนักเรียนเกิดความสงสัย โดย ครูจะต้องแสดงบทบาทเป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ ให้แก่นักเรียนดังนี้

ภาพ 4 บทบาทของครูในฐานะผู้กระตุ้นการเรียนรู้

ครูใช้คำถามกระตุ้นการเรียนรู้ คำถามที่ใช้ในการกระตุ้นการเรียนรู้ นั้น ต้องเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และเพื่อให้ให้นักเรียนได้อธิบาย โดยเริ่มต้นว่า “ทำไม” หรือ ลงท้ายว่า “อย่างไรบ้าง” “อะไรบ้าง” “เพราะอะไร” โดยคำถามเหล่านี้ อาจเป็นคำถามใน ใบกิจกรรมหรือคำถามก่อนปฏิบัติกิจกรรม กำลังลงมือปฏิบัติกิจกรรมและ/หรือหลังปฏิบัติ กิจกรรม ทุกคำถามต้องเชื่อมโยงไปยังรายวิชาที่เรียนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ การคิดด้วย

ครูทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต ครูจะต้องคอยสังเกตว่า นักเรียนแต่ละคนมีพฤติกรรมอย่างไร ขณะปฏิบัติกิจกรรมโดยการสังเกตต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม คือ เมื่อครูเห็นว่าพฤติกรรม ที่นักเรียนกำลังเรียนรู้ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรืออันตรายแก่นักเรียนอื่นรอบตัว แต่ในทางกลับกันหากพฤติกรรมที่นักเรียนกำลังเรียนรู้ทำให้เกิดความเดือดร้อนหรือเกิด อันตรายต่อตัวนักเรียนเองและนักเรียนคนอื่น ครูจะต้องเข้าไปแทรกแซงและหยุด พฤติกรรมดังกล่าวทันที

ครูสอนให้นักเรียนเรียนรู้การตั้งคำถาม เมื่อนักเรียนสามารถตั้งคำถามได้ จะทำให้นักเรียน รู้จักถามเพื่อค้นคว้าข้อมูล รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และร่วมแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เรื่อง การรู้จักถามเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ นักเรียนจะได้เรียนรู้และได้มาซึ่งความรู้ที่นักเรียนสนใจ

ครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนเกิดข้อสงสัย ครูจะต้องเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้แจง

ให้ข้อมูลต่างๆ หรือยกตัวอย่างเหตุการณ์ใกล้ตัวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนเชื่อมโยงไปสู่ความรู้ด้านอื่นๆ ในขณะที่ทำกิจกรรมเมื่อนักเรียนเกิดข้อสงสัย หรือคำถาม โดยไม่บอกคำตอบแก่นักเรียน

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งหนึ่งๆ ครูจะเป็นผู้สังเกตและคอยกระตุ้นด้วยคำถามให้นักเรียนได้คิดกิจกรรมที่อยากเรียนรู้และหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยด้วยตนเอง

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ ตามความคิดและความสามารถของนักเรียนเอง เพื่อให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการและความสามารถของตนเองในการคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

วิธีการประเมินการเรียนรู้ สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น ครูประเมินจากผลงานของนักเรียน โดยการประเมินตามสภาพจริง ใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูปคดี ทั้งนี้ครูจะต้องออกแบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนร่วมประเมินด้วยการออกแบบดังกล่าวต้องประเมินตามตัวชี้วัดที่ส่วนกลางกำหนด มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนพร้อมประเมินจากการนำเสนอผลงานของนักเรียน อาจให้นักเรียนเล่าเรื่องแล้วสังเกตพฤติกรรม ตรวจชิ้นงาน หรือจากการพูดคุย โดยพิจารณาผลหลังจากการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีแนวทางการประเมิน ดังนี้

1. ยึดรูปแบบการประเมินจากส่วนกลาง มีการวางโครงสร้างหรือนำหนักคะแนนในการประเมินจากรูปแบบที่ส่วนกลางกำหนดเป็นหลัก
2. ใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูปคดีเกณฑ์ การประเมินตามลำดับความสามารถหรือลำดับพฤติกรรมที่คาดหวังที่นักเรียนแสดงออกหรือที่ครูสังเกตเห็นอย่างเป็นทางการให้คะแนนแบบ รูปคดีเกณฑ์ ซึ่งครูต้องออกแบบเกณฑ์หรือกำหนดแนวทางการประเมินให้สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนเป็นหลัก
3. วัดและประเมินผลตามเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการประเมินผล/วัดผลตามเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดที่ระบุในหลักสูตร โดยพิจารณาขณะสอนและวัดหลังการจัดการเรียนรู้
4. สังเกตและบันทึกพฤติกรรมผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยบันทึกผลการสังเกตลงในแบบประเมินพฤติกรรมผลการเรียนรู้

5. ให้ครูท่านอื่นและนักเรียนร่วมประเมินผลงาน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ นั้น นอกจากครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินเองแล้ว ครูเองควรเปิดโอกาสให้นักเรียนและครูท่านอื่นร่วมประเมินด้วย

6. ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับนักเรียน และการมาชมการเสนอผลงานของนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้าใจถึงระดับการเรียนรู้ของลูก ความสามารถที่ลูกมี ตลอดจนได้เห็นพัฒนาการของลูกก่อน/หลังได้รับการจัดการเรียนรู้

สิ่งที่ครูต้องประเมิน

ในการประเมินนักเรียนนั้น ครูจะมีการพิจารณาประเมินหลายด้าน คือ ด้านผลการเรียนรู้ และพฤติกรรมหลังการเรียนรู้ โดยการประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินสิ่งที่เปลี่ยนแปลงหลังจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมแล้ว โดยสามารถกล่าวในรายละเอียดได้ดังนี้

ด้านผลการเรียนรู้ครูจะต้องทำการทดสอบความรู้ที่นักเรียนได้รับหลังจากที่ได้ทำการจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนแล้ว เพื่อให้เห็นพัฒนาการของนักเรียนหลังจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาบทเรียนที่ครูเป็นผู้สอน

พฤติกรรมนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ โดยที่นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนและเพื่อนในห้องยอมรับในตัวนักเรียนเพิ่มขึ้น

ทักษะของครูที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ แต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ครูจะต้องฝึกฝน และใช้ทักษะดังนี้

1. เข้าใจกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

หลักการ การเข้าใจแนวคิด ทฤษฎีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จะช่วย

ให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากกระบวนการในกิจกรรมการเรียนรู้ถูกปรับมาจากขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากครูจะถูกถ่ายทอดไปยังนักเรียน

แนวปฏิบัติครูศึกษาหลักการ ขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในคู่มือ จากนั้นจึงทำแบบฝึกในภาคผนวกที่ 1 ซึ่งมีแนวทางการตอบคำถามอยู่ หลังจากนั้นจึงนำแนวทางการแก้ปัญหาไปทดลองใช้จริง

2. ไร่้าความสนใจของนักเรียน การทำทหายต่อวัตถุประสงคืหรือ

ปัญหา

หลักการ การไร่้าความสนใจด้วยสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและใส่ใจต่อปัญหา เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนใส่ใจหรือสนใจ จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปได้ จนบรรลุวัตถุประสงค์ การไร่้าความสนใจในการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีหลายขั้นตอน ตั้งแต่การไร่้าความสนใจด้วยสถานการณ์ การไร่้าความสนใจด้วยคำถาม รวมถึงบุคลิกลักษณะของครู

แนวปฏิบัติครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น สนใจและพร้อมที่จะเรียนหรือทำกิจกรรม โดยใช้สถานการณ์ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่ปรากฏในหลักสูตร หรือการถามเพื่อให้นักเรียนได้คิดและสนใจ ทำทหายความอยากรู้ของนักเรียน ครูต้องคล่องแคล่วและมีอารมณ์ขัน ครูต้องมีความตั้งใจในการสอนและเตรียมการสอนอย่างดีทั้งเนื้อหา สื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้

3: การวางเป้าหมาย

หลักการ ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนจะใช้ยึดเพื่อประเมินความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้ หรือในการแก้ปัญหา เกิดแรงจูงใจหรือกำลังใจในการเรียนรู้ นักเรียนก็จะพยายามเรียนรู้เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายการเรียนรู้ ดังนั้นควรทำให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีเป้าหมาย และประเมินตนเองจากความสำเร็จตามเป้าหมาย

แนวปฏิบัติ ครูอาจจะถามนักเรียนว่า ทำยที่สดุแล้ว ในการเรียนรู้เรื่องนี้ สิ่งทีนักเรียนต้องการคืออะไร แล้วสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ทีเรียนอยางไร โดยทีเป้าหมายนั้นครูอาจจะแนะนำให้นักเรียนทราบว่าการวางเป้าหมายนั้นนั้นจะต้องพิจารณาจาก 4 ประการคือ ความเป็นไปได้ ความมีประโยชน์ การบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และ

ความชัดเจน โดยที่ควรเป็นเป้าหมายระยะสั้นที่สุด ซึ่งใช้เวลาไม่เกินชั่วโมงเรียนนั้น เพราะจะทำให้นักเรียนเห็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ก่อให้เกิดกำลังใจในการเรียนเนื้อหาต่อไป

4. ฝึกการคิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ

หลักการ การฝึกความคิดระดับสูงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้นักเรียนได้เพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ต้องพัฒนาให้นักเรียนที่ได้ใช้ทักษะทางความคิดระดับสูงเป็นประจำ คือการแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิจารณ์

แนวปฏิบัติ การฝึกความคิดระดับสูงนั้นครูอาจจะจัดกิจกรรมได้หลากหลายกิจกรรม ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น ให้นักเรียนบอกข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของสิ่งที่ศึกษาตามที่สังเกตให้ได้มากที่สุด มีการเชื่อมโยงลักษณะจากการสังเกตกับลักษณะที่เคยรู้มาก่อนหรือจากประสบการณ์เดิม หรืออาจจะให้นำของอย่างน้อย 2 สิ่งที่จะเปรียบเทียบมาจัดให้อยู่บนฐานเดียวกันตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น การเลือกปัญหาที่แท้จริง และการเลือกวิธีการแก้ปัญหาด้วยเกณฑ์ที่สร้างขึ้น บางครั้งอาจจะให้นักเรียนคิดเชื่อมโยงเรื่องที่คิดกับความรู้/ประสบการณ์/ความรู้สึก/ความคิดเห็นของตนเองอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหา สาเหตุของปัญหาจำนวนมาก โดยที่ครูต้องหาตัวอย่างของประเภท / ชนิด / แบบ / ลักษณะของสิ่งที่คิดเพื่อช่วยให้นักเรียนขยายข้อมูลของประเด็นที่คิดให้ได้รายละเอียดเพิ่มมากขึ้น จากนั้นจึงให้นักเรียนอธิบายความเข้าใจของตนในเรื่องที่รู้ ยกตัวอย่างและตอบคำถามในเรื่องนั้นทั้งในกลุ่มและการนำเสนอในชั้นเรียนครูอาจจะจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พิจารณาทางเลือกการแก้ปัญหาหรือแม้แต่การหาข้อมูลที่จะทำให้ปัญหามีความชัดเจน โดยพิจารณาข้อมูลโดยใช้หลักเหตุผลและระบุทางเลือกที่หลากหลาย มีกระบวนการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการคิด ทางกว้าง คิดทางลึกซึ่ง คิดอย่างละเอียด เพื่อการระบุเป้าหมายหรือปัญหาที่ต้องการตัดสินใจนำเสนอ วิพากษ์วิจารณ์ท้ายสุดต้องมีการเผยแพร่ผลงาน

5. การอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

หลักการ นักเรียนต้องมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม เมื่อนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลที่เพื่อนนำเสนอจะเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความคิดระดับสูง ฝึกการใช้ภาษา และได้รับความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดเจ้าของความคิดจะได้นำความคิดนั้นมาปรับปรุงขั้นตอนหรือกระบวนการแก้ปัญหา

ของตน รวมทั้งคนที่ฟังเพื่อนแสดงความคิด จะได้ปรับปรุงข้อบกพร่องที่มีลักษณะคล้ายกัน
ในงานของตนได้

แนวปฏิบัติ ครูเป็นผู้สังเกตการณ์ และกระตุ้นความคิดแก่นักเรียนขณะทำ
กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการสังเกตการแสดงออกของนักศึกษาทุกคน ให้กำลังใจ
นักศึกษาช่วยกันอภิปราย ป้องกันนักศึกษาพูดนอกกลุ่ม นอกทาง ใช้คำถามเปิดในการกระตุ้น
ซักถาม แก้ไข ครูต้องสามารถประเมินได้ว่าในเนื้อหาการอภิปรายของนักเรียนนั้น กลุ่มได้
บรรลุตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการแก้ปัญหาตนเอง นอกจากนี้ ครู
ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่จำเป็นในการอภิปราย เช่น ประธานหรือผู้นำในการ
อภิปราย เลขานุการผู้จดบันทึก และผู้รักษาเวลา และพิจารณาว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนควรมี
ความเข้าใจตรงกันว่าตน มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องช่วยให้กลุ่มทำงานได้สำเร็จ มิใช่ปล่อยให้
เป็นความรับผิดชอบของสมาชิกเพียงบางคน เช่น ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ซักถาม
โต้แย้ง สนับสนุน ช่วยไม่ให้ กลุ่มออกนอกเรื่อง และสรุป ครูควรให้รู้คำแนะนำก่อนถึง
ความสำคัญของการให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างทั่วถึง ไม่ให้มี
การผูกขาดการอภิปรายโดยผู้ใดผู้หนึ่ง ควรมีการจำกัดเวลาของการอภิปรายแต่ละ
ประเด็น มิฉะนั้นการอภิปรายอาจเยิ่นเย้อ และประเด็นที่อยู่ท้ายๆ จะไม่ได้รับการอภิปราย

6. กำกับติดตาม ให้คำปรึกษา ชี้แนวทางและต่อยอดความรู้

หลักการ การสร้างความใกล้ชิดกับนักเรียนในระหว่างการทำ
กิจกรรม เนื่องจากนักเรียนย่อมประสบปัญหา การช่วยเหลือ ดูแลนักเรียนทั้งในขณะทำ
กิจกรรมเดี่ยว และกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยให้นักเรียนไปสู่เป้าหมายในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
โดยอาจจะชี้ให้เห็นการปฏิบัติของนักเรียนเมื่อเทียบกับเป้าหมาย มีการสอบถาม การให้
คำแนะนำ และนำความรู้ ประสบการณ์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นกระตุ้นให้เขาต่อยอดความรู้
และวางแผนงานในการดำเนินการแก้ปัญหาต่อไป

แนวปฏิบัติ ครูมีบทบาทในการกำกับติดตามนักเรียนทุกคนทุกกลุ่ม
ว่าทำกิจกรรมอย่างไร ครบหรือไม่ เป็นไปตามความมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้หรือไม่
ประสบปัญหาหรือไม่ พร้อมกับชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งการให้นักเรียนต่อ
ยอดความรู้ที่ค้นพบจะช่วยให้นักเรียนเกิดบุคลิกการแสวงหาความรู้ อาจจะใช้การ
ยกตัวอย่าง การสอบถามนักเรียน ครูอาจจะทำเป็นตัวอย่างให้นักเรียนทำตามเพื่อต่อยอด
กิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น

7. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย

หลักการการจัดการเรียนรู้ไม่ควรเน้นแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นหนังสือเพียงอย่างเดียว ควรให้นักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใกล้ตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ห้องสมุดของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รวมทั้งแหล่งสืบค้นจากภายนอกเช่น ห้องสมุดของมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนกำลังศึกษา อินเทอร์เน็ต ซึ่งระบบเครือข่ายต้องเอื้อต่อการสืบค้นของนักเรียนด้วย

แนวปฏิบัติ ควรตรวจสอบถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้นกับนักเรียนว่า สถานการณ์มีความชัดเจนมากน้อยเพียงใด แต่ต้องการทราบข้อมูลเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง และจะค้นได้จากแหล่งใด ครูอาจจะต้องมีข้อมูลมาให้ให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมบ้าง รวมถึงแหล่งของการสืบค้น นอกจากนี้ครูจะต้องให้นักเรียนได้วิเคราะห์คามน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สืบค้นด้วย

8. การตั้งคำถาม

หลักการ การตั้งคำถามเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่จะสนองความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน ช่วยในการประเมินผลการเรียนรู้ ช่วยเชื่อมโยงความรู้เก่าไปสู่ความรู้ใหม่ในที่นี้แบ่งตามประเภทผู้ใช้ได้ 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นครูถามนักเรียน และส่วนที่นักเรียนถามตนเองเพื่อนำไปสู่การค้นหาความรู้ ปัญหา

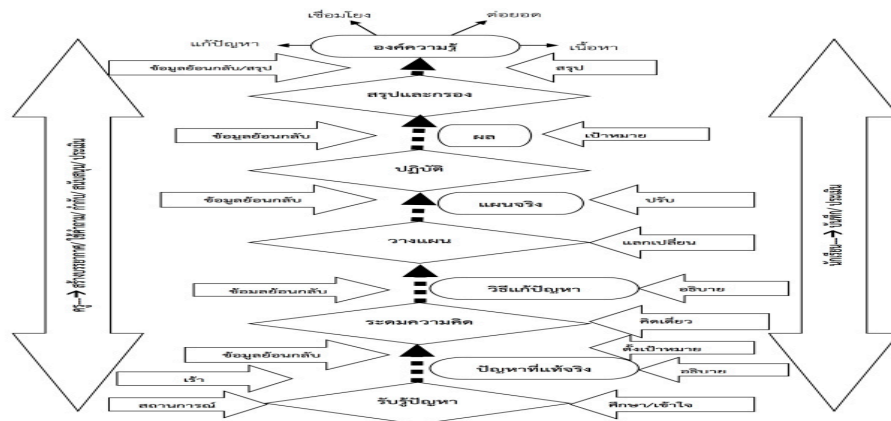
แนวปฏิบัติ ครูถามเพื่อสร้างความสนใจเข้าสู่บทเรียน และเพื่อความเข้าใจของนักเรียนในบทเรียน คำถามควรเป็นคำถามประเภทความจำง่าย ๆ ถามให้อธิบายเหตุผล ถามให้สรุปเหตุผลหรือหลักการ หรือกล่าวได้ว่าจะต้องใช้ทั้งความถามระดับพื้นฐานคือถามเกี่ยวกับความจำ รายละเอียด และคำถามขั้นสูงคือถามให้วิเคราะห์สังเคราะห์ ตัดสิน ครูควรคำนึงถึงว่าประสบการณ์ของครูกับนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน ต้องมีการให้เวลาแก่นักเรียนในการตอบ พยายามถามนักเรียนให้ทั่วถึง พยายามช่วยเหลือให้นักเรียนที่ไม่เคย

เสนอตัวตอบคำถามเลย เมื่อนักเรียนตอบถูก ครูต้องให้การเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ยิ้ม พยักหน้า ชม ในส่วนของนักเรียน ครูต้องฝึกให้นักเรียนสามารถสร้างคำถามกระตุ้นความอยากรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรักทำทฤษฎีการเรียนรู้

9. การให้ข้อมูลย้อนกลับ

หลักการ เมื่อนักเรียนทำกิจกรรม ควรให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนักเรียนจะได้ทราบว่าผลการทำกิจกรรมเป็นอย่างไร ซึ่งสิ่งที่ให้ย้อนกลับไปสู่นักเรียนนั้นควรจะมีทั้งเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนรู้ และกระบวนการแก้ปัญหาหรือขั้นตอน กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้กับผลที่เกิดขึ้น และสามารถนำไปปรับปรุงในการเรียนครั้งต่อไปได้

แนวปฏิบัติครูจะต้องให้ข้อมูลย้อนกลับจากการทำกิจกรรมแก้ปัญหาให้กับนักเรียนที่ชัดเจนในพฤติกรรม สามารถเห็นได้ตรงกันทั้งครูและนักเรียน และควรเป็นข้อมูลที่มีทั้งข้อมูลในแง่บวก (positive feedback) และข้อมูลในแง่ลบ (negative feedback) ว่าพฤติกรรมหรือระดับความสามารถของเขาในส่วนใดที่เป็นไปในทางที่เหมาะสม แล้วและพฤติกรรมหรือความสามารถในด้านใดที่เขาทำไม่ได้ถึงเกณฑ์ที่ครูตั้งไว้ ควรเปิดโอกาสให้เขาได้ แสดงความเห็นด้วยว่าเขาเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร มีแนวทางในการพัฒนาในส่วนใดที่เขาคิดว่าน่าจะดำเนินการก่อน แนวทางในการพัฒนาในด้านใดที่เขาคิดว่าไม่สามารถทำได้ ควรให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่ผู้เรียนในขณะที่ไม่ได้มีอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียว เลือกลงโทษที่อารมณ์ตนเป็นกลาง มีเจตนาที่ดีที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาอย่างเหมาะสม และทำโดยไม่มี การตัดสินว่าผู้เรียนคนนั้นดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด แต่เน้นที่พฤติกรรมหรือการแสดงผลออกของผู้เรียนคนนั้นๆ ว่าพฤติกรรมใดดี พฤติกรรมใดควรปรับปรุงทั้งนี้สามารถสรุปเป็นภาพประกอบรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ดังนี้

ภาพประกอบ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาอย่าง
สร้างสรรค์ (ลิตธิชัย ชมพูพาทย์, 2554)

การวัดและประเมินผลจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวัดและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นเมื่อการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ การวัดและประเมินผลจึงต้องปรับเปลี่ยนไปให้มีลักษณะเป็นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักการศึกษาได้ยอมรับกันว่าแนวคิดในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมคือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง

1. การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลผู้เรียนรอบด้านตามสภาพจริงของผู้เรียน มีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1.1 เน้นการประเมินที่ดำเนินการไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลา ทุกสภาพการณ์
- 1.2 เน้นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้เรียนจริงๆ
- 1.3 เน้นการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
- 1.4 ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย ด้วยเครื่องมือที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการประเมิน ตลอดจนจุดประสงค์ในการประเมิน

1.5 เน้นคุณภาพผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถหลายๆ ด้าน

1.6 การประเมินด้านความคิด เน้นความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์

1.7 เน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และการมีส่วนร่วมในการประเมิน ของผู้เรียน ผู้ปกครอง และครู

2. วิธีการและเครื่องมือ

การวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผล ตามสภาพจริง เป็นการประเมินการแสดงออกของผู้เรียนรอบด้านตลอดเวลา ใช้ข้อมูลและ วิธีการหลากหลาย ด้วยวิธีการและเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาวัตถุประสงค์ของการประเมิน เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา ผู้เรียนรอบด้าน ดังนั้น จึงใช้วิธีการที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การทดสอบ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การรายงานตนเองของ ผู้เรียน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

2.2 กำหนดเครื่องมือในการประเมิน เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของ การประเมิน ให้เป็นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนรอบด้านตามสภาพจริงแล้ว การ กำหนดเครื่องมือจึงเป็นเครื่องมือที่หลากหลาย เป็นต้นว่า

- การบันทึกข้อมูลจากการศึกษาผลงาน โครงการงาน หนังสือที่ผู้เรียนผลิต แบบบันทึกต่างๆ ได้แก่ แบบบันทึกความรู้สึกรู้สึก บันทึกความคิด บันทึก ของผู้เกี่ยวข้อง (นักเรียน เพื่อน ครู ผู้ปกครอง) หลักฐานร่องรอยหรือผลงานจากการร่วม กิจกรรม เป็นต้น

- แบบสังเกตเป็นการสังเกตพฤติกรรม การร่วม กิจกรรมในสถานการณ์ต่างๆ

- แบบสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ความรู้สึก ความ คิดเห็น ทั้งตัวผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง

- แฟ้มสะสมงานเป็นสื่อที่รวบรวมผลงานหรือตัวอย่าง หรือหลักฐานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของ บุคคลหรือประเด็นสำคัญที่ต้องเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

- แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดความรู้ ความเข้าใจที่ ยังคงมีความสำคัญต่อการประเมินสำหรับผู้ประเมิน ประกอบด้วย ผู้เรียนประเมินตนเอง

ครู เพื่อน/กลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน

สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้
ให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ครูจะพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้
ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนส่งเสริม
ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณานุกรม

- กาญจนา วิเศษรินทอง. (2555). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : พริก หวาน กราฟฟิคจำกัด.
- ชนัท ธาตุทอง. (2552). การจัดการชั้นเรียนห้องเรียนแห่งความสุข. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แคมมณี และคณะ. (2544). กระบวนการเรียนรู้ความหมาย แนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทีศนา แคมมณี. (2543). การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โมเดลชิปปา เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ. นครสวรรค์ : สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอลาดยาว.
- อัคร บัณฑิต. (2547). กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.วารสารวิชาการ.
- นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์. (2554). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาชีวศึกษา เอกสารสอนชุดวิชาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา หน่วยที่ 5. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์.(2542). การจัดแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.วารสารข้าราชการครู .
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). แกนหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเกณฑ์ประเมินโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ . (2542). การเรียนรู้โดยบูรณาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาคู่มือชุดที่ 2 แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างไร ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ เรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการปรับพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจงจงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดเป็นความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - ก. การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคและวิธีการให้เหมาะสมกับความ ต้องการ ความสามารถ ของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ค้นคว้า และลงมือ ปฏิบัติจริง
 - ข. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการประมวลผลการปฏิบัติงาน
 - ค. การเรียนรู้จากการฟังบรรยาย
 - ง. การศึกษาพฤติกรรมผู้อื่น

2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกล่าวไว้ในกฎหมายใด
 - ก. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - ข. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546
 - ค. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547
 - ง. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559

3. จากข้อ 2 กฎหมายดังกล่าว อยู่ในมาตราใด
 - ก. มาตรา 6
 - ข. มาตรา 8
 - ค. มาตรา 22
 - ง. มาตรา 25

4. บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตรงกับข้อใด
 - ก. Supporter
 - ข. Supporter and Encourager
 - ค. Helper and Advisor
 - ง. ถูกทุกข้อ

5. ข้อใดไม่ใช่รูปแบบการของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - ก. การเรียนรู้จากกรณีปัญหา
 - ข. การเรียนรู้เป็นรายบุคคล
 - ค. การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์
 - ง. การฟังบรรยาย

6. ข้อใดเป็นเทคนิคการเรียนรู้รายบุคคล
 - ก. เทคนิคการใช้ Concept Mapping
 - ข. เทคนิคกระบวนการกลุ่ม(Group-Process)
 - ค. เทคนิคการใช้ Know-Want-Learned
 - ง. ถูกทุกข้อ

7. รูปแบบใดเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - ก. CI MODELL
 - ข. CIP MODEL
 - ค. CIPPA MODEL
 - ง. ถูกทั้ง ก และ ข

8. ข้อใดต่อไปนี้เป็นบทบาทหน้าที่ของครู
 - ก. ไม่ต้องเตรียมการสอน
 - ข. ทำงานอื่นตลอดเวลาไม่สนใจผู้เรียน
 - ค. เผด็จการไม่ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น
 - ง. เตรียมการสอน

9. ข้อใดไม่ใช่เครื่องมือที่เหมาะสมกับการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- ก. แบบทดสอบ
 - ข. แบบสัมภาษณ์
 - ค. กำหนดทางเลือก
 - ง. แบบสังเกต
10. จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือข้อใด
- ก. แจกผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ
 - ข. ตัดสินผลการเรียน
 - ค. ค้นหาข้อบกพร่องของผู้เรียน
 - ง. ปรับปรุงการเรียนการสอน

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจงแบบทดสอบนี้เป็นแบบจับคู่ ให้เลือกข้อที่ถูกที่สุดที่เป็นตัวอักษร ก - ฉ มาเขียนตอบหน้าข้อคำถามข้อ 1-10

1. _____ การจัดหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการต่างๆที่สอดคล้องเหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน 2. _____ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในลักษณะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ 3. _____ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4. _____ ผู้เรียนได้ร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน 5. _____ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง 6. _____ จัดเตรียมการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ 7. _____ สื่อที่รวบรวมผลงานหรือตัวอย่างหรือหลักฐานที่แสดงผลสัมฤทธิ์ความสามารถ ความพยายามหรือความถนัดไว้อย่างเป็นระบบ 8. _____ การสังเกตพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมต่างๆ 9. _____ การสัมภาษณ์ความรู้สึก ความคิดเห็นทั้งตัวผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง 10. _____ เครื่องมือวัดความรู้ ความเข้าใจ	ก. เพิ่มสะสมงาน ข. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ค. แบบทดสอบ ง. แบบสัมภาษณ์ จ. แบบสังเกต ฉ. การจัดการเรียนรู้เพื่อพหุปัญญา ช. CIPPA MODEL ซ. บทบาทครู ฅ. การเรียนรู้จากกรณีปัญหา ญ. เทคนิคกระบวนการกลุ่ม

แนวคำตอบแบบฝึกที่ 1

ข้อ 1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน

ข้อ 2. บทบาทของครูในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ เป็นผู้วางแผน จัดเตรียมการสอน ออกแบบการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองตามความถนัด ตามความสามารถของตนเอง

ข้อ 3. แนวทางการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเข้ารับการอบรมพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อ 4. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีผลต่อคุณภาพการศึกษา หากครูได้รับการพัฒนาที่ดีและต่อเนื่อง เข้าใจในหลักการแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะส่งผลให้องค์กรเกิดประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

ข้อ 5. การปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรศึกษาพฤติกรรมความแตกต่างของแต่ละบุคคล การอบรมพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบเข้ม และการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

เฉลยแบบฝึกที่ 2

1.	ก	6.	ง
2.	ก	7.	ค
3.	ค	8.	ง
4.	ง	9.	ค
5.	ง	10.	ข

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ข	6.	ซ
2.	ฉ	7.	ก
3.	ช	8.	จ
4.	ญ	9.	ง
5.	ณ	10.	ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วัฒนินท์	ที่ปรึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการบริหารหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
4. นางสาวสมรภัษ กิ่งรุ่งเพชร	ผู้อำนวยการส่วนแผนและ
งบประมาณทางการศึกษา
ท้องถิ่น
5. นางสาวชนัญภัค ดิยารัตนกุล	หัวหน้ากลุ่มแผนยุทธศาสตร์ทาง
การศึกษาท้องถิ่น
6. นายวิชิต ทองปาน	ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ
7. นายมงคล ฤทธิพิศ	ท้องถิ่นอำเภอสิรินธรอำนาจ
8. ดร.มนต์ตรี ธนะคุณ	ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
เทศบาลนครอุบลราชธานี
9. ดร.เยาวลักษณ์ สุตะโคตร	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลเมืองมุกดาหาร
10. ดร.วีรพร เชื้ออ่ำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล
อำนาจ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี

คู่มือการพัฒนา
การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุดที่ 3 การจัดการบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

ผู้วิจัย

นางสุรัชดา จิ่งสุทธิวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และเกิดการตระหนักรู้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง คู่มือทั้งหมดมีจำนวน 6 เล่ม ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

นางสุรัชดา จิ่งสุทวิงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คู่มือการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่	
ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน	
การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	4
หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	6
ลักษณะชั้นเรียนที่ดี	7
บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน	8
การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา	12
การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้	19
ภาวะผู้นำในชั้นเรียนของครู	34
บรรณานุกรม	38
แบบฝึกชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน	40
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา	50
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	51

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ชุดที่ 3

การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

ระยะเวลา 21 ชั่วโมง (ศึกษารวันละ 3 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหลักการ จัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการสามารถวิเคราะห์แนวคิด หลักการในการจัด บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการตระหนักในความสำคัญของการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

เนื้อหา

การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ราบรื่นและผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน ประกอบด้วย

- การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ความเป็นมาและความสำคัญ
- หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

- ลักษณะชั้นเรียนที่ดี
- บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน
- การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา
- การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้
- ภาวะผู้นำในชั้นเรียนของครู

สื่อประกอบกิจกรรม

1. คู่มือการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรื่อง การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
2. วีดิโอเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
3. กระดาษ A4
4. ปากกา

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอนวิธีการศึกษาเอกสารแก่ผู้ฝึกปฏิบัติการ หลังจากนั้นวิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกให้เท่ากันแล้วให้ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มร่วมสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ
2. วิทยากรนำเสนอวีดิโอเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน แล้วสรุปแนวคิดหลักการในการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน หลังจากชมวีดิโอจะมีการตั้งคำถามเพื่อซักถามผู้ฝึกปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอโดยจัดทำเป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษกระดาษ A4 อภิปรายถึงความสำคัญของการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนโดยร่วมอภิปราย และสรุปประเด็นสำคัญ
4. ผู้เข้าฝึกปฏิบัติการร่วมกันสรุปหลักการ แนวคิดการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปเป็นข้อคิดในการปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

การประเมินผล

1. ประเมินการทำกิจกรรมตามที่กำหนด
2. ประเมินความสนใจและตั้งใจในการศึกษาคู่มือ ชุดที่ 3
3. ประเมินการซักถามและการให้ข้อคิดเห็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

ความเป็นมาและความสำคัญ

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้การมีห้องเรียนที่มีบรรยากาศแจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวางพอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจมาโรงเรียน เข้าห้องเรียนและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้เป็นครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ ประเภทของบรรยากาศ หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของปฏิสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นในห้องเรียน รวมทั้งเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ถ้าสภาพแวดล้อมดีจะเป็นส่วนช่วย สนับสนุนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น อารมณ์ สังคม เป็นต้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, (2531) สรุปว่าบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจใน

บทเรียนและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ที่ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ที่นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีมิตรต่อกัน มีระเบียบ มีความสะอาด เหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มาโรงเรียน และในการเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกรักให้เกิดขึ้นต่อนักเรียนได้ ก็นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยแท้จริง ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สรุปได้ดังนี้ 1) ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่คับแคบจนเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม 2) ช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามและความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่สะอาด ที่จัดโต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน นักเรียนจะซึมซับสิ่งเหล่านี้ไว้โดยไม่รู้ตัว 3) ช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างที่เหมาะสม มีที่นั่งไม่ใกล้กระดานดำมากเกินไป มีขนาดโต๊ะและเก้าอี้ที่เหมาะสมกับวัย รูปร่างของนักเรียน ฯลฯ 4) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดมุมวิชาการต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน 5) ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การฝึกให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกให้มีอัธยาศัยไมตรีในการอยู่ร่วมกัน ฯลฯ 6) ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมาโรงเรียน เพราะในชั้นเรียนมีครูที่เข้าใจนักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออาทรต่อนักเรียน และนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันแต่ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ไม่มีงบประมาณในการส่งเสริมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการตกแต่งห้องเรียนในแต่ละครั้งอาจจะต้องอาศัยงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ตกแต่งต่างๆ ครูผู้สอนและนักเรียนเกิดความขัดแย้งและมองไม่เห็นความสำคัญของการจัดการบริหารชั้นเรียน ครูไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ ครูบางท่านมีภาระการสอนในหลายชั้นเรียน ทำให้ไม่มีเวลาในการปรับปรุงหรือตกแต่งภายในห้องเรียน อีกทั้งขาดประสบการณ์ในการจัดการบริหารห้องเรียน และในบางโรงเรียนผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและขาดความเข้าใจในการจัดการบริหารชั้นเรียน

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน กระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อห้องเรียนมีสภาพที่เหมาะสม มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ มีวัสดุอุปกรณ์สอดคล้องกับความต้องการ ย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างราบรื่น ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการ

บริหารจัดการของครูมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ

หลักการจัดบรรยากาศชั้นเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้การมีห้องเรียนที่มีบรรยากาศแจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวางพอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจมาโรงเรียน เข้าห้องเรียนและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้เป็นครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ประเภทของบรรยากาศ หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้ อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (learning theory)

การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด
 คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วย
 ประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการ
 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่
 เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวด
 กวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์
 เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้าง
 ปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

ลักษณะของชั้นเรียนที่ดี

เพื่อให้การจัดชั้นเรียนที่ถูกต้องตามหลักการ ผู้สอนควรได้ทราบถึงลักษณะ
 ของชั้นเรียนที่ดีสรุปได้ดังนี้ (<https://sites.google.com/site/darunsitpattanarangsana/sara-naru/kar-prakan-khunphaph-sthan-suksa>)

1. ชั้นเรียนที่ดีควรมีสีสนทนาที่ น่าดู สบายตา อากาศถ่ายเทได้ดี ถูกสุขลักษณะ
2. จัดโต๊ะเก้าอี้และสิ่งของที่อยู่ในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน และกิจกรรมประเภทต่างๆ
3. ให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีอิสระเสรีภาพ และมีวินัยในการดูแลตนเอง
4. ใช้ประโยชน์ชั้นเรียนให้คุ้มค่า ครูอาจดัดแปลงให้เป็นห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์และอื่นๆ
5. จัดเตรียมชั้นเรียนให้มีความพร้อมต่อการสอนในแต่ละครั้ง เช่น การทำงานกลุ่ม การสาธิตการแสดงบทบาทสมมติ
6. สร้างบรรยากาศให้อบอุ่น ให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน

บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน

ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต่างปรารถนาให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ความปรารถนานี้เป็นจริง พรรณี ชูทัย (2522, หน้า 261 – 263) กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จัดแบ่งได้ 6 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ
2. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาด โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศเช่นนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้ลี้กตึงเครียด
3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่านักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับนับถือตนเอง
4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตร ยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียน และรักการมาเรียน

5. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุม ไม่ให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต

6. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จให้มากกว่าการพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่สิ่งที่ล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น บรรยากาศทั้ง 6 ลักษณะนี้ มีผลต่อความสำเร็จของผู้สอนและความสำเร็จของผู้เรียนผู้สอนควรสร้างให้เกิดในชั้นเรียน

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2545, หน้า 7 - 9) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นบรรยากาศทางจิตใจที่มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพราะจะทำให้การจัดการเรียนการสอน หรือการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น มีชีวิตชีวา เป็นบรรยากาศของการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีดังนี้

1. บรรยากาศความคุ้นเคยหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนสรุปได้ดังนี้

1.1 บุคลิกภาพของผู้สอน ได้แก่ การยิ้มแย้มแจ่มใส การแต่งกายสุภาพ และสะอาด มีอารมณ์ขัน ท่าทางเหมาะสม การใช้คำพูดเหมาะสม และมีน้ำเสียงน่าฟัง สิ่งเหล่านี้เป็นการเร้าใจ และดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

1.2 พฤติกรรมการสอนของผู้สอน เป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง ค้นคว้าด้วยตนเองเปิดโอกาสให้หรือการสอนที่ผู้สอนมีความเป็นประชาธิปไตยซึ่งจะทำให้ห้องเรียนดำเนินการเรียนการสอนด้วยความสนุก และมีชีวิตชีวา

1.3 พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศอย่างมากคือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนด หรือนำอย่างเต็มใจ โดยปราศจากการวิพากษ์ วิจาร์ณผู้เรียนกับผู้เรียนรู้จัก ค่อยๆคุยกัน และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการถามคำถามตลอดจนโต้แย้งกับผู้สอน และผู้เรียนอย่างมีเหตุผล และถูกต้องตามกาลเทศะ

2. บรรยากาศที่เป็นอิสระคือ บรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการค้นหาความรู้ และเน้นการทำงานเป็นทีม หรือเป็นกลุ่มให้ผู้เรียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาหรือเรื่องที่เรียน

3. บรรยากาศที่ทำทนาย คือ บรรยากาศที่ผู้สอนสร้างให้ผู้เรียนกระตือรือร้น

สนใจติดตามค้นคว้าศึกษาตลอดจนการสร้างบรรยากาศแข่งขันกันระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มเป็นต้น

4. บรรยากาศของการยอมรับนับถือ คือ บรรยากาศที่ผู้เรียนยอมรับนับถือผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ให้ความรู้และมีความสามารถทั้งด้านเนื้อหา และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังเป็นบรรยากาศที่ผู้สอนต้องยอมรับผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีความสามารถ สติปัญญา ความถนัด ทักษะแตกต่างกัน โดยยอมรับในคุณค่าของผู้เรียนแต่ละคน และนำคุณค่าหรือความสามารถของแต่ละคนมาใช้ให้เป็นประโยชน์

5. บรรยากาศของการควบคุม เป็นบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนในห้องเรียนมีวินัยในตัวเองปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยของห้องเรียน และความรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้ตระหนักเสมอว่าการที่ผู้สอนมีความคุ้นเคย เป็นกันเองกับผู้เรียนนั้นเป็นสิ่งดี แต่ต้องสร้างให้ผู้เรียนมีความเกรงใจ และประพฤติในทางเหมาะสมทั้ง กาย วาจาและใจด้วย

6. บรรยากาศของการกระตุ้นความสนใจ คือผู้สอนทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และผู้สอนรู้จักการให้การเสริมแรง เพื่อให้ผู้เรียนเพิ่มความถี่ของการมีพฤติกรรมในทางพึงประสงค์

ทิสนา แคมมณี (2545; หน้า 45 - 53) ได้ให้แนวคิดและแนวทางสำหรับครูในการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนอย่างสร้างสรรค์ จากผลงานวิจัย การศึกษาพฤติกรรมของครูที่นักเรียนประทับใจ ซาบซึ้งในตัวครู สรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการสอน

1.1 ครูใช้เทคนิคการสอนดี อธิบายเข้าใจง่าย และมีจิตวิทยาในการสอนเล่าเรื่องสนุกสนานสลับการสอน

1.2 ให้ขวัญ และกำลังใจ

1.3 ให้ความช่วยเหลือ เสริมศักยภาพเป็นรายๆ

1.4 ตั้งใจสอน เอาใจใส่ ไม่หยุดสอนโดยไม่จำเป็น

1.5 วางแผนการสอนดี มีความรู้ ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน

2. พฤติกรรมด้านการปกครอง อบรม แนะนำ

2.1 ใช้จิตวิทยาในการอบรม ตักเตือน ชวนคุย และปลอบใจ ยกย่องผู้ทำงานสำเร็จ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ แก้ปัญหา

2.2 ให้ความยุติธรรมแก่เด็ก ให้เด็กตอบคำถามเท่าเทียมกัน ไม่ว่าเด็กเก่งหรืออ่อน ถามทุกข้อซุขทุกคน ตัดสินความผิดด้วยความยุติธรรม

2.3 ให้ความเป็นธรรมกับเด็ก ร่วมกิจกรรมต่างๆ กับเด็ก

2.4 สนใจพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล อบรมสั่งสอนคอยดูแลความ

ทุกซอกซอกของเด็ก

3. พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

3.1 แสดงความรัก ความเมตตา ห่วงใย หวังดี มีน้ำใจต่อศิษย์

3.2 แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละอุทิศตนเพื่อศิษย์

3.3 แสดงความมีเหตุผลครูจะถามถึงสาเหตุทุกครั้งที่เด็กทำผิดหรือ

ขาดเรียน

3.4 แสดงความอดทน อดกลั้น รู้จักควบคุมอารมณ์ และให้อภัย

3.5 พุดจาไพเราะ

ศศิธร ชันดิธรางกูร (2551, หน้า 11) ได้เสนอแนวทางในการสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอย่างเป็นระบบครูควรดำเนินการ ดังนี้

1. เริ่มสร้างความสัมพันธ์

2. สร้างสัดส่วนของคำพูดทางบวกและทางลบอย่างสม่ำเสมอ

3. สื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจเกี่ยวกับความคาดหวังระดับสูงของตน

4. ร่วมกันควบคุมดูแลการแสดงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความคาดหวัง

สมบัติ ตาปัญญา (2549, หน้า 57) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างครูกับนักเรียน จะมีส่วนสนับสนุนให้นักเรียนมีความประพฤติดีหรือป้องกันปัญหาได้

ครูจะต้องพยายามให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของลูกด้วย ปัจจัยสองอย่างที่ทำให้

นักเรียนเสี่ยงต่อการมีปัญหาวุฒิกรรมและการเรียนไม่จบก็คือการที่พ่อแม่ไม่มีส่วนร่วม

หรือไม่สนใจในการเรียนของลูกและการที่พ่อแม่มีความคาดหวังต่ำกับลูก การมีส่วนร่วมของ

พ่อแม่มีผลทางบวกต่อความสำเร็จของเด็ก และเป็นตัวทำนายความสำเร็จในการเรียนที่ดีที่สุด

ของเด็ก ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของครอบครัวยังมีอีกหลายประการ เช่น ทำให้เด็กไป

โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอขึ้นทำให้ทำการบ้านเสร็จอย่างสม่ำเสมอ มากขึ้น ช่วยให้นักเรียนแสดง

ทัศนคติและพฤติกรรมด้านดีมากขึ้น นอกจากนี้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ซึ่ง

อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจและเข้าใจถึงความต้องการความคิดความรู้สึกของนักเรียน เงื่อนไข

ที่สำคัญในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมด้านบวกซึ่งเชื่อมโยงกับการสร้างความสัมพันธ์คือ

1. การรักษาบรรยากาศในห้องเรียนให้อยู่ในด้านบวกเสมอลักษณะที่ครู

ปฏิบัติต่อนักเรียน จะสะท้อนออกมาในพฤติกรรมของเด็ก

2. การให้ความเอาใจใส่นักเรียนเพื่อเพิ่มพฤติกรรมด้านบวก สำหรับนักเรียน

ที่โตแล้ว ความเอาใจใส่อาจแสดงออกโดยการรับรู้และสนใจชีวิตที่บ้านของนักเรียน และในกิจกรรมที่นักเรียนชอบทำ

3. การให้ความสม่ำเสมอในกิจวัตรประจำวันเพื่อให้นักเรียนรู้สึกคาดการณ์ได้ว่าประเด็นเหตุการณ์จะเป็นอย่างไร และสามารถลดความตึงเครียดลงได้ในเวลาที่มีสิ่งที่ไม่น่าพึงใจเกิดขึ้น

4. มีความเสมอต้นเสมอปลายในการตอบโต้กับพฤติกรรมของเด็ก ทั้งพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบ เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนและทำให้นักเรียนได้รับผลดี

5. มีความยืดหยุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนที่เป็นเด็กโตและเด็กวัยรุ่น ฟังเหตุผลของนักเรียนในการทำตามหรือไม่ทำตามคำสั่งครู แล้วพยายามเจรจาหาทางออกร่วมกันซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับมุมมองของนักเรียน ซึ่งจะมีผลช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในอนาคตได้ ยิ่งไปกว่านั้นการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังมีส่วนช่วยเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักเรียนในระยะยาวด้วย

6. ยอมรับว่าการทำผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดา บอกนักเรียนว่า “เราเรียนรู้จากความผิดพลาดเท่านั้น ครูก็ทำผิดพลาดทุกวัน เราทำผิดได้ไม่เป็นไร” ซึ่งเป็นการสร้างมิตรภาพจากการร่วมเรียนรู้ด้วยกันและมีฐานอยู่บนการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

7. สร้างความมั่นใจ พยายามกระตุ้นให้นักเรียนพูดถึงตนเองในด้านบวก ขอให้นักเรียนเล่าให้ฟังว่าเขาทำอะไรได้ดีบ้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็ตาม แล้วพยายามเอาเรื่องนี้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างบทเรียน พยายามให้นักเรียนมีส่วนช่วยครูสอนด้วย

8. มุ่งเน้นที่ความสำเร็จที่เคยมี สำหรับนักเรียนที่มักจะรู้สึกไร้ความสามารถ และกลัวความล้มเหลว ให้ยกย่องโดยอาศัยจากเกรดหรือคะแนนสอบที่ได้ ไม่ว่าจะสูงหรือต่ำก็ตาม แล้วกระตุ้นให้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอีก เสนอทริโกมิทริให้เป็นพิเศษหรือให้งานเพิ่มเพื่อจะได้คะแนนอีกและติดตามตรวจสอบเพื่อปรับปรุงเรื่อยๆ

9. ทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมาย ปรับวิธีการสอน เช่น แทนที่จะบรรยายเรื่องรูปทรงเรขาคณิต ให้แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ แล้วให้พากันออกไปหาสิ่งของที่มีรูปร่างต่างๆ ในบริเวณโรงเรียนมาส่ง โดยใช้เวลา 15 นาที กลุ่มที่ชนะจะได้รางวัล

การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา

จิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology) หมายถึง การค้นพบและส่งเสริมพัฒนา ศักยภาพใน ตัวของบุคคล เช่นความฉลาดหรืออัจฉริยภาพและทำชีวิตให้ปกติสมบูรณ์ยิ่งขึ้นการ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของบุคคลนั้น ชีวิตของทุกคนย่อมประกอบด้วย 2 ระบบสำคัญ คือ กาย และจิต กล่าวคือ จิต (mind) เป็นลักษณะทางนามธรรม เป็นสิ่งละเอียดอ่อนไม่มีตัวตน ไม่มีน้ำหนัก สัมผัสไม่ได้เป็นอัตนัย จิตเป็นสิ่งที่สำคัญที่ให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ จิตที่สงบสุขอารมณ์ดี เบิกบานแจ่มใสจะส่งผลให้ร่างกายมีความสุข ส่วนกาย (body) มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เป็นชีวภาพมีการทำงานที่เป็นระบบสังเกตได้ มีการแสดง ออกมาทางคำพูด ท่าทาง มีการกระทำที่เป็นสื่อกลาง บ่งบอกความรู้สึกภายในจิตใจ แนวคิดนี้ อธิบายได้ว่ากายและจิตมีอิทธิพลต่อกัน บุคคลที่มีการทำงานของกายและจิตที่มีสมดุลย่อมจะ ประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายของชีวิตและจะเป็นบุคคลที่ ตื่นตัว รู้ทัน ความคิด การกระทำและคำพูดของตนเอง จิตวิทยาเชิงบวกเป็นแนวคิดที่เห็นแตกต่างจากการ คิดวิเคราะห์อย่างเดิมๆ ตัวอย่าง เช่น เห็นต่างจากความเชื่อเดิมว่ามนุษย์ทุกคนมีบาปติดตัว กลายเป็นเชื่อว่ามนุษย์มีแรงจูงใจใฝ่ดี โดยมองข้ามว่าทุกคนมีจุดอ่อน หรือจุดลบ ความเห็นแก่ ตัว ก้าวร้าว แต่กลับมองว่าบุคคลมีจุดแข็ง มีเป้าหมายในชีวิต มองคนอื่นดี อยากทำความดี และพัฒนาตนเองจากไม่ดีไปสู่ดี รู้จัก ตระหนักในตนเองมากขึ้น มีเป้าหมายในตนเองที่ชัดเจน กล่าวโดยสรุปว่า แนวคิดนี้เน้นการนำจุดแข็งของมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางปรับวิธีการคิดให้เป็น บวก มีความคิดเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางกายและวาจา เกิดเป็น ผลลัพธ์ที่ตามมา คือความสุขและสามารถกล่าวถึงรูปแบบของความสุข ตามหลักจิตวิทยาเชิง บวก ได้ดังนี้

1. ความสุขขั้นแรกหรือชีวิตมีสุข (pleasant life) หมายถึงการที่มีความสุขจาก เปลือกนอกหรือสิ่ง รอบตัวเราอาจจะเป็นเรื่องของการได้ครอบครองสิ่งที่ ตัวเองรัก การได้ไปดู หนังกับเพื่อนแต่ความสุขประเภทนี้จะไม่ยั่งยืน จะมีความสุขแค่ช่วงแรกๆ ตัวอย่าง เช่น บุคคล ได้โทรศัพท์รุ่นใหม่ล่าสุดมา ใช้ช่วงแรกๆ เกิด ความสุขมากที่ได้ใช้หรือครอบครอง ควรค่ากับ การที่เก็บเงินซื้อ หรือรอคอยวันที่จะได้ใช้งาน แต่พอเวลาผ่านไปนานๆ บุคคลจะรู้สึกว่า โทรศัพท์เครื่องนั้นก็ไม่ได้มีความพิเศษอะไรที่แตกต่างจากรุ่นเก่าที่ผ่านมา

2. ความสุขขั้นที่สอง หรือชีวิตที่ดี (good life) หมายถึงการที่บุคคลได้ทำอะไรรูปแบบจดจ่ออยู่กับ สิ่งนั้นได้ไม่เบื่อหน่าย อาจทำในสิ่งที่ชอบแล้วจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นแล้วมี

ความรู้สึกว่าเวลานั้นได้ผ่านไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมคนเดียวหรือว่าบุคคลอื่นร่วมด้วย เช่น การทำกิจกรรมกับครอบครัว หรือคนที่รัก

3. ความสุขขั้นที่สาม หรือชีวิตที่มีความหมาย (meaningful life) หมายถึงการที่ได้ทำสิ่งที่รักสิ่งที่ชอบแล้วสิ่งนั้นส่งผลให้เกิดความสุขกับคนรอบข้าง สรุปได้ว่า การสร้างความสุขแบบยั่งยืนตามแนวคิดนี้ คือการที่บุคคลได้ทำอะไรที่ตนเองรักแล้วแบ่งปันให้คนอื่นได้มีความสุขด้วย

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสุข

องค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับความสุขในสังคม ซึ่งการที่บุคคลจะมีความสุขนั้นไม่ได้เกิดจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่จะเกิดขึ้นจากเกี่ยวข้องขององค์ประกอบทั้งหมดรวมกัน ในทางกลับกันหากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งบกพร่องขาดความสมดุลไป จะทำให้ความสุขลดลง ตามไปด้วยโดยสามารถจำแนกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสุข ออกเป็น 5 องค์ประกอบหลัก ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมายกำหนดให้ชีวิตมี สันติสุข บุคคลจะต้องกำหนดเป้าหมายในชีวิตให้ ชัดเจน และมีความตั้งใจว่าจะดำเนินชีวิตของตนตาม แบบที่กำหนดไว้ให้ได้ ซึ่งการกำหนดให้มีชีวิตที่เกิดความสันติสุข ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ การมีความคิดที่เป็นอิสระ และการมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย

2. เศรษฐกิจที่พอเพียง เศรษฐกิจเป็นเรื่องพื้นฐานของความสุขใน ทุกๆ ระดับดังนั้นบุคคลจะมีความสุขได้ จะต้อง มี พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจที่มั่นคงหรืออย่างน้อยก็สามารถเพียงพอกับความต้องการขั้นพื้นฐานได้ โดยใช้ตอบสนองกับปัจจัย 4 ตามความจำเป็น ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียง ก็เกิดเป็นความสมดุล เรียกว่าเศรษฐกิจสมดุล เมื่อเกิดความสมดุลก็จะทำให้ทุกอย่างปกติ

3. ครอบครัวที่อบอุ่น ครอบครัวเป็นระบบสังคมที่เล็กที่สุดของมนุษย์แต่มีความสำคัญที่สุดเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวในช่วงของความ เป็นเด็ก เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ในวัยเด็ก ครอบครัวเปรียบเสมือนเป็นหัวใจหรือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมของมนุษย์การพัฒนาทุกชนิดจะต้องเริ่มต้นจากครอบครัว และไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะใดก็ตามครอบครัวจะรับผลกระทบมากที่สุดทุกครั้ง การทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขจึงเป็นการสร้างฐานของครอบครัวและสังคมให้มั่นคงและเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาที่ถูกต้อง

4. การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ คำว่า “สุขภาพ” หมายถึงสภาวะ เป็น ภาวะที่บุคคลมีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมในทัศนะทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งภาวะของมนุษย์ตามความรู้สึกออกเป็นคู่กัน คือ สุขกับทุกข์ แต่ มิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เพียงแต่กำหนดขึ้นในลักษณะ “ทวิลักษณ์” ที่มีความสัมพันธ์ในแบบตรงกันข้ามกัน คือ เมื่อใดมีความสุข ก็แสดงว่ามีทุกข์น้อยลง เมื่อใดมีทุกข์ ก็แสดงว่ามีสุขน้อย เป้าหมายจริงๆ ของพระพุทธศาสนามีได้มีจุดเน้นอยู่ที่ความสุข แต่เป็นเรื่องของอิสรภาพ พุทธธรรมมีหลักว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการพัฒนาไปสู่อิสรภาพ สิ่งที่มีมนุษย์ไม่ชอบคือความบีบคั้น ดังนั้นความบีบคั้นก็คือความทุกข์ อิสรภาพจึงมีความหมายว่าหลุดพ้นจากความบีบคั้น หรือความทุกข์นั่นเอง ดังนั้นคำว่าสุขภาพที่สมบูรณ์จึงมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่าเป็นภาวะที่หลุดพ้นจากความบีบคั้นหรือความทุกข์ บุคคลจะมีสุขภาพที่สมบูรณ์ จะต้องเป็นอิสระจากความบีบคั้นทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้าน สติปัญญา ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีสุขภาพที่ สมบูรณ์ คือผู้ที่มีความสุขที่แท้จริง

5. ชุมชนหรือสังคมที่เข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้แต่มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีการจัดการเมื่อเกิดความเป็นชุมชนขึ้น การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งทำให้เกิดความสุข ความสร้างสรรค์ และมีศักยภาพ ถึงแม้ว่าความสุขจะเกิดจากหลายองค์ประกอบ อย่างไรก็ตามการสร้างความสุขด้วยตนเอง นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สามารถทำได้อย่างเห็นได้ชัด และเกิดเป็นผลลัพธ์ออกมาเทคนิคการสร้างความสุขนั้น อาจไม่สามารถสรุปออกมาเป็นแนวทางที่ปฏิบัติได้อย่างเป็นแบบแผนที่แน่นอนจากศาสตร์ที่มีหลากหลาย จึงขอเสนอในส่วนขอของเทคนิคการสร้างความสุขด้วยตนเองด้วยจิตวิทยาเชิงบวก

การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาหรือทางด้านจิตใจ จะช่วยสร้างความรู้สึกให้นักเรียนเกิดความสบายใจในการเรียน ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ไร้ความสนใจ ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสุข นักเรียนจะเกิดความรู้เช่นนี้ ขึ้นอยู่กับ ครู เป็นสำคัญ ในข้อเหล่านี้

1. บุคลิกภาพของครู

สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกาย การยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครู จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี

2. พฤติกรรมการสอนของครู

พฤติกรรมการสอนของครูมีบทบาทในการสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักเรียน เช่นเดียวกับบุคลิกภาพของครู ในการสอนครูต้องใช้เทคนิคและทักษะการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนและบทเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และทักษะตามที่หลักสูตรกำหนด พฤติกรรมของครูควรเป็นดังนี้

2.1 ตอบสนองพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ใช้วาจา ใช้ท่าทาง ให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนให้ทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ ครูควรเสริมแรงให้ทั่วถึงและเหมาะสม

2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้นักเรียนเห็นว่าความคิดของเขามีประโยชน์ พยายามนำความคิดเห็นนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้

2.3 ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้การเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และได้ผลงานนำมาสู่ความภาคภูมิใจในกลุ่มและตนเอง ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำนั้น ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของงาน ความรู้และความสามารถของนักเรียนในกลุ่ม เพื่อให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างความรู้สึทางบวกให้แก่ นักเรียน งานใดที่ครูเห็นว่ายาก ครูควรเข้าไปดูแลกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันคิดแก้ปัญหาในกลุ่มของตน ครูจะต้องมีความอดทนที่จะไม่รีบชี้แนะ หรือบอกวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ต้องฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการต่างๆ หลากๆ แบบจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ

2.4 ใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรคิดค้นคว้าและแสวงหาแนวทางวิธีการใหม่ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือนักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เช่น วิธีการสอนแบบทดลอง แบบแก้ปัญหา แบบแสดงบทบาทสมมุติ แบบสืบสวนสอบสวน แบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แบบ

อภิปราย แบบศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจ การจะใช้วิธีสอนแบบใด นั้นครูต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญา และวัยของนักเรียน

3. เทคนิคการปกครองชั้นเรียนของครู

เทคนิคหรือวิธีการที่ครูใช้ปกครองชั้นเรียนมีส่วนส่งเสริมในการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา กล่าวคือ ถ้าครูปกครองชั้นเรียนด้วยความยุติธรรม ยึดหลักประชาธิปไตย ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ ยินดีปฏิบัติ นักเรียนก็จะอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกอบอุ่นพอใจและสบายใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูโหด ไม่ยุติธรรม เลือกที่รักมักที่ชัง ปกครองชั้นเรียนแบบเผด็จการ นักเรียนจะเกิดความรู้สึกไม่ศรัทธาครู ไม่เห็นคุณค่าของระเบียบกฎเกณฑ์ ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่อยากมาโรงเรียนในที่สุด ดังนั้นเทคนิควิธีการปกครองชั้นเรียนของครูจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาด้วยในการปกครองชั้นเรียน ครูควรยึดหลักต่อไปนี้

3.1 หลักประชาธิปไตย ครูควรให้ความสำคัญต่อนักเรียนเท่าเทียมกัน ให้ความเสมอภาค ให้อิสระ ให้โอกาสแก่ทุกคนในการแสดงความคิดเห็น ขณะเดียวกันครูต้องใจกว้าง ยินดีรับฟังความเห็นของทุกคน และควรฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย

3.2 หลักความยุติธรรม ครูควรปกครองโดยใช้หลักความยุติธรรมแก่นักเรียนทุกคนโดยทั่วถึง นักเรียนจะเคารพศรัทธาครู และยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบของครู ยินดีปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครู ตลอดจนไม่สร้างปัญหาในชั้นเรียน

3.3 หลักพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
 เมตตา หมายถึง ความรักและเอ็นดูความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข
 กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์
 มุทิตา หมายถึง ความยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ลาภยศ สุข สรรเสริญ
 อุเบกขา หมายถึง ความเที่ยงธรรม การวางตัวเป็นกลางการวางใจเฉย
 ถ้าครูทุกคนยึดหลักพรหมวิหาร 4 ในการปกครองชั้นเรียน นอกจากจะทำให้นักเรียนมีความเคารพศรัทธาครู และมีความสุขในการเรียนแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ นักเรียนด้วย

3.4 หลักความใกล้ชิด การที่ครูแสดงความเอาใจใส่ ความสนใจ ให้ความใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา วิธีการ

แสดงความสนใจนักเรียนทำได้หลายวิธี จิตรา วสุวานิช (2531, หน้า 135) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

3.4.1 ครูจะต้องรู้จักนักเรียนในชั้นทุกคน รู้จักชื่อจริง ชื่อเล่น ความสนใจของเด็กแต่ละคน เป็นต้นว่า งานอดิเรก มีพี่น้องกี่คน จุดเด่น จุดด้อย ของนักเรียนแต่ละคน

3.4.2 ครูจะต้องแสดงความสนใจในสารทุกข์สุกดิบของเด็กแต่ละคน เช่น หมั่นถามความเป็นไปของพี่น้อง ความคืบหน้าของการสะสมแต้มปี คือ ไม่เพียงรู้แต่ว่าเด็กเป็นอะไรในข้อ 1 แต่รู้ข่าวคราวเคลื่อนไหวของสิ่งเหล่านั้นด้วย

3.4.3 ครูจะมอบเวลาของตนเพื่อเด็ก เวลาที่นอกเหนือจากงานสอน ได้แก่ เวลาเย็นหลังเลิกเรียน ช่วงพักระหว่างการเรียน เพื่อช่วยเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ว่าต้องการขอคำปรึกษา ต้องการขอคำแนะนำในการหารายได้พิเศษ ครูจะต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเด็กได้ตลอดเวลา

3.4.4 ครูจะต้องใกล้ชิด สัมผัสทั้งร่างกายและจิตใจ คำสั่งสอนและการกระทำของครูจะต้องสอดคล้องกัน เป็นต้นว่า ถ้าครูจะอบรมสั่งสอนเด็กเรื่องความซื่อสัตย์ ครูจะต้องปฏิบัติตนเป็นคนซื่อสัตย์ด้วยเช่นกัน กายสัมผัสก็เป็นสิ่งจำเป็น การจับต้องตัวบ้างจะเป็นสื่อทำให้เด็กรู้สึกถึงความใกล้ชิดสนิทสนม

4. ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน

ปฏิสัมพันธ์ (interaction) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล 2 คน หรือบุคคล 2 ฝ่าย โดยต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน (ประดินันท์ อุปรมัย, 2523, หน้า 133) ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่

4.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี หมายถึง ทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม ครูให้ความเป็นกันเองแก่นักเรียน ให้นักเรียนมีอิสระและมีความสบายใจในการทำกิจกรรม บรรยากาศภายในห้องเรียนก็จะไม่ตึงเครียด เป็นบรรยากาศที่รื่นรมย์ น่าเรียน น่าสอน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

4.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน บรรยากาศในห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่ดีให้นักเรียนได้ถ้านักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ มีความสมัครสมานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ฯลฯ นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้นั้น ขึ้นอยู่กับครูเป็น

สำคัญ กล่าวคือ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง ส่งสอนอบรม ปมนิสัย และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้ถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อยๆ ซึบซาบ และซบเอาสิ่งที่ดีงามไว้ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนที่พึงประสงค์ เมื่อนักเรียนทุกคน ต่างเป็นคนดี เพราะมีครูดี ทุกคนก็จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันเป็นส่วนสร้างเสริมให้เกิด บรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

4.3 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา หมายถึง การพูดจาพร้อมกันในชั้นเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน อาจเป็นการบรรยาย การอภิปราย การถามคำถาม การมอบหมายงาน การพูดของนักเรียน เป็นต้น ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเช่นกัน

พรเพ็ญ สุวรรณเดชา (2554, หน้า 14) ได้กล่าวถึงผลดีของการมีปฏิสัมพันธ์ ทางวาจาที่ดีต่อกันไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจาด้วยดีระหว่างครูกับนักเรียน จะช่วยสร้างความ เข้าใจอันดีต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดี เพราะมีการสื่อความหมายที่ถูกต้อง เข้าใจกัน
3. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจที่จะรับวิชาการ หรือทำความเข้าใจบทเรียน และกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่หวาดกลัวครู
4. ช่วยให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจในตัวครู มีเหตุผล
5. ช่วยให้แก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นได้
6. ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดเจตคติ ความสนใจ ค่านิยม และ ผลการเรียนรู้ เป็นไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจานั้นควรใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมทางวาจาที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เช่น ครูยอมรับ ความรู้สึกของนักเรียน ครูชมเชยสนับสนุนให้กำลังใจ ครูยอมรับหรือนำความคิดเห็นของ นักเรียนมาใช้ ครูถามเพื่อให้นักเรียนตอบ ฯลฯ โดยครูหลีกเลี่ยงการใช้อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงฝ่ายเดียว เช่น ครูบรรยาย ครูสั่งการ ครูวิจารณ์ ฝ่ายเดียว ฯลฯ ดังนั้น ครูควรสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจาโดยใช้อิทธิพลทางอ้อม เพื่อส่งผลดีต่อ การเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนการสอนและเกิดความศรัทธาในครูผู้สอน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควร ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา โดยปรับบุคลิกภาพความเป็นครู ให้เหมาะสมปรับพฤติกรรมการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีเทคนิคในการปกครองชั้น

เรียน และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นเกิดจากการเรียนรู้ที่ครบวงจร ซึ่งได้แก่การให้ ผู้เรียนเลือกเรื่องที่จะเรียนและวิธีการเรียน จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามที่ได้คิดไว้โดยการเรียนรู้ ร่วมกับกลุ่ม แล้วสรุปความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ยังเกิดจากการ สนับสนุนจากปัจจัยเอื้อสามประการคือ การเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของ วัยหรือพัฒนาการได้แก่ การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหวและการกระทำ ปัจจัยเอื้อประการต่อมา คือบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างความรู้สึกรู้สึกมีความสุข ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด ปลอดภัยและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ส่วนปัจจัยเอื้อที่สามคือการดูแลสนับสนุนและอำนวยความสะดวกของครูในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้สร้างความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับครู และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการ เรียนรู้ของเด็ก เพราะการเรียนท่ามกลางบรรยากาศที่มีความสุข ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกรู้สึก ผ่อนคลายไม่กดดัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพบรรยากาศในชั้นเรียนจำแนก ออกได้ดังนี้

1. บรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการ กระทำของ ผู้เรียนที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าลักษณะบรรยากาศ ทางจิตวิทยาเป็นไปในทางบวก ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกรู้สึกอบอุ่นใจ ผ่อนคลาย ทำให้เกิดการ เรียนรู้ได้โดยง่าย และมีผลทำให้รู้สึกมีความสุขในการเรียนรู้ ทำให้เป็นผู้ที่รักและใฝ่ในการ เรียนรู้

2. บรรยากาศทางกายภาพ เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดจากการจัด อาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และสภาพของผู้เรียน การ จัดบรรยากาศทางกายภาพที่ตอบสนองผู้เรียนและการทำกิจกรรมต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนได้รับ ความสะดวก และดำเนินกิจกรรมด้วยความราบรื่น ส่งผลให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี ไม่ติดขัดไม่รู้สึกว่ามีความ ยุ่งยาก ทำให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนและเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น มีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. บรรยากาศทางสังคม เป็นบรรยากาศที่เกิดจากผลการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม ที่อยู่ ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การมีบรรยากาศทางสังคมที่เป็นมิตรต่อกัน จะทำให้ ผู้เรียนรู้สึก อบอุ่นใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน มีการอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร ซึ่งส่งผลต่อ

การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของการจัดการศึกษา

จากประเภทของบรรยากาศที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้น ครูซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศดังกล่าวได้ จึงมีแนวทางที่จะส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. บรรยากาศทางจิตวิทยา ซัยฮอนันต์ สมุทวณิช (2543, หน้า 16 -17) ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรเริ่มต้นจากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด คือ ความรู้สึกภายใน ทั้งนี้จะต้องไม่มีบรรยากาศของความกลัว ความหวาดระแวง ความดูหมิ่นเหยียดหยาม ตีเตียน บรรยากาศของการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องให้อิสระแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอิสระภาพจากความหวาดกลัว ซึ่งจากความคิดเห็นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบรรยากาศทางจิตวิทยาที่มีผลต่อความรู้สึก และการกระทำของผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยาที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1 การสร้างบรรยากาศที่ท้าทายกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความอยากรู้ อยากเห็น อยากแก้ปัญหา อยากแสวงหาคำตอบ ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ว่าตนเองมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมนั้นๆ ได้ และให้กำลังใจ เมื่อผู้เรียนได้ลงมือทำหรือตอบสนอง รวมทั้งการยกตัวอย่างความสำเร็จ หรือสิ่งที่ผู้เรียนเคยทำมาก่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในความสามารถ และเกิดความภูมิใจทำให้ไม่มีความกลัวที่จะทำ กิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

1.2 การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย มีความเป็นมิตร ปราศจากความ หวาดกลัวที่จะแสดงออก ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวจะทำให้เด็กเป็นคนกล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าที่จะคิดลองทำสิ่งต่างๆ ไม่ว่าผลที่ได้นั้นจะเป็นไปตามที่คิดหรือไม่ก็ตาม การสร้างบรรยากาศดังกล่าวสามารถทำได้โดยครูทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดความราบรื่นในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยอาจเข้าไปช่วยเป็นผู้ร่วมคิดในการทำปัญหาที่ยากให้ง่าย หรือลดความซับซ้อนลง แต่ยังคงให้เด็กได้ใช้ความสามารถของเขาในการเรียนรู้ โดยมีการสนับสนุนเสริมแรง และให้คำปรึกษาจากครู

1.3 บรรยากาศที่เป็นอิสระในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง บรรยากาศดังกล่าวนี้จะทำให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ลดการพึ่งพิงผู้อื่น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง กล้าริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำ และกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ บรรยากาศที่เป็นอิสระนี้ทำได้โดยครูให้โอกาส และสนับสนุนให้เด็กได้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง ครูเป็นเพียงผู้ให้ คำปรึกษา ให้การช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการเท่านั้น ขณะเดียวกันต้อง

ให้โอกาสแก่เด็กแต่ละคนในการที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน และให้เวลาอย่างพอเพียงตามความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้และใช้เวลาในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่แม้ว่าเด็กจะได้รับอิสระดังกล่าว ครูก็ต้องสอนให้เด็กคำนึงถึงการอยู่ร่วมกัน ความเป็นอิสระของแต่ละคนจะต้องไม่รบกวนหรือทำให้ผู้อื่นมีความสะดวกน้อยลง

1.4 บรรยากาศที่ทำให้ได้รับความสำเร็จและเรียนรู้ผลที่เกิดจากการทำสิ่งต่างๆ บรรยากาศดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีกำลังใจเข้มแข็ง มีความมั่นใจในการทำสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการทำสิ่งต่างๆ และยอมรับผลจากการกระทำทั้งความสำเร็จและผลที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ครูสามารถสร้างบรรยากาศดังกล่าวได้โดยการให้เด็กกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนที่จะทำกิจกรรมต่างๆ และลงมือปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ ให้เวลาอย่างเพียงพอที่จะทำตามแผนงาน ครูคอยสนับสนุนให้กำลังใจ คอยแก้ปัญหาเมื่อเด็กต้องการ ให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับหลังการปฏิบัติ ให้การเสริมแรงชื่นชมยินดีต่อผลสำเร็จ แต่ถ้าหากผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ก็อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการหาความรู้จากความล้มเหลว ให้กำลังใจและให้ทดลองแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ต่างออกไป

1.5 บรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน โดยการเริ่มจากการที่ครูยอมรับผู้เรียนให้มีความสำคัญต่อการคิดและการกระทำของผู้เรียน รับฟังและให้มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ จัดให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มให้ได้รับความสำเร็จจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการยอมรับระหว่างเด็กกับเพื่อน และเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากครู เห็นความสำคัญของกลุ่ม บรรยากาศ ดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพ ได้รับประสบการณ์ทางบวกในการพัฒนาตนเอง เกิดการ นับถือระหว่างกัน ทำให้เกิดความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น สามารถที่จะคิด เลือกลงและตัดสินใจ เข้าใจถึงความสามารถของตนเอง ยอมรับผลการกระทำทั้งที่สำเร็จและทำความเข้าใจได้เมื่อทำผิดหรือล้มเหลว รู้จักนำอุปสรรคหรือความล้มเหลวมาเป็นประสบการณ์การเรียนรู้และแนวทางแก้ปัญหา เนื่องจากเชื่อว่าตนมีความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้หลากหลายวิธีเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ

1.6 บรรยากาศแห่งความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เนื่องจากเด็กทุกคนต้องการความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยทางจิตใจ ต้องการการเอาใจใส่ และความรักใคร่ การจัดให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกัน ได้เล่น ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยขัดหรือลดความขัดแย้งลงให้มากที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลย การสอนให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักการให้อภัย และช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดความรู้สึกรักใคร่ กลมเกลียวกัน นอกจากนี้ครูต้องแสดงความรู้สึกที่ดีต่อผู้เรียน แสดงให้ผู้เรียนรับรู้ว่าคุณเป็นที่ยอมรับของครู ทั้งการคิดและการ

กระทำ การแสดงออกของครู ได้แก่ การแสดงท่าทีที่แสดงถึงการเอาใจใส่ทางบวกต่อผู้เรียน อย่างจริงใจที่สอดคล้องกับการแสดงออกทางบวกของผู้เรียน เช่น การสัมผัสทางกาย การมอง การสบตา การใช้คำพูด การแสดงสีหน้าท่าทาง การได้รับการเอาใจใส่ดังกล่าว ทำให้ผู้เรียน รู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของครู มีความสำคัญ เป็นคนหนึ่งที่มีความหมาย ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น บรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างรักใคร่ ทำให้เกิดความสุขในการทำสิ่ง ต่างๆ และเกิดการเรียนรู้โดยง่าย

2. การจัดบรรยากาศทางกายภาพ เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมด้านอาคาร สถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งความรู้ที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของผู้เรียน โดยเน้นความสะดวกสบาย สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ มีเครื่องมือและแหล่ง ความรู้ สอดคล้องกับกิจกรรมและความต้องการ สำหรับการจัดบรรยากาศทางกายภาพที่ ส่งเสริมการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ดังนี้

2.1 การจัดสถานที่และบริเวณในห้องเรียนที่อำนวยความสะดวกและ ตอบสนองการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีการกำหนดพื้นที่ในการจัดเก็บอุปกรณ์ เครื่องเล่น ที่เด็ก ต้องการใช้อย่างเป็นระบบสะดวกในการนำมาใช้ การทำความสะอาดและการจัดเก็บจัดบริเวณ การทำกิจกรรมที่สะดวกต่อการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีบริเวณที่ว่างพอที่จะเคลื่อนไหวได้อย่าง อิสระ สามารถเตรียมย้ายไปสู่การทำกิจกรรมอื่นได้โดยไม่รบกวนทำกิจกรรมของผู้อื่น มีการ จัดบริเวณสำหรับการจัดแสดงหรือเก็บผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรมของเด็ก

2.2 การจัดสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจาก เด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการกระทำ การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจและ แสดงผลการเรียนรู้ผ่านการแสดงออกและจากผลงาน ดังนั้นจะต้องจัดหาสื่อ อุปกรณ์ที่ สอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ การมีสื่อ วัสดุอย่างหลากหลาย พอเพียง สะดวกในการนำมาใช้ จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้

2.3 การจัดแหล่งความรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมและความสนใจของ ผู้เรียน ซึ่งแหล่งความรู้เหล่านี้ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งที่สอดคล้องกับหน่วยประสบการณ์ ที่ผู้เรียนเลือกเรียน และแหล่งความรู้ที่จัดประจำไว้ เพื่อตอบสนองความสนใจที่หลากหลาย การจัดแหล่งความรู้ควรคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและใช้ได้อย่างสะดวก ขณะเดียวกันแหล่งความรู้ก็ต้องน่าสนใจ เป็นเครื่องเร้ากระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียน อยากสืบเสาะ ค้นหา และลงมือปฏิบัติ

3. บรรยากาศทางสังคม เป็นบรรยากาศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลที่อยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกรักที่จะเรียนรู้และเกิด

การเรียนรู้ได้โดยง่าย การเรียนรู้ดังกล่าว ได้แก่ การเรียนรู้ด้านความรู้ และการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจาก เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา คือ การให้ผู้เรียนมีความรู้ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นมีความสุข สำหรับการจัดบรรยากาศทางสังคมที่สนับสนุนการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.1 การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีความเท่าเทียมกัน โดยครูต้องกำหนดให้มีอิทธิพลในท้องถิ่นให้น้อยที่สุด สร้างระบบการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย ให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับผู้เรียนด้วยกัน ฝึกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3.2 การสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมใจ โดยจัดกิจกรรมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เล่น ทำงานและเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ครูคอยปรับปรุงการใช้ภาษา มารยาทและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้เด็กสามารถทำงานกับกลุ่มเพื่อนได้อย่างดี เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำสิ่งต่างๆ ในบรรยากาศร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งแม้จะมีการแข่งขันกันบ้าง แต่ควรเป็นการแข่งขันกันอย่างเป็นมิตร ได้มีโอกาสได้รับผลแห่งการทำงานร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งด้านความคิด และการกระทำอันส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นต่อไป

3.3 สร้างบรรยากาศแห่งการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันทั้งครูกับผู้เรียน ในหมู่ ผู้เรียนด้วยกัน และกับบุคคลอื่นๆ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เริ่มด้วยการสื่อสารที่ดี ซึ่งการสื่อสารระหว่างกันนั้นสามารถทำได้ทั้งการใช้วาจา ภาษาท่าทาง และการปฏิบัติต่อกัน ครูมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อกันด้วยดี ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ครูมีหน้าที่ในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และจะต้องเป็นแบบฉบับของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองกับผู้อื่น

3.4 สร้างบรรยากาศที่ไม่กดดัน โดยลดกิจกรรมที่ต้องมีการแข่งขัน เพื่อให้เกิดผลแพ้ ชนะหรือการเป็นที่หนึ่งเหนือผู้อื่น ให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงออกเท่าเทียมกัน และได้รับการยกย่องเหมือนกัน สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ ควรประเมินผลที่แสดงถึงพัฒนาการแห่งความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ให้ผู้เรียนได้รู้ผลของการกระทำของตนเอง และมีการพัฒนา ตนเองโดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่นจะเห็นได้ว่าบทบาทของครูในการจัดการเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นั้น ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นเดียวกับการจัดประสบการณ์ด้านสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการสร้างบรรยากาศที่ดีไม่ใช้มีความหมายแต่เพียงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่ยัง

ส่งผลต่อการสร้างความรู้สึที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อการเรียน ทำให้เกิดลักษณะของการเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้และมีความต้องการที่จะรู้ในสิ่งต่างๆ ต่อไป

กุญแจ 5 ดอก ก้าวสู่ BBL

5 keys to BBL

1		สนามเด็กเล่นแบบ BBL playground
2		ห้องเรียนที่กระตุ้นสมอง Brainy Classroom
3		กระบวนการเรียนรู้แบบ BBL BBL Learning Process
4		หนังสือเรียน BBL
5		สื่อและนวัตกรรมแบบ BBL BBL Innovations

กุญแจดอกที่ 1. สนามเด็กเล่น

เปลี่ยนสนามเด็กเล่น เพื่อพัฒนาสมองน้อยและไขสันหลังให้แข็งแรง เมื่อเด็กออกกำลังกายร่างกายจะส่งเลือดไปเลี้ยงสมองมากขึ้น ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

Make จัดทำสนามที่มีฐานหลากหลาย ให้เด็กได้วิ่ง ปีน โหน ลอด กระโดด ฯลฯ และมีวัสดุกันกระแทก

Move จัดเวลาให้เด็กได้เล่นสนามวันละ 20 - 30 นาที ทุกวัน โดยมีคุณครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิด

กฎแฉอดอกที่ 2 ห้องเรียน

เปลี่ยนห้องเรียน เพื่อเปลี่ยนสมองของเด็กสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ มีความเข้มข้น มีสีสัน จะช่วยกระตุ้นให้เด็กสามารถเรียนรู้และจดจำเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น

Color ปรับปรุงห้องเรียน ทาสีผนังหรือนำพิวเจอร์บอร์ดสีมาติดผนัง และทาสีโต๊ะเก้าอี้

Corner จัดมุมอ่านไว้ในห้องเรียนทุกห้อง

Clean things that are not used in the classroom. จัดวางอุปกรณ์และสื่อต่างๆ ไว้บนชั้นให้เป็นระเบียบ

Clear รีบบอร์ดเก่าที่ไม่มีประโยชน์ทิ้งไป แล้วนำความรู้ที่มีประโยชน์มาจัดบอร์ด

กฎแฉอดอกที่ 3 กระบวนการเรียนรู้

กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สมองของเด็กตื่นตัว สนใจ ทำทหายความคิด ค้นหา ลองผิด ลองถูก เรียนรู้ และจดจำ

One กระตุ้นสมองน้อย ด้วยกิจกรรม “ขยับกาย ขยายสมอง” ทุกๆ ด้าน

ต้นชั่วโมง

Two กระตุ้นสมองทั้งสองซีก โดยใช้บทเพลงและบทกลอน และกิจกรรมที่สนุกสนานช่วยในการสอนภาษาและคณิตศาสตร์

Four กระตุ้นสมองทั้งสองส่วน โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เห็นภาพ ได้รับรู้ผ่านการได้ยินเสียง ได้เคลื่อนไหว และได้ใช้ประสาทสัมผัส

กฎแฉดอกที่ 4 หนังสือเรียน

ใช้หนังสือและใบงาน ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับการทำงานของสมอง เพื่อช่วยกระตุ้นสมองของนักเรียน ฝึกให้เด็กคิดที่ละขั้นตอน และนำทักษะและความรู้ในแต่ละขั้น มาประกอบกันเป็นความเข้าใจ (concept) ในที่สุด

Brainy Books จัดหาหนังสือเรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

Brainy Worksheets จัดทำใบงานตามหลักการ BBL ที่มี roadmap นำนักเรียนสู่ความสำเร็จ

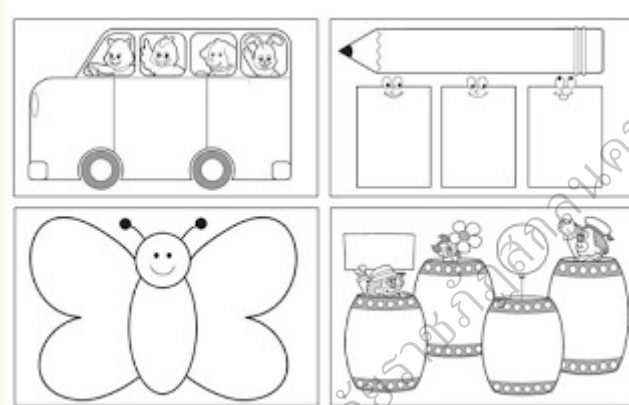
กฎแฉดอกที่ 5 สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้

ใช้สื่อและนวัตกรรมที่แปลกใหม่ น่าตื่นเต้น และมีสีสัน และมีจำนวนเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคนเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยในการเรียนรู้ และกระตุ้นให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน ฟังพอใจ เกิดความตั้งใจที่จะเรียนรู้เนื้อหาที่ซับซ้อน

Learning Tools จัดหาสื่อ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับ
กิจกรรมการเรียนรู้

Learning Board จัดหากระดานเคลื่อนที่ สำหรับห้องเรียนชั้นอนุบาลและ
ประถมทุกห้อง

Learning Cards จัดหาบัตรภาพ บัตรคำ เพื่อใช้ประกอบการสอน

ใบอนุญาต FB : Phunyanuch Phutakunthong

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชั้นเรียน

การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง และคนอื่นๆ เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการชั้นเรียนประสบผลสำเร็จ (Carla, 2008 : p 18 – 25) เช่นเดียวกับที่ (ศศิธร ชันดิธรางกูร, 2551, หน้า 4 – 5) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินงานจัดการชั้นเรียนของครู ขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญ คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนหรือนักเรียนกับนักเรียนเป็นอย่างไร และBurden (2003, p 3) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก (Positive social interaction)เป็นความสามารถของ

ครูที่สำคัญในการควบคุมชั้นเรียนในขณะที่มีการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ McLeod และคณะ (2003 , p 65) ยังได้กล่าวว่าสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นไปด้วยดีหรือไม่เพียงใดโดยความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนด้วยตนเอง หรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนหรือครูกับผู้บริหาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนผู้เรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

สัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนโดยเฉพาะในวันแรกที่ครูพบกับนักเรียน บุคลิกภาพของครูอาจจะส่งผลต่อความรู้สึกทางบวกหรือทางลบแก่นักเรียนได้ นอกจากนี้การใช้การสื่อสารกับนักเรียนก็เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเพื่อให้ครูสามารถจัดการกับพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ศศิธร ชันติธรางกูร (2551 , หน้า 16 - 17) ได้กล่าวว่า การสื่อสารที่ครูสามารถใช้ในการจัดการชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมเป็นการสื่อสารของครูกับนักเรียนทั้งในระหว่างการดำเนินการสอนหรือการดูแลเด็กในระหว่างการปฏิบัติงานกลุ่มหรือการทำงานตามลำพัง โดยได้กล่าวถึงทักษะการสื่อสารที่ครูควรใช้ประกอบด้วย

1. การสื่อสารด้วยคำพูด โดยทั่วไปการสื่อสารประกอบด้วยสองส่วน คือ ทักษะการส่งสาร (Sending skill) และทักษะการรับสาร (Receptive skill) ในการจัดการชั้นเรียนครูจำเป็นต้องใช้การสื่อสารกับนักเรียนทั้งการส่งสาร ซึ่งครูควรใช้คำพูดที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ควรเป็นเสียงที่อบอุ่นเป็นกันเอง ยอมรับ เห็นใจ เข้าใจ ถ้าเป็นคำถามที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและครูควรยอมรับความคิดเห็นนั้นๆ หรือถ้ามีการแก้ไขปรับปรุงควรเป็นไปในทางบวกทักษะการรับสารสำหรับครูเป็นทักษะการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การกระตุ้นให้เด็กคิดและแสดงความคิดเห็นของตนออกมาจะทำให้ครูเข้าใจถึงความรู้พื้นฐานหรือความรู้สึกนึกคิดของเด็กเพื่อจะได้แก้ไขและป้องกันปัญหาอันเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างครูกับนักเรียนหรือนักเรียนกับนักเรียนเองเพื่อให้การดำเนินการในชั้นเรียนเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ

2. การสื่อสารที่ไม่ใช้คำพูด กิริยาท่าทาง การแสดงออกของครูก็เป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารให้นักเรียนทราบว่า ณ ขณะนั้นครูต้องการให้นักเรียนทำอะไร เช่น ไม่คุยกัน สนใจบทเรียน เป็นการป้องกันปัญหาด้านพฤติกรรมได้วิธีหนึ่ง ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้าและสายตา ครูอาจใช้การสบตาเพื่อให้นักเรียนทำหรือไม่ทำอะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นักเรียนที่เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของครูจะสามารถสื่อสารกับครูได้โดยไม่ต้องใช้คำพูดใดๆ เลยแม้แต่คำเดียว นอกจากนี้ครูอาจใช้การแสดงสีหน้าเรียบเฉยเพื่อสื่อสารให้นักเรียนทราบว่ากำลังแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น กำลังล้อเลียนเพื่อนหรือเรียกร้องความสนใจจากครู เมื่อครูไม่สนใจจะทำให้ให้นักเรียนหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นลงไปได้ หรือครูอาจแสดงสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสให้กับนักเรียนที่ตอบคำถามครูได้ เป็นต้น นอกจากนี้ครูอาจใช้ท่าทางในการสื่อสารกับนักเรียนในกรณีต่างๆ ขณะที่ครูกำลังสอน ได้แก่ การเดินเข้าไปใกล้เด็กคนใดคนหนึ่งเพื่อเป็นการปลอบใจและให้กำลังใจเด็กที่มีความไม่มั่นใจในการแสดงออกหรือการพูดแสดงความคิดเห็น การที่ครูเดินเข้าไปใกล้ ยิ้มหรือพยักหน้าให้เด็กจะทำให้เด็กมีกำลังใจและกล้าที่จะพูด หรืออาจใช้การเดินเข้าไปใกล้เด็กเพื่อเป็นการสื่อสารให้เด็กหยุดการกระทำที่เป็นปัญหาเช่นการเล่นหรือการแกล้งกันในชั้นเรียน

3. การประชุมกัน เป็นการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ เพราะการที่สร้างความเข้าใจกันได้ดีนั้น คือการสื่อสารสองทาง ซึ่งการประชุมร่วมกันที่ครูใช้กับเด็กเป็นวิธีการของการสื่อสารสองทางที่ได้ผลดียิ่ง และควรเป็นการประชุมที่มีการอภิปรายและเสนอแนะไม่มีการตำหนิใคร เป็นการประชุมเพื่อทราบปัญหาที่แท้จริง และหาวิธีการแก้ไข ปัญหา การประชุม เช่นนี้ทำให้นักเรียนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาและครูเองก็จะได้ทราบถึงความสามารถความต้องการและเหตุผลของนักเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอันจะนำไปสู่ชั้นเรียนที่มีวินัย มีความร่วมมือและมีความไว้วางใจกันต่อไป

สุภาณี ปิยะอภิรักษ์ (2539, หน้า 63) กล่าวถึง บรรยากาศการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียน ในบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียน ประกอบด้วย

1. พฤติกรรมการสอนของครู ได้แก่ การนำเข้าสู่บทเรียน การยกตัวอย่าง ประกอบการนำเสนอเนื้อหาสำคัญในบทเรียน การจัดกิจกรรมประกอบการสอน การ สอดแทรกเกร็ดความรู้หรือข้อคิดที่เป็นประโยชน์การตั้งคำถามนักเรียนการเสริมแรง และการ สรุปรูป เป็นต้น
2. ผู้ที่เรียนซ้ำได้รับการเอาใจใส่จากครู นักเรียนเรียนโดยผ่านประสาทสัมผัส หลายๆ ทางผู้เรียนสนใจในบทเรียน ได้รับการฝึกทักษะที่ต้องการ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดี ขึ้น
3. บรรยากาศในห้องเรียน ครูแสดงความเป็นมิตรกับนักเรียน โดยการ ส่งเสริมให้นักเรียนถามปัญหา การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น การส่งเสริมให้ นักเรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่น การจัดห้องเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรม
4. ครูใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม ปริมาณสื่อการสอนมีเพียงพอ มีความเป็น รูปธรรมของสื่อ เป็นต้น

Westwood (1997, p77) ก็ได้กล่าวถึง ทักษะทางสังคม ว่าเป็นส่วนประกอบ ของพฤติกรรมสำหรับบุคคล ซึ่งมีความสำคัญที่จะช่วยในการเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่น และผดุงรักษาซึ่งความสัมพันธ์นั้นไว้ได้ โดย ได้แบ่งทักษะทางสังคม ที่ครูควรให้ความสำคัญ ดังนี้

1. การสบตากับคู่สนทนาอย่างเหมาะสม
2. การรับรู้ การแสดงทางสีหน้าอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
3. การใช้ระดับเสียงในการพูด ไม่ควรดังหรือค่อยจนเกินไป
4. การรู้จักการแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น
5. การรู้จักสนทนากับผู้อื่น แสดงความรู้สึก ถาม ฟัง แสดงความสนใจ และ การตอบสนองต่อคำถาม
6. การยืนในระยะเวลาเหมาะสมกับคู่สนทนา และไม่ควรร่วมสัมผัสกับคู่สนทนา แบบไม่เหมาะสม

ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2536, หน้า 20) ก็ได้เสนอไว้ว่าทักษะทางสังคมเป็น พื้นฐานที่สำคัญของบุคคล ซึ่งควรได้รับการฝึกฝนและปลูกฝังเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างสงบสุข โดยได้แบ่งทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

1. การเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม

2. การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม
3. การแสดงและการแก้ปัญหาในกลุ่ม
4. การมีมารยาทในสังคม
5. การแสดงความรับผิดชอบ
6. การช่วยเหลือผู้อื่น

ดังนั้นการที่นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้นั้น ครูจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากกล่าวคือ ถ้าหากครูเป็นแบบอย่างที่ดีปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง ส่งเสริมอบรมปมนิสัย และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้ถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อยๆ ซึมซับเอาสิ่งที่ดีงามไว้ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนที่พึงประสงค์ และยังเป็นส่วนช่วยสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาและความก้าวหน้าของสถานศึกษา โรงเรียนใดที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาใกล้ชิดโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนนั้นจะสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วทั้งด้านคุณภาพการเรียนของนักเรียนและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคมรอบๆ โรงเรียน วิธีการที่ครูสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

1. แจ้งผลการเรียนหรือความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบเป็นระยะ
2. ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักศึกษาในกรณีที่มีปัญหาทางการเรียนความประพฤติ สุขภาพ อื่นๆ
3. หาเวลาเยี่ยมเยียนผู้ปกครองเมื่อมีโอกาสอันเหมาะสม เช่น เมื่อได้ข่าวการเจ็บป่วยหรือสมาชิกในครอบครัวถึงแก่กรรม เป็นต้น
4. เชิญผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา ประจําปีงานแจกประกาศนียบัตร หรืองานชุมนุมศิษย์เก่า เป็นต้น
5. เมื่อได้รับเชิญไปร่วมงานของผู้ปกครองนักเรียน เช่น งานอุปสมบทงานขึ้นบ้านใหม่งานมงคลสมรส เป็นต้น ต้องพยายามหาเวลาว่างไปให้ได้
6. ครูควรร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และอาชีพให้ผู้ปกครอง

และประชาชนในท้องถิ่นบ้าง จะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของครูมากยิ่งขึ้น

7. เมื่อชุมชนได้ร่วมมือกันจัดงานต่างๆ เช่นงานประจำปีของวัดหรืองานเทศกาลต่างๆ ครูควรให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ

8. ครูควรแจ้งข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองได้ทราบเป็นระยะๆ ซึ่งอาจจะส่งข่าวสารทางโรงเรียน หรือการติดประกาศตามที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านก็ได้

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน

บทบาทของโรงเรียนเป็นส่วนที่สำคัญ เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงของการให้การศึกษาแต่ไม่ได้หมายความว่าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่โรงเรียนในปัจจุบันต้องให้ผู้รับการศึกษาพัฒนาทุกๆ ด้านให้ได้มากที่สุดและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยต้องปรับปรุงและให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง บุคคลใน ชุมชน ด้วยการสร้างความ สัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ ดังนี้

สว่างจิต ไควบุญงาม (2548, หน้า 26) กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรในโรงเรียนที่มีต่อชุมชนไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. ครู และผู้บริหารมีหน้าที่ ฐานะเป็นผู้นำสังคมโดยมีลักษณะดังนี้
 - 1.1 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคม
 - 1.2 เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่ๆ หรือสิ่งใหม่ๆ นั้นด้วย พร้อมชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติกับแนวคิดใหม่ๆ นั้นด้วย
 - 1.3 เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของสังคม
 - 1.4 เป็นผู้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้น

หรือช่วยทำให้เกิดการกระทำในทางสร้างสรรค์ หรือการพัฒนาให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชน

- 1.5 เป็นผู้ร่วมงานหรือเผยแพร่ผลงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนให้ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในสังคมนั้นได้รับทราบ
2. คณะครู และผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน
3. คณะครู และผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน
4. คณะครู และผู้บริหารควรให้การบริการแก่ชุมชนในด้านทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุและอื่นๆ
5. คณะครู และผู้บริหารควรให้ความร่วมมือกับชุมชนด้านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์อันดีเพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ กับเพื่อนครูเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กับผู้ปกครองเพื่อคอยช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนและยังเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน กับชุมชนเพื่อให้เกิดความไว้วางใจเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการบริหารจัดการชั้นเรียนครูควรคำนึงถึงการสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

ภาวะผู้นำในชั้นเรียนของครู

ครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีสภาพน่าเรียนอบอุ่น แจ่มใสหรือตึงเครียด ดังนั้นสิ่งสำคัญนอกเหนือจากการที่ครูต้องระบุดึงความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ครูต้องการแล้ว ตัวครูเองจำเป็นที่จะต้องทราบและเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อครูด้วยเช่นกัน บทบาทการเป็นผู้นำของครูแต่ละประเภทจะมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนและยิ่งไปกว่านั้นอาจมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อผู้อื่นหรือต่อตนเองอีก ดังนั้น การเป็นผู้นำในห้องเรียนจึงนับว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งของครู ในการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

ศศิธร ชันติธรากร, หน้า 2551, หน้า 12 - 13 ได้แบ่งประเภทของบุคลิกภาพและบทบาทในการเป็นผู้นำของครูออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ครูที่มีลักษณะเผด็จการ (Autocratic teacher) ครูที่มีลักษณะเช่นนี้

เชื่อว่าตนเองมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการใดๆ ในชั้นเรียนตั้งแต่การจัดตกแต่งห้องเรียน ทางกายภาพเพื่อการจัดระเบียบในชั้นเรียน การจัดตารางเรียนที่ไม่ยืดหยุ่น จากความคิดเช่นนี้ ครูจึงมีความรับผิดชอบที่จะกำหนดกฎระเบียบทั้งหมดของชั้นเรียนซึ่งรวมถึงการกำหนด บทลงโทษแก่นักเรียนที่ประพฤติผิดกฎด้วยตัวของครูเองทั้งหมด ครูที่มีลักษณะเช่นนี้มีความ เชื่อว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอนจึงเน้นการถ่ายทอดความรู้โดยการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นสำคัญทั้งในด้านการบรรยาย การแสดงความคิดเห็นและการ กำหนดงานให้นักเรียนทำ นักเรียนมีหน้าที่เชื่อฟังและทำตามกฎระเบียบและงานที่ครูกำหนด ให้ทำ

2. ครูที่มีลักษณะปล่อยปละละเลย (Permissive) ครูประเภทนี้จะมีลักษณะ อ่อนโยนผ่อนตามและไม่มีพลัง ในชั้นเรียนอาจมีกฎระเบียบเพียงเล็กน้อยให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และไม่ได้ให้ความสนใจกับการที่นักเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างสม่ำเสมอ การลงโทษ ของครูประเภทนี้มักจะให้อภัย ไม่ค่อยเอาจริงจังเอาจ้งกับนักเรียนที่ประพฤติผิดระเบียบและดู เหมือนว่าครูจะไม่มีอำนาจมากเพียงพอที่จะทำให้นักเรียนทำงานตามที่ครูกำหนด บรรยายภาค ในชั้นเรียนเช่นนี้จะทำให้นักเรียนรู้สึกสับสนเพราะไม่แน่ใจว่าครูต้องการให้ตนทำอะไรหรือเป็น อย่างไร จึงจะเป็นที่พึงประสงค์ของครู ลักษณะของครูประเภทนี้จะทำให้ชั้นเรียนขาดความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกันเพราะนักเรียนแต่ละคนก็จะทำในสิ่งที่ตนพึงพอใจ โดยที่ครูก็ไม่ได้ทำอะไร

3. ครูที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย (Democraticstyle) ครูที่เป็น ประชาธิปไตยจะไม่มีลักษณะของความเป็นเผด็จการหรือปล่อยปละละเลย แต่จะมีความมั่นคง มีเหตุผลเกี่ยวกับความคาดหวังของตนที่มีต่อการเรียนรู้และการแสดงพฤติกรรมของเด็ก ครูจะ ใช้การอภิปรายร่วมกับนักเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบของชั้นเรียน รวมทั้งกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎ นอกจากนี้อาจร่วมกับนักเรียนในการทบทวน กฎระเบียบของนักเรียนได้อยู่เสมอหากมีความจำเป็นเพื่อให้กฎระเบียบเหล่านั้นมีความ เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ ครูที่เป็นประชาธิปไตยจะเป็นผู้ที่พร้อมที่จะตัดสินใจในปัญหาใดๆ แต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียน ผลของการที่ครูเป็นประชาธิปไตย จะเป็นการสร้างพลังแห่งความเชื่อมั่นและความรู้สึกของการเป็นเจ้าของชั้นเรียนให้กับนักเรียน ในทำนองเดียวกัน ก็จะทำให้ครูรู้สึกถึงบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนนั้นๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531, หน้า 8 - 13) ได้กล่าวถึง สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกายการยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครูจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี บุคลิกภาพของครูมีผล

ต่อความรู้สึกของนักเรียนดังนี้

ครูประเภทที่ 1

ถ้าครูแสดงความเป็นมิตร นักเรียนจะอบอุ่นใจ
 ถ้าครูยิ้มแย้ม นักเรียนจะแจ่มใส
 ถ้าครูมีอารมณ์ขัน นักเรียนจะเรียนสนุก
 ถ้าครูกระตือรือร้น นักเรียนจะกระปรี้กระเปร่า
 ถ้าครูมีน้ำเสียงนุ่มนวล นักเรียนจะสุภาพอ่อนน้อม
 ถ้าครูแต่งตัวเรียบร้อย นักเรียนจะเคารพ
 ถ้าครูให้ความเมตตาปราณี นักเรียนจะมีจิตใจอ่อนโยน
 ถ้าครูให้ความยุติธรรม นักเรียนจะศรัทธา

ครูประเภทที่ 2

ถ้าครูเข้มงวด นักเรียนจะหงุดหงิด
 ถ้าครูหน้าหนักตัวขมวด นักเรียนจะรู้สึกเครียด
 ถ้าครูจุกเขี้ยว นักเรียนจะอึดอัด
 ถ้าครูบ่นปึง นักเรียนจะกลัว
 ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย นักเรียนจะขาดความเคารพ
 ถ้าครูใช้น้ำเสียงดุดัน นักเรียนจะหวาดกลัว

ครูประเภทที่ 3

ถ้าครูท้อถอย นักเรียนจะท้อแท้
 ถ้าครูเฉยเมย นักเรียนจะเฉื่อยชา
 ถ้าครูเชื่องช้า นักเรียนจะหงอยเหงา
 ถ้าครูใช้น้ำเสียงราบเรียบ นักเรียนจะไม่สนใจฟัง
 ถ้าครูปล่อยปละละเลย นักเรียนจะขาดระเบียบวินัย
 ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย นักเรียนจะขาดความเคารพ

จากบุคลิกภาพของครูทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา สรุปได้ว่าครูประเภทที่ 1 จะสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย นักเรียนและครูจะยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีเหตุมีผลนักเรียนจะรู้สึกสบายใจในการเรียน เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีครูประเภทที่ 2 จะสร้างบรรยากาศแบบเผด็จการ นักเรียนไม่ได้แสดงความคิดเห็น ครูจะเข้มงวด ครูเป็นผู้บอกหรือทำกิจกรรมทุกอย่าง นักเรียนไม่มีโอกาสคิด

หรือทำกิจกรรมที่ต้องการ นักเรียนจะรู้สึกเครียดอึดอัด นักเรียนจะขาดลักษณะการเป็นผู้นำ ขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีครูประเภทที่ 3 จะสร้างบรรยากาศแบบตามสบาย เป็นบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนย่อท้อ สับสนวุ่นวาย ขาดระเบียบวินัย ไม่มีความคงเส้นคงวา ครูไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน มีความอบอุ่น ความสุขสบายใจการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิด ความสุขแก่ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะสร้างคุณลักษณะนิสัยของการ ใฝ่เรียนรู้ การมีนิสัยรักการเรียนรู้ การเป็นคนดี และการมีสุขภาพจิตที่ดีสามารถอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป ซึ่งบุคคลสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ อย่างมีความสุขให้เกิดขึ้นได้ คือ ครูผู้นำทางการเรียนรู้ โดยครูจะผู้จัดกิจกรรมให้เด็กได้สร้าง ความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับครู และสิ่งแวดล้อมการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมจะ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็ก เพราะการเรียนรู้ท่ามกลางบรรยากาศที่มีความสุข ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกผ่อนคลายไม่กดดัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กฤษริ คำชาย.(2559). *การสร้างความสุขในชีวิต*. แหล่งที่มา : <http://www.ge.ssru.ac.th>, 10 มกราคม 2559.
- เกสร มัยจิน.(2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ*. ว.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน. (2544). *แนวคิดและประสบการณ์การจัดการศึกษาที่ ผู้เรียนสำคัญที่สุดในสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ:บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช.(2543). *การปฏิรูปการเรียนรู้การพัฒนาคนเพื่อสังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันในร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2541). *บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ : อภิวัดน์ชีวิตและสังคม*, พิมพ์ครั้งที่2.สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน:กรุงเทพฯ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).(2543). *ความสุขที่ไม่ต้องแสวงหา: ประโยชน์สูงสุดของชีวิต: ธรรมสภา, กรุงเทพฯ*
- พระธรรมปิฎก. (2541). *ธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. มูลนิธิพุทธธรรม:กรุงเทพฯ.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (2545). *คู่มือการประเมินระดับคุณภาพของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์การศาสนา.
 เข้าถึงได้จาก <http://www.gotknow.org/posts/395636>
 เข้าถึงได้จาก <http://socialscience.igetweb.com/>
 เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/darunsitpattanarangsana/sara-na-ru/kar-prakan-khunphaph-sthan-suksa>
- สุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว. (2554). *การพยาบาลจิตเวช*. พิมพ์ครั้งที่ 2, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์:ปทุมธานี.

สุภาณี สุขะนาคินทร์. (2549). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์*, วิทยานิพนธ์.มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เข้าถึงได้จาก <http://www.namsongkram.com/2015/06/5-bbl.html>

อภิชัย มงคล. (2552). *การพัฒนาและทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย 2007*. โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด: กรุงเทพฯ.

อรพรรณ ลือบุญวัชชัย, รังสิมันต์ สุนทรไชยา และพีรพนธ์ ลือบุญวัชชัย.(2555). *รูปแบบการบำบัดทางจิตสังคมโดยพยาบาลจิตเวช สำหรับบุคคลที่มีภาวะซึมเศร้าและความคิดฆ่าตัวตายในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร :ว.การพยาบาลจิต เวชและสุขภาพจิต.*

Layard, R., 2005, *Happiness: Lessons from a new science*, Couns. Psychot. Res.

Martin, S.(2000). *Positive psychology: An introduction*, AmerPsychol.

Manion, J., 2003, *Joy at work: Creating a positive workplace*, J. Nurs. Admin.

Veenhoven, R., 1996, *Happy life-expectancy: A comprehensive measure of quality-of-life in nations*, Soc. Indicat. Res.

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาคู่มือชุดที่ 3 แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนหมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างไร ในการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ เรื่องการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการจัดบรรยากาศที่ดีชั้นเรียนมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการปรับพฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจงจงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

- ข้อใดเป็นความหมายของการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
 - การจัดทำผลการเรียนนักเรียน
 - การจัดกิจกรรมลูกเสือ
 - การจัดที่นั่งแสงสว่างเพียงพอ
 - การเดินทางไกล
- ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ คือข้อใด
 - ผู้ปกครอง
 - ครูไม่มีเวลา
 - ผู้บริหารสนับสนุน
 - ครูสนใจตั้งใจและทุ่มเท
- ข้อใดไม่ใช่หลักการการจัดบรรยากาศชั้นเรียน
 - บรรยากาศแจ่มใส
 - ห้องเรียนมีขนาดกว้างขวาง
 - ห้องเรียนคับแคบ อับ และแสงสว่างไม่เพียงพอ
 - บรรยากาศที่อบอุ่น
- ลักษณะชั้นเรียนที่ดี คือข้อใด
 - จัดให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก
 - จัดชั้นเรียนให้มีความพร้อมต่อการเรียนการสอน
 - การสร้างบรรยากาศให้อบอุ่น
 - ถูกทุกข้อ

5. ข้อใดเป็นบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน
- ก. บรรยากาศที่ท้าทาย
 - ข. บรรยากาศที่ตึงเครียด
 - ค. บรรยากาศน่ากลัว
 - ง. บรรยากาศที่น่าสนใจ
6. ข้อใดเป็นบรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือ
- ก. Challenge
 - ข. Respect
 - ค. Freedom
 - ง. ถูกทุกข้อ
7. ข้อใดเป็นบรรยากาศที่มีความอบอุ่น
- ก. Freedom
 - ข. Respect
 - ค. Warmth
 - ง. Control
8. ข้อใดไม่ใช้การจัดบรรยากาศด้านกายภาพ
- ก. บุคลิกภาพของครู
 - ข. ป้ายนิเทศน์
 - ค. มุมวิชาการ
 - ง. การจัดโต๊ะครู
9. ข้อใดเป็นการจัดบรรยากาศด้านจิตวิทยา
- ก. บุคลิกภาพของครู
 - ข. พฤติกรรมการสอนของครู
 - ค. เทคนิคการปกครองชั้นเรียนของครู
 - ง. ถูกทุกข้อ

10. การปกครองชั้นเรียนครูควรวีตหลักใด

ก. หลักพรหมวิหาร 4

ข. หลักประชาธิปไตย

ค. หลักความยุติธรรม

ง. ถูกทุกข้อ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจงแบบทดสอบนี้เป็นแบบจับคู่ ให้เลือกข้อที่ถูกที่สุดที่เป็นตัวอักษร ก - ญ
มาเขียนตอบหน้าข้อคำถามข้อ 1 - 10

1. _____ ครูที่มีลักษณะเผด็จการ	ก. ปัญหาในการจัด
บรรยากาศการเรียนรู้
2. _____ พฤติกรรมการสอนของครู	ข. บรรยากาศในชั้นเรียน
3. _____ การจัดห้องเรียนให้น่าเรียน	ค. Learning theory
4. _____ บรรยากาศที่มีอิสระ	ง. Freedom
5. _____ ครูไม่มีเวลา ขาดงบประมาณ	จ. Success
6. _____ ระดับอารมณ์ ความรู้สึก	ฉ. Challenge
7. _____ การจัดที่นั่งนักเรียน	ช. ลักษณะชั้นเรียนที่ดี
8. _____ บรรยากาศแห่งความสำเร็จ	ซ. การจัดบรรยากาศ
ด้านกายภาพ
9. _____ ทฤษฎีการเรียนรู้	ณ. การจัดบรรยากาศ
ด้านจิตวิทยา
10. _____ บรรยากาศที่ท้าทาย	ญ. Autocratic teacher

แนวคำตอบแบบฝึกที่ 1

ข้อ 1. การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ราบรื่นและผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน

ข้อ 2. บทบาทของครูในด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน คือ ครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีสภาพน่าเรียนอบอุ่น แจ่มใสหรือตึงเครียด ดังนั้นสิ่งสำคัญนอกเหนือจากการที่ครูต้องระบุงถึงความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ครูต้องการแล้ว ตัวครูเองจำเป็นต้องทราบและเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อครูด้วยเช่นกัน บทบาทการเป็นผู้นำของครูแต่ละประเภทจะมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนและยิ่งไปกว่านั้นอาจมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อผู้อื่นหรือต่อตนเองอีก ดังนั้น การเป็นผู้นำในห้องเรียนจึงนับว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งของครูในการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ

ข้อ 3. แนวทางการพัฒนาตนเองด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน คือ สภาพแวดล้อมทางการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งไม่ใช่สภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงระดับของอารมณ์และความรู้สึกด้วย ดังนั้นครูต้องพัฒนาตนเองให้มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกายการยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครูจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี บุคลิกภาพของครูมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นน่าเชื่อถือ เป็นที่รักของนักเรียน ให้ความสำคัญกับผู้เรียน

ข้อ 4. การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน มีผลต่อคุณภาพการศึกษา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ดีขึ้น การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นเกิดจากการเรียนรู้ที่ครบวงจร ซึ่งได้แก่การให้ผู้เรียนเลือกเรื่องที่จะเรียนและวิธีการเรียน จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามที่ได้คิดไว้ โดยการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่ม แล้วสรุปความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ยังเกิดจากการสนับสนุนจากปัจจัยเอื้อสามประการคือ การเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของวัยหรือพัฒนาการได้แก่ การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหวและการกระทำ ปัจจัยเอื้อประการต่อมาคือบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างความรู้สึกมีความสุข ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด ปลอดภัยและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ส่วนปัจจัยเอื้อที่สามคือการดูแลสนับสนุนและอำนวยความสะดวกของครูในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้สร้างความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับครู และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็ก เพราะการเรียนรู้ท่ามกลางบรรยากาศที่มีความสุข ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกผ่อนคลายไม่กดดัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพบรรยากาศในชั้นเรียนจำแนกออกได้ดังนี้

1. บรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของ ผู้เรียนที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าลักษณะบรรยากาศทางจิตวิทยาเป็นไปในทางบวก ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ ผ่อนคลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย และมีผลทำให้รู้สึกมีความสุขในการเรียนรู้ ทำให้เป็นผู้ที่รักและใฝ่ในการเรียนรู้

2. บรรยากาศทางกายภาพ เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดจากการจัดอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และสภาพของผู้เรียน การจัดบรรยากาศทางกายภาพที่ตอบสนองของผู้เรียนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนได้รับความสะดวก และดำเนินกิจกรรมด้วยความราบรื่น ส่งผลให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี ไม่ติดขัดไม่รู้สึกว่ามีความ ยุ่งยาก ทำให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนและเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น มีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. บรรยากาศทางสังคม เป็นบรรยากาศที่เกิดจากผลการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มที่อยู่ ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การมีบรรยากาศทางสังคมที่เป็นมิตรต่อกัน จะทำให้ผู้เรียนรู้สึก อบอุ่นใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน มีการอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของการจัดการศึกษา

ข้อ 5. การปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนควรนำแนวทางการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จัดแบ่งได้ 6 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ
2. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาด โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศเช่นนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกรังเกียจ
3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่านักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับนับถือตนเอง
4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตร ยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียน และรักการมาเรียน
5. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุม ไม่ให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต
6. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกระอบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่คุณเรียนประสบความสำเร็จให้มากกว่าการพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่สิ่งที่ล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น บรรยากาศทั้ง 6 ลักษณะนี้ มีผลต่อความสำเร็จของผู้สอนและความสำเร็จของผู้เรียนผู้สอนควรสร้างให้เกิดในชั้นเรียน

เฉลยแบบฝึกที่ 2

1.	ค	6.	ข
2.	ข	7.	ค
3.	ค	8.	ก
4.	ง	9.	ง
5.	ก	10.	ง

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ญ	6.	ข
2.	ณ	7.	ช
3.	ช	8.	จ
4.	ง	9.	ค
5.	ก	10.	ฉ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. นางสาวสมรภัษ กิ่งรุ่งเพชร	ผู้อำนวยการส่วนแผนและ
งบประมาณทางการศึกษา
ท้องถิ่น
2. นางสาวชนัญภัค ดิยารัตนกุล	หัวหน้ากลุ่มแผนยุทธศาสตร์ทาง
การศึกษาท้องถิ่น
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วะสินนท์	ที่ปรึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการบริหารหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
6. นายวิชิต ทองปาน	ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ
7. นายมงคล ฤทธิทิศ	ท้องถิ่นอำเภอสิโสมอำนาจ
8. ดร.มนต์ตรี ธนะคุณ	ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
เทศบาลนครอุบลราชธานี
9. ดร.เขาวลัษณ์ สุตะโคตร	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลเมืองมุกดาหาร
10. ดร.วีรพร เชื้ออ่ำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล
อำนาจ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพใหญ่

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณ

คู่มือการพัฒนา
การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ผู้วิจัย

นางสุรัชดา จิ่งสุทธิวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และเกิดการตระหนักรู้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง คู่มือทั้งหมดมีจำนวน 6 เล่ม ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

นางสุรัชดา จึงสุทธิวงษ์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คู่มือการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่	
ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	1
การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	
บทนำ	4
หลักการเบื้องต้นการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	6
หน้าที่ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพชั้นเรียน	9
หลักการจัดที่นั่งในชั้นเรียน	12
การจัดวางโต๊ะครู	20
บริเวณการสอน	22
ลักษณะของการจัดชั้นเรียนทางกายภาพที่ดี	27
นวัตกรรมการจัดการห้องเรียน	30
บรรณานุกรม	35
แบบฝึกชุดที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	37
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา	46
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	47

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ชุดที่ 3

การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

ระยะเวลา 21 ชั่วโมง (ศึกษารวันละ 3 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหลักการ จัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการสามารถวิเคราะห์แนวคิด หลักการในการจัด บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการตระหนักในความสำคัญของการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

เนื้อหา

การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ราบรื่นและผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน ประกอบด้วย

- การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ความเป็นมาและความสำคัญ
- หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

- ลักษณะชั้นเรียนที่ดี
- บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน
- การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา
- การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้
- ภาวะผู้นำในชั้นเรียนของครู

สื่อประกอบกิจกรรม

1. คู่มือการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรื่อง การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
2. วีดิโอเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
3. กระดาษA4
4. ปากกา

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอนวิธีการศึกษาเอกสารแก่ผู้ฝึกปฏิบัติการ หลังจากนั้นวิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกให้เท่ากันแล้วให้ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มร่วมสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ
2. วิทยากรนำเสนอวีดิโอเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน แล้วสรุปแนวคิดหลักการในการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน หลังจากชมวีดิโอจะมีการตั้งคำถามเพื่อซักถามผู้ฝึกปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอโดยจัดทำเป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษกระดาษ A4 อภิปรายถึงความสำคัญของการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนโดยร่วมอภิปราย และสรุปประเด็นสำคัญ
4. ผู้เข้าฝึกปฏิบัติการร่วมกันสรุปหลักการ แนวคิดการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปเป็นข้อคิดในการปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

การประเมินผล

1. ประเมินการทำกิจกรรมตามที่กำหนด
2. ประเมินความสนใจและตั้งใจในการศึกษาคู่มือ ชุดที่ 3
3. ประเมินการซักถามและการให้ข้อคิดเห็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

ความเป็นมาและความสำคัญ

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้การมีห้องเรียนที่มีบรรยากาศแจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวางพอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจมาโรงเรียน เข้าห้องเรียนและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้เป็นครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ ประเภทของบรรยากาศ หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของปฏิสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นในห้องเรียน รวมทั้งเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ถ้าสภาพแวดล้อมดีจะเป็นส่วนช่วย สนับสนุนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น อารมณ์ สังคม เป็นต้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, (2531) สรุปว่าบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจใน

บทเรียนและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ที่ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ที่นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีมิตรต่อกัน มีระเบียบ มีความสะอาด เหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มาโรงเรียน และในการเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกรักให้เกิดขึ้นต่อนักเรียนได้ ก็นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยแท้จริง ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง สรุปได้ดังนี้ 1) ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่คับแคบจนเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม 2) ช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามและความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่สะอาด ที่จัดโต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน นักเรียนจะซึมซับสิ่งเหล่านี้ไว้โดยไม่รู้ตัว 3) ช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างที่เหมาะสม มีที่นั่งไม่ใกล้กระดานดำมากเกินไป มีขนาดโต๊ะและเก้าอี้ที่เหมาะสมกับวัย รูปร่างของนักเรียน ฯลฯ 4) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดมุมวิชาการต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน 5) ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การฝึกให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกให้มีอัธยาศัยไมตรีในการอยู่ร่วมกัน ฯลฯ 6) ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมาโรงเรียน เพราะในชั้นเรียนมีครูที่เข้าใจนักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออาทรต่อนักเรียน และนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันแต่ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ไม่มีงบประมาณในการส่งเสริมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการตกแต่งห้องเรียนในแต่ละครั้งอาจจะต้องอาศัยงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ตกแต่งต่างๆ ครูผู้สอนและนักเรียนเกิดความขัดแย้งและมองไม่เห็นความสำคัญของการจัดการบริหารชั้นเรียน ครูไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ ครูบางท่านมีภาระการสอนในหลายชั้นเรียน ทำให้ไม่มีเวลาในการปรับปรุงหรือตกแต่งภายในห้องเรียน อีกทั้งขาดประสบการณ์ในการจัดการบริหารห้องเรียน และในบางโรงเรียนผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและขาดความเข้าใจในการจัดการบริหารชั้นเรียน

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน กระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อห้องเรียนมีสภาพที่เหมาะสม มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ มีวัสดุอุปกรณ์สอดคล้องกับความต้องการ ย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างราบรื่น ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการ

บริหารจัดการของครูมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ

หลักการจัดบรรยากาศชั้นเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้การมีห้องเรียนที่มีบรรยากาศแจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวางพอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจมาโรงเรียน เข้าห้องเรียนและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้เป็นครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ประเภทของบรรยากาศ หลักการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้ อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (learning theory)

การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด
 คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วย
 ประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการ
 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่
 เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวด
 กวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์
 เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้าง
 ปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

ลักษณะของชั้นเรียนที่ดี

เพื่อให้การจัดชั้นเรียนที่ถูกต้องตามหลักการ ผู้สอนควรได้ทราบถึงลักษณะ
 ของชั้นเรียนที่ดีสรุปได้ดังนี้ (<https://sites.google.com/site/darunsitpattanarangsana/sara-naru/kar-prakan-khunphaph-sthan-suksa>)

1. ชั้นเรียนที่ดีควรมีสีสนทนาที่ น่าดู สบายตา อากาศถ่ายเทได้ดี ถูกสุขลักษณะ
2. จัดโต๊ะเก้าอี้และสิ่งของที่อยู่ในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน และกิจกรรมประเภทต่างๆ
3. ให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีอิสระเสรีภาพ และมีวินัยในการดูแลตนเอง
4. ใช้ประโยชน์ชั้นเรียนให้คุ้มค่า ครูอาจดัดแปลงให้เป็นห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์และอื่นๆ
5. จัดเตรียมชั้นเรียนให้มีความพร้อมต่อการสอนในแต่ละครั้ง เช่น การทำงานกลุ่ม การสาธิตการแสดงบทบาทสมมติ
6. สร้างบรรยากาศให้อบอุ่น ให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน

บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน

ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต่างปรารถนาให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ความปรารถนานี้เป็นจริง พรรณี ชูทัย (2522, หน้า 261 – 263) กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จัดแบ่งได้ 6 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ
2. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาด โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศเช่นนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้ลี้กตึงเครียด
3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่านักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับนับถือตนเอง
4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตร ยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียน และรักการมาเรียน

5. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุม ไม่ให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต

6. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จให้มากกว่าการพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่สิ่งที่ล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น บรรยากาศทั้ง 6 ลักษณะนี้ มีผลต่อความสำเร็จของผู้สอนและความสำเร็จของผู้เรียนผู้สอนควรสร้างให้เกิดในชั้นเรียน

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2545, หน้า 7 - 9) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นบรรยากาศทางจิตใจที่มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพราะจะทำให้การจัดการเรียนการสอน หรือการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น มีชีวิตชีวา เป็นบรรยากาศของการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีดังนี้

1. บรรยากาศความคุ้นเคยหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนสรุปได้ดังนี้

1.1 บุคลิกภาพของผู้สอน ได้แก่ การยิ้มแย้มแจ่มใส การแต่งกายสุภาพ และสะอาด มีอารมณ์ขัน ท่าทางเหมาะสม การใช้คำพูดเหมาะสม และมีน้ำเสียงน่าฟัง สิ่งเหล่านี้เป็นการเร้าใจ และดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

1.2 พฤติกรรมการสอนของผู้สอน เป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง ค้นคว้าด้วยตนเองเปิดโอกาสให้หรือการสอนที่ผู้สอนมีความเป็นประชาธิปไตยซึ่งจะทำให้ห้องเรียนดำเนินการเรียนการสอนด้วยความสนุก และมีชีวิตชีวา

1.3 พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศอย่างมากคือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนด หรือนำอย่างเต็มใจ โดยปราศจากการวิพากษ์ วิจาร์ณผู้เรียนกับผู้เรียนรู้จัก ค่อยๆคุยกัน และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการถามคำถามตลอดจนโต้แย้งกับผู้สอน และผู้เรียนอย่างมีเหตุผล และถูกต้องตามกาลเทศะ

2. บรรยากาศที่เป็นอิสระคือ บรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการค้นหาความรู้ และเน้นการทำงานเป็นทีม หรือเป็นกลุ่มให้ผู้เรียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาหรือเรื่องที่เรียน

3. บรรยากาศที่ทำทนาย คือ บรรยากาศที่ผู้สอนสร้างให้ผู้เรียนกระตือรือร้น

สนใจติดตามค้นคว้าศึกษาตลอดจนการสร้างบรรยากาศแข่งขันกันระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มเป็นต้น

4. บรรยากาศของการยอมรับนับถือ คือ บรรยากาศที่ผู้เรียนยอมรับนับถือผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ให้ความรู้และมีความสามารถทั้งด้านเนื้อหา และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังเป็นบรรยากาศที่ผู้สอนต้องยอมรับผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีความสามารถ สติปัญญา ความถนัด ทักษะแตกต่างกัน โดยยอมรับในคุณค่าของผู้เรียนแต่ละคน และนำคุณค่าหรือความสามารถของแต่ละคนมาใช้ให้เป็นประโยชน์

5. บรรยากาศของการควบคุม เป็นบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนในห้องเรียนมีวินัยในตัวเองปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยของห้องเรียน และความรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้ตระหนักเสมอว่าการที่ผู้สอนมีความคุ้นเคย เป็นกันเองกับผู้เรียนนั้นเป็นสิ่งดี แต่ต้องสร้างให้ผู้เรียนมีความเกรงใจ และประพฤติในทางเหมาะสมทั้ง กาย วาจาและใจด้วย

6. บรรยากาศของการกระตุ้นความสนใจ คือผู้สอนทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และผู้สอนรู้จักการให้การเสริมแรง เพื่อให้ผู้เรียนเพิ่มความถี่ของการมีพฤติกรรมในทางพึงประสงค์

ทิสนา แคมมณี (2545; หน้า 45 - 53) ได้ให้แนวคิดและแนวทางสำหรับครูในการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนอย่างสร้างสรรค์ จากผลงานวิจัย การศึกษาพฤติกรรมของครูที่นักเรียนประทับใจ ซาบซึ้งในตัวครู สรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการสอน

1.1 ครูใช้เทคนิคการสอนดี อธิบายเข้าใจง่าย และมีจิตวิทยาในการสอนเล่าเรื่องสนุกสนานสลับการสอน

1.2 ให้ขวัญ และกำลังใจ

1.3 ให้ความช่วยเหลือ เสริมศักยภาพเป็นรายๆ

1.4 ตั้งใจสอน เอาใจใส่ ไม่หยุดสอนโดยไม่จำเป็น

1.5 วางแผนการสอนดี มีความรู้ ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน

2. พฤติกรรมด้านการปกครอง อบรม แนะนำ

2.1 ใช้จิตวิทยาในการอบรม ตักเตือน ชวนคุย และปลอบใจ ยกย่องผู้ทำงานสำเร็จ ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ แก้ปัญหา

2.2 ให้ความยุติธรรมแก่เด็ก ให้เด็กตอบคำถามเท่าเทียมกัน ไม่ว่าเด็กเก่งหรืออ่อน ถามทุกข้อซุขทุกคน ตัดสินความผิดด้วยความยุติธรรม

2.3 ให้ความเป็นธรรมกับเด็ก ร่วมกิจกรรมต่างๆ กับเด็ก

2.4 สนใจพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล อบรมสั่งสอนคอยดูแลความ

ทุกซอกซอกของเด็ก

3. พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

3.1 แสดงความรัก ความเมตตา ห่วงใย หวังดี มีน้ำใจต่อศิษย์

3.2 แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละอุทิศตนเพื่อศิษย์

3.3 แสดงความมีเหตุผลครูจะถามถึงสาเหตุทุกครั้งที่เด็กทำผิดหรือ

ขาดเรียน

3.4 แสดงความอดทน อดกลั้น รู้จักควบคุมอารมณ์ และให้อภัย

3.5 พุดจาไพเราะ

ศศิธร ชันดิธรางกูร (2551, หน้า 11) ได้เสนอแนวทางในการสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอย่างเป็นระบบครูควรดำเนินการ ดังนี้

1. เริ่มสร้างความสัมพันธ์

2. สร้างสัดส่วนของคำพูดทางบวกและทางลบอย่างสม่ำเสมอ

3. สื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจเกี่ยวกับความคาดหวังระดับสูงของตน

4. ร่วมกันควบคุมดูแลการแสดงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความคาดหวัง

สมบัติ ตาปัญญา (2549, หน้า 57) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างครูกับนักเรียน จะมีส่วนสนับสนุนให้นักเรียนมีความประพฤติดีหรือป้องกันปัญหาได้

ครูจะต้องพยายามให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของลูกด้วย ปัจจัยสองอย่างที่ทำให้

นักเรียนเสี่ยงต่อการมีปัญหาวุฒิกรรมและการเรียนไม่จบก็คือการที่พ่อแม่ไม่มีส่วนร่วม

หรือไม่สนใจในการเรียนของลูกและการที่พ่อแม่มีความคาดหวังต่ำกับลูก การมีส่วนร่วมของ

พ่อแม่มีผลทางบวกต่อความสำเร็จของเด็ก และเป็นตัวทำนายความสำเร็จในการเรียนที่ดีที่สุด

ของเด็ก ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของครอบครัวยังมีอีกหลายประการ เช่น ทำให้เด็กไป

โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอขึ้นทำให้ทำการบ้านเสร็จอย่างสม่ำเสมอ มากขึ้น ช่วยให้นักเรียนแสดง

ทัศนคติและพฤติกรรมด้านดีมากขึ้น นอกจากนี้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ซึ่ง

อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจและเข้าใจถึงความต้องการความคิดความรู้สึกของนักเรียน เงื่อนไข

ที่สำคัญในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมด้านบวกซึ่งเชื่อมโยงกับการสร้างความสัมพันธ์คือ

1. การรักษาบรรยากาศในห้องเรียนให้อยู่ในด้านบวกเสมอลักษณะที่ครู

ปฏิบัติต่อนักเรียน จะสะท้อนออกมาในพฤติกรรมของเด็ก

2. การให้ความเอาใจใส่นักเรียนเพื่อเพิ่มพฤติกรรมด้านบวก สำหรับนักเรียน

ที่โตแล้ว ความเอาใจใส่อาจแสดงออกโดยการรับรู้และสนใจชีวิตที่บ้านของนักเรียน และในกิจกรรมที่นักเรียนชอบทำ

3. การให้ความสม่ำเสมอในกิจวัตรประจำวันเพื่อให้นักเรียนรู้สึกคาดการณ์ได้ว่าประเด็นเหตุการณ์จะเป็นอย่างไร และสามารถลดความตึงเครียดลงได้ในเวลาที่มีสิ่งที่ไม่น่าพึงใจเกิดขึ้น

4. มีความเสมอต้นเสมอปลายในการตอบโต้กับพฤติกรรมของเด็ก ทั้งพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบ เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนและทำให้นักเรียนได้รับผลดี

5. มีความยืดหยุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักเรียนที่เป็นเด็กโตและเด็กวัยรุ่น ฟังเหตุผลของนักเรียนในการทำตามหรือไม่ทำตามคำสั่งครู แล้วพยายามเจรจาหาทางออกร่วมกันซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญกับมุมมองของนักเรียน ซึ่งจะมีผลช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในอนาคตได้ ยิ่งไปกว่านั้นการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังมีส่วนช่วยเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักเรียนในระยะยาวด้วย

6. ยอมรับว่าการทำผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดา บอกนักเรียนว่า “เราเรียนรู้จากความผิดพลาดเท่านั้น ครูก็ทำผิดพลาดทุกวัน เราทำผิดได้ไม่เป็นไร” ซึ่งเป็นการสร้างมิตรภาพจากการร่วมเรียนรู้ด้วยกันและมีฐานอยู่บนการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

7. สร้างความมั่นใจ พยายามกระตุ้นให้นักเรียนพูดถึงตนเองในด้านบวก ขอให้นักเรียนเล่าให้ฟังว่าเขาทำอะไรได้ดีบ้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็ตาม แล้วพยายามเอาเรื่องนี้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างบทเรียน พยายามให้นักเรียนมีส่วนช่วยครูสอนด้วย

8. มุ่งเน้นที่ความสำเร็จที่เคยมี สำหรับนักเรียนที่มักจะรู้สึกไร้ความสามารถและกลัวความล้มเหลว ให้ยกย่องโดยอาศัยจากเกรดหรือคะแนนสอบที่ได้ ไม่ว่าจะสูงหรือต่ำก็ตามแล้วกระตุ้นให้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอีก เสนอทริโกมิทริให้เป็นพิเศษหรือให้งานเพิ่มเพื่อจะได้คะแนนอีกและติดตามตรวจสอบเพื่อปรับปรุงเรื่อยๆ

9. ทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมาย ปรับวิธีการสอน เช่น แทนที่จะบรรยายเรื่องรูปทรงเรขาคณิต ให้แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ แล้วให้พากันออกไปหาสิ่งของที่มีรูปร่างต่างๆ ในบริเวณโรงเรียนมาส่ง โดยใช้เวลา 15 นาที กลุ่มที่ชนะจะได้รางวัล

การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา

จิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology) หมายถึง การค้นพบและส่งเสริมพัฒนา ศักยภาพใน ตัวของบุคคล เช่นความฉลาดหรืออัจฉริยภาพและทำชีวิตให้ปกติสมบูรณ์ยิ่งขึ้นการ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของบุคคลนั้น ชีวิตของทุกคนย่อมประกอบด้วย 2 ระบบสำคัญ คือ กาย และจิต กล่าวคือ จิต (mind) เป็นลักษณะทางนามธรรม เป็นสิ่งละเอียดอ่อนไม่มีตัวตน ไม่มีน้ำหนัก สังกัดไม่ได้เป็นอัตนัย จิตเป็นสิ่งที่สำคัญที่ให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ จิตที่สงบสุขอารมณ์ดี เบิกบานแจ่มใสจะส่งผลให้ร่างกายมีความสุข ส่วนกาย (body) มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เป็นชีวภาพมีการทำงานที่เป็นระบบสังเกตได้ มีการแสดง ออกมาทางคำพูด ท่าทาง มีการกระทำที่เป็นสื่อกลาง บ่งบอกความรู้สึกภายในจิตใจ แนวคิดนี้ อธิบายได้ว่ากายและจิตมีอิทธิพลต่อกัน บุคคลที่มีการทำงานของกายและจิตที่มีสมดุลย่อมจะ ประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายของชีวิตและจะเป็นบุคคลที่ ตื่นตัว รู้ทัน ความคิด การกระทำและคำพูดของตนเอง จิตวิทยาเชิงบวกเป็นแนวคิดที่เห็นแตกต่างจากการ คิดวิเคราะห์อย่างเดิมๆ ตัวอย่าง เช่น เห็นต่างจากความเชื่อเดิมว่ามนุษย์ทุกคนมีบาปติดตัว กลายเป็นเชื่อว่ามนุษย์มีแรงจูงใจใฝ่ดี โดยมองข้ามว่าทุกคนมีจุดอ่อน หรือจุดลบ ความเห็นแก่ ตัว ก้าวร้าว แต่กลับมองว่าบุคคลมีจุดแข็ง มีเป้าหมายในชีวิต มองคนอื่นดี อยากทำความดี และพัฒนาตนเองจากไม่ดีไปสู่ดี รู้จัก ตระหนักในตนเองมากขึ้น มีเป้าหมายในตนเองที่ชัดเจน กล่าวโดยสรุปว่า แนวคิดนี้เน้นการนำจุดแข็งของมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางปรับวิธีการคิดให้เป็น บวก มีความคิดเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางกายและวาจา เกิดเป็น ผลลัพธ์ที่ตามมา คือความสุขและสามารถกล่าวถึงรูปแบบของความสุข ตามหลักจิตวิทยาเชิง บวก ได้ดังนี้

1. ความสุขขั้นแรกหรือชีวิตมีสุข (pleasant life) หมายถึงการที่มีความสุขจาก เปลือกนอกหรือสิ่ง รอบตัวเราอาจจะเป็นเรื่องของการได้ครอบครองสิ่งที่ ตัวเองรัก การได้ไปดู หนังกับเพื่อนแต่ความสุขประเภทนี้จะไม่ยั่งยืน จะมีความสุขแค่ช่วงแรกๆ ตัวอย่าง เช่น บุคคล ได้โทรศัพท์รุ่นใหม่ล่าสุดมา ใช้ช่วงแรกๆ เกิด ความสุขมากที่ได้ใช้หรือครอบครอง ควรค่ากับ การที่เก็บเงินซื้อ หรือรอคอยวันที่จะได้ใช้งาน แต่พอเวลาผ่านไปนานๆ บุคคลจะรู้สึกว่า โทรศัพท์เครื่องนั้นก็ไม่ได้มีความพิเศษอะไรที่แตกต่างจากรุ่นเก่าที่ผ่านมา

2. ความสุขขั้นที่สอง หรือชีวิตที่ดี (good life) หมายถึงการที่บุคคลได้ทำอะไรรูปแบบจดจ่ออยู่กับ สิ่งนั้นได้ไม่เบื่อหน่าย อาจทำในสิ่งที่ชอบแล้วจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นแล้วมี

ความรู้สึกว่าเวลานั้นได้ผ่านไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมคนเดียวหรือว่าบุคคลอื่นร่วมด้วย เช่น การทำกิจกรรมกับครอบครัว หรือคนที่รัก

3. ความสุขขั้นที่สาม หรือชีวิตที่มีความหมาย (meaningful life) หมายถึงการที่ได้ทำสิ่งที่รักสิ่งที่ชอบแล้วสิ่งนั้นส่งผลให้เกิดความสุขกับคนรอบข้าง สรุปได้ว่า การสร้างความสุขแบบยั่งยืนตามแนวคิดนี้ คือการที่บุคคลได้ทำอะไที่ตนเองรักแล้วแบ่งปันให้คนอื่นได้มีความสุขด้วย

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสุข

องค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกับความสุขในสังคม ซึ่งการที่บุคคลจะมีความสุขนั้นไม่ได้เกิดจากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่จะเกิดขึ้นจากเกี่ยวข้องขององค์ประกอบทั้งหมดรวมกัน ในทางกลับกันหากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งบกพร่องขาดความสมดุลไป จะทำให้ความสุขลดลง ตามไปด้วยโดยสามารถจำแนกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสุข ออกเป็น 5 องค์ประกอบหลัก ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมายกำหนดให้ชีวิตมี สันติสุข บุคคลจะต้องกำหนดเป้าหมายในชีวิตให้ ชัดเจน และมีความตั้งใจว่าจะดำเนินชีวิตของตนตาม แบบที่กำหนดไว้ให้ได้ ซึ่งการกำหนดให้มีชีวิตที่เกิดความสันติสุข ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ การมีความคิดที่เป็นอิสระ และการมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย

2. เศรษฐกิจที่พอเพียง เศรษฐกิจเป็นเรื่องพื้นฐานของความสุขใน ทุกๆ ระดับดังนั้นบุคคลจะมีความสุขได้ จะต้อง มี พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจที่มั่นคงหรืออย่างน้อยก็สามารถเพียงพอกับความต้องการขั้นพื้นฐานได้ โดยใช้ตอบสนองกับปัจจัย 4 ตามความจำเป็น ส่วนเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียง ก็เกิดเป็นความสมดุล เรียกว่าเศรษฐกิจสมดุล เมื่อเกิดความสมดุลก็จะทำให้ทุกอย่างปกติ

3. ครอบครัวที่อบอุ่น ครอบครัวเป็นระบบสังคมที่เล็กที่สุดของมนุษย์แต่มีความสำคัญที่สุดเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวในช่วงของความ เป็นเด็ก เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ในวัยเด็ก ครอบครัวเปรียบเสมือนเป็นหัวใจหรือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมของมนุษย์การพัฒนาทุกชนิดจะต้องเริ่มต้นจากครอบครัว และไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะใดก็ตามครอบครัวจะรับผลกระทบมากที่สุดทุกครั้ง การทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขจึงเป็นการสร้างฐานของครอบครัวและสังคมให้มั่นคงและเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาที่ถูกต้อง

4. การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ คำว่า “สุขภาพ” หมายถึงสภาวะ เป็น ภาวะที่บุคคลมีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมในทัศนะทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งภาวะของมนุษย์ตามความรู้สึกออกเป็นคู่กัน คือ สุขกับทุกข์ แต่ มิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เพียงแต่กำหนดขึ้นในลักษณะ “ทวิลักษณ์” ที่มีความสัมพันธ์ในแบบตรงกันข้ามกัน คือ เมื่อใดมีความสุข ก็แสดงว่ามีทุกข์น้อยลง เมื่อใดมีทุกข์ ก็แสดงว่ามีสุขน้อย เป้าหมายจริงๆ ของพระพุทธศาสนามีได้มีจุดเน้นอยู่ที่ความสุข แต่เป็นเรื่องของอิสรภาพ พุทธธรรมมีหลักว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการพัฒนาไปสู่อิสรภาพ สิ่งที่มีมนุษย์ไม่ชอบคือความบีบคั้น ดังนั้นความบีบคั้นก็คือความทุกข์ อิสรภาพจึงมีความหมายว่าหลุดพ้นจากความบีบคั้น หรือความทุกข์นั่นเอง ดังนั้นคำว่าสุขภาพที่สมบูรณ์จึงมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่าเป็นภาวะที่หลุดพ้นจากความบีบคั้นหรือความทุกข์ บุคคลจะมีสุขภาพที่สมบูรณ์ จะต้องเป็นอิสระจากความบีบคั้นทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้าน สติปัญญา ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีสุขภาพที่ สมบูรณ์ คือผู้ที่มีความสุขที่แท้จริง

5. ชุมชนหรือสังคมที่เข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้แต่มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีการจัดการเมื่อเกิดความเป็นชุมชนขึ้น การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งทำให้เกิดความสุข ความสร้างสรรค์ และมีศักยภาพ ถึงแม้ว่าความสุขจะเกิดจากหลายองค์ประกอบ อย่างไรก็ตามการสร้างความสุขด้วยตนเอง นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สามารถทำได้อย่างเห็นได้ชัด และเกิดเป็นผลลัพธ์ออกมาเทคนิคการสร้างความสุขนั้น อาจไม่สามารถสรุปออกมาเป็นแนวทางที่ปฏิบัติได้อย่างเป็นแบบแผนที่แน่นอนจากศาสตร์ที่มีหลากหลาย จึงขอเสนอในส่วนขอของเทคนิคการสร้างความสุขด้วยตนเองด้วยจิตวิทยาเชิงบวก

การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาหรือทางด้านจิตใจ จะช่วยสร้างความรู้สึกให้นักเรียนเกิดความสบายใจในการเรียน ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ไร้ความสนใจ ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสุข นักเรียนจะเกิดความรู้เช่นนี้ ขึ้นอยู่กับ ครู เป็นสำคัญ ในข้อเหล่านี้

1. บุคลิกภาพของครู

สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกาย การยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครู จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี

2. พฤติกรรมการสอนของครู

พฤติกรรมการสอนของครูมีบทบาทในการสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักเรียน เช่นเดียวกับบุคลิกภาพของครู ในการสอนครูต้องใช้เทคนิคและทักษะการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนและบทเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และทักษะตามที่หลักสูตรกำหนด พฤติกรรมของครูควรเป็นดังนี้

2.1 ตอบสนองพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ใช้วาจา ใช้ท่าทาง ให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนให้ทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ ครูควรเสริมแรงให้ทั่วถึงและเหมาะสม

2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้นักเรียนเห็นว่าความคิดของเขามีประโยชน์ พยายามนำความคิดเห็นนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้

2.3 ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้การเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และได้ผลงานนำมาสู่ความภาคภูมิใจในกลุ่มและตนเอง ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำนั้น ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของงาน ความรู้และความสามารถของนักเรียนในกลุ่ม เพื่อให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างความรู้สึทางบวกให้แก่ นักเรียน งานใดที่ครูเห็นว่ายาก ครูควรเข้าไปดูแลกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันคิดแก้ปัญหาในกลุ่มของตน ครูจะต้องมีความอดทนที่จะไม่รีบชี้แนะ หรือบอกวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ต้องฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการต่างๆ หลากๆ แบบจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ

2.4 ใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรคิดค้นคว้าและแสวงหาแนวทางวิธีการใหม่ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือนักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เช่น วิธีการสอนแบบทดลอง แบบแก้ปัญหา แบบแสดงบทบาทสมมุติ แบบสืบสวนสอบสวน แบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แบบ

อภิปราย แบบศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจ การจะใช้วิธีสอนแบบใด นั้นครูต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญา และวัยของนักเรียน

3. เทคนิคการปกครองชั้นเรียนของครู

เทคนิคหรือวิธีการที่ครูใช้ปกครองชั้นเรียนมีส่วนส่งเสริมในการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา กล่าวคือ ถ้าครูปกครองชั้นเรียนด้วยความยุติธรรม ยึดหลักประชาธิปไตย ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ ยินดีปฏิบัติ นักเรียนก็จะอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกอบอุ่นพอใจและสบายใจ ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูโหด ไม่ยุติธรรม เลือกที่รักมักที่ชัง ปกครองชั้นเรียนแบบเผด็จการ นักเรียนจะเกิดความรู้สึกไม่ศรัทธาครู ไม่เห็นคุณค่าของระเบียบกฎเกณฑ์ ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่อยากมาโรงเรียนในที่สุด ดังนั้นเทคนิควิธีการปกครองชั้นเรียนของครูจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาด้วยในการปกครองชั้นเรียน ครูควรยึดหลักต่อไปนี้

3.1 หลักประชาธิปไตย ครูควรให้ความสำคัญต่อนักเรียนเท่าเทียมกัน ให้ความเสมอภาค ให้อิสระ ให้โอกาสแก่ทุกคนในการแสดงความคิดเห็น ขณะเดียวกันครูต้องใจกว้าง ยินดีรับฟังความเห็นของทุกคน และควรฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย

3.2 หลักความยุติธรรม ครูควรปกครองโดยใช้หลักความยุติธรรมแก่นักเรียนทุกคนโดยทั่วถึง นักเรียนจะเคารพศรัทธาครู และยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบของครู ยินดีปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครู ตลอดจนไม่สร้างปัญหาในชั้นเรียน

3.3 หลักพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
 เมตตา หมายถึง ความรักและเอ็นดูความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข
 กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์
 มุทิตา หมายถึง ความยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ลาภยศ สุข สรรเสริญ
 อุเบกขา หมายถึง ความเที่ยงธรรม การวางตัวเป็นกลางการวางใจเฉย
 ถ้าครูทุกคนยึดหลักพรหมวิหาร 4 ในการปกครองชั้นเรียน นอกจากจะทำให้ นักเรียนมีความเคารพศรัทธาครู และมีความสุขในการเรียนแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ นักเรียนด้วย

3.4 หลักความใกล้ชิด การที่ครูแสดงความเอาใจใส่ ความสนใจ ให้ความใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา วิธีการ

แสดงความสนใจนักเรียนทำได้หลายวิธี จิตรา วสุวานิช (2531, หน้า 135) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

3.4.1 ครูจะต้องรู้จักนักเรียนในชั้นทุกคน รู้จักชื่อจริง ชื่อเล่น ความสนใจของเด็กแต่ละคน เป็นต้นว่า งานอดิเรก มีพี่น้องกี่คน จุดเด่น จุดด้อย ของนักเรียนแต่ละคน

3.4.2 ครูจะต้องแสดงความสนใจในสารทุกข์สุกดิบของเด็กแต่ละคน เช่น หมั่นถามความเป็นไปของพี่น้อง ความคืบหน้าของการสะสมแต้มปี คือ ไม่เพียงรู้แต่ว่าเด็กเป็นอะไรในข้อ 1 แต่รู้ข่าวคราวเคลื่อนไหวของสิ่งเหล่านั้นด้วย

3.4.3 ครูจะมอบเวลาของตนเพื่อเด็ก เวลาที่นอกเหนือจากงานสอน ได้แก่ เวลาเย็นหลังเลิกเรียน ช่วงพักระหว่างการเรียน เพื่อช่วยเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ว่าต้องการขอคำปรึกษา ต้องการขอคำแนะนำในการหารายได้พิเศษ ครูจะต้องพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเด็กได้ตลอดเวลา

3.4.4 ครูจะต้องใกล้ชิด สัมผัสทั้งร่างกายและจิตใจ คำสั่งสอนและการกระทำของครูจะต้องสอดคล้องกัน เป็นต้นว่า ถ้าครูจะอบรมสั่งสอนเด็กเรื่องความซื่อสัตย์ ครูจะต้องปฏิบัติตนเป็นคนซื่อสัตย์ด้วยเช่นกัน กายสัมผัสก็เป็นสิ่งจำเป็น การจับต้องตัวบ้างจะเป็นสื่อทำให้เด็กรู้สึกถึงความใกล้ชิดสนิทสนม

4. ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน

ปฏิสัมพันธ์ (interaction) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล 2 คน หรือบุคคล 2 ฝ่าย โดยต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน (ประดินันท์ อุปรมัย, 2523, หน้า 133) ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่

4.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี หมายถึง ทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม ครูให้ความเป็นกันเองแก่นักเรียน ให้นักเรียนมีอิสระและมีความสบายใจในการทำกิจกรรม บรรยากาศภายในห้องเรียนก็จะไม่ตึงเครียด เป็นบรรยากาศที่รื่นรมย์ น่าเรียน น่าสอน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

4.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน บรรยากาศภายในห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่ นักเรียนได้ถ้านักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ มีความสมัคปรสามานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ฯลฯ นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้นั้น ขึ้นอยู่กับครูเป็น

สำคัญ กล่าวคือ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง ส่งสอนอบรม ปมนิสัย และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้ถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อยๆ ซึบซาบ และซบเอาสิ่งที่ดีงามไว้ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนที่พึงประสงค์ เมื่อนักเรียนทุกคน ต่างเป็นคนดี เพราะมีครูดี ทุกคนก็จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันเป็นส่วนสร้างเสริมให้เกิด บรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

4.3 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา หมายถึง การพูดจาพร้อมกันในชั้นเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน อาจเป็นการบรรยาย การอภิปราย การถามคำถาม การมอบหมายงาน การพูดของนักเรียน เป็นต้น ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเช่นกัน

พรเพ็ญ สุวรรณเดชา (2554, หน้า 14) ได้กล่าวถึงผลดีของการมีปฏิสัมพันธ์ ทางวาจาที่ดีต่อกันไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจาด้วยดีระหว่างครูกับนักเรียน จะช่วยสร้างความ เข้าใจอันดีต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดี เพราะมีการสื่อความหมายที่ถูกต้อง เข้าใจกัน
3. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจที่จะรับวิชาการ หรือทำความเข้าใจบทเรียน และกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่หวาดกลัวครู
4. ช่วยให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจในตัวครู มีเหตุผล
5. ช่วยให้แก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นได้
6. ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดเจตคติ ความสนใจ ค่านิยม และ ผลการเรียนรู้ เป็นไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจานั้นควรใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมทางวาจาที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เช่น ครูยอมรับ ความรู้สึกของนักเรียน ครูชมเชยสนับสนุนให้กำลังใจ ครูยอมรับหรือนำความคิดเห็นของ นักเรียนมาใช้ ครูถามเพื่อให้นักเรียนตอบ ฯลฯ โดยครูหลีกเลี่ยงการใช้อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงฝ่ายเดียว เช่น ครูบรรยาย ครูสั่งการ ครูวิจารณ์ ฝ่ายเดียว ฯลฯ ดังนั้น ครูควรสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจาโดยใช้อิทธิพลทางอ้อม เพื่อส่งผลดีต่อ การเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนการสอนและเกิดความศรัทธาในครูผู้สอน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควร ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา โดยปรับบุคลิกภาพความเป็นครู ให้เหมาะสมปรับพฤติกรรมการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีเทคนิคในการปกครองชั้น

เรียน และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นเกิดจากการเรียนรู้ที่ครบวงจร ซึ่งได้แก่การให้ ผู้เรียนเลือกเรื่องที่จะเรียนและวิธีการเรียน จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามที่ได้คิดไว้โดยการเรียนรู้ ร่วมกับกลุ่ม แล้วสรุปความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ยังเกิดจากการ สนับสนุนจากปัจจัยเอื้อสามประการคือ การเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของ วัยหรือพัฒนาการได้แก่ การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหวและการกระทำ ปัจจัยเอื้อประการต่อมา คือบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างความรู้สึกรู้สึกมีความสุข ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด ปลอดภัยและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ส่วนปัจจัยเอื้อที่สามคือการดูแลสนับสนุนและอำนวยความสะดวกของครูในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้สร้างความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับครู และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการ เรียนรู้ของเด็ก เพราะการเรียนรู้ท่ามกลางบรรยากาศที่มีความสุข ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกรู้สึก ผ่อนคลายไม่กดดัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพบรรยากาศในชั้นเรียนจำแนก ออกได้ดังนี้

1. บรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการ กระทำของ ผู้เรียนที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าลักษณะบรรยากาศ ทางจิตวิทยาเป็นไปในทางบวก ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกรู้สึกอบอุ่นใจ ผ่อนคลาย ทำให้เกิดการ เรียนรู้ได้โดยง่าย และมีผลทำให้รู้สึกมีความสุขในการเรียนรู้ ทำให้เป็นผู้ที่รักและใฝ่ในการ เรียนรู้

2. บรรยากาศทางกายภาพ เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดจากการจัด อาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และสภาพของผู้เรียน การ จัดบรรยากาศทางกายภาพที่ตอบสนองของผู้เรียนและการทำกิจกรรมต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนได้รับ ความสะดวก และดำเนินกิจกรรมด้วยความราบรื่น ส่งผลให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี ไม่ติดขัดไม่รู้สึกว่ามีความ ยุ่งยาก ทำให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนและเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น มีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. บรรยากาศทางสังคม เป็นบรรยากาศที่เกิดจากผลการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม ที่อยู่ ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การมีบรรยากาศทางสังคมที่เป็นมิตรต่อกัน จะทำให้ ผู้เรียนรู้สึก อบอุ่นใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน มีการอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร ซึ่งส่งผลต่อ

การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของการจัดการศึกษา

จากประเภทของบรรยากาศที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้น ครูซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศดังกล่าวได้ จึงมีแนวทางที่จะส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. บรรยากาศทางจิตวิทยา ซัยฮอนันต์ สมุทวณิช (2543, หน้า 16 -17) ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรเริ่มต้นจากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด คือ ความรู้สึกภายใน ทั้งนี้จะต้องไม่มีบรรยากาศของความกลัว ความหวาดระแวง ความดูหมิ่นเหยียดหยาม ตีเตียน บรรยากาศของการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องให้อิสระแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอิสระภาพจากความหวาดกลัว ซึ่งจากความเห็นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบรรยากาศทางจิตวิทยาที่มีผลต่อความรู้สึก และการกระทำของผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยาที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1.1 การสร้างบรรยากาศที่ท้าทายกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความอยากรู้ อยากเห็น อยากแก้ปัญหา อยากแสวงหาคำตอบ ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ว่าตนเองมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมนั้นๆ ได้ และให้กำลังใจ เมื่อผู้เรียนได้ลงมือทำหรือตอบสนอง รวมทั้งการยกตัวอย่างความสำเร็จ หรือสิ่งที่ผู้เรียนเคยทำมาก่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในความสามารถ และเกิดความภูมิใจทำให้ไม่มีความกลัวที่จะทำ กิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

1.2 การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย มีความเป็นมิตร ปราศจากความ หวาดกลัวที่จะแสดงออก ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวจะทำให้เด็กเป็นคนกล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าที่จะคิดลองทำสิ่งต่างๆ ไม่ว่าผลที่ได้นั้นจะเป็นไปตามที่คิดหรือไม่ก็ตาม การสร้างบรรยากาศดังกล่าวสามารถทำได้โดยครูทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดความราบรื่นในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยอาจเข้าไปช่วยเป็นผู้ร่วมคิดในการทำปัญหาที่ยากให้ง่าย หรือลดความซับซ้อนลง แต่ยังคงให้เด็กได้ใช้ความสามารถของเขาในการเรียนรู้ โดยมีการสนับสนุนเสริมแรง และให้คำปรึกษาจากครู

1.3 บรรยากาศที่เป็นอิสระในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง บรรยากาศดังกล่าวนี้จะทำให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ลดการพึ่งพิงผู้อื่น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง กล้าริเริ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำ และกล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ บรรยากาศที่เป็นอิสระนี้ทำได้โดยครูให้โอกาส และสนับสนุนให้เด็กได้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง ครูเป็นเพียงผู้ให้ คำปรึกษา ให้การช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการเท่านั้น ขณะเดียวกันต้อง

ให้โอกาสแก่เด็กแต่ละคนในการที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน และให้เวลาอย่างพอเพียงตามความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้และใช้เวลาในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่แม้ว่าเด็กจะได้รับอิสระดังกล่าว ครูก็ต้องสอนให้เด็กคำนึงถึงการอยู่ร่วมกัน ความเป็นอิสระของแต่ละคนจะต้องไม่รบกวนหรือทำให้ผู้อื่นมีความสะดวกน้อยลง

1.4 บรรยากาศที่ทำให้ได้รับความสำเร็จและเรียนรู้ผลที่เกิดจากการทำสิ่งต่างๆ บรรยากาศดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีกำลังใจเข้มแข็ง มีความมั่นใจในการทำสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการทำสิ่งต่างๆ และยอมรับผลจากการกระทำทั้งความสำเร็จและผลที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ครูสามารถสร้างบรรยากาศดังกล่าวได้โดยการให้เด็กกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนที่จะทำกิจกรรมต่างๆ และลงมือปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ ให้เวลาอย่างเพียงพอที่จะทำตามแผนงาน ครูคอยสนับสนุนให้กำลังใจ คอยแก้ปัญหาเมื่อเด็กต้องการ ให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับหลังการปฏิบัติ ให้การเสริมแรงชื่นชมยินดีต่อผลสำเร็จ แต่ถ้าหากผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ก็อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการหาความรู้จากความล้มเหลว ให้กำลังใจและให้ทดลองแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ต่างออกไป

1.5 บรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน โดยการเริ่มจากการที่ครูยอมรับผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการคิดและการกระทำของผู้เรียน รับฟังและให้มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ จัดให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มให้ได้รับความสำเร็จจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการยอมรับระหว่างเด็กกับเพื่อน และเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับจากครู เห็นความสำคัญของกลุ่ม บรรยากาศ ดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพ ได้รับประสบการณ์ทางบวกในการพัฒนาตนเอง เกิดการ นับถือระหว่างกัน ทำให้เกิดความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น สามารถที่จะคิด เลือกลงและตัดสินใจ เข้าใจถึงความสามารถของตนเอง ยอมรับผลการกระทำทั้งที่สำเร็จและทำความเข้าใจได้เมื่อทำผิดหรือล้มเหลว รู้จักนำอุปสรรคหรือความล้มเหลวมาเป็นประสบการณ์การเรียนรู้และแนวทางแก้ปัญหา เนื่องจากเชื่อว่าตนมีความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้หลากหลายวิธีเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ

1.6 บรรยากาศแห่งความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เนื่องจากเด็กทุกคนต้องการความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยทางจิตใจ ต้องการการเอาใจใส่ และความรักใคร่ การจัดให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกัน ได้เล่น ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยขัดหรือลดความขัดแย้งลงให้มากที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลย การสอนให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักการให้อภัย และช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดความรู้สึกรักใคร่ กลมเกลียวกัน นอกจากนี้ครูต้องแสดงความรู้สึกที่ดีต่อผู้เรียน แสดงให้ผู้เรียนรับรู้ว่าคุณเป็นที่ยอมรับของครู ทั้งการคิดและการ

กระทำ การแสดงออกของครู ได้แก่ การแสดงท่าทีที่แสดงถึงการเอาใจใส่ทางบวกต่อผู้เรียน อย่างจริงใจที่สอดคล้องกับการแสดงออกทางบวกของผู้เรียน เช่น การสัมผัสทางกาย การมอง การสบตา การใช้คำพูด การแสดงสีหน้าท่าทาง การได้รับการเอาใจใส่ดังกล่าว ทำให้ผู้เรียน รู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของครู มีความสำคัญ เป็นคนหนึ่งที่มีความหมาย ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น บรรยากาศการอยู่ร่วมกันอย่างรักใคร่ ทำให้เกิดความสุขในการทำสิ่ง ต่างๆ และเกิดการเรียนรู้โดยง่าย

2. การจัดบรรยากาศทางกายภาพ เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมด้านอาคาร สถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งความรู้ที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของผู้เรียน โดยเน้นความสะดวกสบาย สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ มีเครื่องมือและแหล่ง ความรู้ สอดคล้องกับกิจกรรมและความต้องการ สำหรับการจัดบรรยากาศทางกายภาพที่ ส่งเสริมการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ดังนี้

2.1 การจัดสถานที่และบริเวณในห้องเรียนที่อำนวยความสะดวกและ ตอบสนองการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีการกำหนดพื้นที่ในการจัดเก็บอุปกรณ์ เครื่องเล่น ที่เด็ก ต้องการใช้อย่างเป็นระบบสะดวกในการนำมาใช้ การทำความสะอาดและการจัดเก็บจัดบริเวณ การทำกิจกรรมที่สะดวกต่อการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีบริเวณที่ว่างพอที่จะเคลื่อนไหวได้อย่าง อิสระ สามารถเตรียมย้ายไปสู่การทำกิจกรรมอื่นได้โดยไม่รบกวนทำกิจกรรมของผู้อื่น มีการ จัดบริเวณสำหรับการจัดแสดงหรือเก็บผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรมของเด็ก

2.2 การจัดสื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจาก เด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการกระทำ การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจและ แสดงผลการเรียนรู้ผ่านการแสดงออกและจากผลงาน ดังนั้นจะต้องจัดหาสื่อ อุปกรณ์ที่ สอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ การมีสื่อ วัสดุอย่างหลากหลาย พอเพียง สะดวกในการนำมาใช้ จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้

2.3 การจัดแหล่งความรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมและความสนใจของ ผู้เรียน ซึ่งแหล่งความรู้เหล่านี้ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งที่สอดคล้องกับหน่วยประสบการณ์ ที่ผู้เรียนเลือกเรียน และแหล่งความรู้ที่จัดประจำไว้ เพื่อตอบสนองความสนใจที่หลากหลาย การจัดแหล่งความรู้ควรคำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและใช้ได้อย่างสะดวก ขณะเดียวกันแหล่งความรู้ก็ต้องน่าสนใจ เป็นเครื่องเร้ากระตุ้น สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียน อยากสืบเสาะ ค้นหา และลงมือปฏิบัติ

3. บรรยากาศทางสังคม เป็นบรรยากาศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลที่อยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกรักที่จะเรียนรู้และเกิด

การเรียนรู้ได้โดยง่าย การเรียนรู้ดังกล่าว ได้แก่ การเรียนรู้ด้านความรู้ และการเรียนรู้ทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจาก เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา คือ การให้ผู้เรียนมีความรู้ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นมีความสุข สำหรับการจัดบรรยากาศทางสังคมที่สนับสนุนการเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.1 การสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีความเท่าเทียมกัน โดยครูต้องกำหนดให้มีอิทธิพลในท้องถิ่นให้น้อยที่สุด สร้างระบบการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย ให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับผู้เรียนด้วยกัน ฝึกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

3.2 การสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือร่วมใจ โดยจัดกิจกรรมให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เล่น ทำงานและเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ครูคอยปรับปรุงการใช้ภาษา มารยาทและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้เด็กสามารถทำงานกับกลุ่มเพื่อนได้อย่างดี เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำสิ่งต่างๆ ในบรรยากาศร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งแม้จะมีการแข่งขันกันบ้าง แต่ควรเป็นการแข่งขันกันอย่างเป็นมิตร ได้มีโอกาสได้รับผลแห่งการทำงานร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งด้านความคิด และการกระทำอันส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นต่อไป

3.3 สร้างบรรยากาศแห่งการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันทั้งครูกับผู้เรียน ในหมู่ ผู้เรียนด้วยกัน และกับบุคคลอื่นๆ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เริ่มด้วยการสื่อสารที่ดี ซึ่งการสื่อสารระหว่างกันนั้นสามารถทำได้ทั้งการใช้วาจา ภาษาท่าทาง และการปฏิบัติต่อกัน ครูมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อกันด้วยดี ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ครูมีหน้าที่ในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และจะต้องเป็นแบบฉบับของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตนเองกับผู้อื่น

3.4 สร้างบรรยากาศที่ไม่กดดัน โดยลดกิจกรรมที่ต้องมีการแข่งขัน เพื่อให้เกิดผลแพ้ ชนะหรือการเป็นที่หนึ่งเหนือผู้อื่น ให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงออกเท่าเทียมกัน และได้รับการยกย่องเหมือนกัน สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ ควรประเมินผลที่แสดงถึงพัฒนาการแห่งความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ให้ผู้เรียนได้รู้ผลของการกระทำของตนเอง และมีการพัฒนา ตนเองโดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่นจะเห็นได้ว่าบทบาทของครูในการจัดการเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ นั้น ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเช่นเดียวกับการจัดประสบการณ์ด้านสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการสร้างบรรยากาศที่ดีไม่ใช่มีความหมายแต่เพียงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่ยัง

ส่งผลต่อการสร้างความรู้สึที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อการเรียน ทำให้เกิดลักษณะของการเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้และมีความต้องการที่จะรู้ในสิ่งต่างๆ ต่อไป

กุญแจ 5 ดอก ก้าวสู่ BBL

5 keys to BBL

1		สนามเด็กเล่นแบบ BBL playground
2		ห้องเรียนที่กระตุ้นสมอง Brainy Classroom
3		กระบวนการเรียนรู้แบบ BBL BBL Learning Process
4		หนังสือเรียน BBL
5		สื่อและนวัตกรรมแบบ BBL BBL Innovations

กุญแจดอกที่ 1. สนามเด็กเล่น

เปลี่ยนสนามเด็กเล่น เพื่อพัฒนาสมองน้อยและไขสันหลังให้แข็งแรง เมื่อเด็กออกกำลังกายร่างกายจะส่งเลือดไปเลี้ยงสมองมากขึ้น ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

Make จัดทำสนามที่มีฐานหลากหลาย ให้เด็กได้วิ่ง ปีน โหน ลอด กระโดด ฯลฯ และมีวัสดุกันกระแทก

Move จัดเวลาให้เด็กได้เล่นสนามวันละ 20 - 30 นาที ทุกวัน โดยมีคุณครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิด

กฎแฉอดอกที่ 2 ห้องเรียน

เปลี่ยนห้องเรียน เพื่อเปลี่ยนสมองของเด็กสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ มีความเข้มข้น มีสีสัน จะช่วยกระตุ้นให้เด็กสามารถเรียนรู้และจดจำเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น

Color ปรับปรุงห้องเรียน ทาสีผนังหรือนำพิวเจอร์บอร์ดสีมาติดผนัง และทาสีโต๊ะเก้าอี้

Corner จัดมุมอ่านไว้ในห้องเรียนทุกห้อง

Clean things that are not used in the classroom. จัดวางอุปกรณ์และสื่อต่างๆ ไว้บนชั้นให้เป็นระเบียบ

Clear รีบอบอร์ดเก่าที่ไม่มีประโยชน์ทิ้งไป แล้วนำความรู้ที่มีประโยชน์มาจัดบอร์ด

กฎแฉอดอกที่ 3 กระบวนการเรียนรู้

กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สมองของเด็กตื่นตัว สนใจ ทำทหายความคิด ค้นหา ลองผิด ลองถูก เรียนรู้ และจดจำ

One กระตุ้นสมองน้อย ด้วยกิจกรรม “ขยับกาย ขยายสมอง” ทุกๆ ด้าน

ต้นชั่วโมง

Two กระตุ้นสมองทั้งสองซีก โดยใช้บทเพลงและบทกลอน และกิจกรรมที่สนุกสนานช่วยในการสอนภาษาและคณิตศาสตร์

Four กระตุ้นสมองทั้งสองส่วน โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เห็นภาพ ได้รับรู้ผ่านการได้ยินเสียง ได้เคลื่อนไหว และได้ใช้ประสาทสัมผัส

กฎแฉดอกที่ 4 หนังสือเรียน

ใช้หนังสือและใบงาน ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับการทำงานของสมอง เพื่อช่วยกระตุ้นสมองของนักเรียน ฝึกให้เด็กคิดที่ละขั้นตอน และนำทักษะและความรู้ในแต่ละขั้น มาประกอบกันเป็นความเข้าใจ (concept) ในที่สุด

Brainy Books จัดหาหนังสือเรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

Brainy Worksheets จัดทำใบงานตามหลักการ BBL ที่มี roadmap นำนักเรียนสู่ความสำเร็จ

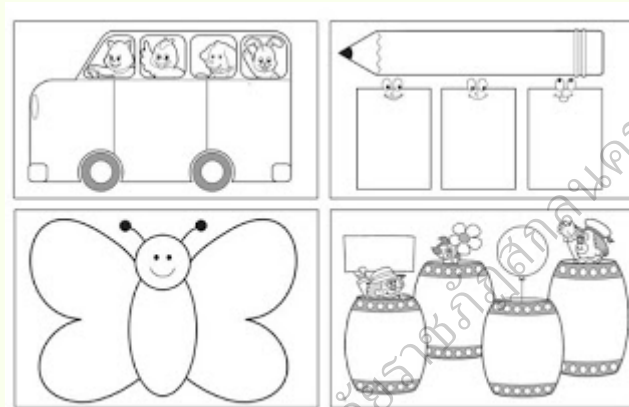
กฎแฉดอกที่ 5 สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้

ใช้สื่อและนวัตกรรมที่แปลกใหม่ น่าตื่นเต้น และมีสีสัน และมีจำนวนเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคนเครื่องมือเหล่านี้จะช่วยในการเรียนรู้ และกระตุ้นให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน ฟังพอใจ เกิดความตั้งใจที่จะเรียนรู้เนื้อหาที่ซับซ้อน

Learning Tools จัดหาสื่อ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับ
กิจกรรมการเรียนรู้

Learning Board จัดหากระดานเคลื่อนที่ สำหรับห้องเรียนชั้นอนุบาลและ
ประถมทุกห้อง

Learning Cards จัดหาบัตรภาพ บัตรคำ เพื่อใช้ประกอบการสอน

ใบอนุญาต FB : Phunyanuch Phutakunthong

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชั้นเรียน

การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง และคนอื่นๆ เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการชั้นเรียนประสบผลสำเร็จ (Carla, 2008 : p 18 – 25) เช่นเดียวกับที่ (ศศิธร ชันดิธรางกูร, 2551, หน้า 4 – 5) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินงานจัดการชั้นเรียนของครู ขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญ คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนหรือนักเรียนกับนักเรียนเป็นอย่างไร และBurden (2003, p 3) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก (Positive social interaction) เป็นความสามารถของ

ครูที่สำคัญในการควบคุมชั้นเรียนในขณะที่มีการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ McLeod และคณะ (2003 , p 65) ยังได้กล่าวว่าสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นไปด้วยดีหรือไม่เพียงใดโดยความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียนด้วยตนเอง หรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนหรือครูกับผู้บริหาร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนผู้เรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

สัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนโดยเฉพาะในวันแรกที่ครูพบกับนักเรียน บุคลิกภาพของครูอาจจะส่งผลต่อความรู้สึกทางบวกหรือทางลบแก่นักเรียนได้ นอกจากนี้การใช้การสื่อสารกับนักเรียนก็เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเพื่อให้ครูสามารถจัดการกับพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ศศิธร ชันติธรางกูร (2551 , หน้า 16 - 17) ได้กล่าวว่า การสื่อสารที่ครูสามารถใช้ในการจัดการชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมเป็นการสื่อสารของครูกับนักเรียนทั้งในระหว่างการดำเนินการสอนหรือการดูแลเด็กในระหว่างการปฏิบัติงานกลุ่มหรือการทำงานตามลำพัง โดยได้กล่าวถึงทักษะการสื่อสารที่ครูควรใช้ประกอบด้วย

1. การสื่อสารด้วยคำพูด โดยทั่วไปการสื่อสารประกอบด้วยสองส่วน คือ ทักษะการส่งสาร (Sending skill) และทักษะการรับสาร (Receptive skill) ในการจัดการชั้นเรียนครูจำเป็นต้องใช้การสื่อสารกับนักเรียนทั้งการส่งสาร ซึ่งครูควรใช้คำพูดที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ควรเป็นเสียงที่อบอุ่นเป็นกันเอง ยอมรับ เห็นใจ เข้าใจ ถ้าเป็นคำถามที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและครูควรยอมรับความคิดเห็นนั้นๆ หรือถ้ามีการแก้ไขปรับปรุงควรเป็นไปในทางบวกทักษะการรับสารสำหรับครูเป็นทักษะการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การกระตุ้นให้เด็กคิดและแสดงความคิดเห็นของตนออกมาจะทำให้ครูเข้าใจถึงความรู้พื้นฐานหรือความรู้สึกนึกคิดของเด็กเพื่อจะได้แก้ไขและป้องกันปัญหาอันเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างครูกับนักเรียนหรือนักเรียนกับนักเรียนเองเพื่อให้การดำเนินการในชั้นเรียนเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ

2. การสื่อสารที่ไม่ใช้คำพูด กิริยาท่าทาง การแสดงออกของครูก็เป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารให้นักเรียนทราบว่า ณ ขณะนั้นครูต้องการให้นักเรียนทำอะไร เช่น ไม่คุยกัน สนใจบทเรียน เป็นการป้องกันปัญหาด้านพฤติกรรมได้วิธีหนึ่ง ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้าและสายตา ครูอาจใช้การสบตาเพื่อให้นักเรียนทำหรือไม่ทำอะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นักเรียนที่เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของครูจะสามารถสื่อสารกับครูได้โดยไม่ต้องใช้คำพูดใดๆ เลยแม้แต่คำเดียว นอกจากนี้ครูอาจใช้การแสดงสีหน้าเรียบเฉยเพื่อสื่อสารให้นักเรียนทราบว่ากำลังแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น กำลังล้อเลียนเพื่อนหรือเรียกร้องความสนใจจากครู เมื่อครูไม่สนใจจะทำให้ให้นักเรียนหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นลงไปได้ หรือครูอาจแสดงสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสให้กับนักเรียนที่ตอบคำถามครูได้ เป็นต้น นอกจากนี้ครูอาจใช้ท่าทางในการสื่อสารกับนักเรียนในกรณีต่างๆ ขณะที่ครูกำลังสอน ได้แก่ การเดินเข้าไปใกล้เด็กคนใดคนหนึ่งเพื่อเป็นการปลอบใจและให้กำลังใจเด็กที่มีความไม่มั่นใจในการแสดงออกหรือการพูดแสดงความคิดเห็น การที่ครูเดินเข้าไปใกล้ ยิ้มหรือพยักหน้าให้เด็กจะทำให้เด็กมีกำลังใจและกล้าที่จะพูด หรืออาจใช้การเดินเข้าไปใกล้เด็กเพื่อเป็นการสื่อสารให้เด็กหยุดการกระทำที่เป็นปัญหาเช่นการเล่นหรือการแกล้งกันในชั้นเรียน

3. การประชุมกัน เป็นการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ เพราะการที่สร้างความเข้าใจกันได้ดีนั้น คือการสื่อสารสองทาง ซึ่งการประชุมร่วมกันที่ครูใช้กับเด็กเป็นวิธีการของการสื่อสารสองทางที่ได้ผลดียิ่ง และควรเป็นการประชุมที่มีการอภิปรายและเสนอแนะไม่มีการตำหนิใคร เป็นการประชุมเพื่อทราบปัญหาที่แท้จริง และหาวิธีการแก้ไข ปัญหา การประชุม เช่นนี้ทำให้นักเรียนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาและครูเองก็จะได้ทราบถึงความสามารถความต้องการและเหตุผลของนักเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอันจะนำไปสู่ชั้นเรียนที่มีวินัย มีความร่วมมือและมีความไว้วางใจกันต่อไป

สุภาณี ปิยะอภิรักษ์ (2539, หน้า 63) กล่าวถึง บรรยากาศการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียน ในบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียน ประกอบด้วย

1. พฤติกรรมการสอนของครู ได้แก่ การนำเข้าสู่บทเรียน การยกตัวอย่าง ประกอบการนำเสนอเนื้อหาสำคัญในบทเรียน การจัดกิจกรรมประกอบการสอน การ สอดแทรกเกร็ดความรู้หรือข้อคิดที่เป็นประโยชน์การตั้งคำถามนักเรียนการเสริมแรง และการ สรุปรูป เป็นต้น

2. ผู้ที่เรียนซ้ำได้รับการเอาใจใส่จากครู นักเรียนเรียนโดยผ่านประสาทสัมผัส หลายๆ ทางผู้เรียนสนใจในบทเรียน ได้รับการฝึกทักษะที่ต้องการ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดี ขึ้น

3. บรรยากาศในห้องเรียน ครูแสดงความเป็นมิตรกับนักเรียน โดยการ ส่งเสริมให้นักเรียนถามปัญหา การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น การส่งเสริมให้ นักเรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่น การจัดห้องเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรม

4. ครูใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม ปริมาณสื่อการสอนมีเพียงพอ มีความเป็น รูปธรรมของสื่อ เป็นต้น

Westwood (1997, p77) ก็ได้กล่าวถึง ทักษะทางสังคม ว่าเป็นส่วนประกอบ ของพฤติกรรมสำหรับบุคคล ซึ่งมีความสำคัญที่จะช่วยในการเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่น และผดุงรักษาซึ่งความสัมพันธ์นั้นไว้ได้ โดย ได้แบ่งทักษะทางสังคม ที่ครูควรให้ความสำคัญ ดังนี้

1. การสบตากับคู่สนทนาอย่างเหมาะสม
2. การรับรู้ การแสดงทางสีหน้าอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
3. การใช้ระดับเสียงในการพูด ไม่ควรดังหรือค่อยจนเกินไป
4. การรู้จักการแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น
5. การรู้จักสนทนากับผู้อื่น แสดงความรู้สึก ถาม ฟัง แสดงความสนใจ และ การตอบสนองต่อคำถาม
6. การยืนในระยะเวลาเหมาะสมกับคู่สนทนา และไม่ควรร่วมสัมผัสกับคู่สนทนา แบบไม่เหมาะสม

ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์ (2536, หน้า 20) ก็ได้เสนอไว้ว่าทักษะทางสังคมเป็น พื้นฐานที่สำคัญของบุคคล ซึ่งควรได้รับการฝึกฝนและปลูกฝังเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างสงบสุข โดยได้แบ่งทักษะทางสังคมไว้ดังนี้

1. การเคารพต่อระเบียบวินัยของตนเองและกลุ่ม

2. การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม
3. การแสดงและการแก้ปัญหาในกลุ่ม
4. การมีมารยาทในสังคม
5. การแสดงความรับผิดชอบ
6. การช่วยเหลือผู้อื่น

ดังนั้นการที่นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้นั้น ครูจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากกล่าวคือ ถ้าหากครูเป็นแบบอย่างที่ดีปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง ส่งเสริมอบรมปมนิสัย และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้ถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อยๆ ซึมซับเอาสิ่งที่ดีงามไว้ปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนที่พึงประสงค์ และยังเป็นส่วนช่วยสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาและความก้าวหน้าของสถานศึกษา โรงเรียนใดที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาใกล้ชิดโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนนั้นจะสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วทั้งด้านคุณภาพการเรียนของนักเรียนและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคมรอบๆ โรงเรียน วิธีการที่ครูสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

1. แจ้งผลการเรียนหรือความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบเป็นระยะ
2. ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักศึกษาในกรณีที่มีปัญหาทางการเรียนความประพฤติ สุขภาพ อื่นๆ
3. หาเวลาเยี่ยมเยียนผู้ปกครองเมื่อมีโอกาสอันเหมาะสม เช่น เมื่อได้ข่าวการเจ็บป่วยหรือสมาชิกในครอบครัวถึงแก่กรรม เป็นต้น
4. เชิญผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา ประจําปีงานแจกประกาศนียบัตร หรืองานชุมนุมศิษย์เก่า เป็นต้น
5. เมื่อได้รับเชิญไปร่วมงานของผู้ปกครองนักเรียน เช่น งานอุปสมบทงานขึ้นบ้านใหม่งานมงคลสมรส เป็นต้น ต้องพยายามหาเวลาว่างไปให้ได้
6. ครูควรร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และอาชีพให้ผู้ปกครอง

และประชาชนในท้องถิ่นบ้าง จะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของครูมากยิ่งขึ้น

7. เมื่อชุมชนได้ร่วมมือกันจัดงานต่างๆ เช่นงานประจำปีของวัดหรืองานเทศกาลต่างๆ ครูควรให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ

8. ครูควรแจ้งข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองได้ทราบเป็นระยะๆ ซึ่งอาจจะส่งข่าวสารทางโรงเรียน หรือการติดประกาศตามที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านก็ได้

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน

บทบาทของโรงเรียนเป็นส่วนที่สำคัญ เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงของการให้การศึกษาแต่ไม่ได้หมายความว่าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่โรงเรียนในปัจจุบันต้องให้ผู้รับการศึกษาคึกคักทุกด้านให้ได้มากที่สุดและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยต้องปรับปรุงและให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง บุคคลใน ชุมชน ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นไว้ ดังนี้

สว่างจิต ไควบุญงาม (2548, หน้า 26) กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรในโรงเรียนที่มีต่อชุมชนไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. ครู และผู้บริหารมีหน้าที่ ฐานะเป็นผู้นำสังคมโดยมีลักษณะดังนี้
 - 1.1 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคม
 - 1.2 เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่ๆ หรือสิ่งใหม่ๆ นั้นด้วย พร้อมชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติกับแนวคิดใหม่ๆ นั้นด้วย
 - 1.3 เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของสังคม
 - 1.4 เป็นผู้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้น

หรือช่วยทำให้เกิดการกระทำในทางสร้างสรรค์ หรือการพัฒนาให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชน

- 1.5 เป็นผู้ร่วมงานหรือเผยแพร่ผลงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนให้ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในสังคมนั้นได้รับทราบ
2. คณะครู และผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับชุมชน
3. คณะครู และผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน
4. คณะครู และผู้บริหารควรให้การบริการแก่ชุมชนในด้านทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุและอื่นๆ
5. คณะครู และผู้บริหารควรให้ความร่วมมือกับชุมชนด้านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์อันดีเพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ กับเพื่อนครูเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กับผู้ปกครองเพื่อคอยช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียนและยังเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน กับชุมชนเพื่อให้เกิดความไว้วางใจเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการบริหารจัดการชั้นเรียนครูควรคำนึงถึงการสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

ภาวะผู้นำในชั้นเรียนของครู

ครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีสภาพน่าเรียนอบอุ่น แจ่มใสหรือตึงเครียด ดังนั้นสิ่งสำคัญนอกเหนือจากการที่ครูต้องระบุดึงความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ครูต้องการแล้ว ตัวครูเองจำเป็นที่จะต้องทราบและเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อครูด้วยเช่นกัน บทบาทการเป็นผู้นำของครูแต่ละประเภทจะมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนและยิ่งไปกว่านั้นอาจมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อผู้อื่นหรือต่อตนเองอีก ดังนั้น การเป็นผู้นำในห้องเรียนจึงนับว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งของครู ในการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำไว้ดังนี้

ศศิธร ชันติธรากร, หน้า 2551, หน้า 12 - 13 ได้แบ่งประเภทของบุคลิกภาพและบทบาทในการเป็นผู้นำของครูออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ครูที่มีลักษณะเผด็จการ (Autocratic teacher) ครูที่มีลักษณะเช่นนี้

เชื่อว่าตนเองมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการใดๆ ในชั้นเรียนตั้งแต่การจัดตกแต่งห้องเรียน ทางกายภาพเพื่อการจัดระเบียบในชั้นเรียน การจัดตารางเรียนที่ไม่ยืดหยุ่น จากความคิดเช่นนี้ ครูจึงมีความรับผิดชอบที่จะกำหนดกฎระเบียบทั้งหมดของชั้นเรียนซึ่งรวมถึงการกำหนด บทลงโทษแก่นักเรียนที่ประพฤติผิดกฎด้วยตัวของครูเองทั้งหมด ครูที่มีลักษณะเช่นนี้มีความ เชื่อว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอนจึงเน้นการถ่ายทอดความรู้โดยการ จัดการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นสำคัญทั้งในด้านการบรรยาย การแสดงความคิดเห็นและการ กำหนดงานให้นักเรียนทำ นักเรียนมีหน้าที่เชื่อฟังและทำตามกฎระเบียบและงานที่ครูกำหนด ให้ทำ

2. ครูที่มีลักษณะปล่อยปละละเลย (Permissive) ครูประเภทนี้จะมีลักษณะ อ่อนโยนผ่อนตามและไม่มีพลัง ในชั้นเรียนอาจมีกฎระเบียบเพียงเล็กน้อยให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และไม่ได้ให้ความสนใจกับการที่นักเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างสม่ำเสมอ การลงโทษ ของครูประเภทนี้มักจะให้อภัย ไม่ค่อยเอาจริงจังเอาจังกับนักเรียนที่ประพฤติผิดระเบียบและดู เหมือนว่าครูจะไม่มีอำนาจมากเพียงพอที่จะทำให้นักเรียนทำงานตามที่ครูกำหนด บรรยากาศ ในชั้นเรียนเช่นนี้จะทำให้นักเรียนรู้สึกสับสนเพราะไม่แน่ใจว่าครูต้องการให้ตนทำอะไรหรือเป็น อย่างไร จึงจะเป็นที่พึงประสงค์ของครู ลักษณะของครูประเภทนี้จะทำให้ชั้นเรียนขาดความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกันเพราะนักเรียนแต่ละคนก็จะทำในสิ่งที่ตนพึงพอใจ โดยที่ครูก็ไม่ได้ทำอะไร

3. ครูที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย (Democratic style) ครูที่เป็น ประชาธิปไตยจะไม่มีลักษณะของความเป็นเผด็จการหรือปล่อยปละละเลย แต่จะมีความมั่นคง มีเหตุผลเกี่ยวกับความคาดหวังของตนที่มีต่อการเรียนรู้และการแสดงพฤติกรรมของเด็ก ครูจะ ใช้การอภิปรายร่วมกับนักเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบของชั้นเรียน รวมทั้งกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎ นอกจากนี้อาจร่วมกับนักเรียนในการทบทวน กฎระเบียบของนักเรียนได้อยู่เสมอหากมีความจำเป็นเพื่อให้กฎระเบียบเหล่านั้นมีความ เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ ครูที่เป็นประชาธิปไตยจะเป็นผู้ที่พร้อมที่จะตัดสินใจในปัญหาใดๆ แต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียน ผลของการที่ครูเป็นประชาธิปไตย จะเป็นการสร้างพลังแห่งความเชื่อมั่นและความรู้สึกของการเป็นเจ้าของชั้นเรียนให้กับนักเรียน ในทำนองเดียวกัน ก็จะทำให้ครูรู้สึกถึงบรรยากาศที่ดีในห้องเรียนนั้นๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531, หน้า 8 - 13) ได้กล่าวถึง สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกายการยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครูจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี บุคลิกภาพของครูมีผล

ต่อความรู้สึกของนักเรียนดังนี้

ครูประเภทที่ 1

ถ้าครูแสดงความเป็นมิตร นักเรียนจะอบอุ่นใจ
 ถ้าครูยิ้มแย้ม นักเรียนจะแจ่มใส
 ถ้าครูมีอารมณ์ขัน นักเรียนจะเรียนสนุก
 ถ้าครูกระตือรือร้น นักเรียนจะกระปรี้กระเปร่า
 ถ้าครูมีน้ำเสียงนุ่มนวล นักเรียนจะสุภาพอ่อนน้อม
 ถ้าครูแต่งตัวเรียบร้อย นักเรียนจะเคารพ
 ถ้าครูให้ความเมตตาปราณี นักเรียนจะมีจิตใจอ่อนโยน
 ถ้าครูให้ความยุติธรรม นักเรียนจะศรัทธา

ครูประเภทที่ 2

ถ้าครูเข้มงวด นักเรียนจะหงุดหงิด
 ถ้าครูหน้าหนาวคิ้วขมวด นักเรียนจะรู้สึกเครียด
 ถ้าครูจุกเขี้ยว นักเรียนจะอึดอัด
 ถ้าครูบ่นปึง นักเรียนจะกลัว
 ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย นักเรียนจะขาดความเคารพ
 ถ้าครูใช้น้ำเสียงดุดัน นักเรียนจะหวาดกลัว

ครูประเภทที่ 3

ถ้าครูท้อถอย นักเรียนจะท้อแท้
 ถ้าครูเฉยเมย นักเรียนจะเฉื่อยชา
 ถ้าครูเชื่องช้า นักเรียนจะหงอยเหงา
 ถ้าครูใช้น้ำเสียงราบเรียบ นักเรียนจะไม่สนใจฟัง
 ถ้าครูปล่อยปละละเลย นักเรียนจะขาดระเบียบวินัย
 ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย นักเรียนจะขาดความเคารพ

จากบุคลิกภาพของครูทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา สรุปได้ว่าครูประเภทที่ 1 จะสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย นักเรียนและครูจะยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีเหตุมีผลนักเรียนจะรู้สึกสบายใจในการเรียน เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีครูประเภทที่ 2 จะสร้างบรรยากาศแบบเผด็จการ นักเรียนไม่ได้แสดงความคิดเห็น ครูจะเข้มงวด ครูเป็นผู้บอกหรือทำกิจกรรมทุกอย่าง นักเรียนไม่มีโอกาสคิด

หรือทำกิจกรรมที่ต้องการ นักเรียนจะรู้สึกเครียดอึดอัด นักเรียนจะขาดลักษณะการเป็นผู้นำ ขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีครูประเภทที่ 3 จะสร้างบรรยากาศแบบตามสบาย เป็นบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนย่อท้อ สับสนวุ่นวาย ขาดระเบียบวินัย ไม่มีความคงเส้นคงวา ครูไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน เป็นสิ่งสำคัญในการช่วยส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน มีความอบอุ่น ความสุขสบายใจการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิด ความสุขแก่ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะสร้างคุณลักษณะนิสัยของการ ใฝ่เรียนรู้ การมีนิสัยรักการเรียนรู้ การเป็นคนดี และการมีสุขภาพจิตที่ดีสามารถอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป ซึ่งบุคคลสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ อย่างมีความสุขให้เกิดขึ้นได้ คือ ครูผู้นำทางการเรียนรู้ โดยครูจะผู้จัดกิจกรรมให้เด็กได้สร้าง ความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับครู และสิ่งแวดล้อมการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมจะ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็ก เพราะการเรียนรู้ท่ามกลางบรรยากาศที่มีความสุข ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกผ่อนคลายไม่กดดัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กฤษริ คำชาย.(2559). *การสร้างความสุขในชีวิต*. แหล่งที่มา : <http://www.ge.ssru.ac.th>, 10 มกราคม 2559.
- เกสร มัยจิน.(2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อระดับสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ*. ว.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน. (2544). *แนวคิดและประสบการณ์การจัดการศึกษาที่ ผู้เรียนสำคัญที่สุดในสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพฯ:บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช.(2543). *การปฏิรูปการเรียนรู้การพัฒนาคนเพื่อสังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกันในร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2541). *บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ : อภิวัดน์ชีวิตและสังคม*, พิมพ์ครั้งที่2.สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน:กรุงเทพฯ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).(2543). *ความสุขที่ไม่ต้องแสวงหา: ประโยชน์สูงสุดของชีวิต: ธรรมสภา, กรุงเทพฯ*
- พระธรรมปิฎก. (2541). *ธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. มูลนิธิพุทธธรรม:กรุงเทพฯ.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (2545). *คู่มือการประเมินระดับคุณภาพของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์การศาสนา.
 เข้าถึงได้จาก <http://www.gotknow.org/posts/395636>
 เข้าถึงได้จาก <http://socialscience.igetweb.com/>
 เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/darunsitpattanarangsana/sara-na-ru/kar-prakan-khunphaph-sthan-suksa>
- สุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว. (2554). *การพยาบาลจิตเวช*. พิมพ์ครั้งที่ 2, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์:ปทุมธานี.

สุภาณี สุขะนาคินทร์. (2549). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของประชาชนอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์, วิทยานิพนธ์.มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เข้าถึงได้จาก <http://www.namsongkram.com/2015/06/5-bbl.html>

อภิชัย มงคล. (2552).การพัฒนาและทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย 2007. โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด:กรุงเทพฯ.

อรพรรณ ลือบุญวัชชัย, รังสิมันต์ สุนทรไชยา และพีรพนธ์ ลือบุญวัชชัย.(2555).รูปแบบการบำบัดทางจิตสังคมโดยพยาบาลจิตเวช สำหรับบุคคลที่มีภาวะซึมเศร้าและความคิดฆ่าตัวตายในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร :ว.การพยาบาลจิต เวชและสุขภาพจิต.

Layard, R., 2005, *Happiness: Lessons from a new science*, Couns. Psychot. Res.

Martin, S.(2000).*Positive psychology:An introduction*, AmerPsychol.

Manion, J., 2003, *Joy at work: Creating a positive workplace*, J. Nurs. Admin.

Veenhoven, R., 1996, *Happy life-expectancy: A comprehensive measure of quality-of-life in nations*, Soc. Indicat. Res.

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาคู่มือชุดที่ 3 แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนหมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างไร ในการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ เรื่องการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการจัดบรรยากาศที่ดีชั้นเรียนมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการปรับพฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจงจงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดเป็นความหมายของการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
 - ก. การจัดทำผลการเรียนนักเรียน
 - ข. การจัดกิจกรรมลูกเสือ
 - ค. การจัดที่นั่งแสงสว่างเพียงพอ
 - ง. การเดินทางไกล

2. ปัญหาในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ คือข้อใด
 - ก. ผู้ปกครอง
 - ข. ครูไม่มีเวลา
 - ค. ผู้บริหารสนับสนุน
 - ง. ครูสนใจตั้งใจและทุ่มเท

3. ข้อใดไม่ใช่หลักการการจัดบรรยากาศชั้นเรียน
 - ก. บรรยากาศแจ่มใส
 - ข. ห้องเรียนมีขนาดกว้างขวาง
 - ค. ห้องเรียนคับแคบ อับ และแสงสว่างไม่เพียงพอ
 - ง. บรรยากาศที่อบอุ่น

4. ลักษณะชั้นเรียนที่ดี คือข้อใด
 - ก. จัดให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก
 - ข. จัดชั้นเรียนให้มีความพร้อมต่อการเรียนการสอน
 - ค. การสร้างบรรยากาศให้อบอุ่น
 - ง. ถูกทุกข้อ

5. ข้อใดเป็นบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน
- ก. บรรยากาศที่ท้าทาย
 - ข. บรรยากาศที่ตึงเครียด
 - ค. บรรยากาศน่ากลัว
 - ง. บรรยากาศที่น่าสนใจ
6. ข้อใดเป็นบรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือ
- ก. Challenge
 - ข. Respect
 - ค. Freedom
 - ง. ถูกทุกข้อ
7. ข้อใดเป็นบรรยากาศที่มีความอบอุ่น
- ก. Freedom
 - ข. Respect
 - ค. Warmth
 - ง. Control
8. ข้อใดไม่ใช้การจัดบรรยากาศด้านกายภาพ
- ก. บุคลิกภาพของครู
 - ข. ป้ายนิเทศน์
 - ค. มุมวิชาการ
 - ง. การจัดโต๊ะครู
9. ข้อใดเป็นการจัดบรรยากาศด้านจิตวิทยา
- ก. บุคลิกภาพของครู
 - ข. พฤติกรรมการสอนของครู
 - ค. เทคนิคการปกครองชั้นเรียนของครู
 - ง. ถูกทุกข้อ

10. การปกครองชั้นเรียนครูควรยึดหลักใด

- ก. หลักพรหมวิหาร 4
- ข. หลักประชาธิปไตย
- ค. หลักความยุติธรรม
- ง. ถูกทุกข้อ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจงแบบทดสอบนี้เป็นแบบจับคู่ ให้เลือกข้อที่ถูกที่สุดที่เป็นตัวอักษร ก - ญ
มาเขียนตอบหน้าข้อคำถามข้อ 1 - 10

1. _____ ครูที่มีลักษณะเผด็จการ
2. _____ พฤติกรรมการสอนของครู
3. _____ การจัดห้องเรียนให้น่าเรียน
4. _____ บรรยากาศที่มีอิสระ
5. _____ ครูไม่มีเวลา ขาดงบประมาณ
6. _____ ระดับอารมณ์ ความรู้สึก
7. _____ การจัดที่นั่งนักเรียน
8. _____ บรรยากาศแห่งความสำเร็จ
9. _____ ทฤษฎีการเรียนรู้
10. _____ บรรยากาศที่ท้าทาย

- ก. ปัญหาในการจัด
บรรยากาศการเรียนรู้
- ข. บรรยากาศในชั้นเรียน
- ค. Learning theory
- ง. Freedom
- จ. Success
- ฉ. Challenge
- ช. ลักษณะชั้นเรียนที่ดี
- ซ. การจัดบรรยากาศ
ด้านกายภาพ
- ณ. การจัดบรรยากาศ
ด้านจิตวิทยา
- ญ. Autocratic teacher

แนวคำตอบแบบฝึกที่ 1

ข้อ 1. การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ราบรื่นและผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน

ข้อ 2. บทบาทของครูในด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน คือ ครูเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีสภาพน่าเรียนอบอุ่น แจ่มใสหรือตึงเครียด ดังนั้นสิ่งสำคัญนอกเหนือจากการที่ครูต้องระบุงถึงความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ครูต้องการแล้ว ตัวครูเองจำเป็นต้องทราบและเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อครูด้วยเช่นกัน บทบาทการเป็นผู้นำของครูแต่ละประเภทจะมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนและยิ่งไปกว่านั้นอาจมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อผู้อื่นหรือต่อตนเองอีก ดังนั้น การเป็นผู้นำในห้องเรียนจึงนับว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งของครูในการบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ

ข้อ 3. แนวทางการพัฒนาตนเองด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน คือ สภาพแวดล้อมทางการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งไม่ใช่สภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงระดับของอารมณ์และความรู้สึกด้วย ดังนั้นครูต้องพัฒนาตนเองให้มีบุคลิกภาพดี เช่น การแต่งกายการยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครูจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี บุคลิกภาพของครูมีผลต่อความรู้สึกของนักเรียนและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นน่าเชื่อถือ เป็นที่รักของนักเรียน ให้ความสำคัญกับผู้เรียน

ข้อ 4. การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน มีผลต่อคุณภาพการศึกษา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ดีขึ้น การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นเกิดจากการเรียนรู้ที่ครบวงจร ซึ่งได้แก่การให้ผู้เรียนเลือกเรื่องที่จะเรียนและวิธีการเรียน จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามที่ได้คิดไว้ โดยการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่ม แล้วสรุปความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ยังเกิดจากการสนับสนุนจากปัจจัยเอื้อสามประการคือ การเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของวัยหรือพัฒนาการได้แก่ การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหวและการกระทำ ปัจจัยเอื้อประการต่อมาคือบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่สร้างความรู้สึกมีความสุข ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียด ปลอดภัยและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ส่วนปัจจัยเอื้อที่สามคือการดูแลสนับสนุนและอำนวยความสะดวกของครูในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้สร้างความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับครู และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็ก เพราะการเรียนรู้ท่ามกลางบรรยากาศที่มีความสุข ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกผ่อนคลายไม่กดดัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพบรรยากาศในชั้นเรียนจำแนกออกได้ดังนี้

1. บรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้เรียนที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าลักษณะบรรยากาศทางจิตวิทยาเป็นไปในทางบวก ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ ผ่อนคลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย และมีผลทำให้รู้สึกมีความสุขในการเรียนรู้ ทำให้เป็นผู้ที่รักและใฝ่ในการเรียนรู้

2. บรรยากาศทางกายภาพ เป็นลักษณะของบรรยากาศที่เกิดจากการจัดอาคารสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และสภาพของผู้เรียน การจัดบรรยากาศทางกายภาพที่ตอบสนองของผู้เรียนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนได้รับความสะดวก และดำเนินกิจกรรมด้วยความราบรื่น ส่งผลให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี ไม่ติดขัดไม่รู้สึกว่ามีความ ยุ่งยาก ทำให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนและเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น มีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. บรรยากาศทางสังคม เป็นบรรยากาศที่เกิดจากผลการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มที่อยู่ ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน การมีบรรยากาศทางสังคมที่เป็นมิตรต่อกัน จะทำให้ผู้เรียนรู้สึก อบอุ่นใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน มีการอยู่ร่วมกันฉันท์มิตร ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของการจัดการศึกษา

ข้อ 5. การปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนควรนำแนวทางการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จัดแบ่งได้ 6 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ
2. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาด โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศเช่นนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกรังเกียจ
3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่านักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับนับถือตนเอง
4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตร ยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียน และรักการมาเรียน
5. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุม มิให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต
6. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกระอบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่คุณเรียนประสบความสำเร็จให้มากกว่าการพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่สิ่งที่ล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น บรรยากาศทั้ง 6 ลักษณะนี้ มีผลต่อความสำเร็จของผู้สอนและความสำเร็จของผู้เรียนผู้สอนควรสร้างให้เกิดในชั้นเรียน

เฉลยแบบฝึกที่ 2

1.	ค	6.	ข
2.	ข	7.	ค
3.	ค	8.	ก
4.	ง	9.	ง
5.	ก	10.	ง

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ญ	6.	ข
2.	ณ	7.	ช
3.	ช	8.	จ
4.	ง	9.	ค
5.	ก	10.	ฉ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. นางสาวสมรภัษ กิ่งรุ่งเพชร	ผู้อำนวยการส่วนแผนและ
งบประมาณทางการศึกษา
ท้องถิ่น
2. นางสาวชนัญภัค ดิยารัตนกุล	หัวหน้ากลุ่มแผนยุทธศาสตร์ทาง
การศึกษาท้องถิ่น
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วะสินนท์	ที่ปรึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	ประธานคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	กรรมการบริหารหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
6. นายวิชิต ทองปาน	ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ
7. นายมงคล ฤทธิทิศ	ท้องถิ่นอำเภอสิรินธรอำนาจ
8. ดร.มนต์ตรี ธิณะคุณ	ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
เทศบาลนครอุบลราชธานี
9. ดร.เขาวลัษณ์ สุตะโคตร	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลเมืองมุกดาหาร
10. ดร.วีรพร เชื้ออ่ำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล
อำนาจ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพไธล

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณ

คู่มือการพัฒนา

การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

ผู้วิจัย

นางสุรัชดา จิ่งสุทธิวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และเกิดการตระหนักรู้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง คู่มือทั้งหมดมีจำนวน 6 เล่ม ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

นางสุรัชดา จึงสุทิวงษ์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คู่มือการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่	1
ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ	4
การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ	4
- แนวคิดการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ	4
- ความหมายของสารสนเทศ	7
- ความสำคัญของสารสนเทศ	9
- คุณค่าของสารสนเทศ	10
- บทบาทของสารสนเทศ	14
- งานธุรการในชั้นเรียน	16
- ประโยชน์ของระบบสารสนเทศ	19
บรรณานุกรม	22
แบบฝึกชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ	24
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา	34
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	35

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
ชุดที่ 5
การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

ระยะเวลา 21 ชั่วโมง (ศึกษาวันละ 3 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการจัดทำข้อมูลสารสนเทศการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการสามารถวิเคราะห์แนวคิด หลักการในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการตระหนักในความสำคัญของการจัดทำข้อมูลสารสนเทศการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปใช้ได้ถูกต้องและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

เนื้อหา

การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง การจัดการกับงานประจำในชั้นเรียนที่ไม่ใช่ งานสอน ได้แก่ การสำรวจข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ การประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ การตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศชั้นเรียนเป็นการจำแนกข้อมูลที่จำเป็นและเอกสารประจำชั้นเรียน จัดทำระบบข้อมูลและเอกสารประจำชั้นเรียน ประกอบด้วย

การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

- แนวคิดการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ความหมายของสารสนเทศ
- ความสำคัญของสารสนเทศ
- คุณค่าของสารสนเทศ
- บทบาทของสารสนเทศ
- งานธุรการในชั้นเรียน
- ประโยชน์ของระบบสารสนเทศ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. คู่มือการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
2. วีดีโอเรื่อง การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
3. กระดาษA4
4. ปากกา

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอนวิธีการศึกษาเอกสารแก่ผู้ฝึกปฏิบัติการ หลังจากนั้นวิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกให้เท่ากันแล้วให้ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มร่วมสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ
2. วิทยากรบรรยายสรุปแนวคิด หลักการในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในระหว่างการนำเสนอจะมีการตั้งคำถามประเด็นเพื่อซักถามผู้ฝึกปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอโดยจัดทำเป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษกระดาษ A4อภิปรายถึงความสำคัญของการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

ให้การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ โดยรวมอภิปราย และสรุปประเด็นสำคัญ

4. ผู้เข้าฝึกปฏิบัติการร่วมกันสรุปหลักการ แนวคิดการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำไปเป็นข้อคิดในการปรับปรุงพฤติกรรม การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

การประเมินผล

1. ประเมินการทำกิจกรรมตามที่กำหนด
2. ประเมินความสนใจและตั้งใจในการศึกษาคู่มือ ชุดที่ 5
3. ประเมินการซักถามและการให้ข้อคิดเห็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

แนวคิดการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

ชนัท ธาตุทอง (2552, หน้า 113 – 114) กล่าวว่า งานธุรการของห้องเรียน นับเป็นงานแรกที่คุณครูต้องให้ความสำคัญ ซึ่งงานธุรการในที่นี้ไม่ได้หมายถึงงานการเงิน บัญชีพัสดุ ครุภัณฑ์ แต่หมายถึง การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการห้องเรียน และการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการห้องเรียน

ระบบสารสนเทศ (Information System) หมายถึงกระบวนการเก็บรวบรวม ข้อมูลการประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สูงสุด และการจัดเก็บ รักษาอย่างมีระบบเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ สารสนเทศที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบจะสามารถนำไปใช้สนับสนุนการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับปฏิบัติ ระดับหมวด/งาน สายชั้น หรือระดับบริหาร

โดยในการจัดระบบสารสนเทศโดยทั่วไปมีขั้นตอนการดำเนินงานสำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 3 การประมวลผลข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ
- ขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

โดยอธิบายว่า ข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย (ชนัท ธาตุทอง, 2552, หน้า 52 – 54)

1. ข้อมูลสารสนเทศ

1.1 ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป คักยภาพของสถานศึกษา ความต้องการของสถานศึกษา แนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น แนวทางการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.2 ข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ได้แก่ ภูมิหลัง ประวัติ ส่วนตัวครอบครัวผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลงาน ความสามารถ

1.3 ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ปัจจัยสนับสนุนเชิงวิชาการ สื่อ/อุปกรณ์การเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการในการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือการวัดผลประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.4 ข้อมูลสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการ ได้แก่ สภาพและบรรยากาศการเรียนรู้ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาบุคลากร ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน อาคารสถานที่ การระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษา

Wong และ Wong (1998, p 3) ก็ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารจัดการชั้นเรียนจะประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูใช้จัดการกับนักเรียน เช่น การจัดพื้นที่ว่างในชั้นเรียน การจัดการเรื่องเวลา และการจัดวัสดุอุปกรณ์ในการชั้นเรียน.เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

Johnson และคณะ (2005, p 28 – 32) ได้เสนอไว้ว่า วิธีดำเนินการ ในกิจวัตรหรืองานประจำ (Routine Procedures) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดชั้นเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดนับตั้งแต่ต้นนักเรียนเข้าชั้นเรียนจนกระทั่งออกจากชั้นเรียน เช่น การบันทึกเวลาเรียนการสอนส่งงานบ้านการส่งงานที่มอบให้ทำ การขออนุญาตออกนอกห้องเรียน การลาหยุดเรียน

Brophy (1999, p 48) ได้เสนอไว้ว่า การจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้นั้น ครูจะต้องดำเนินการจัดเก็บอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ในชั้นเรียน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และปลอดภัยด้วย

สมบัติ ตาปัญญา (2549, หน้า 50 – 52) ได้เสนอว่าครูควรจะมีการจัดทำแฟ้มประวัตินักเรียนเพื่อทำความรู้จักครอบครัวของนักเรียน ซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญเพื่อช่วยให้ครูเข้าใจเหตุผลว่าทำไมเด็กถึงไม่อยากมาโรงเรียนอาจจะมี

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรืออาจจะเลิกเรียนกลางคัน

จิตรา วสุวานิช (2531, หน้า 135) ที่ได้เสนอไว้ว่า การที่ครูแสดงความเอาใจใส่ความสนใจ ให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาซึ่งวิธีการแสดงความสนใจนักเรียนทำได้หลายวิธี เช่น ครูจะต้องรู้จักนักเรียนในชั้นทุกคน รู้จักชื่อจริง ชื่อเล่น ความสนใจของเด็กแต่ละคน เป็นต้นว่างานอดิเรก มีพี่น้องกี่คน จุดเด่น จุดด้อยของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังช่วยในการวางแผนการสอนโดยคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความรู้สึกมีส่วนร่วมในโรงเรียนและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การทำประวัตินักเรียนอาจมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระดมสมองกับเพื่อนครูด้วยกันว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่ของนักเรียนในโรงเรียน และปัจจัยที่อาจเป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมเหล่านี้ทั้งจากครอบครัวและจากชุมชนน่าจะมีอะไรบ้าง ให้รวมปัจจัยที่อาจเป็นเหตุให้นักเรียนขาดเรียนหรือมาสายด้วย

ขั้นที่ 2 จากปัจจัยที่ได้จากการระดมสมองข้างต้น นำมาสร้างรายการคำถามซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลและเข้าใจได้ ว่าทำไมเด็กจึงมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในห้องเรียน

ขั้นที่ 3 สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับนักเรียนแต่ละคน อาจเป็นแค่รายการคำถามอย่างตามขั้นตอนที่ 2 หรือทำเป็นแบบฟอร์มอย่างเป็นทางการก็ได้ การรวบรวมข้อมูลอาจทำได้หลายวิธีตามความเหมาะสม เช่น (1) ฝากนักเรียนไปให้ผู้ปกครองกรอกและเอามาส่งครู (2) ครูนำติดตัวไปเยี่ยมบ้านนักเรียนและกรอกเองโดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง (3) กรอกข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักเรียนโดยตรง หรือให้ผู้ปกครองกรอกในขณะที่มารับนักเรียนกลับบ้าน ระหว่างการประชุมผู้ปกครองในระดับห้องเรียน หรือในระหว่างการประชุมใหญ่ของสมาคมผู้ปกครองและครูก็ได้

ขั้นที่ 4 หลังจากได้ข้อมูลจากแบบสอบถามนี้แล้ว ให้สร้างแฟ้มประวัติสำหรับนักเรียนแต่ละคน โดยอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถามดังกล่าว แฟ้มประวัตินี้จะช่วยให้ครูสังเกตวิเคราะห์และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่างๆ ในชีวิตของนักเรียนที่อาจมีผลกระทบต่อการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนได้

ขั้นที่ 5 หลังจากทำแฟ้มประวัติของนักเรียนแต่ละคนเรียบร้อยแล้ว นำมาพิจารณาแต่ละรายอย่างละเอียด เพื่อดูว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่น่าจะมีผลกระทบต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนและพฤติกรรมในโรงเรียน

กาญจนา วิเศษรินทอง (2555) สรุปว่าคุณลักษณะของชั้นเรียนที่มีคุณภาพด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศประกอบด้วย

1. มีข้อมูลสารสนเทศนักเรียนประจำชั้นเรียน/ประจำวิชาที่เป็นปัจจุบัน เช่น การบันทึกเวลาเรียน การลา การส่งการบ้าน
2. มีการจัดทำแฟ้มประวัตินักเรียนรายบุคคล
3. มีการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษา เช่น แบบ ป.พ.ต่างๆ
4. มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลการประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบสารสนเทศและการจัดเก็บรักษาอย่างมีระบบ สะดวกต่อการนำไปใช้

สรุปว่า การจัดทำข้อมูลสารสนเทศในห้องเรียนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชั้นเรียนให้เป็นระบบเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศในชั้นเรียนถือเป็นภารกิจประจำของครูที่แสดงถึงบทบาทการวางแผนและดูแลชั้นเรียนเป็นอย่างดีของครู

ความหมายของสารสนเทศ

คำว่าสารสนเทศ หรือสารสนเทศ หรือสนเทศ มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Information ซึ่งเป็นคำที่ใช้แทนกันและมีความหมายอย่างเดียวกันมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของสารสนเทศไว้แตกต่างกัน ดังนี้

กิตติ-ภักดีวัฒนะกุล (2546, หน้า 272) ได้ให้ความหมายว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านกระบวนการเก็บรวบรวมและเรียบเรียงเพื่อเป็นแหล่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้

ภาพประกอบ 1 ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ

พิชัย เหลืองอรุณ (2548, หน้า 1) ได้กล่าวถึง ความหมายระบบสารสนเทศ (Information System) หมายถึง ระบบที่มีการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการรวบรวม จัดเก็บ หรือจัดการกับข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ข้อมูลนั้นกลายเป็นสารสนเทศที่ดีสามารถนำไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ในเวลาอันรวดเร็วและถูกต้อง

ศักสิทธิ์ สุภสร (2548, หน้า 11) ได้กล่าวถึง ความหมายของสารสนเทศ หมายถึง ผลลัพธ์ของการกระทำต่อข้อมูล ตั้งแต่ 2 ข้อมูลขึ้นไป โดยผ่านกระบวนการเก็บรวบรวม เรียบเรียงประมวลผลและถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย มีคุณค่าตามวัตถุประสงค์การใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสนับสนุนการบริการงานการวางแผน การบริหารจัดการ และช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยสารสนเทศนั้นอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ คอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่นๆ เช่น คำพูดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ให้ผู้รับได้ทราบ

เกรียงศักดิ์ พราวศรี ได้ให้ความหมายของ ระบบสารสนเทศไว้ว่า คือ ข้อมูล (Data) หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นตัวเลข สัญลักษณ์ และตัวหนังสือ แทนปริมาณหรือการกระทำต่างๆ ซึ่งยังไม่ผ่านการประมวลผล หรือการวิเคราะห์

วรรัตน์ อภินันท์กุล ได้ให้ความหมายของ ระบบสารสนเทศไว้ว่า หมายถึงความสามารถในการกำหนดขอบเขตสารสนเทศที่ต้องการใช้ สามารถเข้าแหล่งข้อมูลสารสนเทศ บูรณาการสารสนเทศใหม่เข้ากับความรู้เดิม การใช้วิจารณ์ญาณในการประเมินสารสนเทศและนำไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปทุม แป้นสุวรรณ ได้ให้ความหมายของ ระบบสารสนเทศไว้ว่า คือการบริหารสารสนเทศเป็นการบริการหนึ่งที่เป็นกระบวนการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ข่าวสารในทิศทางการศึกษา อาชีพส่วนตัว สังคม และความรู้ด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และการปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข ซึ่งการเลือกข่าวสารข้อมูล และความรู้ต่างๆ ต้องเป็นเรื่องที่เป็นความจริง ถูกต้อง เชื่อถือได้ในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับการประมวลผลแล้ว เป็นข้อมูลความรู้ที่เกิดขึ้นจากความต้องการ เพื่อใช้ทำประโยชน์ในการประมวลผลข้อมูล เป็นสิ่งที่จะช่วยสื่อความหมายเป็นหลักฐานที่แสดงให้ผู้รับเข้าใจ และเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นก่อนการตัดสินใจ

ความสำคัญของสารสนเทศ

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง ความสำคัญของสารสนเทศไว้แตกต่างกัน ดังนี้

แม้นมาส ชวลิต (2538, หน้า 31 – 39) กล่าวว่า สารสนเทศมีความสำคัญในหลายด้าน ดังนี้

1. ความสำคัญของสารสนเทศต่อบุคคล

1.1 ทำให้สามารถต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่รู้จักรักและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตและสามารถนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ทำให้มีปัจจัยในการดำรงชีวิตอันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค

1.2 ทำให้สามารถต่อสู้กับความไม่รู้ของตนเอง ในเรื่องที่ต้องรู้ สารสนเทศ ช่วยให้มนุษย์เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เรื่องร่างกาย และจิตใจของตน เรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของเพื่อนมนุษย์ ทำให้สามารถปรับตัวและสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนมนุษย์ ที่อยู่ร่วมกันได้

1.3 ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ รู้จักใช้สารสนเทศในการตัดสินใจ แก้ปัญหาและจะกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ เพราะการได้รับสารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลา เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.4 ทำให้เกิดความเจริญทางจิตใจ มีสติ รู้จักควบคุมอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนา รู้จักสร้างสรรค์ศิลปะ ให้เกิดความสวยงาม มีความเพลิดเพลินในการศึกษาทางศาสนาก่อให้เกิดความสงบเยือกเย็น และดำรงชีพได้อย่างมีสุข

2. ความสำคัญของสารสนเทศต่อสังคม

สารสนเทศ มีความสำคัญต่อสังคม ดังนี้

2.1 ก่อให้เกิดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม สังคมใดที่คนในสังคมได้รับการศึกษา รู้หนังสือ และสามารถเข้าถึงสารสนเทศ สังคมนั้น จะสามารถพัฒนาอย่างรวดเร็ว

2.2 รักษาไว้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สารสนเทศจะช่วย

อนุรักษ์พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ ให้แก่คนรุ่นใหม่ ต่อไปได้ สามารถเรียนรู้ ความเข้าใจ ในวัฒนธรรมของคนต่างสังคมได้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม มีความเข้าใจ ระหว่างกัน ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2.3 เสริมสร้างความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี

เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ การพาณิชย์ และความรู้อื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม

สรุปได้ว่าสารสนเทศ มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการบริหารจัดการ การวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ทั้งผู้ปฏิบัติและผู้บริหาร นอกจากนี้ สารสนเทศยังมีความสำคัญกับผู้ติดต่อขอรับบริการด้วย เพราะการมีสารสนเทศที่ทันสมัยและถูกต้อง สมบูรณ์ย่อมทำให้เกิดการบริหารจัดการบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลทั้งผู้รับและผู้ให้

คุณค่าของสารสนเทศ

นันทา วิฑูฒิกัตต์ (2536, หน้า 8) ได้กล่าวถึง คุณค่าของสารสนเทศ หรือสารสนเทศไว้ว่า สารสนเทศจะมีคุณค่าต่อบุคคลหรือต่อกลุ่มบุคคล ในเวลาใด มาก หรือน้อยนั้น อาจพิจารณาได้หลายลักษณะ เช่น ในด้านเศรษฐศาสตร์จะมองในแง่ของอัตรา ประโยชน์ แต่ในด้านการตลาดอาจมองในแง่ของการแลกเปลี่ยนเป็นต้น โดยทั่วไป สารสนเทศจะมีคุณค่าหรือไม่ขึ้นเกิดจากปัจจัย 4 ประการคือ

1. เวลา (Time) สารสนเทศที่ได้รับอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ย่อมมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์สารสนเทศบางอย่างจะลดคุณค่าลงเมื่อเวลาผ่านไป หรือ สารสนเทศที่ช้าเกินไปก็มิได้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค เช่น ข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์และ ตัวเลขซื้อขายหลักทรัพย์เป็นต้น

2. ความถูกต้อง (Certainly) สารสนเทศที่มีถูกต้องให้คุณค่าในแง่ของ ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ สารสนเทศที่รวดเร็ว แต่ไม่ถูกต้องก็ไม่มีค่าเช่นกัน

3. ความครบถ้วน (Completeness) สารสนเทศที่มีคุณภาพจะต้องเป็น สารสนเทศที่มีความครบถ้วน ไม่หดยาย และไม่ถูกบิดเบือน สารสนเทศที่รวดเร็ว และ ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วน ก็มีคุณค่าลดลงหรือไม่ีคุณค่าเลย เนื่องจากไม่สามารถนำมาใช้ ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์และมั่นใจ

4. ความต่อเนื่อง (Accumulation) สารสนเทศที่มีคุณค่านั้นจะต้องมีลักษณะการสะสมของข้อมูลต่อเนื่อง สามารถประสานเป็นเนื้อหาเดียวกัน ไม่กระจาย กระจาย สารสนเทศรวดเร็วถูกต้องและครบถ้วนหลายๆ ชั้น แต่ไม่มีความต่อเนื่องก็จะมีคุณค่าน้อยลงทันที

กมลภัทร โพธิ์ภิรมย์ (2550, หน้า 4) ได้กล่าวถึง ระบบสารสนเทศช่วยในการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศที่ออกแบบสำหรับผู้บริหาร เช่น ระบบสารสนเทศที่ช่วยในการสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision support systems) หรือระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร (Executive support systems) จะเอื้ออำนวยให้ผู้บริหารมีข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจได้ดีขึ้น อันจะส่งผลให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ไว้ได้ ระบบสารสนเทศช่วยในการเลือกผลิตสินค้า/ บริการที่เหมาะสมระบบสารสนเทศจะช่วยทำให้องค์กรทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุน ราคาในตลาดรูปแบบของสินค้า/บริการที่มีอยู่ หรือช่วยทำให้หน่วยงานสามารถเลือกผลิตสินค้า/บริการที่มีความเหมาะสมกับความเชี่ยวชาญ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ ระบบสารสนเทศช่วยปรับปรุงคุณภาพของสินค้า/ บริการให้ดีขึ้นระบบสารสนเทศทำให้การติดต่อระหว่างหน่วยงานและลูกค้า สามารถทำได้โดยถูกต้องและรวดเร็วขึ้น ดังนั้นจึงช่วยให้หน่วยงานสามารถปรับปรุงคุณภาพของสินค้า/ บริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้นด้วยความได้เปรียบในการแข่งขัน

ชาญณรงค์ ตั้งวงสุณา (2553, หน้า 33) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้รับความสนใจนำมาใช้งานในหลายลักษณะและเกือบทุกธุรกิจ โดยที่พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างไปทุกวงการทั้งภาคเอกชนและราชการ ระบบสารสนเทศช่วยสร้างประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์เนื่องจากข้อมูลถูกจัดเก็บและบริหารอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วในรูปแบบที่เหมาะสมและสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ทันต่อความต้องการ

2. ช่วยในการกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์และการวางแผนปฏิบัติการ โดยผู้บริหารสามารถนำข้อมูลที่ได้จากระบบสารสนเทศมาช่วยในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานเนื่องจากสารสนเทศถูกรวบรวมและจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้มีประวัติของข้อมูลอย่างต่อเนื่อง สามารถที่จะบ่งชี้แนวโน้มของการดำเนินงานว่า

น่าจะเป็นไปในลักษณะใด

3. ช่วยในการตรวจสอบการดำเนินงาน เมื่อแผนงานถูกนำไปปฏิบัติ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้ควบคุมจะต้องตรวจสอบผลการดำเนินงานโดยนำข้อมูลบางส่วนมาประมวลผลเพื่อประกอบการประเมิน สารสนเทศที่ได้จะแสดงให้เห็นผลการดำเนินงานว่าสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการเพียงไร

4. ช่วยในการศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ผู้บริหารสามารถใช้ระบบสารสนเทศประกอบการศึกษาและการค้นหาสาเหตุ หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ถ้าการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ โดยอาจจะเรียกข้อมูลเพิ่มเติมออกมาจากระบบ เพื่อให้ทราบถึงความผิดพลาดในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นจากสาเหตุใด หรือจัดรูปแบบสารสนเทศในการวิเคราะห์ปัญหาใหม่

5. ช่วยให้ผู้ใช้สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อหาวิธีควบคุม ปรับปรุงและแก้ไขปัญหา สารสนเทศที่ได้จากการประมวลผลจะช่วยให้ผู้บริหารวิเคราะห์ว่าการดำเนินงานในแต่ละทางเลือกจะช่วยแก้ไขหรือควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไร ธุรกิจต้องทำอะไรเพื่อปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานหรือเป้าหมาย

6. ช่วยลดค่าใช้จ่าย ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ธุรกิจลดเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายในการทำงานลง เนื่องจากระบบสารสนเทศสามารถรับภาระงานที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ตลอดจนช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน ส่งผลให้ธุรกิจสามารถลดจำนวนคนและระยะเวลาในการประสานงานให้น้อยลง โดยผลงานที่ออกมาอาจเท่าหรือดีกว่าเดิม ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจ

มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ (2555, หน้า 1 – 4) ระบุ ประโยชน์ของระบบสารสนเทศไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)

1.1 ระบบสารสนเทศทำให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็วมากขึ้น โดยใช้กระบวนการประมวลผลข้อมูลซึ่งจะทำให้สามารถเก็บรวบรวม ประมวลผลและปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว เช่น คอมพิวเตอร์ที่ใช้ประจำบ้านมีขีดความสามารถในการทำงานถึง 450 ล้านคำสั่งต่อวินาที (MillionInstructionsPerSecond)

1.2 ระบบสารสนเทศช่วยในการจัดเก็บข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ หรือมีปริมาณมากและช่วยทำให้การเข้าถึงข้อมูล (Access) เหล่านั้นมีความรวดเร็วด้วย

1.3 ช่วยให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว การใช้เครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ทำให้มีการติดต่อได้ทั่วโลกภายในเวลาที่รวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์กับเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยกัน (machine to machine) หรือคนกับคน (human to human) หรือคนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ (human to machine) และการติดต่อสื่อสารดังกล่าวจะทำให้ข้อมูลที่เป็นทั้งข้อความ เสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวสามารถส่งได้ทันที

1.4 ช่วยลดต้นทุน การที่ระบบสารสนเทศช่วยให้การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ซึ่งมีปริมาณมากมีความสลับซับซ้อนให้ดำเนินการได้โดยเร็ว หรือการช่วยให้เกิดการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการประหยัดต้นทุนการดำเนินการอย่างมาก

1.5 ระบบสารสนเทศช่วยให้การประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ เป็นไปได้ด้วยดีโดยเฉพาะหากระบบสารสนเทศนั้นออกแบบ เพื่อเอื้ออำนวยให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่อยู่ในระบบของซัพพลายทั้งหมด จะทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ และทำให้การประสานงาน หรือการทำความเข้าใจ เป็นไปได้ด้วยดียิ่งขึ้น

2. ด้านประสิทธิผล (Effectiveness)

2.1 ระบบสารสนเทศช่วยในการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศที่ออกแบบสำหรับผู้บริหาร เช่น ระบบสารสนเทศที่ช่วยในการสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision support systems) หรือระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร (Executive support systems) จะเอื้ออำนวยให้ผู้บริหารมีข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจได้ดีขึ้น อันจะส่งผลให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ไว้ได้

2.2 ระบบสารสนเทศช่วยในการเลือกผลิตสินค้า/บริการที่เหมาะสม ระบบสารสนเทศจะช่วยให้องค์การทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุน ราคาในตลาด รูปแบบของสินค้า/บริการที่มีอยู่ หรือช่วยทำให้หน่วยงานสามารถเลือกผลิตสินค้า/บริการที่มีความเหมาะสมกับความเชี่ยวชาญ หรือทรัพยากรที่มีอยู่

2.3 ระบบสารสนเทศช่วยปรับปรุงคุณภาพของสินค้า/บริการให้ดีขึ้น ระบบสารสนเทศทำให้การติดต่อระหว่างหน่วยงานและลูกค้า สามารถทำได้โดยถูกต้อง

และรวดเร็วขึ้น ดังนั้นจึงช่วยให้หน่วยงานสามารถปรับปรุงคุณภาพของสินค้า/บริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าได้ดีขึ้นและรวดเร็วขึ้นด้วย

2.4 ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ปัจจุบันระบบสารสนเทศได้มีการนำมาให้ตลอดทั้งระบบซัพพลายเชน (Supply Chain) เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

2.5 คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life) ระบบสารสนเทศจะต้องได้รับการออกแบบออกมาเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของมนุษย์และประสิทธิภาพของเทคโนโลยีด้วย

สรุปได้ว่า สารสนเทศ จะมีคุณค่าจะต้องเป็นสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ต่อเนื่องและทันต่อเวลาเหตุการณ์ เพราะข้อมูลมีความจำเป็นจะต้องได้รับการนำไปใช้ประโยชน์ตามเวลาที่กำหนด ถ้าเลยเวลาที่กำหนดข้อมูลก็จะไม่มีความหมายได้

บทบาทของสารสนเทศ

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงบทบาทของสารสนเทศ ไว้ดังนี้

วัลย์รัตน์ ไตวิภักย์ (2552, หน้า 5) กล่าวถึง บทบาทของของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการศึกษา ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารโทรคมนาคม บทบาทที่สำคัญของเทคโนโลยีต่อการพัฒนาการศึกษา

1. เทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีส่วนช่วยในเรื่องการเรียนรู้ ปัจจุบันมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้หลายอย่าง เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน, ระบบมัลติมีเดีย, ระบบวิดีโอออนดีมานด์, วิดีโอเทเลคอนเฟอเรนซ์ และอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น ระบบเหล่านี้เป็นระบบสนับสนุนการรับรู้ข่าวสารและการค้นหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการเรียนรู้

2. เทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษา ซึ่งในการจัดการศึกษาสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนการดำเนินการ การติดตาม ประเมินผลคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารโทรคมนาคม

3. เทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามาช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคล เกือบทุกวงการทั้งทางด้านการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ผู้เรียนกับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนการสอน และการดำเนินงานในหลายด้าน ทั้งนี้โดยอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสาร การดำเนินงานและเทคโนโลยีการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การใช้โทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ประโยชน์อย่างหนึ่งของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบเดิม ก็คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้รับการเรียนรู้แบบมีการโต้ตอบ และเป็นแบบเห็นจริง อันจะเอื้ออำนวยให้เข้าใจแนวความคิดที่ซับซ้อน และได้รับข้อมูลความรู้อย่างถูกต้องมากกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากว่าการศึกษาในหลาย สาขาวิชานั้นต้องการการอบรมที่ให้เห็นเสมือนเป็นการทำงานจริง คือมีการโต้ตอบ และแสดงผลโดยภาพกราฟิกที่มีคุณภาพดี หรือภาพเคลื่อนไหว รวมถึงการมีแบบทดสอบ เพื่อวัดความรู้ของตนเอง ระบบการเรียนการสอนแบบ e-learning เป็นส่วนหนึ่งของการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งสื่อแบบ offline, online หรือ web-based หรือแม้แต่ผ่านเครื่องใช้ไฟฟ้าหลายๆ ชนิด เช่น โทรศัพท์, วิทยุ, เทป, ซีดีรอม หรือแม้แต่โทรศัพท์มือถือ ที่ต่อเชื่อมกับอินเทอร์เน็ตได้ รวมถึงการติดต่อผ่านระบบดาวเทียม ที่ไม่ได้มีการพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือ ทำให้การปรับปรุงแก้ไขทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

บุปผชาติ ทัพพิภรณ์ (2552, หน้า 57 – 59) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายและบทบาทหน้าที่ของครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การนำคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น โดยทั่วไปจำแนกจุดมุ่งหมายออกได้ 3 ประการ คือ ประการแรก เรียนรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต จุดมุ่งหมายการเรียนรู้นี้มีเป้าหมายให้นักเรียนเกิดความรู้ความสามารถพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ประการที่สองนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดการสอนของครูในหลักสูตรวิชาต่างๆ จุดมุ่งหมายนี้ช่วยให้นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสาร และประการสุดท้าย นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนเป็นการบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเนื้อหา

งานธุรการในชั้นเรียน

ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ เอกสารและหลักฐานการศึกษานั้น ครูต้องจัดเก็บอย่างเป็นระบบที่ผ่านมามีการจัดเก็บในรูปแบบของแบบบันทึกการประเมินผลการศึกษาชั้นพื้นฐาน (ปพ.) จำนวน 9 แบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 หน้า 2 - 6) ดังนี้

1. แบบระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ (ปพ.1) เป็นเอกสารสำหรับบันทึกข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนตามหลักสูตร เช่นผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น

2. แบบหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตร (ปพ.2) เป็นวุฒิบัตรที่มอบให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยมี 2 ฉบับ คือฉบับที่มอบให้นักเรียนเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และฉบับที่มอบให้นักเรียนเมื่อจบการศึกษาชั้นพื้นฐาน (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) สำหรับประกาศนียบัตรนั้นเป็นเอกสารที่สถานศึกษาออกให้นักเรียนเป็นรายบุคคลที่แสดงว่าได้รับการตัดสินผลการเรียนให้สำเร็จการศึกษาตามชั้นที่กำหนดของสถานศึกษานั้นๆ เพื่อเป็นการประกาศและรับรองวุฒิการศึกษาของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามวุฒิแห่งประกาศนียบัตรนั้น กล่าวคือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแสดงวุฒิการศึกษาใช้เป็นหลักฐานสำหรับการตรวจสอบวุฒิการศึกษา และใช้เป็นหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อสมัครเข้าศึกษาต่อ สมัครงานหรือขอรับสิทธิประโยชน์อื่นใดตามประกาศนียบัตรนั้น

3. แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ปพ.3) เป็นเอกสารบันทึกข้อมูลสรุปผลการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษา ให้ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินและอนุมัติผลการเรียน ถือว่าเป็นเอกสารที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากนักเรียนที่มีรายชื่อในแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษานี้เท่านั้นที่จะได้รับรองวุฒิการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยครูต้องเก็บเอกสารฉบับนี้ไว้ที่ปลอดภัย ระวังไม่ให้เกิดการชำรุด เสียหาย สูญหาย หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลเป็นอันขาด ครูต้องทำแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 3 ชุด โดยเก็บรักษาไว้ที่โรงเรียน 1ชุด ส่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 ชุด และส่งต้นฉบับให้กระทรวงศึกษาธิการ 1 ชุด

แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการที่

ผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้ตัดสินและอนุมัติผลการเรียนของนักเรียนเป็นเอกสารที่แสดงรายชื่อผู้จบการศึกษาที่ได้รับรองวุฒิจากกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เก็บรักษาไว้ จะใช้ในการตรวจสอบค้นหา พิสูจน์ ยืนยันและรับรองวุฒิหรือผลการศึกษาของผู้จบการศึกษา

แบบเปรียบเทียบแสดงผลการเรียน (ปพ.1) แบบหลักฐานแสดงวุฒิกการศึกษา ประกาศนียบัตร (ปพ.2) และแบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา (ปพ.3) ที่กล่าวมานั้นเป็น เอกสารหลักฐานการศึกษาที่มีการควบคุมและบังคับแบบ โดยมีแนวปฏิบัติให้สถานศึกษา จัดทำหนังสือขออนุญาตจัดซื้อเมื่อได้รับการอนุญาตแล้วจึงดำเนินการจัดซื้อได้ ซึ่งจะมีการ ลงทะเบียนควบคุมเอกสารไว้เป็นหลักฐาน เพื่อป้องกันหรือตรวจสอบอีกครั้งเมื่อเกิดข้อ สงสัยเกิดขึ้น

4. แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ปพ.4) เป็น เอกสารที่โรงเรียนจัดทำขึ้นใช้เอง เพื่อแสดงผลการพัฒนานักเรียน การประเมินและตัดสิน ผลการเรียนเป็นรายบุคคล เอกสารฉบับนี้ใช้บันทึกผลตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ได้แก่ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ข้อ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 สมรรถนะ คือ

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
- 2) ความสามารถในการคิด
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ข้อคือ

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อยู่อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย

8) มีจิตใจสาธารณะ

5. เอกสารบันทึกการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (ปพ.5) เป็นเอกสารที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อใช้บันทึกข้อมูลในการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาและตัดสินผลการเรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และใช้เป็นหลักฐานสำหรับตรวจสอบ รายงานและรับรองข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการวัดผลและประเมินผล

6. แบบรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล (ปพ.6) เป็นเอกสารที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับบันทึกข้อมูลการประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคน โดยเป็นสื่อกลางในการสื่อสารให้ผู้ปกครองทราบผลการเรียนความประพฤติ พัฒนาการของนักเรียนและสิ่งที่คุณครูต้องการให้คุณครูพัฒนา จึงเป็นแบบบันทึกข้อมูลทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ซึ่งเป็นความร่วมมือในการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขนักเรียน นอกจากนี้ยังเป็นเอกสารหลักฐานสำหรับตรวจสอบ ยืนยันและรับรองผลการเรียนและพัฒนาการต่างๆ ของนักเรียนอีกด้วย

7. ใบรับรองผลการศึกษา (ปพ.7) เป็นเอกสารที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นเอกสารสำหรับการรับรองสถานภาพหรือผลการเรียนของนักเรียน เป็นการชั่วคราวตามที่นักเรียนร้องขอทั้งกรณีที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนและเมื่อจบการศึกษาแล้ว นอกจากนั้น ยังใช้เป็นหลักฐานในการรับรองความเป็นนักเรียนของโรงเรียนนั้นๆ ใช้เพื่อรับรองแสดงความรู้ วุฒิของนักเรียน ใช้เป็นหลักฐานแสดงคุณสมบัติของนักเรียนในการสมัครเข้าศึกษาต่อหรือสมัครงาน รวมทั้งใช้เป็นหลักฐานสำหรับตรวจสอบ รับรอง ยืนยันการใช้สิทธิความเป็นนักเรียน หรือการได้รับการรับรองจากโรงเรียน

8. ระเบียบสะสม (ปพ.8) เป็นเอกสารที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆ เป็นรายบุคคล โดยครูต้องบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแนะแนวทางการศึกษาและประกอบอาชีพของนักเรียน ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงบุคลิกภาพ ผลการเรียนและการปรับตัวของนักเรียน ใช้ติดต่อสื่อสาร รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน รวมทั้งใช้เป็นหลักฐานสำหรับการตรวจสอบรับรองและยืนยันคุณสมบัติของนักเรียนอีกด้วย

9. สมุดบันทึกผลการเรียนรู้ (ปพ.9) เป็นเอกสารที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อแสดงสาระสำคัญเกี่ยวกับรายวิชาทั้งหมด เช่นคำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รายปี (ป.1 - ม.3)หรือรายภาค (ม.4 - ม.6) ผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นต้น

เอกสารฉบับนี้ครูต้องกรอกข้อมูลเป็นรายบุคคล เพื่อให้นักเรียนทราบรายละเอียดในการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการบันทึกและแสดงผลการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้เป็นข้อมูลในการเทียบโอนผลการเรียน (กรณีที่นักเรียนย้ายสถานศึกษา) รวมทั้งใช้เป็นหลักฐานสำหรับตรวจสอบ ยืนยันรายงานและรับรองผลการเรียนของนักเรียนอีกด้วย

พนธ์ ชาติทอง, (2552, หน้า 118) เสนอแนวทางตรวจสอบว่าคุณครู ได้จัดระบบสารสนเทศมีคุณภาพเพียงใด ควรใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1. มีการตรวจสอบความถูกต้อง (Verifiability)
2. มีความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy)
3. มีความสมบูรณ์และครอบคลุม (Comprehensiveness) เพียงพอที่จะใช้ตัดสินใจ
5. มีความเกี่ยวข้องมากต่อความต้องการของผู้ใช้ (Relevance)
6. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ปรับใช้ได้หลายสถานการณ์
7. ใช้ได้ง่าย รวดเร็ว (Accessibility)
8. สามารถจัดระบบตั้งแต่การเตรียมข้อมูลนำเข้า การประมวลผล และนำผลรายงานในเวลาทันต่อเหตุการณ์ (Timeliness)

สรุปได้ว่า ในการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียน คุณครูควรรวบรวม ข้อมูลนักเรียนเพื่อนำไปวิเคราะห์และใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน ซึ่งประกอบด้วยภูมิหลัง ประวัติส่วนตัว ครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับสติปัญญา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความคาดหวัง ผลงาน แรงจูงใจ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ สัมพันธภาพในหมู่นักเรียนและเพื่อน ความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ประโยชน์ของระบบสารสนเทศ

อำนาจ เดชชัยศรี (2544) ได้ให้ความหมายของ ประโยชน์ของข้อมูลสารสนเทศไว้ดังนี้

1. ให้ความชัดเจนมากกว่าข้อมูลเดิม
2. ให้เข้าใจสภาพปัญหาปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลง
3. ช่วยให้การบริหารงานและสามารถกำหนดแนวทางในการวางแผน

4. ปฏิบัติงานอย่างมีระบบ ลดความซับซ้อนในการทำงาน
5. ใช้ในการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงาน
6. ใช้ในการเผยแพร่กิจการของโรงเรียนต่อสาธารณชน

Management Information System 2014

8 ประโยชน์ของสารสนเทศ

สารสนเทศที่ดีมีประโยชน์ในด้านต่อไปนี้

- ประสิทธิภาพ (Efficiency)
- ประสิทธิผล (Effectiveness)
- ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage)
- คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life)

ศรีไพโร คักดีรุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย (2549) ประโยชน์

ของระบบสารสนเทศ

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน
2. ช่วยสร้างทางเลือกในการแข่งขัน
3. ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ
4. ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิต

ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

- ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า
- ช่วยส่งเสริมความสะอาดสบายของมนุษย์
- ใช้ในการติดต่อสื่อสารทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว

สรุปประโยชน์ของระบบสารสนเทศ คือ สารสนเทศช่วยในการวางแผนการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ช่วยในการตัดสินใจ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ โดยพิจารณาได้จากทางเลือกที่หลากหลาย ช่วยประหยัดเวลาในการบริหารงาน และทำให้ข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือและทันสมัย

บรรณานุกรม

- กมลพรรณณ กันทะทิพย์. (2553). *การจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กมลภัทร โพธิ์ภิรมย์.(2550).*ประโยชน์ของระบบสารสนเทศ*.เข้าถึงได้จาก http://giftsykamon.blogspot.com/2007/09/blog-post_3579.html
- กิตติ ภัคดีวัฒนะกุล.(2546).*คัมภีร์ระบบสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ : เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- โกวิท ทรัพย์พิศาล. (2537).*ระบบสารสนเทศ*. สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ .พิมพ์อักษร.
- ครรชิต มาลัยวงศ์.(2541).*บรรณารักษ์ศูนย์บริการและการสืบค้นสารสนเทศในปี 2000*. กรุงเทพฯ.ออฟ เซท เพรส.
- จรี ฤกษ์รัตน์. (2531).*แหล่งสารสนเทศทางสังคม (Information resources in social sciences)*.กรุงเทพฯ :สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยฤกษ์ วุฒิชาดา.(2550).*สภาพและปัญหาการดำเนินงานด้านสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ทักษิณา สนวนานนท์. (2530).*คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา* .กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชนภณ ทองธนฐากุล.(2554).*การพัฒนาการดำเนินงานสารสนเทศเพื่อการบริหารของสำนักงาน คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัด เขตตรวจการ เขต 7*. วิทยานิพนธ์ รป.ม. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชนะ อัดตากร.(2535).“*แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ*” เอกสารการสอนชุดวิชาการระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ หน่วยที่ 1.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพฯ : ประชุมการช่าง .
- ประภาวดี สืบสนธิ.(2543).*สารสนเทศในบริบทสังคม*. กรุงเทพฯ:พี.เอ็น.

- วีระ สุภากิจ. (2539). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติใน
โรงเรียน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วีลาวัณษ์ สถิตวงค์. (2540). การจัดระบบสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เศรณี มรกตคันโธ. (2550). การจัดระบบเทคโนโลยี สารสนเทศของโรงเรียนฮอด
พิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่.
- สมเจตน์ แก้วกันใจ.(2546).การบริหารจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียนนำร่องของ
สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ค.ม.เชียงราย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมชาย มีอินดี.(2547).การบริหารระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.นครปฐม :
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อำนวย เดชชัยศรี. (2544). แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้.กรุงเทพฯ: องค์การ
คุรุสภาลาดพร้าว.
- Blaustein, Eric Barry. (1984). "Managing Management Information Systems (MIS)
Development in Federal Government," Dissertation Abstracts International.
- Cadinale, Otto. (1982). "No a Generic Management Information Systems Model With
Application to Public School System, "Dissertation Abstracts International".
- Cassidy, Thomas James, Jr. (1991). "Data for Decision in Development Education
System: Analysis of a Computer – Based Education Management
Information System in the Arab Republic of Egypt."Dissertation Abstracts
International.
- Gwaitney.(1982). Robert Alan. "A Model Management Information System for an
Institution of Higher Education," Dissertation Abstracts International.

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาคู่มือชุดที่ 5 แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ หมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างไร ในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ เรื่องการจัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการจัดทำข้อมูลสารสนเทศมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดเป็นความหมายของการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
 - ก. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคและวิธีการให้เหมาะสมกับผู้เรียน
 - ข. การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู
 - ค. การจัดการกับงานประจำในชั้นเรียนที่ไม่ใช่งานสอน
 - ง. การจัดบรรยากาศชั้นเรียน

2. ข้อมูลไม่ใช่ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา
 - ก. ข้อมูลทั่วไป ศักยภาพของสถานศึกษา ความต้องการของสถานศึกษา
 - ข. ภูมิหลัง ประวัติส่วนตัวครอบครัว
 - ค. การพัฒนาบุคลากร
 - ง. ป้ายนิเทศ

3. ข้อใดเป็นข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน
 - ก. ภูมิหลัง ประวัติส่วนตัวครอบครัว
 - ข. เครื่องมือการวัดผลประเมินผล
 - ค. ศักยภาพของสถานศึกษา
 - ง. ความต้องการของสถานศึกษา

4. ข้อใดหมายถึงสารสนเทศ
 - ก. Efficiency
 - ข. Effectiveness
 - ค. Information
 - ง. data

5. ข้อใดคือความสำคัญของสารสนเทศต่อบุคคล

- ก. ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ รู้จักใช้สารสนเทศในการตัดสินใจ
- ข. ทำให้สามารถต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่รู้จักรู้จัก
- ค. ทำให้เกิดความเจริญทางจิตใจ มีสติ รู้จักควบคุมอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนา
- ง. ถูกทุกข้อ

6. ข้อใดเป็นแหล่งบริการสารสนเทศภายนอก

- ก. เพื่อนร่วมอาชีพ
- ข. เพื่อนร่วมงาน
- ค. สมาชิกในครอบครัว
- ง. ถูกทุกข้อ

7. สารสนเทศปฐมภูมิ หมายถึงข้อใด

- ก. สารสนเทศที่มาจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง
- ข. ศูนย์ความสนใจ
- ค. มุมคอมพิวเตอร์
- ง. บัญชีประกาศ

8. ข้อใดไม่ใช่การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอน

- ก. การสืบค้นข้อมูล
- ข. รวบรวมสารสนเทศและการวิเคราะห์
- ค. การใช้เว็บเป็นติวเตอร์
- ง. การวาดภาพ

9. ข้อใดไม่ใช่กระบวนการการเสริมสร้างทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร

- ก. การสืบค้นข้อมูล (Searching)
- ข. การตั้งคำถาม (Questing)
- ค. สารบนเว็บ (Web Directory)
- ง. การวางแผน (Planning)

10. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะครูไทยในอนาคต

- ก. ครูสอนโดยอย่างเดียวไม่ปล่อยให้เด็กเรียนได้ซักถาม
- ข. ฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ค. นำทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน
- ง. ครูต้องมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจง แบบทดสอบนี้เป็นแบบจับคู่ ให้เลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดที่เป็นตัวอักษร ก - ญ
มาเขียนตอบหน้าข้อคำถามข้อ 1 - 10

1. _____ ระบบสารสนเทศที่ช่วยในการ
สนับสนุนการตัดสินใจ	ก. แหล่งบริการ
สารสนเทศภายนอก
2. _____ สารสนเทศ	ข. แหล่งบริการ
สารสนเทศภายใน
3. _____ บริบทของสมุด บริบทของการ
ประชาสัมพันธ์องค์การ หน่วยงาน
หรือฝ่ายประชาสัมพันธ์
และบริบทของงานสารบรรณ	ค. ข้อมูลสารสนเทศของ
สถานศึกษา
4. _____ เพื่อน ร่วมงาน เพื่อนร่วมอาชีพ	ง. Decision support
systems
5. _____ ข้อมูลทั่วไป คักยภาพของสถานศึกษา
ความต้องการของสถานศึกษา	จ. Information
6. _____ สารบนเว็บ	ฉ. ข้อมูลสารสนเทศของ
นักเรียน
7. _____ สารสนเทศที่เกิดขึ้นเองโดยการ
ประมวลความคิด ความรู้ ใช้ความ
จำ ใช้ประสบการณ์ของตนเอง	ช. กิจกรรมบริการ
สารสนเทศ
8. _____ ออกแบบ สร้างสรรค์กิจกรรม
การเรียนรู้	ซ. Information Skills
9. _____ การเสริมสร้างทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร	ณ. Web Directory
10. _____ ภูมิหลัง ประวัติส่วนตัวครอบครัว	ญ. Creativity

แนวคำตอบแบบฝึกที่ 1

ข้อ 1. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง การจัดการกับงานประจำในชั้นเรียนที่ไม่ใช้งาน สอน ได้แก่ การสำรวจข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ การประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ การตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศชั้นเรียนเป็นการจำแนกข้อมูลที่จำเป็นและเอกสารประจำชั้นเรียน จัดทำระบบข้อมูลและเอกสารประจำชั้นเรียน

ข้อ 2. บทบาทของครูในด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศคือ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในวงการศึกษา ทำให้บทบาทหน้าที่ของครูเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากการเป็นผู้สอนที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดมาเป็นผู้สร้าง ผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้คำแนะนำ และผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ส่งเสริมความสามารถในการใช้สารสนเทศและการปลูกฝังการทำงานและการปฏิบัติงานร่วมกันของนักเรียน สิ่งเหล่านี้มีความเป็นไปได้เมื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ ครูยุคใหม่จะต้องเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและสารสนเทศ เปิดใจกว้างและวิพากษ์ความคิดอย่างมีอาชีพให้ความร่วมมืออย่างกระตือรือร้น และเป็นผู้ประสานงานตลอดจนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้เรียนกับสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้

ข้อ 3. แนวการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ สารสนเทศ มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการบริหารจัดการ การวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ทั้งผู้ปฏิบัติและผู้บริหาร นอกจากนี้สารสนเทศยังมีความสำคัญกับผู้ติดต่อขอรับบริการด้วย เพราะการมีสารสนเทศที่ทันสมัยและถูกต้องสมบูรณ์ย่อมทำให้เกิดการบริหารจัดการบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งผู้รับและผู้ให้

ข้อ 4. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศมีผลต่อคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ความสำคัญของสารสนเทศต่อบุคคล

1.1 ทำให้สามารถต่อสู้กับสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่รู้จักรักและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิต และสามารถนำเอาทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ทำให้มีปัจจัยในการดำรงชีวิตอันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค

1.2 ทำให้สามารถต่อสู้กับความไม่รู้ของตนเอง ในเรื่องที่เป็นต้องรู้สารสนเทศ ช่วยให้มนุษย์เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เรื่องร่างกาย และจิตใจของตน เรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของเพื่อนมนุษย์ ทำให้สามารถปรับตัวและสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนมนุษย์ ที่อยู่ร่วมกันได้

1.3 ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ รู้จักใช้สารสนเทศในการตัดสินใจแก้ปัญหาและจะกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ เพราะการได้รับสารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลา เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.4 ทำให้เกิดความเจริญทางจิตใจ มีสติ รู้จักควบคุมอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนา รู้จักสร้างสรรค์ศิลปะ ให้เกิดความสวยงาม มีความเพลิดเพลินในการศึกษา ทางศาสนาก่อให้เกิดความสงบเยือกเย็น และดำรงชีพได้อย่างมีสุข

2. ความสำคัญของสารสนเทศต่อสังคม

สารสนเทศ มีความสำคัญต่อสังคม ดังนี้

2.1 ก่อให้เกิดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม สังคมใดที่คนในสังคมได้รับการศึกษา รู้หนังสือ และสามารถเข้าถึงสารสนเทศ สังคมนั้น จะสามารถพัฒนาอย่างรวดเร็ว

2.2 รักษาไว้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม สารสนเทศจะช่วยอนุรักษ์พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ ให้แก่คนรุ่นใหม่ ต่อไปได้ สามารถเรียนรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของคนต่างสังคมได้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม มีความเข้าใจระหว่างกัน ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2.3 เสริมสร้างความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ การพาณิชย์ และความรู้อื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม

ข้อ 5. การปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ คือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบเดิม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้รับการเรียนรู้แบบมีการโต้ตอบ และเป็นแบบเห็นจริง อันจะเอื้ออำนวยให้เข้าใจแนวความคิดที่ซับซ้อน และได้รับข้อมูลความรู้อย่างถูกต้องมากกว่าการนั่งฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากว่าการศึกษาในหลาย สาขาวิชานั้นต้องการการอบรมที่ให้เห็นเสมือนเป็นการทำงานจริง คือมีการโต้ตอบ และแสดงผลโดยภาพกราฟิกที่มีคุณภาพดี หรือ ภาพเคลื่อนไหว รวมถึงการมีแบบทดสอบ เพื่อวัดความรู้ของตนเอง ระบบการเรียนการสอนแบบ e-learning เป็นส่วนหนึ่งของการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งอาจเป็นได้ ทั้งสื่อแบบ offline, online หรือ web-based หรือแม้แต่ผ่านเครื่องใช้ไฟฟ้าหลายๆ ชนิด เช่น โทรศัพท์, วิทยุ, เทป, ซีดีรอม หรือแม้แต่โทรศัพท์มือถือ ที่ต่อเชื่อมกับอินเทอร์เน็ตได้ รวมถึงการติดต่อผ่านระบบดาวเทียม ที่ไม่ได้มีการพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือ ทำให้การปรับปรุงแก้ไขทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

เฉลยแบบฝึกที่ 2

1.	ค	6.	ง
2.	ก	7.	ก
3.	ก	8.	ง
4.	ค	9.	ค
5.	ง	10.	ก

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ง	6.	ณ
2.	จ	7.	ค
3.	ช	8.	ญ
4.	ก	9.	ซ
5.	ข	10.	ฉ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วัฒนินท์
ที่ปรึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร
ประธานคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์
กรรมการบริหารหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
4. นางสาวสมรภัศ กิ่งรุ่งเพชร
ผู้อำนวยการส่วนแผนและ
งบประมาณทางการศึกษา
ท้องถิ่น
5. นางสาวชนัญภัค ดิยารัตนกุล
หัวหน้ากลุ่มแผนยุทธศาสตร์ทาง
การศึกษาท้องถิ่น
6. นายวิชิต ทองปาน
ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ
7. นายมงคล ฤทธิพิศ
ท้องถิ่นอำเภอสิ้ออำนาจ
8. ดร.มนต์ตรี ธนะคุณ
ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
เทศบาลนครอุบลราชธานี
9. ดร.เขาวลัษณ์ สุตะโคตร
ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลเมืองมุกดาหาร
10. ดร.วีรพร เชื้ออ่ำ
ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล
อำนาจ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย โพธิ์ไพล

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี

คู่มือการพัฒนา
การบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่
โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัย

นางสุรัชดา จิ่งสุทธิวงษ์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมุ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และเกิดการตระหนักรู้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง คู่มือทั้งหมดมีจำนวน 6 เล่ม ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 การกำหนดระเบียบปฏิบัติในชั้นเรียน
- ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ชุดที่ 3 การจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- ชุดที่ 4 การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ชุดที่ 5 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

นางสุรัชดา จึงสุทธิวงษ์

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คู่มือการการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่	
ชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน	1
การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน	4
ความเป็นมาและความสำคัญ	4
แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน	5
ทักษะเพื่อดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21	12
ทักษะ 5C เพื่อความเป็นครูมืออาชีพ	41
นวัตกรรมการจัดห้องเรียนแนวใหม่	45
บรรณานุกรม	60
แบบฝึกชุดที่ 6 การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน	61
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา	72
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	73

คู่มือการพัฒนาการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ชุดที่ 6

การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ระยะเวลา 21 ชั่วโมง (ศึกษารวันละ 3 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการสามารถวิเคราะห์แนวคิด หลักการในการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติการตระหนักในความสำคัญของการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและนำไปใช้ได้ถูกต้อง และเกิดประสิทธิผลสูงสุด

เนื้อหา

การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนหมายถึง การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยจะยังคงมีเนื้อหาเหมือนกันและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกันผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความสนใจของผู้เรียนในอนาคตสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเป็นแหล่งรวมความรู้จำนวนมหาศาลผู้เรียนจึงมีช่องทางและวิธีการเรียนรู้ให้เลือกอย่างหลากหลายนวัตกรรมการจัดห้องเรียนในอนาคต ประกอบด้วย

การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

- ความเป็นมาและความสำคัญ
- แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน
- ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21
- ทักษะ 5C เพื่อความเป็นครูมืออาชีพ
- นวัตกรรมจัดการห้องเรียนแนวใหม่

สื่อประกอบกิจกรรม

1. คู่มือการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมจัดห้องเรียน
2. วีดีโอเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมจัดห้องเรียน
3. กระดาษ A4
4. ปากกา

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอนวิธีการศึกษาเอกสารแก่ผู้ฝึกปฏิบัติการ หลังจากนั้นวิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกให้เท่ากันแล้วให้ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มร่วมสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ
2. วิทยากรนำเสนอวีดีโอเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมจัดห้องเรียน และสรุปแนวคิด หลักการในการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมจัดห้องเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในระหว่างการนำเสนอจะมีการตั้งคำถามประเด็นเพื่อซักถามผู้ฝึกปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้ฝึกปฏิบัติการแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอโดยจัดทำเป็นแผนผังความคิดลงในกระดาษกระดาษ A4 อภิปรายถึงความสำคัญของการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมจัดห้องเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมจัดห้องเรียนโดยร่วมอภิปราย และสรุปประเด็นสำคัญ

4. ผู้เข้าฝึกปฏิบัติการร่วมกันสรุปหลักการ แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนำไปเป็นข้อคิดในการปรับพฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

การประเมินผล

1. ประเมินการทำกิจกรรมตามที่กำหนด
2. ประเมินความสนใจและตั้งใจในการศึกษาคู่มือ ชุดที่ 6
3. ประเมินการซักถามและการให้ข้อคิดเห็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบัน เป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการทำงาน สถานศึกษาไม่สามารถหลีกเลี่ยงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และยังต้องตระหนักว่าจะนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างไรจึงจะส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและช่วยให้ผู้เรียนให้ใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2552, หน้า 31) สอดคล้องกับ สันติ วิลักษณ์ลักษณ์ (2548, หน้า 32) ว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาในรูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e - learning) ที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาในรูปแบบสื่อผสม สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เอื้อให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้และบริหารเวลาได้ด้วยตนเอง ตามศักยภาพและความถนัดของตนเอง

วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดใหม่ต้องมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้จัดการความรู้ แสวงหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย ลักษณะการจัดการเรียนรู้จึงควรมีลักษณะแบบ Active Learning คือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติ ลดการถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสอดคล้องตามจุดเน้น โดยวิธีการดังกล่าวมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ พัฒนาความความคิดการแก้ปัญหา จากประสบการณ์ตรง 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ กำหนดแนวคิด วางแผน และประเมินผลการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง 4) ผู้เรียนได้บูรณาการข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศและหลักการไปสู่ไปสู่การสร้างความคิดรวบยอด

ชั้นเรียนแบบนวัตกรรม เป็นชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ๆ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ

แบบโฟร์แมท แบบสตอรีไลน์ แบบโครงงาน เป็นต้น และมีการจัดการห้องเรียนแบบใช้สื่อ การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ห้องเรียนเสมือน ห้องเรียนกลับทาง ห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ นักเรียนจะมีอิสระในการเรียน อาจเรียนเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคลการจัดชั้นเรียนจึงมีรูปแบบการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ในลักษณะต่างๆ ไม่จำเป็นต้องเรียงแถวหันหน้าเข้าหาครู เช่น จัดเป็นรูปตัวที ตัวยู วงกลม หรือจัดเป็นกลุ่มตามรูปแบบการจัดกิจกรรม

ลักษณะการจัดการชั้นเรียน การจัดชั้นเรียนแบบนวัตกรรมนี้ โต๊ะครูไม่จำเป็นต้องอยู่หน้าชั้น อาจเคลื่อนย้ายไปตามมุมต่างๆ การจัดโต๊ะนักเรียนจะเปลี่ยนรูปแบบไปตามลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ส่วนใหญ่นิยมจัดโต๊ะเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติร่วมกัน มีการจัดศูนย์สนใจ มีสื่อการสอนในรูปแบบของชุดการสอนของครู หรือเครื่องช่วยสอนต่างๆ ไว้ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง หรือศึกษาร่วมกับเพื่อน มีการตกแต่งผนังห้องและเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเรื่องที่นักเรียนกำลังเรียน

บทบาทของครูและนักเรียน การจัดชั้นเรียนแบบนี้ครูจะเป็นผู้กำกับและแนะนำ นักเรียนเป็นผู้แสดงบทบาท ครูจะพูดน้อยลง ให้นักเรียนได้คิดได้ถาม ได้แก้ปัญหา และได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนอาจจะเรียนด้วยตนเองจากสื่อประสม เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อจำเป็น ดังนั้นการจัดชั้นเรียนแบบนี้จึงเป็นการจัดชั้นเรียนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ต้องการให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

(<https://namkhangricha.wordpress.com/2016/07/08/innovation/>)

แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัด

ห้องเรียน

นวะ แปลว่า “ใหม่” กรรม แปลว่า การกระทำ หากแปลตามพัญญชนะ หมายถึง การกระทำสิ่งใหม่ๆ หากแปลตามอรรถ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์คิดค้นหาเครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อ เทคนิควิธีการใหม่ๆ หรือสิ่งที่ปรับปรุง พัฒนามาใหม่ แก้ไข ดัดแปลงมาจากของเก่า เป็นใหม่แล้ว นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีมีคุณภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น

1. ลักษณะของนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ดี

- 1.1 มีลักษณะแปลกใหม่ ยังไม่เคยมีใครประดิษฐ์คิดค้นมาก่อน
- 1.2 มีความทันสมัย และล้ำสมัย เพราะคิดขึ้นมาใหม่
- 1.3 มีคุณภาพ สามารถแก้ปัญหาได้ตามเป้าหมาย
- 1.4 มีคุณค่าต่อการศึกษา คือเป็นแรงกระตุ้นให้เพื่อร่วมอาชีพอยากค้นพบสิ่ง

ใหม่ต่อไป

- 1.5 สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ ประหยัด สะดวก หาง่าย ไม่แพง
- 1.6 จัดทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก ครูและนักเรียนสามารถร่วมกันจัดทำเองได้
- 1.7 ไม่ใช้วัสดุราคาแพง แต่ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
- 1.8 มีความสะดวก ใช้ง่าย ไม่สลับซับซ้อน
- 1.9 มีลักษณะคงทน
- 1.10 สามารถจัดเก็บได้ง่าย
- 1.11 มีลักษณะสอดคล้อง คือสอดคล้องกับเนื้อหาหรือเรื่องที่ต้องการแก้ไข
- 1.12 เป็นสื่อมีชีวิต ไม่ตาย มีลักษณะเคลื่อนไหว กระตุ้นและสร้างความสนใจได้

จริง

2. ประโยชน์ของนวัตกรรมการเรียนการสอน

- 2.1 เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้ครูสอนเนื้อหาให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น
- 2.2 เป็นเครื่องช่วยร่นเวลาการสอนให้สั้นขึ้น
- 2.3 ช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น
- 2.4 ช่วยทำเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม
- 2.5 ช่วยทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย
- 2.6 ช่วยกระตุ้น และสร้างความสนใจให้กับนักเรียนมากขึ้น
- 2.7 ช่วยให้การเรียนเนื้อหาง่ายขึ้น
- 2.8 นักเรียนประสบความสำเร็จจากการเรียนการสอนมากขึ้น
- 2.9 ช่วยให้นักเรียนไม่เบื่อในการเรียน
- 2.10 ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเรียน

โดยรวม

- 2.11 เป็นเครื่องยืนยันการพัฒนาตนเองของครู

2.12 เป็นกระแสป่าบงตนเองของครูได้อย่างดี

2.13 เป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพของครูได้เป็นอย่างดี

ครูเพื่อศิษย์ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์มีทักษะต่อไปนี้

เป้าหมาย : วิเคราะห์สื่อได้

1. เข้าใจวัตถุประสงค์ว่าทำไมจึงมีการสร้างสื่อ นั้น และสร้างอย่างไร
2. ตรวจสอบว่าแต่ละคนตีความสื่อแตกต่างกันอย่างไร สื่อนั้นนอกจากสื่อความจริงแล้ว ยังเพิ่มคุณค่าหรือความเห็นเข้าไปอย่างไร และสื่อ นั้นสามารถมีอิทธิพลต่อความเชื่อและพฤติกรรมอย่างไร
3. ทำความเข้าใจประเด็นเชิงจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่อ และการสื่อสาร

เป้าหมาย : สร้างผลิตภัณฑ์สื่อได้

1. มีความสามารถใช้เครื่องมือที่เหมาะสมดำเนินการสร้างสื่อที่เหมาะสมกับการนำเสนอในหลากหลายวัตถุประสงค์
 2. มีความเข้าใจและสามารถนำเสนอในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2555)
เน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพ ดังนี้

1. มีความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัล

มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เทคโนโลยี ภูมิภาค ข้อมูลและทัศนภาพ วัฒนธรรมและมีความตระหนักสำนึกระดับโลก

2. ความสามารถคิดประดิษฐ์อย่างมีความสามารถในการปรับตัว

สามารถจัดการกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้สามารถกำหนดตั้งประเด็นคำถาม เพื่อนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ และสรุปองค์ความรู้ใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสามารถในการรับและส่งสาร การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งมีทักษะในการเจรจาต่อรองเพื่อ

ขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ตลอดจนสามารถเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม สามารถจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม นำไปสู่การปฏิบัติและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม บริการสาธารณ ซึ่งหมายถึงการเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

การสืบค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้และวิธีการที่หลากหลาย เลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสม และมีคุณธรรม

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและศักยภาพความเป็นสากล คือบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิต ร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้อย่างดี จะต้องมีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น โดยมีกระบวนการสำคัญในการจัดการเรียนรู้เรียกว่า “บันได 5 ขั้นของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล (Five for student development)” ได้แก่

1. การตั้งคำถาม/สมมติฐาน (Hypothesis for Formulation)

เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด สังเกต ตั้งคำถามอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการตั้งคำถาม (Learning to Question)

2. การสืบค้นความรู้และสารสนเทศ (Searching for information)

เป็นการฝึกแสวงหาความรู้ ข้อมูลและสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือหลังจากฝึกปฏิบัติ ทดลอง เป็นต้น ซึ่งจะส่งเสริมเกิดการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ (Learning to Search)

3. การสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Formation)

เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้และสารสนเทศที่ได้จากการแสวงหาความรู้
มาถกแถลง อภิปราย เพื่อนำไปสู่การสรุปและสร้างองค์ความรู้ (Learning to Construct)

4. การสื่อสารและนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication)

เป็นการฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะ
ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีทักษะในการสื่อสาร (Learning to Communicate)

5. การบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Public Service)

เป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การทำ
ประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชนรอบตัวตามคุณลักษณะของผู้เรียน และจะส่งผลให้ผู้เรียนมีจิต
สาธารณะและบริการสังคม (Learning to serve)

**บันได 5 ขั้น ของการพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล
มีความสอดคล้องกับธรรมชาติวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้**

IS 1	ตั้งประเด็น คำถาม IS 2 สมมติฐาน(ที่ เกี่ยวกับสังคม IS 3 โลก)	สืบค้นความรู้	สรุปองค์ความรู้	สื่อสารและ นำเสนอ	บริการสังคม
กระบวนการ GPAS	(Gathering) ตั้งประเด็น คำถาม/สมมติ ฐาน	(Self- reregulating) (Processing) สืบค้นความรู้ รวบรวมข้อมูล จัดกระทำข้อมูล	(Applying) สรุปองค์ความรู้ สร้างทางเลือก การนำไปใช้	(Applying) สื่อสารและ นำเสนอการนำ ความรู้ไปใช้	(Applying Self- reregulating) นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อ ตนเอง บริการ โรงเรียนและ สังคม
วิทยาศาสตร์	Engage ตั้งประเด็น คำถาม/สมมติ ฐาน	Explore สืบค้น สำรวจทำ การทดลอง	Explain นำข้อมูลสรุปมา อธิบายปัญหา เรื่องราว	Elaborate & Evaluate ขยายความรู้ เขียนเผยแพร่ ประเมินผล กระบวนการ สืบค้นประเมิน การสืบเสาะ	(Applying Self- reregulating) นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อ ตนเอง บริการ โรงเรียนและ สังคม
กระบวนการ ทาง สังคมศาสตร์/ วิธีการทาง ประวัติศาสตร์	ตั้งประเด็น คำถาม/สมมติ ฐาน	สืบค้น/สำรวจ/ ภาคสนาม/ทำ การทดลอง	สรุปองค์ความรู้	เขียนเผยแพร่ และนำเสนอด้วย วิธีต่างๆ	นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อ ตนเอง บริการ โรงเรียนและ สังคม
กระบวนการ คณิตศาสตร์	ปัญหาใน ชีวิตประจำวัน/ โจทย์กำหนด เป้าหมายใน การแก้ปัญหา	แปลงข้อมูลเป็น ภาษา คณิตศาสตร์ วางแผน แก้ปัญหา	ทบทวน ประเมิน ข้อสรุปจากการ แก้ปัญหา สรุป องค์ความรู้	สื่อสารนำเสนอ ให้เหตุผลด้วยวิธี ต่างๆ	นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อ ตนเอง บริการ โรงเรียนและ สังคม
กระบวนการ ทำงานการงาน อาชีพและ เทคโนโลยี	ตั้งประเด็น คำถาม	สืบค้นความรู้ ออกแบบและ วางแผนนำไป ปฏิบัติ	สรุปองค์ความรู้ จากการนำ ทฤษฎีไปปฏิบัติ ประเมิน	เขียนเผยแพร่ นำเสนอด้วยวิธี ต่างๆ	นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อ ตนเอง บริการ

IS 1	ตั้งประเด็น คำถาม	สืบค้นความรู้	สรุปองค์ความรู้	สื่อสารและ นำเสนอ	บริการสังคม
IS 2	สมมติฐาน(ที่ เกี่ยวกับสังคม โลก)				
IS 3					
			กระบวนการ ทำงานและ ผลผลิต		โรงเรียนและ สังคม
กระบวนการ ทางพลศึกษา	ตั้งประเด็น คำถาม /สมมติฐาน	สืบค้นความรู้ และ ฝึกปฏิบัติ	สรุปองค์ความรู้ จาก การปฏิบัติ	เขียนเผยแพร่ นำเสนอด้วยวิธี ต่างๆ	นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อ ตนเอง บริการ โรงเรียนและ สังคม
กระบวนการ ทางศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์	ตั้งประเด็น คำถาม /สมมติฐาน	สืบค้นความรู้ และ ฝึกปฏิบัติ	สรุปองค์ความรู้ จาก การปฏิบัติ	เขียนเผยแพร่ นำเสนอด้วยวิธี ต่างๆ	นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อ ตนเอง บริการ โรงเรียนและ สังคม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2555)

ปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO และการจัดการศึกษา ในศตวรรษที่ 21

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องคำนึงถึงปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO คือ

Learning to know : หมายถึง การเรียนรู้เพื่อรู้ทุกอย่างอย่าง อันจะเป็นประโยชน์ต่อไป ได้แก่ การแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ต้องการ การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ และรวมทั้งการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่

Learning to do: หมายถึง การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติหรือลงมือทำ ซึ่งอาจนำไปสู่การประกอบอาชีพจากความรู้ที่ได้ศึกษามารวมทั้งการปฏิบัติเพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคม

Learning to live together: หมายถึง การเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขทั้งการดำเนินชีวิตในการเรียน ครอบครัว สังคม และการทำงาน

Learning to be : หมายถึงการเรียนรู้เพื่อให้รู้จักตัวเองอย่างถ่องแท้ รู้ถึงศักยภาพ ความถนัด ความสนใจ ของตนเอง สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เลือกแนวทางการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ วางแผนการเรียนรู้ต่อการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพตนเองได้

ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

1. ทักษะครูเพื่อศิษย์ไทยในศตวรรษที่ 21

ครูเพื่อศิษย์ต้องไม่ใช่แค่มีใจ เอาใจใส่ศิษย์เท่านั้น ยังต้องมีทักษะในการ “จุดไฟ” ในใจศิษย์ ให้รักการเรียนรู้ ให้สนุกกับการเรียนรู้ หรือให้การเรียนรู้สนุกและกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ต่อไปตลอดชีวิตครูจึงต้องยึดหลัก “สอนน้อย เรียนมาก” คือ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก ครูต้องตอบได้ว่า ศิษย์ได้เรียนอะไร และเพื่อให้ศิษย์ได้เรียนสิ่งเหล่านั้น ครูต้องทำอะไร ไม่ทำอะไร ในสภาพเช่นนี้ ครูยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น และท้าทายครูทุกคนอย่างที่สุดที่จะไม่ทำหน้าที่ครูผิดทางคือ ทำให้ศิษย์เรียนไม่สนุก หรือเรียนแบบขาดทักษะสำคัญการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้อง “ก้าวข้ามสาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ที่ครูสอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเอง หรือพูดใหม่กว่าครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning)

ครูเพื่อศิษย์ต้องเรียนรู้ทักษะในการออกแบบการเรียนรู้แบบ PBL ให้เหมาะสมแก่วัยหรือพัฒนาการของศิษย์สาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือsubject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้

ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

1. สาระวิชาหลัก

- 1.1 ภาษาแม่ และภาษาโลก
- 1.2 ศิลปะ
- 1.3 คณิตศาสตร์
- 1.4 เศรษฐศาสตร์
- 1.5 วิทยาศาสตร์
- 1.6 ภูมิศาสตร์
- 1.7 ประวัติศาสตร์
- 1.8 รัฐ และความเป็นพลเมืองดี
2. หัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับโลก
 - 2.2 ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ
 - 2.3 ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองดี
 - 2.4 ความรู้ด้านสุขภาพ
 - 2.5 ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
3. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม
 - 3.1 ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม
 - 3.2 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
 - 3.3 การสื่อสารและการร่วมมือ
4. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี
 - 4.1 ความรู้ด้านสารสนเทศ
 - 4.2 ความรู้เกี่ยวกับสื่อ
 - 4.3 ความรู้ด้านเทคโนโลยี
5. ทักษะชีวิตและอาชีพ
 - 5.1 ความยืดหยุ่นและปรับตัว
 - 5.2 การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง
 - 5.3 ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม
 - 5.4 การเป็นผู้สร้างหรือผลิต (productivity) และความรับผิดชอบ
 - 5.5 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (responsibility)

เชื่อถือได้

นอกจากนี้โรงเรียนและครูต้องจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ต่อไปนี้

1. มาตรฐานและการประเมินในยุคศตวรรษที่ 21
2. หลักสูตรและการเรียนการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21
3. การพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21
4. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21

2. ศาสตร์ใหม่สำหรับครูเพื่อศิษย์

ครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยสิ้นเชิงเพื่อให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” ไม่ใช่ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 20 หรือศตวรรษที่ 19 ที่เตรียมคนออกไปทำงานในสายพานการผลิตในยุคอุตสาหกรรม การศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ต้องเตรียมคนออกไปเป็นคนที่ใช้ความรู้ (knowledge worker) และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ (learning person) ไม่ว่าจะประกอบสัมมาชีพใด มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ และเป็นคนที่ใช้ความรู้ แม้จะเป็นช่างนาหรือเกษตรกรก็ต้องเป็นคนที่พร้อมเรียนรู้ และเป็นคนที่ใช้ความรู้ ดังนั้น ทักษะสำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 จึงเป็นทักษะของการเรียนรู้ (learning skills) ทักษะในการทำหน้าที่ของครูในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิต คือ 3R x 7C รายละเอียดดังนี้

3R ได้แก่ 1) Reading (อ่านออก), 2) (W)riting (เขียนได้) และ 3) (A)rithmetics (คิดเลขเป็น) และ 7C ได้แก่ 1) Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) 2) Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) 3) Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) 4) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความ

ร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) 5) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) 6) Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) 7) Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) เช่นเดียวกับ Bernie Trilling and Charles Fade (2009: 175 – 177) ได้กล่าวว่า ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ 3Rs X7Cs

3 Rs หมายถึงทักษะการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และ การคำนวณ (Arithmetic) คือการนำทักษะเหล่านี้มาเพิ่มความสำเร็จให้กับนักเรียน

7Cs ประกอบด้วย

Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร)

Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้สรุป ทักษะสำคัญที่เด็กและเยาวชนควรมีในศตวรรษที่ 21 คือ 3R และ 4C

3 Rs ได้แก่ Reading (การอ่าน) Writing (การเขียน) และ Arithmetic (การคิด คำนวณ)

4C

Critical Thinking (การคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

Communication (การสื่อสาร)

Collaboration (การร่วมมือ)

Creativity (ความคิดสร้างสรรค์)

รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (2557, หน้า 4 – 6) กล่าวว่าแนวคิดของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นี้ มีหลายกลุ่มคิดแต่ในที่สุดและจะอยู่ในทักษะหลักๆ 7 กลุ่มนี้เป็นหลักสำคัญ (Bellanca, and Brandt. (end) (2010). Trilling and Fadel (2009). Zhao (2012)

ทิตินา แชมมณี (2555) ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2549)

1. ทักษะด้านเทคโนโลยี (Computing and ICT Literacy)
2. ความสนใจใคร่รู้และมีจินตนาการ (Curiosity and Imagination)
3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
4. ความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม (Creating and Innovation)
5. ทักษะในการสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration)
6. การคิดในเชิงธุรกิจและทักษะประกอบการ (Corporate and Entrepreneurial Spirit)
7. ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการสนใจต่อโลก (Cross-cultural and Collaboration)

วิจารณ์ พานิช (2556, หน้า 16) ได้กล่าวว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สามารถแจกแจงออกได้เป็น 3Rs+8Cs และเพิ่ม 2Ls ด้วย คือ learning กับ Leadership

3Rs+8Cs +2Ls

- Reading, 'Riting, 'Rithmetics+ 21st Century Themes
- Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา)
- Creativity & Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)
- Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

- Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)
- Communication, Information & Media Literacy (2 – 3 ภาษา) (ทักษะด้านการสื่อสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
- Computing & Media Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)
- Career & Learning Self-reliance (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)
- Change (ทักษะการเปลี่ยนแปลง)

เพิ่ม 2Ls

คือ Learning Skills (ทักษะการเรียนรู้)

Leadership (ภาวะผู้นำ)

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ. (2557, หน้า 1 – 3) กล่าวว่า ทักษะศตวรรษที่ 21 ของเด็กไทย = $E(4R+7C)$

E=Ethical Person คือ ผู้มีคุณธรรม/จริยธรรม

4R = Read, Write, Arithmetics, Reasoning

7C = Creative Problem Solving Skills (ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์)

= Critical Thinking Skills (ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ)

- = Collaborative Skills (ทักษะการทำงานอย่างรวมพลัง)
- = Communicative Skills (ทักษะการสื่อสาร)
- = Computing Skills (ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์)
- = Career and Life Skills (ทักษะอาชีพและการใช้ชีวิต)
- = Cross – Cultural Skills (ทักษะการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมข้ามชาติ)

กลุ่ม 4 R เมื่อมีการจัดกลุ่มย่อยจะแบ่งเป็น 3 ทักษะ ที่ควรเน้นคือ

- Literacy (การรู้หนังสือ)
- Numeracy (การรู้เรื่องจำนวน)
- Reasoning (การใช้เหตุผล)

สรุปได้ว่าทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรมีและเป็นไปตามปฏิกิริยาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 3) และนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2552 – 2561 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ คือ

1. พัฒนาคุณภาพของคนไทยยุคใหม่
2. พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่
3. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ใหม่
4. พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

สรุปได้ว่าทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นยังมีเป็นอย่างน้อย คือ 3Rs และ 7Cs

3Rs คือ

1. Reading (การอ่าน)
2. Riting (การเขียน) หรือ (W)Riting
3. Rrithmetic (การคิดคำนวณ) หรือ (A) Rrithmetic

7Cs คือ

Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม
ต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การ
ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร
สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสาร)

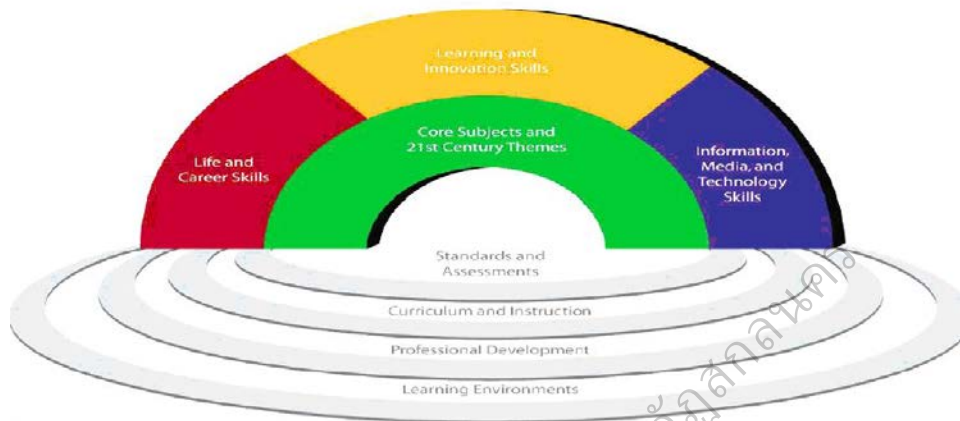
Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

กรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทั้งหมด	สิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน
ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา	ห้องเรียน โรงเรียน บ้าน
ความชำนาญเชี่ยวชาญในแต่ละเรื่อง	ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์
แรงกระตุ้นให้เกิดความสนใจ	เทคโนโลยีที่ทันสมัย
เห็นคุณค่าความดี มีทัศนคติที่ดี	แห่งเรียนรู้ในชุมชน ประชาคม
มีความเชื่อ ครัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง	มาตรฐานการศึกษา การประเมินผล
มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ	หน่วยงานพัฒนาการเรียนการสอนที่มีความ
มีสุขภาพดี รู้สึกลดภัย และรู้จัก ยืดหยุ่น	ชำนาญความเป็นผู้นำและนโยบายต่างๆ

กรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

21st Century Student Outcomes and Support Systems

3. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) นี้คือทักษะพื้นฐานที่มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ทุกคนต้องเรียน เพราะโลกจะยิ่งเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น

เรื่อยๆ และมีความซับซ้อนซ่อนเงื่อนมากขึ้น คนที่อ่อนแอในทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นคนที่ตามโลกไม่ทัน เป็นคนอ่อนแอ ชีวิตก็จะยากลำบาก

ครูเพื่อศิษย์จึงต้องเอาใจใส่ พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในด้านนี้ ให้สามารถออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์เรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมได้ตลอดชีวิต วิธีออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์มีทักษะนี้ ใช้หลักการว่า ต้องมีการเรียนรู้แบบที่ได้ร่วมกันสร้างความรู้เองคือเรียนรู้โดยการสร้างความรู้ และเรียนรู้เป็นทีม

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมนี้อยู่ที่ยอดของ Knowledge-and-Skills Rainbow ซึ่งเป็นหัวใจของทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ทักษะในการเรียนรู้ (learning how to learn หรือ learning skills) และเรียนรู้ทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น (นวัตกรรม) ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ ดังต่อไปนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการแก้ปัญหา (problem solving) ซึ่งหมายถึง การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)

2. การสื่อสาร (communication) และความร่วมมือ (collaboration) ซึ่งหมายถึง การสื่อสารอย่างซับซ้อน (complex communicating)

3. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์ ศิษย์ของท่านจะต้องใช้ทักษะเหล่านี้ในการดำรงชีวิต เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง และเพื่อการทำงาน สร้างสรรค์ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตในโลกของการงานที่เน้นความรู้ เป็นการท้าทายครูเพื่อศิษย์ว่า ท่านจะออกแบบการเรียนรู้ให้แก่ศิษย์ของท่านอย่างไร ให้ศิษย์ได้เรียนรู้ทักษะเหล่านี้ติดตัวไป ทักษะเหล่านี้สอนโดยตรงไม่ได้ แต่จัดกระบวนการให้เรียนรู้ได้

หัวใจของเรื่องนี้คือ จิตวิญญาณของความไม่รู้ หรือไม่รู้จริง หรือไม่ใช่ง่าย แล้วยหาทางพิสูจน์เพื่อท้าทายความรู้เดิมๆ ทั้งของตนเองและของโลก มีความเข้าใจผิดที่เชื่อกันแพร่หลายในวงการศึกษาว่า นักเรียนต้องเรียนความรู้รายวิชาจนเข้าใจคล่องแคล่วก่อน แล้วจึงจะสามารถนำความรู้นั้นไปใช้งานได้ ผลการวิจัยสมัยใหม่บอกว่า การเรียนโดยประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเรียนรู้ทักษะ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและความริเริ่มสร้างสรรค์ไปพร้อมๆ กับเรียนเนื้อหา ให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้สูงกว่า เพราะเด็กมีความตั้งใจเรียนมากกว่า

ทฤษฎีใหม่คัดค้านทฤษฎีเก่าโดยสิ้นเชิงว่า การเรียนรู้ไม่ได้มีลักษณะเรียงเป็นแถว จากเรียนรู้ทักษะหรือความรู้พื้นฐานไปสู่การเรียนรู้ทักษะที่ซับซ้อน (จากความรู้ (knowledge) ไปสู่ความเข้าใจ (comprehension) การประยุกต์ใช้ (application) การวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) และการประเมิน (evaluation) ตามลำดับ) แต่ในความเป็นจริง การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน และการเรียนรู้จริงต้องเลย (beyond) การรู้เนื้อหาไปสู่ความเข้าใจแท้จริงในระดับที่เอาไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริงการเรียนรู้เนื้อหาไปพร้อมๆ กับการใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง หรือเรียนทุกชั้นตอนในวงเล็บข้างบนไปพร้อมๆ กันในสถานการณ์จริง จึงให้ผลการเรียนรู้ที่ลึกและเชื่อมโยงกว่าคือ รู้จริง

ขั้นตอนการเรียนรู้จากผลการวิจัยในยุคปัจจุบันคือ จำได้ (remember) เข้าใจ (understand) ประยุกต์ใช้ (apply) วิเคราะห์ (analyze) ประเมิน (evaluate) และสร้างสรรค์ (create) โดยที่ขั้นตอนเหล่านี้เกิดพร้อมๆ กันได้ หรืออะไรเกิดก่อนเกิดหลังได้ทั้งสิ้น รวมทั้งเกิดเรียงลำดับจากหลังไปหน้าก็ได้

1. การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ควรมีเป้าหมายและวิธีการดังต่อไปนี้

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถใช้เหตุผล

คิดได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลหลากหลายแบบ ได้แก่ คิดแบบอุปนัย (inductive) คิดแบบอนุมาน (deductive) เป็นต้นแล้วแต่สถานการณ์

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถใช้การคิดกระบวนระบบ (systems thinking) □

วิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยย่อยมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร จนเกิดผลในภาพรวม

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถใช้วิจารณญาณและตัดสินใจ

1. วิเคราะห์และประเมินข้อมูลหลักฐาน การโต้แย้ง การกล่าวอ้างและความเชื่อ

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินความเห็นหลัก ๆ

3. สังเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างสารสนเทศกับข้อโต้แย้ง

4. แปลความหมายของสารสนเทศและสรุปพื้นฐานของการวิเคราะห์

5. ตีความและทบทวนอย่างจริงจังในด้านการเรียนรู้ และกระบวนการ

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้

1. ฝึกแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยหลากหลายแบบ ทั้งโดยแนวทางที่ยอมรับกันทั่วไป และแนวทางที่แหวกแนว

2. ตั้งคำถามสำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจให้แก่มุมมองต่างๆ เพื่อนำไปสู่ทางออกที่ดีกว่าการเรียนรู้ทักษะเหล่านี้ทำโดย PBL (Project-Based Learning) และต้องเรียนเป็นทีม ไม่ใช่เรียนจากครูสอนในชั้นเรียน

2. การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ

โลกในศตวรรษที่ 21 ต้องการทักษะของการสื่อสารและความร่วมมือที่กว้างขวางและลึกซึ้งกว่าโลกสมัยก่อนอย่างเทียบกันไม่ได้เลย เป็นผลจากเทคโนโลยีดิจิทัล และเทคโนโลยีการสื่อสาร (digital & communication technology)

การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ ควรมีเป้าหมายและวิธีการดังต่อไปนี้

เป้าหมาย : ทักษะในการสื่อสารอย่างชัดเจน

1. เรียบเรียงความคิดและมุมมอง (idea) ได้เป็นอย่างดี สื่อสารออกมาให้เข้าใจง่ายและงดงาม และมีความสามารถสื่อสารได้หลายแบบ ทั้งด้วยวาจา ข้อเขียน และภาษาที่ไม่ใช่ภาษาพูดและเขียน (เช่น ท่าทาง สีหน้า)

2. ฟังอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการสื่อสารจากการตั้งใจฟังให้เห็นความหมาย ทั้งด้านความรู้ คุณค่า ทศนคติ และความตั้งใจ

3. ใช้การสื่อสารเพื่อบรรลุเป้าหมายหลายด้าน เช่น แจงให้ทราบบอกให้ทำ จูงใจ และชักชวน

4. สื่อสารอย่างได้ผลในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย รวมทั้งในสภาพที่สื่อสารกันด้วยหลายภาษา

เป้าหมาย : ทักษะในการร่วมมือกับผู้อื่น

1. แสดงความสามารถในการทำงานอย่างได้ผล และแสดงความเคารพให้เกียรติทีมงานที่มีความหลากหลาย

2. แสดงความยืดหยุ่นและช่วยประนีประนอมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

3. แสดงความรับผิดชอบร่วมกันในงานที่ต้องทำร่วมกันเป็นทีม

3. การออกแบบการเรียนรู้ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่ไม่หยุดนิ่ง เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว คนที่จะอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสังคมในยุคใหม่จึงต้องฝึกความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งที่

จริงมีอยู่แล้วในความเป็นมนุษย์แต่การเรียนรู้และการฝึกฝนที่ดีจะช่วยให้แหลมคม ฉับไว และอดทน คนที่มีทักษะนี้สูงจะได้งานที่ดีกว่า ชีวิตก้าวหน้ากว่า และจะทำประโยชน์ให้แก่สังคมและแก่โลกได้ดีกว่าที่จริงโลกกำลังเปลี่ยนยุค จากยุคความรู้สู่ยุคนวัตกรรม การฝึกพลังสร้างสรรค์และนวัตกรรมจึงสำคัญยิ่ง แต่ระบบการศึกษาในปัจจุบันกลับเป็นตัวฆ่าพลังสร้างสรรค์และนวัตกรรม ด้วยการจัดการสอนแบบท่องจำ เน้นการอ่านเขียน และคิดเลข

ความเข้าใจผิดที่จะต้องแก้คือ คนมักคิดว่าความสร้างสรรค์เป็นเรื่องของอัจฉริยะซึ่งเป็นคนจำนวนน้อย ในความเป็นจริงแล้วทุกคนมีความสร้างสรรค์อยู่แล้วในรูปแบบของจินตนาการ และการศึกษาต้องเพิ่มความสร้างสรรค์ของเด็กและของประชากรไทยทุกคน

ความเข้าใจผิดประการที่สองคือ คิดว่าความสร้างสรรค์เป็นเรื่องของคนอายุน้อย ซึ่งไม่จริงเสมอไป เขายกตัวอย่าง ปิกัสโซ่ (Picasso) จิตรกรผู้ยิ่งใหญ่ในวัยนั้น ประสบความสำเร็จตอนอายุมาก และความเข้าใจผิดประการที่สามคือ คิดว่าความสร้างสรรค์เป็นพรสวรรค์เท่านั้น ในความเป็นจริงคือ มันเป็นทั้งพรสวรรค์และพรแสวง โรงเรียนสามารถฝึกฝนความสร้างสรรค์ให้เด็กได้ด้วยการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการตั้งคำถาม มีความอดทนและเปิดกว้างต่อมุมมองแปลกๆ มีความไวเนื้อเชื่อใจระหว่างกัน และเรียนรู้จากความผิดพลาดหรือความล้มเหลว

วิธีหนึ่งของการฝึกความสร้างสรรค์คือ การจัดแข่งขันโครงการออกแบบการออกแบบการเรียนรู้ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ควรมีเป้าหมายและวิธีการดังต่อไปนี้

เป้าหมาย : ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์

1. ใช้เทคนิคสร้างมุมมองหลากหลายเทคนิค เช่น การระดมความคิด (brainstorming)
2. สร้างมุมมองแปลกใหม่ ทั้งที่เป็นการปรับปรุงเล็กน้อยจากของเดิม หรือเป็นหลักการที่แหวกแนวโดยสิ้นเชิง
3. ชักชวนกันทำความเข้าใจ ปรับปรุง วิเคราะห์ และประเมินมุมมองของตนเอง เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดอย่างสร้างสรรค์

เป้าหมาย : ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

1. พัฒนา ลงมือปฏิบัติ และสื่อสารมุมมองใหม่กับผู้อื่นอยู่เสมอ

2. เปิดใจรับและตอบสนองต่อมุมมองใหม่ๆ หาทางได้ข้อคิดเห็นจากกลุ่มรวมทั้งการประเมินผลงานจากกลุ่ม เพื่อนำไปปรับปรุง

3. ทำงานด้วยแนวคิดหรือวิธีการใหม่ๆ และเข้าใจข้อจำกัดของโลกในการยอมรับมุมมองใหม่

4. มองความล้มเหลวเป็นโอกาสเรียนรู้ เข้าใจว่าความสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นเรื่องระยะยาว เข้าใจวัฏจักรของความล้มเหลวเล็กๆ และความผิดพลาดที่เกิดขึ้นบ่อยๆ จะนำไปสู่การสร้างสรรค์และนวัตกรรม

เป้าหมาย : ประยุกต์สู่นวัตกรรม

ลงมือปฏิบัติตามความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นหัวใจสำหรับทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) แต่ทักษะนี้ยังต้องมีทักษะอื่นมาประกอบและส่งเสริม อันได้แก่ ทักษะอีก 3 ด้าน คือ ด้านสารสนเทศ (information) ด้านสื่อ (media) และด้านดิจิทัล (digital literacy)

4. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เป็นทักษะสำคัญสำหรับการเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ประเด็นสำคัญสำหรับครูเพื่อศิษย์คือ ต้องแสวงหาวิธีการออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์ (ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงอายุใดก็ตาม) พัฒนาทักษะนี้ รวมทั้งครูก็ต้องฝึกฝนทักษะนี้ของตนเองด้วยเว็บไซต์หรือการอบรมที่ให้บริการฝึกทักษะการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีมากมาย

การเรียนรู้แบบ PBL ที่ครูเก่งด้านการชวนศิษย์ทบทวนไตร่ตรอง(reflection หรือ AAR) บทเรียน การตั้งคำถามของครูที่ให้เกิดาคิดหาคำตอบที่มีได้หลายคำตอบ จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ การนำเอาข่าวหรือเรื่องราวในหนังสือพิมพ์มาวิเคราะห์ตั้งคำถามร่วมกันน่าจะเป็นการเรียนรู้หรือฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ง่ายและสะดวกที่สุด แต่ครูต้องมีทักษะในการเป็นโค้ชหรือผู้อำนวยการ ความสะดวกในการเรียนรู้ เคล็ดลับคือ ให้ชวนนักเรียนวางท่าที่ไม่เชื่อข่าวนั้น หรืออย่างน้อยก็ไม่เชื่อไปเสียทั้งหมด ชักชวนกันตั้งคำถามว่า มีความไม่แน่นอนอยู่ตรงไหนบ้าง หรือมีโอกาสที่จะบิดเบือนไปจากความจริงได้อย่างไรบ้าง คนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณคือ

คนที่เข้าใจว่า “ความจริง” มีหลายชั้น และข้อเท็จจริงก็อาจจะมี “ข้อเท็จ” แฝงหรือปนอยู่กับ “ข้อจริง” ได้เสมอ นอกจากนั้นยังขึ้นกับการรับรู้หรือการตีความของผู้รับสารด้วย โดยที่การบิดเบือนไปจากความจริงอาจอยู่ที่มุมมองของตัวผู้รับสารก็ได้

ความสามารถหรือความลึกซึ้งของการคิดอย่างมีวิจารณญาณขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเรื่องต่างๆ ของตัวบุคคล และขึ้นอยู่กับวัยและประสบการณ์ด้วย การฝึกฝนเรื่องนี้จึงต้องดำเนินถึงปัจจัยที่หลากหลายของตัวนักเรียน ทักษะของครูในการจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงถือได้ว่าเป็นทักษะขั้นสูง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนี้ สอนไม่ได้ หรือสอนได้น้อยมาก นักเรียนต้องเรียนเอาเองโดยการฝึกฝน ครูจะเป็นโค้ชของการฝึกหัดนี้ โค้ชที่เก่งจะทำให้การเรียนรู้สนุกสนานตื่นเต้นเร้าใจ

5. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information, Media, Technology Skill) เป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญมากในศตวรรษที่ 21

1. ทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy) จะต้องมีทักษะที่ต้องการเหล่านี้

- 1.1 ทักษะในการเข้าถึง (access) อย่างรวดเร็ว และรู้แหล่ง
- 1.2 ทักษะในการประเมินความน่าเชื่อถือ
- 1.3 ทักษะในการใช้อย่างสร้างสรรค์

ดังนั้นครูเพื่อศิษย์ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์มีทักษะต่อไปนี้

เป้าหมาย : เข้าถึงและประเมินสารสนเทศ

1. เข้าถึงสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล
2. ประเมินสารสนเทศอย่างลึกซึ้งครบถ้วนรอบด้าน และอย่างรู้เท่าทัน

เป้าหมาย : ใช้และจัดการสารสนเทศ

1. ใช้สารสนเทศได้อย่างแม่นยำและสร้างสรรค์ ต่อกกรณีหรือปัญหา

ที่เผชิญ

2. จัดการเชื่อมต่อสารสนเทศ (information flow) จากแหล่งที่

หลากหลายได้

3. เข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมและกฎหมาย

ครูต้องมีทักษะในการสร้างสารสนเทศและสื่อออกไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้คนวงกว้างคือ ต้องไม่จำกัดมุมมองด้านสารสนเทศเฉพาะการเป็นผู้บริโภค แต่ต้องมีพฤติกรรมในฐานะผู้ผลิตด้วย และต้องเป็นผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ผลิตสารสนเทศปลอม

2. ทักษะด้านสื่อ (Media Literacy Skills)

เป็นทักษะสองทางคือ ด้านรับสารจากสื่อ และด้านสื่อสารออกไปยังผู้อื่นหรือสาธารณะหรือโลกในวงกว้าง ซึ่งต้องมีความสามารถใช้เครื่องมือสร้างสื่อ และสื่อสารออกไปได้หลากหลายทาง เช่น วิดีโอ (video) ออดิโอ (audio), พอดคาสท์ (podcast) เว็บไซต์ (website) เป็นต้น

2.1 สื่อการสอนเพื่อการจัดการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือช่วยถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ การคิดเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมแก่ผู้เรียน

2.1.1 ความหมายของสื่อ

สื่อ (Media) หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยเป็นทางให้สารอาศัยผ่านหรืออาจหมายถึงวัตถุที่นำสารไปผ่านเครื่องมือนี้

สื่อการสอน (Instruction Media) หมายถึง วัสดุและอุปกรณ์ หรือ อาจจะเป็นวิธีการที่เป็นตัวกลางการถ่ายทอดในการสื่อความหมายเพื่อให้รับรู้ทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร มีความเข้าใจที่ตรงกัน

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ผู้สอนนำเอาวัสดุอุปกรณ์มาผลิต คิดค้นดัดแปลง บรรจุสาระข้อมูลของเนื้อหาตามรายวิชาที่สอน และนำไปใช้ประกอบการสอน มีการคิดวิธีการต่างๆ และนอกจากนั้น ผู้เรียนคนใดที่ต้องการทบทวนหรือเรียนรู้เพิ่มเติม หรือเรียนไม่ทันสามารถขวนำกลับไปเรียนรู้ตามลำพังเป็นรายบุคคล โดยไม่มีข้อจำกัดทั้งด้านเวลา สถานที่ และจำนวนครั้ง

2.1.2 ความสำคัญของสื่อ

2.1.2.1 สามารถส่งเสริมให้บรรยากาศในการเรียนการสอนดียิ่งขึ้น

2.1.2.2 ตอบสนองความต้องการได้เป็นอย่างดีกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้พิการทางร่างกายได้มีโอกาสที่ดียิ่งขึ้น มีทางเลือกทั้งในระบบ นอกกระบบ และอิสระตามต้องการ

2.1.2.3 การบริหารการจัดการทางการศึกษามีบทบาทที่ดียิ่งขึ้น
 พาไปสู่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.1.2.4 ผลักดันและส่งเสริมให้เด็กไทยพัฒนาทั้งร่างกายและ
 สติปัญญา เกิดความมั่งคั่งทางความคิด มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต เกิดการรับรู้ การ
 เรียนรู้ เข้าใจบทบาทชีวิตของตนเองมากขึ้นเกิดจากการจัดการศึกษาที่แข็งแกร่งของ
 ผู้บริหารการศึกษา

2.1.2.5 เกิดความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยีจากการนำ
 คอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและรับรู้สารสนเทศอย่างรวดเร็ว

2.1.3 ประเภทของสื่อ

เอ็ดการ์ เดล ได้จัดแบ่งสื่อการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายถึง
 ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อทัศนูปกรณ์ต่างๆ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการแสดงขั้นตอน
 ประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้สื่อแต่ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้ด้วย โดยพัฒนา
 ความคิดของบรุนเนอร์ (Bruner) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยานำมาสร้างเป็นกรวยประสบการณ์
 ได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรง เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด
 โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากของจริง สถานการณ์จริง
2. ประสบการณ์รองเป็นการเรียนรู้โดยให้ ผู้เรียนเรียนจากสิ่งที่
 ใกล้เคียงกับความจริงที่สุด ซึ่งอาจเป็นของจำลองหรือการจำลองก็ได้
3. ประสบการณ์นาฏกรรมหรือการแสดง เป็นการแสดงบทบาท
 สมมติ หรือการแสดงละคร เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนในเรื่องที่มีข้อจำกัด
 ด้วยยุคสมัยเวลาและสถานที่ เช่น เหตุการณ์ประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรม
4. การสาธิต เป็นการแสดงหรือกระทำประกอบคำอธิบายเพื่อให้
 เห็นลำดับขั้นตอนของการปฏิบัตินั้น
5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการให้ผู้เรียนได้รับและเรียนรู้
 ประสบการณ์ต่างๆ ภายนอกสถานที่เรียน อาจเป็นการเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ การ
 สัมภาษณ์บุคคลเพื่อให้ความรู้
6. นิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งของต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ
 เพื่อให้สารประโยชน์และความรู้แก่ผู้ชม เป็นการให้ประสบการณ์แก่ผู้ชม โดยการนำ
 ประสบการณ์หลายอย่างมาผสมผสานกันมากที่สุด

7. โทรทัศน์ โดยใช้ทั้งโทรทัศน์การศึกษา และโทรทัศน์การสอน เพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนหรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียนหรืออยู่ทางบ้าน ทั้งในระบบวงจรเปิดหรือวงจรปิด

8. ภาพยนตร์ เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ลงบนฟิล์ม เพื่อให้ผู้เรียนรู้ได้รับประสบการณ์ทั้งภาพและเสียงโดยใช้ประสาทตาและหู

9. การบันทึกเสียง วิทยู ภาพนิ่ง การบันทึกเสียงอาจเป็นทั้งในรูปของแผ่นเสียงหรือเทปบันทึกเสียงวิทยูเป็นสื่อที่ใช้เฉพาะเสียง ส่วนภาพนิ่งอาจเป็นรูปภาพ โดยเป็นภาพวาด สไลด์ ภาพล้อ หรือภาพเหมือนจริงก็ได้

10. ทัศนสัญลักษณ์ เช่น แผนภูมิ แผนที่ แผนสถิติ หรือเครื่องหมายต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สัญลักษณ์แทนความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ หรือข้อมูลที่ต้องการให้เรียนรู้

11. วจนสัญลักษณ์ เป็นประสบการณ์ขั้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ได้แก่ ตัวหนังสือ ในภาษาเขียนและเสียงของคำพูดในภาษาพูด

การจากกรวยประสบการณ์นี้ เอ็ดการ์ เดลได้จำแนกสื่อการเรียนรู้ออกเป็น

3 ประเภท

1. สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองจำแนกย่อยได้ 2 ลักษณะ

1.1 วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น แผนที่ ลูกโลก หุ่นจำลอง

1.2 วัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตนเองจำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่น ช่วย เช่น แผ่นเสียง ฟิล์มภาพยนตร์ สไลด์

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สื่อที่เป็นตัวผ่านที่ทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่อยู่ภายในวัสดุสามารถถ่ายทอดออกมาใช้หรือเรียนรู้ได้ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องฉายสไลด์

3. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน ซึ่งไม่มีลักษณะเป็นวัสดุหรืออุปกรณ์ แต่ก็สามารถใช้สื่อวัสดุและอุปกรณ์เหล่านั้นมาใช้ช่วยในการดำเนินงานได้ เช่น การจัดระบบการสอนแบบจุลภาพ การสาธิต

4. ลักษณะของสื่อการเรียนรู้อื่นๆ

สื่อมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนการสอนโดยตรงตามวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เคยมีมาแล้ว ทุกสิ่งอย่างรอบตัวไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิดต่างๆ ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งนั้นๆ

4.1 สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งได้แสดงหรือจำแนกหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้หนังสือที่เป็นตัวเขียน หรือตัวพิมพ์เป็นสื่อเพื่อแสดงความหมายสื่อสิ่งพิมพ์มีหลายประเภท เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร จดหมาย จดหมายเหตุ บันทึก รายงาน วิทยานิพนธ์

4.2 สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือ โสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็น เทคโนโลยีใหม่ๆ สื่อการเรียนรู้ดังกล่าว เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดีทัศน์) แถบบันทึกเสียง สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยี ยังหมายถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน การศึกษาผ่านดาวเทียม เป็นต้น

4.3 สื่ออื่นๆ นอกเหนือจากสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยีแล้วยังมีสื่ออื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้การสอน แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ

4.3.1 สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านซึ่งสามารถถ่ายทอด สาระความรู้ แนวคิด เจตคติ และวิธีปฏิบัติตนไปสู่บุคคลอื่น

4.3.2 สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งมีอยู่ตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมตัวผู้เรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ สัตว์ชนิดต่างๆ ปรากฏการณ์ แผ่นดินไหว สภาพดินฟ้าอากาศ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการหรือแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งครุหาได้ไม่ยาก

4.3.3 สื่อกิจกรรม / กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ครูและผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์และ การประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น การแสดงละคร บทบาทสมมติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การไปทัศนศึกษาออกสถานที่ การทำโครงการ เกม เพลง การปฏิบัติตามใบงาน ฯลฯ

4.3.4 สื่อวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้เพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ

5. คุณค่าของสื่อ

5.1 คุณค่าทางด้านวิชาการ

5.1.1 ทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง และเรียนได้ดีมากกว่าที่ไม่มีสื่อการเรียนรู้

5.1.2 ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของสื่อการเรียนรู้ ช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง และเป็นแนวทางให้เข้าใจสิ่งอื่นๆ ดียิ่งขึ้น และส่งเสริมด้านความคิดและการแก้ปัญหา

5.1.3 ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริง

5.1.4 สื่อการเรียนรู้บางชนิด เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง จะช่วยเร่งทักษะในการเรียนรู้

5.2 คุณค่าทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

5.2.1 สื่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการเรียนรู้สิ่งต่างๆ

5.2.2 สื่อการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดอย่างเดียวกัน

5.2.3 สื่อการเรียนรู้เร้าให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและขยันให้อยากทำกิจกรรม

5.3 คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจทางการศึกษา

5.3.1 สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนช้าเรียนได้เร็วขึ้น ส่วนผู้ที่ฉลาดก็จะเรียนได้มากขึ้นไปอีก

5.3.2 การสอนโดยการอธิบายเพียงอย่างเดียวเป็นการสิ้นเปลืองเวลาและผู้เรียนจะลืมได้ง่าย แต่ถ้าใช้สื่อการสอนจะช่วยขจัดความสิ้นเปลืองนี้และยังช่วยให้ครูสอนได้ดีขึ้น

5.3.3 สื่อการสอนช่วยประหยัดค่าพูดและเวลาของครู และยังช่วยประหยัดเวลาของผู้เรียน ทำให้มีเวลาเหลือสำหรับศึกษาบทเรียนอื่นต่อไป

5.3.4 สื่อการเรียนรู้ช่วยขจัดปัญหาเรื่องสถานที่ เวลา และระยะทาง เช่น สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ สามารถนำสิ่งที่อยู่ไม่ไกลเกินไปมาศึกษาได้ สามารถนำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วหรือช้าเกินไปให้ช้าลงหรือเร็วขึ้นจนสามารถศึกษาได้

6. ลักษณะของสื่อที่ดี

- 6.1 มีคุณภาพสามารถแก้ปัญหาได้ตามเป้าหมาย
- 6.2 สร้างสรรค์ในผลงานหรือสื่อชิ้นด้วย
- 6.3 เหมาะสมกับวัยหรือระดับผู้เรียน
- 6.4 สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ ประหยัด ราคาไม่แพง
- 6.5 จัดทำได้ง่าย ครูสามารถทำได้เอง
- 6.6 ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น
- 6.7 มีความสะดวก ใช้ง่าย ไม่สลับซับซ้อน
- 6.8 มีความคงทน
- 6.9 จัดเก็บได้ง่าย
- 6.10 สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ที่มีปัญหาหรือเนื้อหาหรือเรื่องที่ต้องการแก้ไข
- 6.11 กระตุ้นและสร้างความสนใจได้จริง
- 6.12 แปลงเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้จริง

7. ประโยชน์ของสื่อ

7.1 สื่อกับผู้เรียน

7.1.1 เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนให้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น

7.1.2 สื่อช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน เกิดความสนุกสนาน

7.1.3 การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

7.1.4 ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันและกับผู้สอนด้วย

7.1.5 ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

7.1.6 ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

7.2 สื่อกับผู้สอน

7.2.1 การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสุขสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้น

7.2.2 สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

7.2.3 เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

8. การพิจารณาเลือกสื่อ

การกำหนดประสบการณ์ตรงให้ชัดเจนเพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพิจารณาเลือกสื่อการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน หลักเกณฑ์การเลือกเพื่อการเรียนรู้เพื่อใช้ประกอบในการเรียนการสอน

8.1 วัตถุประสงค์

8.2 เนื้อหาวิชา

8.3 ความรอบรู้ของผู้สอน

8.4 ผู้เรียนรู้

8.5 ไม่เกิดอันตรายใดๆ

8.6 สถานที่ในการจัดกิจกรรม

8.7 ความน่าสนใจ

9. หลักการใช้สื่อ

9.1 เข้าใจผู้เรียนว่ามีความสามารถในการรับรู้แตกต่างกัน ครูต้องจัดสภาพการเรียนการสอนและเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นพิเศษและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตอบสนองมากที่สุด

9.2 นำหลักการรับรู้มาเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ เช่น การเรียนจากประสบการณ์ตรงจะเรียนรู้ได้เร็วและจดจำได้นาน

9.3 ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ครูหรือผู้เรียนวางแผน

9.4 จัดประสบการณ์ที่เหมาะสมในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

9.5 ใช้สื่อที่เน้นผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ นอกเหนือจากใช้สื่อเพิ่มให้เกิดความรู้ความเข้าใจเท่านั้น

9.6 สื่อที่ใช้จะต้องไม่ทำลายสายตา เช่น สีสะท้อนแสง ใช้สีที่ไม่ชัดเจน

อ่านยาก เช่น สีเหลือง สีชมพู หรือสีอ่อนๆ เขียนบนพื้นสีอ่อนด้วยกัน อ่านได้ยาก

9.7 การใช้สื่อจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาและมีความต่อเนื่องรวดเร็ว ไม่ให้ผู้ชมรอ

9.8 การใช้สื่อจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาและมีความต่อเนื่องรวดเร็ว

9.9 หากใช้สื่อประเภทแผนภูมิ ชาร์ต ไดอะแกรม จะต้องออกแบบให้มีที่แขวนหรือตั้งโต๊ะ หากไม่มีจะต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการช่วย จะทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย

9.10 หากผลิตสื่อการสอนเป็นรายบุคคลจะต้องผลิตให้ได้จำนวนที่เท่ากับผู้เรียนหรือใกล้เคียง จะประหยัดเวลาในการสอนและช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

9.11 ถึงเวลาใช้งานต้องเตรียมสื่อให้ครบทุกชิ้น เตรียมสถานที่จัดวาง เตรียมสถานที่ในการสอน เตรียมตัวเองให้พร้อม หากไม่มั่นใจก็ทดสอบ 2 - 3 ครั้ง เพื่อความคุ้นเคย

9.12 สื่อจากคุณครูจะต้องพูดให้ชัดเจน สอนให้ตรงกับเนื้อหา เรื่องราว วัตถุประสงค์นำสื่อมาใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

3. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Literacy)

แม้ว่าเด็กในยุคนี้ เก่งกว่าครูและพ่อแม่ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่เด็กยังต้องการคำแนะนำจากครูและพ่อแม่ในการใช้เครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์ และไม่เข้าไปใช้ในทางที่ทำร้ายตนเอง หรือทำลายอนาคตของตนเอง

จุดที่สำคัญคือ ทั้งสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็ว ครูตามเทคโนโลยีให้ทันได้ยากและยากที่ครูจะตามเทคโนโลยีให้ทัน จึงต้องมีกลไกช่วยเหลือครูอย่างเป็นระบบ และครูก็ต้องหมั่นเรียนรู้ ครูเพื่อศิษย์ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์มีทักษะต่อไปนี้

เป้าหมาย : สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

1. ใช้เทคโนโลยีเพื่อวิจัย จัดระบบ ประเมิน และสื่อสารสารสนเทศ
2. ใช้เครื่องมือสื่อสาร เชื่อมโยงเครือข่าย (คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นมีเดีย ฯลฯ) และ social network อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อเข้าถึง (access) จัดการ (manage)

ผสมผสาน (integrate) ประเมิน (evaluate) และสร้าง (create) สารสนเทศ เพื่อทำหน้าที่ใน
เศรษฐกิจฐานความรู้

3. ปฏิบัติตามคุณธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศ

6. ทักษะด้านความเป็นนานาชาติ

ครูเพื่อศิษย์ต้องฝึกทักษะด้านความเป็นนานาชาติ (internationalization) ให้แก่
ศิษย์ ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นนานาชาติให้แก่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยด้วย ปัจจุบัน
เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้นจะช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้
แก่ศิษย์ ให้มีทักษะความเป็นนานาชาติได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีครูชาวต่างประเทศ
ไม่จำเป็นต้องมีนักเรียนจากต่างชาติต่างภาษามาเรียนที่โรงเรียน และยังเอาชนะข้อจำกัด
ที่เด็กไม่มีเงินสำหรับใช้จ่ายเป็นค่าเดินทางไปต่างประเทศได้ด้วย

ครูต้องศึกษาหาช่องทางทำความเข้าใจเพื่อร่วมมือกับครูในประเทศอื่นที่สนใจ
การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (cross culture learning) ร่วมกัน หาเด็กเข้าร่วมทีม PBL ผสม
นานาชาติ ซึ่งก็เท่ากับมาทำงานร่วมกันนั่นเอง นอกจากนี้ทักษะอื่นๆ ที่เป็นทักษะสำหรับการ
ทำงาน และทักษะติดต่อสื่อสารกันผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยภาษาที่สื่อสารกันรู้เรื่อง
(ได้เรียนภาษาไปในตัว) นักเรียนจะได้เข้าใจคนในประเทศอื่นวัฒนธรรมอื่น และสามารถ
ทำงานร่วมกันได้ นี่คือ มิติที่สำคัญของความเป็นนานาชาติสำหรับนักเรียน

ปัจจุบัน 10 ประเทศในภูมิภาคอาเซียนกำลังจะก้าวสู่ความเป็นประชาคม
อาเซียน และความร่วมมือหลักมี 3 ด้านคือ ความมั่นคงเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม
การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจมองว่าเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจก็ได้ มองว่าเกี่ยวข้องกับ
สังคมวัฒนธรรมก็ได้ ดังนั้นสำนักงานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนควรมี
สำนักงานที่ช่วยเอื้ออำนวยความสะดวกความร่วมมือสร้างทักษะ ด้านความเป็นนานาชาติ
ด้วยการเรียนแบบ PBL เป็นทีมผสมนานาชาติ ระหว่างนักเรียนในประเทศสมาชิก

ผลงานเหล่านี้ควรได้รับการรวบรวมขึ้นเว็บไซต์ หรือนำการนำเสนอขึ้นขึ้น
YouTube ให้คนทั่วโลกเข้าชมและชื่นชมผลงานได้กิจกรรมนี้จะนำไปสู่ความร่วมมือด้านการ
เรียนรู้ในประชาคมอาเซียนได้อีกมาก รวมทั้งร่วมมือออกไปนอกภูมิภาคอาเซียนก็ได้ เรา
อาจขอให้ทูตไทยในต่างประเทศช่วยหาโรงเรียนที่จะร่วมมือกันในการเรียนรู้แบบโครงการ

ที่มผลสมนานาชาติ (multinational PBL) มีการเจรจากันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปพบกันก็ได้ เพราะจริงๆ แล้วสไกป์ (Skype) ช่วยให้คุยหรือกันแบบพบหน้าได้อยู่แล้ว รวมทั้งจัดแบบประชุมผ่านวิดีโอทางไกล (video teleconference) ก็ได้

7. ทักษะอาชีพและทักษะชีวิต

ทักษะอาชีพและทักษะชีวิตนั้นจะต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถม (หรืออนุบาล) ไปจนถึง ม.6 และมหาวิทยาลัย โดยเรียนตามพัฒนาการของสมอง ครูจะต้องเรียนรู้วิธีการออกแบบการเรียนรู้แบบ PBL ให้แก่ศิษย์แต่ละกลุ่มอายุและตามพัฒนาการของสมองเด็กแต่ละคน เพราะทักษะกลุ่มนี้สอนไม่ได้ เด็กต้องเรียนเอง และครูยังต้องทำงานหนักขึ้นในการคิดค้นหาวิธีออกแบบการเรียนรู้ วิธีกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของทีมงานและศิษย์ รวมถึงวิธีชวนกันถอดบทเรียนหลังงานสำเร็จเพื่อช่วยให้การเรียนรู้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น ประกอบด้วย

1. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability)

ความยืดหยุ่นและการปรับตัวเป็นทักษะเพื่อการเรียนรู้ การทำงานและการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เป็นความยืดหยุ่นและปรับตัวเพื่อบรรลุเป้าหมาย ไม่ใช่ยืดหยุ่นและปรับตัวแบบไร้หลักการและเลื่อนลอยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และไม่คาดฝันอย่างที่เป็นอยู่ในโลกปัจจุบัน และรุนแรงขึ้นในอนาคต ทำให้การวางแผนการทำงานแบบตายตัวใช้ไม่ได้ผล มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวเพื่อบรรลุเป้าหมายและคุณค่า

นอกจากต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงแล้ว การทำงานในอนาคตยังเผชิญภาวะที่มีทรัพยากรจำกัด ตั้งแต่เวลา และทรัพยากรอื่นๆ โดยต้องทำงานให้เข้าจังหวะกับงานส่วนอื่นในภาพใหญ่ และงานส่วนอื่นนั้นอาจอยู่ในส่วนอื่นของโลกที่ห่างไกล เป็นสภาพที่ต้องการความยืดหยุ่นและปรับตัวและเงื่อนไขของการปรับตัวอาจอยู่ที่การแข่งขันกับคู่แข่งการปรับตัวที่สุดยอดคือ การใช้วิกฤติเป็นโอกาส ใช้ปัญหาเป็นโอกาสหาทางออกอย่างสร้างสรรค์สุดๆ ซึ่งจะเกิดการเรียนรู้สูงสุด ยิ่งโครงการมีความยากและซับซ้อนมากเพียงใด พนักงานก็มีโอกาสใช้และเรียนรู้ทักษะด้านความยืดหยุ่นและปรับตัวมากเพียงนั้น

ครูเพื่อศิษย์ต้องออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์พัฒนาทักษะต่อไปนี้

เป้าหมาย : ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

1. ปรับตัวเข้ากับบทบาทที่แตกต่าง งานที่ได้รับมอบหมาย กำหนดการที่เปลี่ยนไป และบริบทที่เปลี่ยนไป
2. ทำงานได้ผลดีในสภาพของความไม่ชัดเจน ไม่แน่นอนและในสภาพที่ลำดับความสำคัญของงานเปลี่ยนไป

เป้าหมาย : มีความยืดหยุ่น

1. นำเอาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มาใช้ประโยชน์อย่างได้ผล
2. จัดการเชิงบวกต่อคำชม คำตำหนิ และความผิดพลาด
3. สามารถนำเอาความเห็นและความเชื่อที่แตกต่างหลากหลายของทีมงานจากหลากหลายวัฒนธรรม มาทำความเข้าใจต่อตรง สร้างดุลยภาพ และทำให้งานลุล่วง

2. การริเริ่มและกำกับดูแลตนเองได้ (Initiative and Self-Direction)

งานในศตวรรษที่ 21 ต้องการความร่วมมือสูง และในขณะเดียวกันก็ต้องการการพึ่งตนเองสูงด้วย พนักงานต้องไม่คอยแต่จะพึ่งหัวหน้าหรือคอยให้หัวหน้าสั่ง เพราะในศตวรรษที่ 21 หัวหน้าจะมีเวลาสอนหรือแนะนำลูกน้องลดลง และงานต้องการความฉับไวเพิ่มขึ้น พนักงานที่ดีคือคนที่ชวนขวายเป็นเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลักจะเห็นว่าการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีทั้งลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกัน (inter-dependence) และเป็นอิสระต่อกัน (independence) ซึ่งดูเผินๆ เป็นขั้วตรงกันข้าม แต่ฝึกให้ดีจะเป็นทักษะที่สำคัญมากในการทำงานและดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ และมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ต้องฝึกทักษะนี้ตั้งแต่เด็ก และวิธีเรียนหรือฝึกที่ได้ผลคือ การเรียนแบบ PBL ครูเพื่อศิษย์ต้องออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์พัฒนาทักษะต่อไป

เป้าหมาย : จัดการเป้าหมายและเวลา

1. กำหนดเป้าหมายโดยมีเกณฑ์ความสำเร็จที่จับต้องได้ และที่จับต้องไม่ได้
2. มีความสมดุลระหว่างเป้าหมายเชิงยุทธวิธี (tactical) ซึ่งเป็นเป้าหมายระยะสั้น กับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ (strategic) ซึ่งเป็นเป้าหมายระยะยาว
3. ใช้เวลา และจัดการภาระงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย : ทำงานได้ด้วยตนเอง

1. ทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง โดยกำหนดตัวงานเอง คอยติดตามผลงานเอง และกำหนดลำดับความสำคัญของงานเอง

เป้าหมาย : เป็นผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (self-directed learner)

1. นอกเหนือจากเรียนรู้ทักษะในงานของตนโดยตรงแล้วสามารถมองเห็นโอกาสเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อขยายความเชี่ยวชาญของตน
2. ริเริ่มการพัฒนาทักษะไปสู่ระดับมืออาชีพ
3. แสดงความเอาใจจริงเอาใจต่อการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่ต้องทำตลอดชีวิต
4. สามารถทบทวน ใคร่ครวญ ประสบการณ์ในอดีต เพื่อใช้คิดหาทางพัฒนาในอนาคต

3. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills)

หัวใจของทักษะนี้คือ สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่กับสภาพแวดล้อม และผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไม่รู้สึกเครียดหรือแปลกแยก และทำงานสำเร็จได้ เป็นเรื่องของการเรียนรู้และยกระดับความฉลาดด้านสังคม (social intelligence) และความฉลาดด้านอารมณ์ (emotional intelligence) ของศิษย์

ตัวช่วยครูให้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อศิษย์ได้พัฒนาทักษะนี้ อาจหาได้จาก Educators for Social Responsibility และ Asia Society แต่เป็นของสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยน่าจะมีหน่วยงานทำงานสนับสนุนด้านนี้ในบริบทไทยให้แก่โรงเรียนและครูเพื่อศิษย์ ครูเพื่อศิษย์ต้องออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์พัฒนาทักษะต่อไปนี้

เป้าหมาย : มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเกิดผลดี

1. รู้ว่าเมื่อไรควรฟัง เมื่อไรควรพูด
2. แสดงพฤติกรรมอย่างมืออาชีพ และอย่างน่านับถือ

เป้าหมาย : ทำงานในที่ที่แตกต่างหลากหลายอย่างได้ผลดี

1. เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และทำงานร่วมกับคนที่มีพื้นฐานแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างได้ผลดี
2. ตอบสนองความเห็นและคุณค่าที่แตกต่างอย่างใจกว้าง
3. ยกระดับความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม ไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ วิธีการแบบใหม่ หรือคุณภาพของผลงาน
4. การมีผลงานและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Productivity and Accountability)

การเรียนรู้จากการทำโครงการ (PBL/ Project Base Learning) เป็นวิธีเรียนทักษะเหล่านี้ โดยใช้เครื่องมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นตัวช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ(productivity) มีการเก็บข้อมูลเพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้ รวมทั้งเพื่อการรับรู้ผลงานที่ทำได้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะที่ต้องการคือ ทักษะในการกำหนดเป้าและบรรลุเป้าหมายนั้น การจัดลำดับความสำคัญของงานและการใช้เวลา

เป้าหมาย : การจัดการโครงการ

1. กำหนดเป้าหมายและทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น แม้จะมีอุปสรรคและมีแรงบีบคั้น แง่งเวลาหรือความสนใจ

2. กำหนดลำดับความสำคัญ วางแผน และจัดการงาน

เป้าหมาย : การผลิตผลงาน

แสดงความสามารถพิเศษในการทำให้ได้ผลงานที่คุณภาพดีเป็นพิเศษ ได้แก่ ความสามารถด้านต่างๆ ดังนี้

1. การทำงานอย่างมีจริยธรรมและด้วยท่าทีเชิงบวก
2. จัดการเวลาและโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สามารถทำงานหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน (multitasking)
4. ร่วมงานอย่างเอาจริงเอาจัง เชื่อถือได้ และตรงต่อเวลา
5. นำเสนอตนเองอย่างมีอาชีพและมีมารยาท
6. ทำงานรวม และร่วมมือเป็นทีมอย่างได้ผลดี
7. เคารพและเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลายในทีมงาน
8. รับผิดชอบต่อผลงานที่เกิดขึ้น

5. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

ภาวะผู้นำที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 คือ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบแบบกระจายบทบาท (distributed leadership and responsibility) และความรับผิดชอบมี 3 ระดับ คือ (1) รับผิดชอบต่อตนเอง (2) รับผิดชอบการทำงานประสานสอดคล้องกันภายในทีม (3) ความร่วมมือกันในทีมเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่

วิธีการทำงานแบบที่จะแพร่หลายขึ้นเรื่อยๆ ในศตวรรษที่ 21 เรียกว่า “แบบสตูดิโอ (studio model)” เป็นการทำงานแบบที่คนจากหลากหลายหน่วยงานย่อยมาร่วมกันทำโครงการร่วมกัน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ แสดงบทบาทของแต่ละคนเพื่อทำให้เป็นทีมที่

แข็งแรงแรง ทุกคนช่วยกันสร้างผลงานที่สร้างสรรค์ และร่วมเฉลิมฉลองความสำเร็จ แล้วสลายทีมงาน เพื่อให้แต่ละคนไปทำงานโครงการถัดไปที่มีสมาชิกของทีมแตกต่างกันไป จากเดิม

ครูเพื่อศิษย์ต้องออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์พัฒนาทักษะต่อไปนี้

เป้าหมาย : ชี้แนะและเป็นผู้นำแกผู้อื่น

1. ใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์และทักษะแก้ปัญหาในการชักนำผู้อื่นไปสู่

เป้าหมาย

2. ทำให้ผู้อื่นเกิดพลังในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จร่วมกัน

3. สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถสูงสุดผ่านการทำตัวเป็นตัวอย่างและไม่ถือผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง ทำตัวเป็นตัวอย่างในการใช้อำนาจอย่างมีจริยธรรมและคุณธรรม

เป้าหมาย : มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น

ดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบโดยถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งทักษะเหล่านี้จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตในอนาคตของศิษย์ ทั้งต่อผลสำเร็จของงาน และต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทักษะ 5C เพื่อความเป็นครูมืออาชีพ

ทักษะ 5C เป็นทักษะสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์สิ่งที่ครูต้องปฏิบัติและพึงมี ตามพระราชบัญญัติการศึกษา ทักษะ 5C เป็นทักษะที่ครูควรได้รับการพัฒนาเพื่อการเป็นครูมืออาชีพ ซึ่งได้แก่ทักษะต่อไปนี้ (อลิศรา ชูชาติและคณะ. 2549, หน้า 237 - 257)

1. ทักษะ C1 : ทักษะการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ (CD : Curriculum development)

หลักสูตรบูรณาการ หมายถึง หลักสูตรที่มีการผสมผสานสาระตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือสองวิชาขึ้นไป โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ภายใต้หัวข้อเรื่องอย่างสมดุลและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หัวเรื่องเป็นจุดรวมหรือจุดกลางที่ต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องโดยใช้เครือข่ายความคิด การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระระหว่างวิชา หรือระหว่าง

ศาสตร์ หรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป ภายใต้หัวข้อเรื่อง มโนทัศน์ หรือ ปัญหาเดียวกัน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการบูรณาการข้ามวิชา ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระต่างๆ ด้วยกันภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่ง ภายในหัวข้อเรื่อง มโนทัศน์ หรือปัญหา ซึ่งเป็นบูรณาการตรงกันข้ามกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผลการบูรณาการภายใต้หัวข้อเรื่องจะได้เป็นหน่วยการเรียนรู้และเป็นการบูรณาการอย่างผสมผสาน จึงเรียกว่า หน่วยการเรียนรู้ การบูรณาการ แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ 1) หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบสหวิทยาการ 2) หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือแบบไม่ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. ทักษะ C2 : ทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง ICC : child-centered approach)

ครูเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บทบาทของครูเปลี่ยนไปจากผู้ให้ความรู้ มาเป็นผู้ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ คิดค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก คือ เป็นผู้เตรียมประสบการณ์ สื่อการเรียนการสอนให้ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา หรือ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการกลุ่ม และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีสอน หลากหลายแหล่งความรู้ สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย คือ พัฒนาพหุปัญญา รวมทั้งเน้นการใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นพิจารณาได้จากตัวบ่งชี้สำคัญต่อไปนี้ ผู้เรียนสร้างความรู้เองโดยใช้กระบวนการทางปัญญาและกระบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งการเรียนรู้ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต และผู้เรียนมีการนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรา 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งผู้สอนต้อง

คำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. จัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความหลากหลาย
ของผู้เรียน
2. ให้เป็นการบูรณาการเนื้อหาจากหลากหลายวิธีหรือกลุ่มสาระการ
เรียนรู้
3. ใช้หลากหลายวิธีสอน เทคนิคการสอน ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและ
สภาพ
4. ใช้หลากหลายแหล่งการเรียนรู้
5. ใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแก่ผู้เรียน เช่น พัฒนาปัญญาทางภาษา
ปัญญาทางการคิดและคำนวณ ปัญญาทางศิลปะ ปัญญาทางดนตรี ปัญญาทางการ
เคลื่อนไหว และปัญญาทางอารมณ์
6. ใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี เน้นการประเมินผลการเรียนรู้
ตามสภาพจริง

3. ทักษะ C3 : ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน (CI :

Classroom innovation implementation)

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนเก่ง ดี สุข คือ การพัฒนาในสิ่งต่อไปนี้

1. พัฒนาด้านปัญญา คือ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสาระ มีทักษะ
การคิดและกระบวนการคิด รวมทั้งพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย เช่น ปัญญาทางดนตรี
ปัญญาทางศิลปะ
2. พัฒนาด้านอารมณ์ คือ ให้ผู้เรียนมีอารมณ์ รื่นเริง แจ่มใส มองโลกใน
แง่ดี เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ มีสุขภาพจิตดี
3. พัฒนาด้านสังคม คือ ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่าย
ปรับตัวเข้ากับบุคคลในทุกระดับที่เกี่ยวข้องได้ง่าย มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ พัฒนาด้าน
ร่างกาย คือ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีการเจริญทางร่างกายเป็นไปตามพัฒนาการทางกาย
มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคและปลอดภัยจากยาเสพติด

นวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับครูในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมการ
เรียนรู้ที่ใช้พัฒนาทุกๆ ด้านดังกล่าวข้างต้น ซึ่งแสดงไว้เป็นตัวอย่างดังนี้ การเรียนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1. ด้านหลักสูตร

1.1 หลักสูตรระดับโรงเรียน	1.2 หลักสูตรระดับท้องถิ่น
1.3 หลักสูตรชุมชน	
2. ด้านการคิด	
2.1 ทักษะความคิด	2.2 กระบวนการคิด
2.3 ผังกราฟิก	2.4 คอนสตรัคติวิสต์
2.5 คอนสตรัคชันนิสต์	2.6 การบริหารกายสู่การบริหารสมอง
2.7 หมวกแห่งการคิด 6 ใบ	2.8 พหุปัญญา
2.9 เมตาคอกนิชัน	
3. ด้านการทำงานกลุ่ม	
3.1 การเรียนแบบร่วมมือ	3.2 การเรียนแบบกลุ่ม
3.3 การเรียนแบบรวมพลัง	
4. ด้านวิธีสอนและแนวคิดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	
4.1 การสอนด้วยสตอรีไลน์	
4.2 การเรียนรู้เน้นโครงงาน	
4.3 การบูรณาการ	
4.4 พอร์ตโฟลิโอ	
4.5 การเรียนรู้เน้นการวิจัย	
4.6 การเรียนรู้แบบไฟ้เรียนไฟ้รู้	
4.7 การเรียนรู้เน้นการใช้แหล่งความรู้	
4.8 การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์	
4.9 การเรียนแบบมีส่วนร่วม	
4.10 การเรียนการสอนแบบบนเว็บ	
5. ด้านการประเมินผล	
5.1 การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	
5.2 การเขียนบันทึกการเรียนรู้	

4. ทักษะ C4 : ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (CA :

Classroom authentic assessment)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน ปฏิบัติงาน และผลผลิต

ดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงต้องเป็นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง คือ เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน การปฏิบัติงาน และผลผลิตที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพจริง หรือคล้ายจริง เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนตอบสนอง แล้วนำข้อมูลสู่การตีค่าประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นกระบวนการควบคุมไปกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เส้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงจึงเป็นการประเมินกระบวนการปฏิบัติ รวมทั้งผลผลิตที่อาจเป็นความรู้ และสิ่งประดิษฐ์หรือชิ้นงานใหม่ด้วย ความรู้ด้วยตนเอง

5. ทักษะ C5 : ทักษะการวิจัยในชั้นเรียน (CAR : Classroom action research)

วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นบทบาทสำคัญของครู ครูควรสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาตามหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาคำที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน คือ classroom research (CR) และวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ classroom action research (CAR) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการวิจัยและพัฒนา การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ค้นคว้าเพื่อสร้างความรู้ใหม่ทางการศึกษาและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ทางการศึกษา ความรู้ใหม่ทางการศึกษา เช่น วิธีสอน เทคนิคการสอน รูปแบบการสอนใหม่ หลักการสอนใหม่ ทฤษฎีการศึกษาใหม่ ส่วนการประดิษฐ์ใหม่ทางการศึกษา คือ สื่อการเรียนการสอน เช่น ชุดการเรียน แบบฝึกหัด โปรแกรมการเรียน ความรู้และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่ได้จากการวิจัยผ่านการตรวจสอบอย่างมีระบบ

กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

กระบวนการที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการที่มีระบบ มีขั้นตอนหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วงจรเดมมิ่งซึ่งเป็นวงจรพัฒนาคุณภาพงาน คือ วงจร PDCA มีขั้นตอนดังนี้

1. วางแผนวิจัย คือ P – plan
2. ดำเนินการวิจัย คือ D – do
3. ตรวจสอบการดำเนินงานตามแผน คือ C – check
4. ปรับปรุงแก้ไข คือ A – act

การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

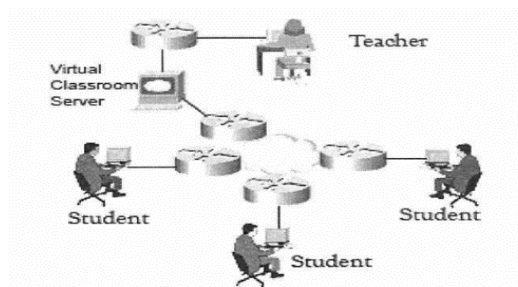
1. ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน
2. ช้่นดำเนินการเรียนรู้
3. ช้่นสรุปบทเรียน
4. ช้่นการประเมินผล

นวัตกรรมจัดการห้องเรียนแนวใหม่

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2557, หน้า 143 – 155) อธิบายว่าการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทำให้โอกาสในการศึกษาของประชาชนเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ประชาชนมีความรู้และทักษะที่สูงขึ้นซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจที่ต้องใช้ความรู้และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นมากขึ้นอีกทั้งต้นทุนในการจัดการศึกษายังต่ำกว่าการศึกษาในชั้นเรียนสามารถตอบสนองต่อผู้เรียนได้มากกว่าการจัดการศึกษาในห้องเรียนการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะยังคงมีเนื้อหาเหมือนกันและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกันผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความสนใจของผู้เรียนในอนาคตสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเป็นแหล่งรวมความรู้จำนวนมหาศาลผู้เรียนจึงมีช่องทางและวิธีการเรียนรู้ให้เลือกอย่างหลากหลายดังนั้น นวัตกรรมจัดการห้องเรียนในอนาคตจึงควรให้ความสนใจกับการนำแนวคิดทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการจัดการห้องเรียนซึ่ง นวัตกรรมจัดการห้องเรียนในอนาคตควรมีดังนี้

1. ห้องเรียนเสมือน (Virtual classroom)

ห้องเรียนเสมือนเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในความว่างเปล่า (Space) โดยอาศัยศักยภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดการจัดประสบการณ์เสมือนจริงแก่ผู้เรียนนอกจากนั้นยังมีสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ที่จะช่วยให้การมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าที่บางโอกาสอาจจะเป็นไปไม่ได้หรือเป็นไปได้ยากนั้นสามารถกระทำได้เสมือนบรรยากาศการพบกันจริงๆ กระบวนการทั้งหมดดังที่กล่าวมานี้ มิใช่เป็นการเดินทางไปโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยแต่จะเป็นการเข้าถึงด้วยการพิมพ์การอ่านข้อความหรือข้อมูลผ่านคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อเข้ากับระบบคอมพิวเตอร์ที่มีซอฟต์แวร์เพื่อควบคุมการสร้างบรรยากาศแบบห้องเรียนเสมือนการมีส่วนร่วมจะเป็นแบบภาวะต่างเวลาซึ่งทำให้มีผู้เรียนในระบบห้องเรียนเสมือนสามารถเชื่อมต่อเข้าไปศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา (มนตรีแยมกสิกร. 2554 : Online)

ภาพประกอบ1 แสดงการเชื่อมต่อของระบบของห้องเรียนเสมือน

มนตรี แยมกสิกร (2554, Online) กล่าวว่าห้องเรียนเสมือนหมายถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบของ Software โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เขียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยสามารถเลือกเวลาและสถานที่ที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ซึ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดห้องเรียนเสมือนคือระบบปฏิบัติการของห้องเรียนเสมือนที่ต่างไปจากการเรียนในห้องเรียนปกติรวมถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือไม่นอกจากนั้นสิ่งที่การเรียนในห้องเรียนเสมือนมีคือปฏิสัมพันธ์หรือสังคมระหว่างผู้เรียนด้วยกันเป็นสิ่งที่ต้องคิดว่าห้องเรียนเสมือนจะทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

ครรชิตมาลัยวงศ์ (อ้างใน, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554, Online)

ได้กล่าวถึง ความหมายของห้องเรียนเสมือน (Virtual classroom) ว่าหมายถึงการเรียนการสอนที่ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ของผู้เรียนเข้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการเครือข่าย (File Server) และเครื่องคอมพิวเตอร์ผู้ให้บริการเว็บ (Web server) อาจเป็นการเชื่อมโยงระยะใกล้หรือระยะไกลผ่านทางระบบการสื่อสารและอินเทอร์เน็ตด้วยกระบวนการสอนผู้สอนจะออกแบบระบบการเรียนการสอนไว้โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนสื่อต่างๆ นำเสนอผ่านเว็บไซต์ประจำวิชาจัดสร้างเว็บเพจในแต่ละส่วนให้สมบูรณ์ผู้เขียนจะเข้าสู่เว็บไซต์ประจำวิชาและดำเนินการเรียนไปตามรูปแบบการเรียนที่ผู้สอนออกแบบไว้ในระบบเครือข่ายมีการจำลองสภาพแวดล้อมต่างๆ ในลักษณะเป็นห้องเรียนเสมือน

รุจโรจน์แก้วอุไร (อ้างในมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554, Online) กล่าวว่าห้องเรียนเสมือน (virtual Classroom) เป็นการจัดการเรียนการสอนทางไกลเต็มรูปแบบโดย

มีองค์ประกอบครบได้แก่ตัวผู้เรียนผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน
พร้อมๆ กันมีสื่อการสอนทั้งภาพและเสียงผู้เรียนสามารถร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือตอบโต้
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอนหรือกับเพื่อนร่วมชั้นได้เต็มที่ (คล้ายกับ Chat room)
ส่วนผู้สอนสามารถตั้งโปรแกรมติดตามพัฒนาการประเมินผลการเรียนรวมทั้ง
ประสิทธิภาพของหลักสูตรได้ทั้งนี้ ไม่จำกัดเรื่องสถานที่แต่ผู้เรียนในชั้นและผู้สอนจะต้อง
นัดเวลาเรียนอย่างพร้อมเพรียง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าห้องเรียนเสมือนหมายถึงการ
จัดการเรียนการสอนโดยผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงผู้เรียนจำนวนมากใน
เวลาเดียวกันเข้าสู่บทเรียนที่ถูกออกแบบไว้โดยผู้สอนบนระบบเครือข่ายผู้เขียนสามารถ
เลือกสถานที่เรียนเวลาเรียนและเนื้อหาที่เรียนได้ตามความต้องการของผู้เรียนอีกทั้งผู้เรียน
สามารถทำกิจกรรมกลุ่มโดยการสนทนาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอนและเพื่อน
ร่วมชั้นเรียนได้

จากการเรียนการสอนแบบห้องเรียนปกติมีข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุให้ต้อง
มีการนำแนวคิดห้องเรียนเสมือนมาใช้ในการจัดการศึกษา (มนตรี แยมกสิกร, 2554,
Online) ดังนี้

1. สถานที่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน
2. การเรียนรู้จำกัดเฉพาะกับครูผู้เรียนและตำรา
3. การจัดการเรียนการสอนกำหนดช่วงเวลาตายตัวไม่ยืดหยุ่น
4. สถานที่เรียนไม่เพียงพอกับผู้ประสงค์จะเรียน
5. สัดส่วนของครูและนักเรียนไม่เหมาะสม

อุทัยภรณ์ (อ้างในมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554, Online) ได้จำแนกประเภท
การเรียนในห้องเรียนแบบเหมือนจริงไว้ 2 ลักษณะคือ

1. จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนธรรมดาแต่มีการถ่ายทอดสดภาพ
และเสียงเกี่ยวกับบทเรียนโดยอาศัยระบบโทรคมนาคมและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ไปยัง
ผู้เรียนที่อยู่นอกห้องเรียนนักศึกษาก็สามารถรับฟังและติดตามการสอนของผู้สอนได้จาก
เครื่องคอมพิวเตอร์ของตนเองอีกทั้งยังสามารถโต้ตอบกับอาจารย์ผู้สอนหรือเพื่อนร่วม
ชั้นเรียนได้ห้องเรียนแบบนี้ยังอาศัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นจริงซึ่งเรียกว่า Physical
education environment

2. การจัดห้องเรียนจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สร้างภาพเหมือนจริง เรียกว่า Virtual reality โดยใช้สื่อที่เป็นตัวหนังสือ (Text-based) หรือภาพกราฟิก (Graphical-based) ส่งบทเรียนไปยังผู้เรียนโดยผ่านระบบโทรคมนาคมและเครือข่าย คอมพิวเตอร์ห้องเรียนลักษณะนี้เรียกว่า Virtual education enviroment ซึ่งเป็น Vitual classroom ที่แท้จริง

เป้าหมายของห้องเรียนเสมือนเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเข้าถึง และได้รับการศึกษาหลังมัธยมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเป้าหมายเหล่านี้สามารถ เชื่อมโยงเข้ากับคำกล่าวที่ว่าถ้าคุณไม่ได้เข้าชั้นเรียนบางที่อาจจะทำให้คุณเรียนได้ไม่มาก นอกจากนั้น เป้าหมายประการสำคัญที่สอดคล้องและเป็นปัจจัยของห้องเรียนเสมือนคือ การเรียนแบบร่วมมือ (Collaborative learning) (มนตรีแยมกลีกร, 2554, Online) การ จัดการห้องเรียนเสมือนมีจุดเด่นในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

1) ทำเลเป้าหมายอาจจะเลือกเรียนรายวิชาใดๆ จากผู้สอนคนใดคนหนึ่งทั่วโลกหากมีการเปิดโอกาสให้ลงทะเบียนเรียนได้โดยไม่มีขีดจำกัดในเรื่องพื้นที่

2) เวลาที่ยืดหยุ่นมีส่วนร่วมได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นกลางวันหรือ กลางคืนการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากผู้สอนและเพื่อนที่เรียนร่วมกันจะไม่มีข้อจำกัดเรื่อง เวลา

3) ไม่มีการเดินทางผู้เรียนสามารถทำงานและรักษาอยู่กับบ้านได้อย่าง สะดวกสบาย ซึ่งอาจจะเป็นข้อดีสำหรับผู้เรียนที่มีอุปสรรคอันเนื่องมาจากความพิการทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องเดินทางหรือแม้แต่ผู้เรียนที่มีภาวะด้านครอบครัวปัจจัยประการนี้ นับเป็นโอกาสที่ทำให้ทุกคนมีทางเลือกและความสะดวกสบาย

4) ประหยัดเวลา

5) ทำงานร่วมกันด้วยภาพทางเทคโนโลยีทำให้ผู้เรียนสามารถ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้ง่ายดายในขณะที่การแลกเปลี่ยนข้อมูลในห้องเรียนปกติ กระทำได้ยากผู้เรียนในระบบห้องเรียนเสมือนจะสามารถอภิปรายปัญหาาร่วมกัน แลกเปลี่ยนเค้าโครงการงานซึ่งกันและกันได้

6) โอกาสการมีส่วนร่วมด้วยระบบสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลาง สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการถามคำถามการให้ข้อสังเกต และการทำกิจกรรมร่วมกัน

นอกจากจุดเด่นของห้องเรียนเสมือนที่กล่าวมาแล้วนั้นในทางกลับกันห้องเรียนเสมือนก็มีข้อจำกัดในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1) แหล่งเรียนมีจำกัดในปัจจุบันยังมีสถาบันที่เสนอรายวิชาแบบห้องเรียนเสมือนจำกัดมากทำให้ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับแหล่งที่จะเรียนในปัจจุบัน
- 2) เครื่องมือที่จำเป็นผู้เขียนจะต้องมีเครื่องมือโครมพิวเตอร์และโมเด็มที่บ้านหรือที่ทำงานพร้อมที่จะติดต่อเชื่อมเข้ากับโปรแกรมห้องเรียนเสมือนดังนั้นการเรียนในระบบห้องเรียนเสมือนจึงคล้ายกับผู้เรียนจะต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอสมควรหรือไม่ก็ต้องทำงานในองค์กรที่มีอุปกรณ์เหล่านี้และพร้อมจะสนับสนุนให้เข้าเรียนได้
- 3) การให้ข้อมูลย้อนกลับล่าช้าการสื่อสารในชั้นเรียนปกติจะเป็นการสื่อสารแบบประจัญหน้าการถามคำถามจะได้รับคำตอบทันทีทันใดแต่ในสื่อที่มีการเรียนแบบภาวะต่างเวลาอาจจะต้องรอข้อมูลย้อนกลับอาจจะเป็นชั่วโมงหรือเป็นวันยิ่งไปกว่านั้นบางครั้งผู้สอนอาจจะทำให้ข้อมูลย้อนกลับแบบเป็นกลุ่มแบบรวมๆ มิได้เฉพาะเจาะจงให้กับผู้เรียนคนใดคนหนึ่งอย่างไรก็ตามการให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีทันใดสำหรับห้องเรียนเสมือนสามารถกระทำได้ถ้าผู้เรียนทุกคนติดต่อกันแบบอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์พร้อมๆ กันการพูดคุยการให้ข้อมูลย้อนกลับกันและกันจะต้องมีการเตรียมข้อความสำเร็จรูปจะทำให้การติดต่อระหว่างกันและกันภายในกลุ่มรวดเร็วยิ่งขึ้นแต่โดยส่วนมากและการเรียนแบบห้องเรียนเสมือนมักจะนิยมใช้แบบภาวะต่างเวลาจึงทำให้คำตอบที่ได้รับล่าช้าออกไป
- 4) ทักษะเอกสารผู้เรียนที่จะเรียนในระบบห้องเรียนเสมือนจะต้องมีทักษะในการอ่านและการเขียนเป็นอย่างดีเพราะผู้เรียนต้องใช้ทักษะในการใช้เครื่องมือโครมพิวเตอร์เพื่อการติดต่อสื่อสารการใช้ซอฟต์แวร์ตลอดจนการแก้ไขปัญหาข้อข้องจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เบื้องต้นได้

การออกแบบห้องเรียนเสมือนสามารถออกแบบให้มีลักษณะ

(มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554, Online) ดังนี้

1. Learning is fun โดยนำเทคโนโลยีของ JAVA มาเสริมในการเรียนรู้แบบสนุกสนานและไม่เครียดนักเรียนก็ได้เล่นเกมทางคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และรายวิชาอื่นๆ ก็สามารถออกแบบในลักษณะนี้ได้
2. Multimedia นักเรียนจะเรียนรู้บทเรียนจากภาพและเสียงสามารถควบคุมขั้นตอนของการเรียนรู้ได้ด้วยปลายนิ้วสัมผัสของตนเอง

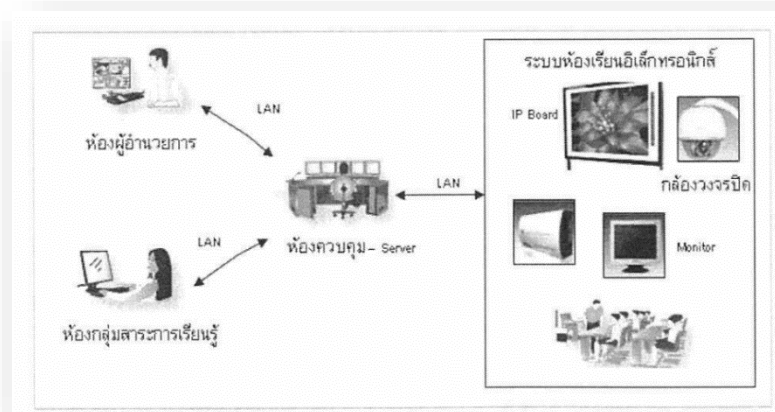
3. Asynchronous learning หมายถึง การเรียนรู้ไม่จำเป็นจะต้องมีครูผู้สอนอยู่กับนักเรียนในเวลาและสถานที่เดียวกันครูจะจัดทำรวบรวมบทเรียนออนไลน์ซึ่งใช้เรียนที่ไหนก็ได้เวลาใดก็ได้ตามแต่ผู้เรียนจะสะดวกบทเรียนมีให้เลือกมากมายและเชื่อมโยงไปยังบทเรียนอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน

4. Electronic library เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์นักเรียนสามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั่วโลกได้โดยใช้

- Search engine นอกจากนี้ยังมีบริการให้ค้นหาหนังสือจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่างๆ ค้นหาคำศัพท์และอื่นๆ จาก web site ต่างๆ
- Information on demand นักเรียนสามารถเรียกดูข้อมูลสารสนเทศตามที่ต้องการได้จากข้อมูลตามคำสั่ง ซึ่งได้แก่ข่าวและสารพันความรู้ต่างๆ จากภาพในอนาคตที่ปรากฏลักษณะของ Virtual classroom ผสมกับกระแสความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและความต้องการเห็นสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการจัดการห้องเรียนแบบ Virtual classroom หรือห้องเรียนเสมือนจริงคงจะเป็นนวัตกรรมการจัดการห้องเรียนที่เป็นทางเลือกใหม่สำหรับนักการศึกษาอีกทั้งยังเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทุกเพศทุกวัยและยังสนับสนุนแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตอีกด้วย

2. ห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic classroom)

ห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์หรือห้องเรียนอัจฉริยะ (Electronic classroom) คือห้องเรียนที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่มีสื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลายมีอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ที่ทันสมัยประจำห้องไม่ว่าจะเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องโปรเจคเตอร์ช่วยสอน (Virtual presentation) ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องเล่น DVD ที่เป็นสื่อการเรียนการสอนแทนการใช้กระดานดำหรือ Whiteboard ในขณะที่ตัวนักเรียนเองก็จะใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเรียนแทนการใช้ปากกาและสมุด (บุญเกื้อ ควรรหาเวช, 2554, Online)

ภาพประกอบ 2 แสดงระบบของห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์

ในห้องเรียน Electronic classroom นี้ นักเรียนจะสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้เพิ่มมากขึ้น และจะได้อะไรที่มากกว่าปกติตัวครูผู้สอนเองก็จะมีเครื่องมือที่จะพร้อมต่อการถึงสิ่งที่ เป็นประโยชน์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสื่อการเรียนการสอนไปยังนักเรียนห้องเรียน Electronic classroom อีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการห้องเรียนซึ่งจัดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อรูปแบบ การสอนที่เน้นการใช้สื่อเทคโนโลยีและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่น คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต การสอนแบบ Online ตลอดจนการใช้ระบบ Electronic classroom ในการควบคุมกระบวนการเรียน การสอนหรือการนำเสนอบทเรียนแบบฝึกต่างๆ

ห้องเรียน Electronic classroom เป็นรับบริการจัดการการเรียนการสอนที่มุ่ง อาศัยคอมพิวเตอร์เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web base Learning) โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นวิชาหนึ่งวิชาใดอีกทั้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนการสอนและกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลและติดต่อสื่อสาร กับครูผู้สอนอย่างต่อเนื่องโดยนอกจากโครงสร้างในการจัดเนื้อหาวิชาบนเครือข่ายแล้ว Electronic classroom ยังมีเครื่องมือช่วยสอนต่างๆ ที่น่าสนใจอีกเช่นห้องสนทนาคำถาม ที่ถูกถามบ่อยกระดานถาม-ตอบแบบทดสอบแผนการสอนเอกสารการสอนประกาศข่าว ปฏิทินและเว็บลิงค์

ดังนั้น อรรถประโยชน์พื้นฐานของ Electronic classroom ก็คือให้ผู้เรียนได้รับ เนื้อหาวิชาที่เป็นปัจจุบันได้ในทุกสถานที่ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านสถานศึกษาหรือสถานที่อื่นๆ และยังช่วยประหยัดเวลาของครูผู้สอนในการที่จะขยายขอบเขตเนื้อหาหรืออธิบายเพิ่มเติม ในส่วนที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนด้วยประสิทธิภาพของห้องเรียน Electronic classroom

ที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่คาดหวังว่าห้องเรียน Electronic classroom จะเป็นเครื่องมือที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนมากขึ้น

3. ห้องเรียนกลับทาง (Flipped classroom)

จากการศึกษาหนังสือ “ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง” ของวิจารณ์ พานิช (2556, หน้า 19 – 65) สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับห้องเรียนกลับทางได้ดังนี้ ห้องเรียนกลับทางมีกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณ 5 ปีมาแล้วจากความคิดของครูสอนวิชาเคมีชั้นมัธยมในสหรัฐอเมริกา 2 คนคือ Jonathan Bergman และ Aaron Sams ที่ต้องการช่วยนักเรียนที่มีปัญหาตามชั้นเรียนไม่ทันเพราะต้องขาดเรียนไปเล่นกีฬาหรือไปทำกิจกรรมหรือเพราะเขาเรียนรู้ได้ช้าโดยครูทำวิดีโอสอนวิชาไปแขวนไว้บนอินเทอร์เน็ตให้ศิษย์ที่ขาดเรียนเข้าไปเรียนได้ ศิษย์ที่เรียนช้าก็เข้าไปทบทวนได้อีกไม่ต้องฟังการจดผิดๆ ถูกๆ ตกๆ หล่นๆ อีกต่อไปแต่คุณค่าของวิดีโอที่แขวนไว้บนอินเทอร์เน็ตไม่ได้หยุดอยู่แค่นั้นมันนำไปสู่การกลับทางการเรียนรู้ของศิษย์วิดีโอที่เรียนที่แขวนไว้บนอินเทอร์เน็ตช่วยให้นักเรียนไม่จำเป็นต้องใช้เวลาที่โรงเรียนในการเรียนเนื้อหาแต่ใช้เวลาให้เกิดคุณค่าต่อตนเองมากกว่า นั่นคือเรียนวิชาที่บ้านทำการบ้านที่โรงเรียนหรือรับการถ่ายทอดความรู้ที่บ้านแล้วมาสร้างความรู้ต่อยอดจากวิชาที่รับถ่ายทอดมาที่โรงเรียนไม่ใช่นักเรียนเท่านั้นที่เรียนรู้กลับทางครูก็สอนกลับทางด้วยคือ แทนที่จะสอนวิชาหน้าชั้นเรียนกลับสอนหน้ากล้องวิดีโอทัศน์แล้วใช้เวลาเรียนที่โรงเรียนของศิษย์ทำหน้าที่ครูฝึก (Coach) ให้นักเรียนฝึกแปลงวิชาหรือประยุกต์ใช้วิชาซึ่งในกระบวนการนั้นนักเรียนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจของตนขึ้นมาในสมองและในหัวใจก่อนจะประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมหรือเจตย์แบบฝึกหัดเป็นการฝึกฝนเรียนรู้ที่แท้จริง

3.1 จุดมุ่งหมายของห้องเรียนกลับทาง

3.1.1 เพื่อเปลี่ยนวิธีการสอนของครูจากบรรยายหน้าชั้นหรือเป็นครูสอนไปเป็นครูฝึกฝึกการทำแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมอื่นในชั้นเรียนหรืออาจเรียกว่าเป็นครูตัวเตอร

3.1.2 เพื่อใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ได้ทันสมัยใหม่ชอบคือไอซีทีหรืออาจเรียกว่าเป็นการนำโลกของโรงเรียนเข้าสู่โลกของนักเรียนคือโลกดิจิทัล

3.1.3 ช่วยเด็กที่มีงานยุ่งเด็กสมัยนี้ถูกระบบกิจกรรมมากการมีบทสอนด้วยวิธีที่ศรัทธาอยู่บนอินเทอร์เน็ตช่วยให้เด็กเหล่านี้เรียนไว้ล่วงหน้าหรือเรียนตามในชั้นเรียนได้ง่ายขึ้นรวมทั้งเป็นการฝึกเด็กให้รู้จักจัดการเวลาของตน

3.1.4 ช่วยเด็กเรียนอ่อนที่ชวนชวายเป็นห้องเรียนปกติเด็กเหล่านี้จะถูกทอดทิ้งแต่ในห้องเรียนกลับทางเด็กเหล่านี้จะได้รับความเอาใจใส่จากครูมากที่สุดคือ ครูเอาใจใส่เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดโดยอัตโนมัติ

3.1.5 ช่วยเด็กที่มีความสามารถแตกต่างกันให้ก้าวหน้าในการเรียนตามความสามารถของตนเพราะเด็กสามารถฟังวิธีที่ศรัทธาก็ได้

3.1.6 ช่วยให้เด็กจัดเวลาเรียนตามที่ตนพอใจเป็อกก็หยุดพักได้แบ่งเวลาดูวิธีที่ศรัทธาเป็นช่วงๆ

3.1.7 ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูเพิ่มขึ้นตรงกันข้ามกับสิ่งที่เรียกว่าการเรียนแบบออนไลน์การกลับทางห้องเรียนยังคงเป็นการเรียนแบบนักเรียนมาโรงเรียนและนักเรียนสัมผัสครูห้องเรียนกลับทางเป็นการใช้พลังทั้งของระบบออนไลน์และระบบพบหน้า

3.1.8 ช่วยเปลี่ยนหรือเพิ่มบทบาทของครูให้เป็นทั้งพี่เลี้ยง (Mentor) เพื่อนเพื่อนบ้าน (Neighbor) และผู้เชี่ยวชาญ (Expert)

3.1.9 ช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนดีขึ้นหน้าที่ของครูไม่เพียงช่วยให้ศิษย์ได้วิชาหรือเนื้อหาแต่ต้องกระตุ้นแรงบันดาลใจ (Inspire) ให้กำลังใจรับฟังและช่วยส่งเสริมให้เด็กฝันถึงอนาคตของตน

3.1.10 ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนกันเอง จากเรียนเพื่อทำตามคำสั่งครูหรือทำงานเพื่อให้เสร็จตามข้อกำหนดเป็นเรียนเพื่อตนเองเพื่อการเรียนรู้ของตนไม่ใช่เพื่อคนอื่นมีผลให้เด็กเอาใจใส่การเรียนปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในห้องเรียนเกี่ยวกับการเรียนจะเพิ่มขึ้นโดยอัตโนมัตินักเรียนที่เข้าใจทำแบบฝึกหัดได้จะช่วยอธิบายหรือช่วยเหลือเพื่อนสร้างโมติวิจิตระหว่างกัน

3.1.11 ช่วยให้เห็นคุณค่าของความแตกต่างซึ่งโดยธรรมชาติเด็กในชั้นเรียนเดียวกันมีความแตกต่างกันมากมีความถนัดและความชอบที่แตกต่างกันการกลับทางชั้นเรียนช่วยให้ครูเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคนเพื่อนนักเรียนด้วยกันก็เห็นและช่วยเหลือกันด้วยจุดแข็งของแต่ละคน

3.1.12 เป็นการเปลี่ยนการจัดการห้องเรียนปัญหาเด็กเพื่อเรียน ก่อทวนชั้นเรียนหรือหลบไปนั่งใช้สมาร์ทโฟนแชทกับเพื่อนรวมทั้งสิ่งไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนอื่นๆ จะหมดไปเนื่องจากในห้องเรียนกลับทางนักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติไม่ใช่เป็นผู้รับถ่ายทอดอย่างในห้องเรียนแบบเดิมไม่มีครูมายืนสอนปาวๆ หน้าชั้นให้มาเพื่อหน่วยอีกต่อไป

3.1.13 เปลี่ยนคำถามกับพ่อแม่เด็กจากถามว่าเด็กอยู่ในโอวาทของครูหรือไม่ไปเป็นถามว่าเด็กได้เรียนรู้หรือไม่หากเด็กคนไหนไม่ได้เรียนรู้เท่าที่ควร ผู้ปกครองและครูจะร่วมกันช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างไร

3.1.14 ช่วยให้การศึกษากับพ่อแม่และคนในครอบครัวพ่อแม่เด็กบางคนดูวิดีโอไปพร้อมกับลูกบางบ้านดูกันทั้งบ้านก็ทำให้ผู้ใหญ่ก็ได้เรียนรู้วิชานั้นไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่ด้อยโอกาส

3.1.15 ช่วยให้เกิดความโปร่งในการจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกา มีปัญหาคนไม่ศรัทธาเชื่อมั่นในระบบการศึกษาการกลับทางห้องเรียนเอาคำสอนในวิดีโอทัศน์ไปไว้บนอินเทอร์เน็ตเป็นการเปิดเผยเนื้อหาสาระของการเรียนแก่สาธารณะใครๆ ก็เข้าไปดูได้

3.2 ข้อพึงตระหนักในการนำแนวคิดห้องเรียนกลับทางมาใช้

3.2.1 ก่อนจะใช้วิธีทัศน์ในการเรียนที่บ้านของนักเรียน ให้ไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อนว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนจริงหรือไม่

3.2.2 เมื่อตัดสินใจใช้วิธีทัศน์ก็ต้องคิดต่อว่าจะใช้ของคนที่มาอยู่ แล้วหรือคิดจะทำขึ้นใช้เองทั้ง 2 แนวทางต่างก็มีข้อดีข้อเสีย

3.2.3 การทำวิธีทัศน์ต้องมีการวางแผนบทเรียน แล้วจึงถ่ายทำตามด้วยการตกแต่งแก้ไขแล้วจึงนำวิดีโอทัศน์ออกเผยแพร่ให้นักเรียนเข้าดูได้

3.2.4 ครูต้องไม่หลงเข้าใจผิดว่าส่วนสำคัญที่สุดในการเรียนแบบกลับทางห้องเรียนอยู่ที่วิดีโอทัศน์ตรงกันข้ามเวลาสำคัญที่สุดของการเรียนแบบนี้อยู่ที่เวลาเรียนในห้องเรียนครูจะต้องประเมินคุณค่าของเวลาช่วงนี้และออกแบบแล้วปรับปรุงเพื่อให้เป็นเวลาที่มอบคุณค่าต่อการเรียนรู้สูงสุดของเด็กคือเกิดการเรียนรู้ในมิติที่ลึกและเชื่อมโยงมากกว่าการเรียนแบบเดิม

3.3 ลักษณะของห้องเรียนกลับทาง

3.3.1 สอนให้นักเรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองในห้องเรียนแบบกลับทางนักเรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองการเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่กระทำต่อนักเรียนแต่กลายเป็นสิ่งที่นักเรียนเป็นเจ้าของเป็นผู้กระทำและจะเป็นทักษะที่ติดตัวตลอดไป

3.3.2 ทำให้ห้องเรียนเต็มไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลายห้องเรียนกลับทางเป็นวิธีที่ทำให้เป็นกิจกรรมเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคนที่มีกิจกรรมเรียนรู้แตกต่างกันในห้องเรียนเดียวกันเวลาเดียวกันและเด็กแต่ละคนเรียนรู้ด้วยอัตราเร็วที่แตกต่างกันและครูก็ดูแลเด็กด้วยมาตรฐานที่แตกต่างกันได้

3.3.3 การเรียนรู้เป็นศูนย์กลางของห้องเรียนในห้องเรียนแบบเก่าครูเป็นจุดสนใจของห้องเรียนแต่ในห้องเรียนกลับทางจุดสนใจอยู่ที่นักเรียนได้เรียนรู้หรือยังไม่รู้ในห้องเรียนแบบนี้นักเรียนมาเข้าห้องเรียนพร้อมกับเป้าหมายของการเรียนรู้ครูเป็นผู้จัดตั้งของห้องเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรวมทั้งช่วยแนะนำให้นักเรียนวางแผนการเรียนรู้ของตน

3.3.4 ห้องเรียนเปลี่ยนจากที่รับถ่ายทอด (ความรู้) มาเป็นที่พูดคุย แลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ นักเรียนอยู่ในสภาพเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่เพียงผู้รับถ่ายทอดสาระห้องเรียน (Classroom) เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ (Learning Space)

3.3.5 ให้บริการ Feedback แก่เด็กในทันทีและลดเอกสารที่ครูต้องทำการประเมินอย่างไม่เป็นทางการการเรียนรู้แบบกลับทางจะให้ Feedback แก่เด็กในทันทีที่เด็กทำกิจกรรมในห้องเรียนช่วยให้เด็กได้รู้ความก้าวหน้าในการเรียนของตนทันทีและครูก็ไม่ต้องตรวจการบ้านของใครนักเรียนจะเอาชิ้นผลงานมาคุยกับครูเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และประเด็นหลักของการเรียนครูจะตรวจสอบความเข้าใจและความเข้าใจผิดของเด็กไปพร้อมๆ กันครูให้คะแนนได้ในชั่วโมงเรียนและสามารถปรึกษาหรือวางแผนการเรียนรู้ที่จำเป็นขั้นต่อไปเพื่อช่วยให้เข้าใจชัดเจนหรือเพื่อจัดความเข้าใจผิด

3.3.6 ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสได้เรียนเสริมในชั้นเรียนตามปกติมีนักเรียนบางคนไม่ผ่านการทดสอบในรอบแรกซึ่งหากเป็นชั้นเรียนตามปกติการสอนก็ดำเนินต่อไปและนักเรียนที่เรียนไม่ทันก็จะค่อยๆ ล้าหลังยิ่งขึ้นๆ จนเบื่อเรียนแต่ในห้องเรียนแบบกลับทางนักเรียนจะเรียนเรื่องเดิมใหม่จนกว่าจะรู้จริงและครูก็จะรู้ว่าจะต้องช่วยเหลือนักเรียนคนใดในเรื่องใดคือครูเอาใจใส่ให้นักเรียนเป็นรายคนเมื่อนักเรียนที่เรียนอ่อนเหล่านี้ได้แก่ ความเข้าใจผิดของตนก็จะสามารถเรียนบทเรียนต่อไปได้คล่องแคล่วขึ้น

3.3.7 เปิดช่องให้นักเรียนเรียนรู้สาระด้วยหลายหลายวิธีการจัดการเรียนรู้แบบกลับทางเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเรียนด้วยวิธีที่ตนถนัดที่สุดเช่นบางคนชอบเรียนจากวิดีโอทัศน์บางคนชอบเรียนจากตำราเรียนบางคนชอบค้นจากอินเทอร์เน็ตเป็นต้นครูก็ส่งเสริมทำให้เด็กรู้สึกมีอิสระและรู้ดีว่าการเรียนเป็นเรื่องของตนเองเป็นความรับผิดชอบของตนเอง

3.3.8 เปิดช่องให้นักเรียนแสดงภูมิรู้ได้หลากหลายแบบนักเรียนบางคนอาจแสดงความรู้ความเข้าใจได้ดีโดยการตอบข้อสอบตามปกติแต่บางคนอาจแสดงความรู้ความเข้าใจได้ดีกว่าโดยการอภิปรายด้วยวาจากับครูหรือบางคนชอบการทดสอบโดยนำเสนอด้วย PowerPoint หรือบางคนอาจเขียนเรียงความอธิบายความเข้าใจที่น่าตื่นตาตื่นใจที่สุด

3.3.9 เปลี่ยนบทบาทของครูครูได้ใช้เวลาให้เกิดคุณค่าต่อศิษย์มากที่สุดเพื่อจ่ายให้เวลาในห้องเรียนเป็นเวลาที่ดีซึ่งเกิดการเรียนรู้แบบจริงจัง

3.3.10 นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนไม่ใช่รับจ้างมาโรงเรียนโดยทั่วไปนักเรียนมาโรงเรียนโดยหวังได้เกรดผ่านการท่องจำเนื้อหาวิชาไม่ใช่หวังได้เรียนรู้ นักเรียนในชั้นเรียนแบบกลับทางจะเริ่มต้นด้วยความไม่พอใจวิธีเรียนแบบใหม่ที่ไม่มีการจัดถ่ายทอดวิชาให้โดยตรงแต่ในที่สุดเด็กเหล่านี้จะค่อยๆเปลี่ยนไปเป็นเด็กที่มีทักษะแห่ง “นักเรียนรู้”

3.3.11 จัดชั้นง่ายขยายขนาดชั้นเรียนง่ายและจับให้เหมาะต่อเด็กเป็นรายคนได้ง่าย

3.3.12 ช่วยเพิ่มเวลาพบหน้าระหว่างครูกับศิษย์

3.3.13 ช่วยให้นักเรียนทุกคนอยู่กับการเรียน

3.3.14 ผู้ทำงานคือนักเรียน

3.3.15 ช่วยให้เด็กติดตามการสาธิตของครูอย่างใกล้ชิด

3.3.16 เปิดโอกาสให้ครูช่วยเหลือนักเรียน

3.4 วิธีดำเนินการห้องเรียนกลับทาง

3.4.1 อธิบายประโยชน์ของการเรียนแบบใหม่และให้เด็กดูวิดีโอทัศน์ที่อธิบายวิธีเรียนแบบนี้

3.4.2 แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบเรื่องการเรียนแบบใหม่

3.4.3 สอนวิธีดูและจัดการวิดีโอทัศน์ให้นักเรียน

3.4.4 กำหนดให้นักเรียนตั้งคำถามที่น่าสนใจโดยนักเขียนแต่ละคน
ต้องตั้งคำถามมาคนละ 1 คำถามต่อวิดีโอทัศน์ 1 ตอน

3.4.5 วางรูปแบบห้องเรียนแบบกลับทางโดยห้องเรียนต้องเปลี่ยน
จาก Classroom เป็น Studio คือ กลายเป็นห้องทำงานเป็นห้องที่จุดสนใจ คือ การเรียน
ของตนเองเรียนโดยการลงมือทำไม่ใช่โดยการฟังครูสอนในห้องเรียนแบบเก่าเครื่องใช้
ต่างๆ ในห้องต้องเน้นการใช้งานเพื่อการเรียนของนักเรียนและเพื่อการเรียนแบบมี
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของนักเรียนไม่ใช่เพื่อการสอนของครูอย่างแต่ก่อน

3.4.6 ให้เด็กได้จัดการเวลาและงานของตนเองในห้องเรียนกลับ
ทางนักเรียนสามารถเรียนไว้ล่วงหน้าเรียนวิชาบางวิชาให้จบเร็วสามารถสอบไล่ก่อนเวลา
และใช้เวลาของวิชาที่เรียนจบเร็วเรียนวิชาอื่นนักเรียนที่เรียนช้าก็สามารถใช้เวลาเรียนช้า
ช่วงที่ต้องการได้สอบส่วนใดไม่ผ่านก็สอบใหม่ได้เสมอ

3.4.7 ส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือกันเองห้องเรียนคือ Learning Hub
(ไม่ใช่ Teaching Hub) จุดสนใจคือให้นักเรียนด้วยตนเองไม่ใช่ครูนักเรียนจะตระหนักในความ
จริงข้อนี้และเรียนรู้ร่วมกันและช่วยเหลือกันจะรวมตัวกันเองเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน

3.4.8 สร้างระบบประเมินที่เหมาะสมระบบประเมินที่ประเมิน
ความเข้าใจของเด็กอย่างแม่นยำ

3.4.9 การประเมินเพื่อปรับปรุง (Formative Assessment) ครูที่มี
ประสบการณ์สูงจะสามารถบอกได้ทันทีว่าเด็กคนไหนยังไม่เข้าใจเรื่องอะไรโดยเมื่อครูเดิน
ไปรอบๆ ห้องเรียนครูจะลองสอบถามบางคำถามแก่นักเรียนบางคนและรีบแก้ความเข้าใจ
ผิดให้

3.4.10 ถามคำถามที่ถูกต้องในการทดสอบแบบ Formative
คำถามที่ครูถามศิษย์แต่ละคนจึงแตกต่างกันเป็นรายคนเป็นไปตามสถานการณ์แตกต่างกัน
ไปตามระดับความเข้าใจเป็นคำถามที่ช่วยให้ครูรู้ว่านักเรียนคนนั้นๆมีความก้าวหน้า
ในบทเรียนนั้นไปถึงไหนแล้วและนักเรียนต้องการความช่วยเหลือหรือไม่อย่างไร

3.4.11 การสอบแบบได้-ตก (Summative Evaluation) นี้คือการ
สอบเพื่อดูว่าเด็กบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือไม่โดยที่ครูต้องกำหนดว่าเกณฑ์
สอบผ่านไม่ผ่านคืออะไร

3.4.12 ความซื่อสัตย์ในการสอบครูต้องหาวิธีป้องกันเด็กโกงสอบ
โดยจัดการสอบที่เด็กโกงไม่ได้หรือได้ยาก

3.4.13 ใช้เครื่องช่วยการสอบเพื่อผลได้-ตกเครื่องช่วยฟังคือ

Computer Generated Exam ที่การออกข้อสอบและให้คะแนนทำโดยคอมพิวเตอร์โดยครูเป็นผู้ออกข้อสอบใส่ไว้ในคอมพิวเตอร์ (ครูต้องลงแรงออกข้อสอบมากขึ้น) ทำให้นักเรียนแต่ละคนได้รับข้อสอบคนละชุดและครูสามารถปรับความยากง่ายของการสอบแต่ละครั้งได้

3.4.14 ทำงานในวัฒนธรรมให้เกรด A-F ครูต้องไตร่ตรองการให้ผลสอบ A-F ในห้องเรียนแบบกลับบ้านมีความหมายอย่างไรแตกต่างจาก A-F โดยทั่วๆ ไปอย่างไร

สรุปการจัดการห้องเรียนในอนาคตจำเป็นต้องนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการห้องเรียนมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีระดับความเร็วในการเรียนรู้ที่ต่างกันสร้างโอกาสให้ผู้เรียนในการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมอีกทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนทุกกลุ่มตั้งนั้น เมื่อนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการห้องเรียนบทบาทของครูจะเปลี่ยนจากการสอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกห้องเรียนจะเปลี่ยนสภาพเป็น Studio ที่มีเครื่องมืออุปกรณ์พร้อมให้เด็กนำความรู้ที่ได้ศึกษามาแปลงเป็นชิ้นงานต่างๆ การเรียนรู้จะเปลี่ยนจากการเรียนเพื่อสอบให้ได้คะแนนดีๆ เป็นการเรียนเพื่อให้รู้จริงดังนั้นครูในฐานะผู้จัดการความรู้ต้องปรับเปลี่ยนเตรียมตัวเองให้มากขึ้นเพื่อจะได้เป็นผู้จัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพจากนวัตกรรมจัดการห้องเรียนที่กล่าวมาแล้ว

บรรณานุกรม

- กิดานันท์ มลิทอง.(2548). *ไอซีทีเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ .ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- ครรรชิต มาลัยวงศ์.(2540). *ทักษะไอที*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- ธริศรา ชูชาติ และคณะ. (2549). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ.ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุปผาชาติ ทัพพิกรณ์.(2552). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ.โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2553). *การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:มีนเซอร์วิส ซัพพลาย.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2543). *รัตนประทีป*. กรุงเทพฯ. บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สายฝัน เป้าพะเนา.(2554). *การศึกษาสมรรถการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับปริญญาตรี*.วิทยานิพนธ์ กศ.ม.นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล*.ฉบับปรับปรุง.กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

แบบฝึกที่ 1

คำชี้แจง เมื่อศึกษาคู่มือชุดที่ 6 แล้ว จงวิเคราะห์ สรุป และตอบคำถามต่อไปนี้

1. การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนหมายถึงอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างไร ในการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ เรื่องการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการปรับพฤติกรรมกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ด้านการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ 2

คำชี้แจงจงทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดเป็นแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียน
 - ก. จัดสวนหย่อม
 - ข. การจัดการเรียนรู้แบบ e-learning
 - ค. การจัดทำทะเบียนประวัติพนักงาน
 - ง. การเรียนรู้จากการทดลอง

2. ข้อใดคือความหมายของนวัตกรรม
 - ก. สิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ
 - ข. เอกสาร บทความ
 - ค. เทคนิควิธีการใหม่ๆ หรือสิ่งที่ปรับปรุง พัฒนามาใหม่ แก้ไข ดัดแปลงมาจากของเก่าเป็นใหม่แล้ว นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
 - ง. การจัดฝึกอบรมให้ความรู้

3. ลักษณะของนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ดีคือข้อใด
 - ก. มีความทันสมัย และล้ำสมัย เพราะคิดขึ้นมาใหม่
 - ข. มีความสะดวก ใช้ง่าย ไม่สลับซับซ้อน
 - ค. มีความคงทนและมีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียน
 - ง. ถูกทุกข้อ

4. ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนแบบ e-learning ตรงกับข้อใด
 - ก. สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากที่ไหนก็ได้
 - ข. ล้ำสมัย
 - ค. ต้องเรียนรู้แบบฟังบรรยาย
 - ง. ถูกทั้ง ก และ ข

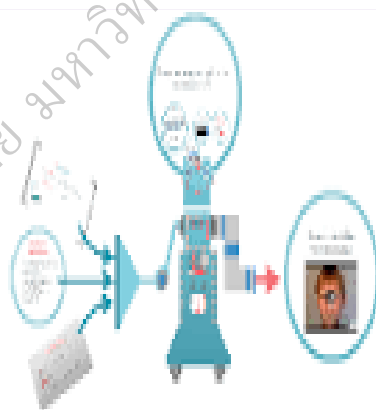
5. ข้อใดไม่ใช่ ทักษะ 5C
 - ก. ทักษะการฟัง
 - ข. ทักษะการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ
 - ค. ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน
 - ง. ทักษะการวิจัยในชั้นเรียน

6. ข้อใดไม่ใช่กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - ก. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
 - ข. ชี้นำดำเนินการเรียนรู้
 - ค. ชี้นำสรุปบทเรียน
 - ง. ออกภาคสนาม

7. ข้อใดเป็นทักษะการสอนของครู
 - ก. ทักษะการสรุปบทเรียน
 - ข. ทักษะการเขียนกระดาน
 - ค. ทักษะการเล่าเรื่อง
 - ง. ถูกทุกข้อ

8. การประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นอย่างไร
 - ก. เพื่อเตรียมการสอน
 - ข. เพื่อจัดทำแผนการสอน
 - ค. วิเคราะห์ว่าจุดอ่อน ปัญหาของนักเรียนและปรับปรุงแก้ไข
 - ง. วิเคราะห์ความเสี่ยง

9. ข้อใดคือ ห้องเรียนเสมือน
- ก. Virtual Classroom
 - ข. Physical Lab
 - ค. e-classroom
 - ง. e-learning
10. ข้อใดคือนวัตกรรมการห้องเรียนในอนาคต
- ก. โรงเรียนในฝัน
 - ข. หนึ่งโรงเรียน หนึ่งช่วงชั้น
 - ค. Virtual Classroom
 - ง. การจัดห้องเรียนแบบคณะชั้น

Software

แบบฝึกที่ 3

คำชี้แจงแบบทดสอบนี้เป็นแบบจับคู่ ให้เลือกข้อที่ถูกที่สุดที่เป็นตัวอักษร ก - ญ มาเขียนตอบหน้าข้อคำถามข้อ 1 - 10

1. _____ นักเรียนสามารถเรียนรู้และมีความก้าวหน้าได้อย่างไม่หยุดยั้ง
2. _____ อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น
3. _____ ทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่21
4. _____ การสร้างองค์ความรู้
5. _____ ทักษะการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ
6. _____ กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน
7. _____ การสอนที่ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์
8. _____ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
9. _____ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร
คิดริเริ่มสร้างสรรค์
10. _____ เปลี่ยนการสอนวิชาหน้าชั้นเรียนแบบเดิมกลับสอนหน้ากล้องวิดีโอทัศน์

- ก. ทักษะ 5C
- ข. บันได 5 ขั้นสู่มาตรฐานสากล
- ค. จัดชั้นเรียนคละชั้น
ง.3 R
จ.7 C
- ฉ. ห้องเรียนเสมือน
- ช. 3 Rsและ 7Cs
- ซ. PDCA
- ณ. ห้องเรียนกลับทาง
- ญ. ทักษะการสร้างนวัตกรรม

แนวคำตอบแบบฝึกที่ 1

ข้อ 1. การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนหมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาทิ ผู้สอนต้องพร้อมที่จะก้าวเข้าไปสู่โลกของผู้เรียน ผู้สอนรู้จักและเข้าใจหน้าที่ของเทคโนโลยีเครื่องมือมีใหม่เรื่อยๆ แต่หน้าที่ยังคงเหมือนเดิม สร้างโมเดลแห่งความสมดุลของการเรียนรู้แบบออนไลน์และออฟไลน์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยจะยังคงมีเนื้อหาเหมือนกันและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกันผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพและความสนใจของผู้เรียนในอนาคตสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะเป็นแหล่งรวมความรู้จำนวนมหาศาลผู้เรียนจึงมีช่องทางและวิธีการเรียนรู้ให้เลือกอย่างหลากหลายนวัตกรรมการจัดห้องเรียนในอนาคตและเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาให้ทันต่อยุคสังคมแห่งการสื่อสาร

ข้อ 2. บทบาทของครูในด้านการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนคือ ครูต้องเรียนรู้ทักษะในการออกแบบการเรียนรู้แบบ PBL ให้เหมาะแก่วัยหรือพัฒนาการของศิษย์สาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมนี้อยู่ที่ยอดของ Knowledge-and-Skills Rainbow ซึ่งเป็นหัวใจของทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ทักษะในการเรียนรู้ (learning how to learn หรือ learning skills) และเรียนรู้ทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น (นวัตกรรม) ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ ดังต่อไปนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการแก้ปัญหา (problem solving) ซึ่งหมายถึง การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)
2. การสื่อสาร (communication) และความร่วมมือ (collaboration) ซึ่งหมายถึง การสื่อสารอย่างซับซ้อน (complex communicating)

3. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้จินตนาการและการประดิษฐ์ ศิษย์ของท่านจะต้องใช้ทักษะเหล่านี้ในการ ดำรงชีวิต เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของตนเอง และเพื่อการทำงานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าต่อ การดำรงชีวิตในโลกของการงานที่เน้นความรู้ เป็นการท้าทายครูเพื่อศิษย์ว่า ท่านจะ ออกแบบการเรียนรู้ให้แก่ศิษย์ของท่านอย่างไร ให้ศิษย์ได้เรียนรู้ทักษะเหล่านี้ติดตัวไป ทักษะเหล่านี้สอนโดยตรงไม่ได้ แต่จัดกระบวนการให้เรียนรู้ได้

ข้อ 3. แนวทางการพัฒนาตนเองด้านการออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัด ห้องเรียนคือ 3R ได้แก่ 1) Reading (อ่านออก), 2) (W)Riting(เขียนได้) และ 3) (A)Rithmetics(คิดเลขเป็น) และ 7C ได้แก่ 1) Critical thinking & problem solving (ทักษะ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) 2) Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) 3) Cross-cultural understanding (ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) 4) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) 5) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) 6) Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร) 7) Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ข้อ 4. การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนมีผลต่อคุณภาพการศึกษา คือครูต้องพัฒนาตนเองเป็นครूमืออาชีพ โดยใช้ทักษะ 5c ดังนี้

4.1 ทักษะ C1 : ทักษะการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ (CD : Curriculum development)

หลักสูตรบูรณาการ หมายถึง หลักสูตรที่มีการผสมผสานสาระตั้งแต่สอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือสองวิชาขึ้นไป โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ภายใต้หัวข้ออย่าง สมดุลและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หัวเรื่องเป็นจุดรวมหรือจุดกลางที่ต้องนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง มาเชื่อมโยงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องโดยใช้เครือข่ายความคิด การบูรณาการ ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระระหว่างวิชา หรือระหว่าง ศาสตร์ หรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป

4.2 ทักษะ C2 : ทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (ICC : child-centered approach)

ครูเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บทบาทของครูเปลี่ยนไปจากผู้ให้ความรู้ มาเป็นผู้ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ คิดค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก คือ เป็นผู้เตรียมประสบการณ์ สื่อการเรียนการสอนให้ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา หรือ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการกลุ่ม และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ และมีส่วนร่วมในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีสอน

4.3 ทักษะ C3 : ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน (CI : Classroom innovation implementation)

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนเก่ง ดี สุข คือ การพัฒนาในสิ่งต่อไปนี้

1. พัฒนาด้านปัญญา คือ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสาระ มีทักษะการคิดและกระบวนการคิด รวมทั้งพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย เช่น ปัญญาทางดนตรี ปัญญาทางศิลปะ

2. พัฒนาด้านอารมณ์ คือ ให้ผู้เรียนมีอารมณ์ รื่นเริง แจ่มใส มองโลกในแง่ดี เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ มีสุขภาพจิตดี

3. พัฒนาทางด้านสังคม คือ ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่าย ปรับตัวเข้ากับบุคคลในทุกระดับที่เกี่ยวข้องได้ง่าย มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ พัฒนาด้านร่างกาย คือ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีการเจริญทางร่างกายเป็นไปตามพัฒนาการทางกาย มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรคและปลอดภัยจากยาเสพติด

4.4 ทักษะ C4 : ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (CA : Classroom authentic assessment)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน ปฏิบัติงาน และผลผลิต ดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงต้องเป็นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง คือ เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน การปฏิบัติงาน และผลผลิตที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพจริง หรือคล้ายจริง เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนตอบสนอง แล้วนำข้อมูลสู่การตีค่าประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นกระบวนการควบคุมไปกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง จึงเป็นการประเมินกระบวนการปฏิบัติ รวมทั้งผลผลิตที่อาจเป็นความรู้ และสิ่งประดิษฐ์หรือชิ้นงานใหม่ด้วย

4.5 ทักษะ C4 : ทักษะการวิจัยในชั้นเรียน (CAR : Classroom action research)

วิธีปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นบทบาทสำคัญของครู ครูควรสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ตามหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษาคำที่ใช้ในการวิจัยในชั้นเรียนคือ Classroom research (CR) และวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนคือ Classroom action research (CAR)

ข้อ 5. การปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรมการจัดห้องเรียนคือการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนต้องพร้อมที่จะก้าวเข้าไปสู่โลกของผู้เรียน ผู้สอนรู้จักและเข้าใจหน้าที่ของเทคโนโลยีเครื่องมือใหม่เรื่อยๆ แต่หน้าที่ยังคงเหมือนเดิม สร้างโมเดลแห่งความสมดุลของการเรียนรู้แบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยนำนวัตกรรมการจัดการห้องเรียนในรูปแบบต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันบ้าง เหมือนกันบ้าง เช่นการจัดการชั้นเรียนโรงเรียนในฝันห้องเรียนกลับทาง เป็นต้น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถของบุคคล เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเพื่อให้ทันต่อยุคสังคมแห่งการสื่อสาร

เฉลยแบบฝึกที่ 2

1.	ข	6.	ง
2.	ค	7.	ง
3.	ง	8.	ค
4.	ก	9.	ก
5.	ก	10.	ค

เฉลยแบบฝึกที่ 3

1.	ค	6.	ช
2.	ง	7.	ฉ
3.	ช	8.	จ
4.	ข	9.	ญ
5.	ก	10.	ณ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการพัฒนา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วะสีนนท์ ที่ปรึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร ประธานคณะกรรมการบริหาร
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์ กรรมการบริหารหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
4. นางสาวสมรภัษ กิ่งรุ่งเพชร ผู้อำนวยการส่วนแผนและ
งบประมาณทางการศึกษา
ท้องถิ่น
5. นางสาวชนัญภัค ดิยารัตนกุล หัวหน้ากลุ่มแผนยุทธศาสตร์ทาง
การศึกษาท้องถิ่น
6. นายวิชิต ทองปาน ท้องถิ่นจังหวัดอำนาจเจริญ
7. นายมงคล ฤทธิพิศ ท้องถิ่นอำเภอสิรินธรอำนาจ
8. ดร.มนต์ตรี ธนะคุณ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
เทศบาลนครอุบลราชธานี
9. ดร.เยาวลักษณ์ สุตะโคตร ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลเมืองมุกดาหาร
10. ดร.วีรพร เชื้ออ่ำ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล
อำนาจ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพไธล

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณบุรี